



TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
CUMHURBAŞKANLIĞI  
İLETİŞİM  
BAŞKANLIĞI

#### Ayın Dosyası

- Türkiye Yüzyılı

#### Röportaj

- Mehmet Akif Üstündağ

- Ayın Tarihi 100. Yaşında

- Cumhuriyetimizin 100. Yıl Kutlamaları

- G20 Liderler Zirvesi
- Türkiye Ulusal Risk Kalkanı Modeli
- 10 Soruda İstanbul Finans Merkezi
- 2023 Sporda Madalya Yılı
- Dünya Gündemi: BM Reform Tartışmaları

ISSN 1301-9325



9 771301 932000

4. Dönem

Özel Sayı / Aralık 2023

# Ayın Tarihi



TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÜZÜNCÜ YILI



TÜRKİYE  
YÜZYILI





Parlayan yıldızı Anadolu'nun  
Çağlayan sel gibi şanlı ulusun  
Türkiye Yüzyılı titretiyor dünyayı  
Sarsılmaz bir inançla kalpte tutkusun

Bu toprak bu deniz bu bayrak bizim  
Tarihe sığmayan destanlar bizim  
Türklüğün yazgısı yazılıyor koynunda  
Kalplere kazınmış bu vatan bizim

Yüzyıllarca kutlanacak Cumhuriyetimiz  
Her zaman aydınlık mavi göklere uzanacak ellerimiz

Yüzyıllarca kutlanacak Cumhuriyetimiz  
Gazi'nin açtığı bu kutlu yolda yürüyeceğiz hepimiz

Özgürlük tutkusu damarlarımda  
Çelikten her nefer semalarımıda  
Sarmaşık dal gibi sarılmışız biz bize  
Tek yürek bu millet en zor anında

Düşmanlar bir olsa yağsa göklerden  
Denizler köpürse taşsa dağlardan  
Kimseye eğmedik boynumuzu eğmeyiz  
Kahraman yarattı Türkü yaratan

Yüzyıllarca kutlanacak Cumhuriyetimiz  
Her zaman aydınlık mavi göklere uzanacak ellerimiz

Yüzyıllarca kutlanacak Cumhuriyetimiz  
Gazi'nin açtığı bu kutlu yolda yürüyeceğiz hepimiz



Söz: İker Kömürcü  
Düzenleyen: Yusuf Yalçın  
Müzik: Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası

# Ayın Tarihi

Ayın Tarihi 1. Dönem / 1923-1931  
Ayın Tarihi 2. Dönem / 1934-1957  
Ayın Tarihi 3. Dönem / 1978-2018  
Ayın Tarihi 4. Dönem / Özel Sayı

ISSN 1301-9325

Yayıncı Sertifika No: 45482

© 2023 CUMHURBAŞKANLIĞI İLETİŞİM BAŞKANLIĞI YAYINLARI



**Yayın Türü** Yerel Süreli Yayın | Aylık | Türkçe  
**Yayın Sahibi** Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Adına Prof. Dr. Fahrettin Altun  
**Sorumlu Yazı İşleri Müdürü** Doç. Dr. Oğuz Göksu  
**Yayın Koordinatörü** Dr. Serkan Ökten  
**Hazırlayanlar** Dr. Zehra Doğan, Çiğdem Yaramış, Dr. Mehtap Uyar, Tuğba Çalık, Zeynep Koşan Boz, Doç. Dr. Mustafa Bostancı, Hasan Örnekoğlu, Başak Balçık Demirci, Çağdaş Görmez, Alparslan Özkan, Muhammed Özdemir  
**Görsel Tasarım** Uluslararası Piri Reis Kültür Ajansı / Muhammed Nur Anbarlı  
**Redaksiyon** Uluslararası Piri Reis Kültür Ajansı / Ülkühan Efe  
**Yönetim Yeri** Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı  
Kızılırmak Mahallesi, Mevlana Bulvarı, No: 144, Çankaya/Ankara  
**Tel** + 90 312 590 20 00  
**e-Posta** ayintarihi@iletisim.gov.tr  
**Basım Tarihi** Aralık 2023  
**Basım Yeri** İmak Matbaası Sertifika No: 71320

Bu yayının tüm hakları Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığına aittir. Dergi içeriği izin alınmadan kullanılamaz ve çoğaltılamaz. Alıntı yapılması kaynak gösterilmesi koşuluyla mümkündür. Dergide yayımlanan yazılardaki fikir ve görüşler Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığının sorumluluğunda değildir.

# Bu Sayı

Dördüncü Dönem / Özel Sayı



16

## Projeler

- 17 Türkiye Yüzyılı'nın Projeleri
- 46 Cumhuriyet'in Yüzüncü Yılında Türk Savunma Sanayii
- 66 Devrim Otomobilinden Devrin Otomobiline, Türkiye'nin Başarı Hikâyesi: TOGG
- 70 Enerji Kaynaklarının Yüzyılı: Millî Enerji ve Maden Politikası

78

## Diplomasi

- 78 Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Lider Diplomasisi
- 84 Baş Döndürücü Diplomasi Trafiği ve Telefon Diplomasisi
- 92 NATO Vilnius Zirvesi
- 94 G20 Liderler Zirvesi
- 98 BM Genel Kurul Toplantısı





102

## Türkiye

- 102 Türkiye Gündemi Kronolojisi
- 106 Asrın Felaketi: Kahramanmaraş Merkezli Depremler
- 120 10 Soruda İstanbul Finans Merkezi
- 128 2023 Sporda Madalyaların ve Rekorların Yılı
- 130 Röportaj: Türkiye Voleybol Federasyonu Başkanı Mehmet Akif Üstündağ
- 134 Cumhuriyet'in 100. Yılından Saygı ve Minnetle: Büyük Önder Atatürk

148

## Yeni Dünya

- 148 Birleşmiş Milletler'e Daha Âdil Bir Dünya Çağırısı
- 150 Türk Devletleri Teşkilâtı
- 152 Orta Doğu'da İsrail Sorunu: Abluka Altındaki Gazze Şeridi

156

## Kültür ve Sanat

- 156 Ayın Tarihi 100 Yaşında
- 158 Bilgiye Açılan Pencere: Rami Kütüphanesi
- 164 2023 Aşık Veysel Yılı: "Ben Giderim Adım Kalır, Dostlar Beni Hatırlasın"
- 168 2023 Mevlânâ Yılı: Aşk'ın Adı Mevlânâ
- 174 2023 Yılı İslam Dünyası Turizm Kenti: Şanlıurfa
- 182 Türkiye'nin İki Kültür Varlığı Daha UNESCO Dünya Mirası Listesinde
- 188 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülleri
- 192 Dönemin gazeteleri Cumhuriyet'in ilanını nasıl gördü?

196

## Yayın

- 196 Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları



Türkiye Yüzyılı

# 100 yaşındaki Cumhuriyetimiz kökleri derin bir uluçınar gibi!

Recep Tayyip Erdoğan  
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın  
Cumhuriyet'in 100. yıl kutlama hitabı

**A**ZİZ MİLLETİM, KIYMETLİ MİSAFİRLER. Sizleri en kalbî duygularıyla, hürmetle, muhabbetle selamlıyorum. Ülkemizde ve yurt dışında yaşayan insanlarımızın 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı'nı bir kez daha yürekten tebrik ediyorum. Dünyanın dört bir yanında Cumhuriyet Bayramı sevincimizi paylaşan tüm dostlarımıza, kardeşlerimize teşekkür ediyorum.

Millet olarak bugün gerçekten çok farklı bir gurur ve heyecanı yaşıyoruz. 29 Ekim 1923 tarihinde ilan ettiğimiz Cumhuriyetimiz bugün ilk asrını tamamlayıp adına Türkiye Yüzyılı dediğimiz ikinci asrına yelken açıyor. Şanla, şerefle, sevinçle kutladığımız Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yıl dönümünün ülkemiz ve milletimiz için hayırlı olmasını diliyorum.

Bu vesileyle, bin yıldır mübarek vatan topraklarının müdafaası için toprağa düşen aziz şehitlerimize Allah'tan rahmet niyaz ediyorum. Cumhuriyetimizin banisi, Kurtuluş Savaşımızın Muzaffer Komutanı Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere tüm gazilerimizi Meclisimizin ve ordumuzun tüm kahraman mensuplarını şükranla yâd ediyorum.

Vatanımızın bekası için sınırlarımız içinde ve dışında fedakârca görev yapan güvenlik güçlerimize Mevla'dan muvaffakiyetler diliyorum. Cumhuriyetimizin ilanından bugüne Türkiye'nin gelişmesine katkı veren herkesi hayırla anıyor, Rabbim hepsinden razı olsun diyorum.

Bugün 100. yaşına ulaşan Türkiye Cumhuriyeti, kökleri derinlerde ulu bir çınar misali ihtişamıyla gözleri kamaştırmaya devam ediyor. Binlerce yıllık devlet geleneğimizin yeni bir halkası olan Cumhuriyetimiz, bu topraklarda kurduğumuz ilk değil en son devletimizdir. Milletimizin şanlı tarihinde dünyaya yön vermiş, insanlığa istikamet çizmiş, medeniyetlere öncülük etmiş pek çok devletimiz vardır. Asya'dan Avrupa'ya uzanan, Anadolu'da önce Selçuklu'yla, sonra Osmanlı'yla üç kıta yedi iklimde iz bırakan serencamımızın kilometre taşlarını Cumhurbaşkanlığı forsumuzdaki 16 yıldızda görüyoruz. Hepsi maziden atıye kurduğumuz köprünün birer mesabesindeki bu devletlerimiz Cumhuriyetimizin öncüsü ve müjdecisidir. Cumhuriyet, bu kutlu yolculukla bir kopuş veya kesinti değil, tam tersine yeni bir filiz vermedir.

Türkiye Cumhuriyeti, köksüz, tarihsiz, hüdâyınabit ve nevezuhur bir devlet değildir, hiçbir zaman da olmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti, binlerce yıldır elden ele, gönülden gönle ve nesilden nesle aktırılan muazzez bir hazinedir. Cumhuriyetimizin 100. yaşını millet olarak işte böyle güçlü, zengin ve köklü bir birikime sahip olmanın gururuyla kutluyoruz. Reddi miras yapmıyor, şanlı mazimizin her safhasını bağrımıza basıyoruz.

Aziz Milletim,

Geçmişten sadece ibret almayız, aynı zamanda kuvvet de alırız. Bugün 100. yıl dönü-

münü idrak ettiğimiz Cumhuriyetimiz bizim için hem bir iftihar vesilesi hem de ilham kaynağıdır.

Gazi Mustafa Kemal, kurucusu olduğu Cumhuriyeti bakınız nasıl anlatıyor: "Cumhuriyet, bedava kazanılmış değildir. Bunu elde etmek için kan döktük, her tarafta kırmızı kanımızı akıttık." Evet, tıpkı Gazi'nin dediği gibi Cumhuriyet binlerce vatan evladının kanı, canı ve fedakârlığı üzerinde ilan ve inşa edilmiştir.

Esarete, istiskale ve dayatmalara rıza göstermeyen milletimiz, istiklaline ve istikbaline kasteden işgalcilere karşı başlattığı Millî Mücadele'yi zaferle taçlandırmış, ardından 29 Ekim 1923 tarihinde Cumhuriyet'i kurmuştur. Cumhuriyet'in kuruluş gayesi, bizzat banisinin ifadesiyle, kimsesizlerin kimsesi olmaktır. Cumhuriyet bu vasfını tam manasıyla bizim dönemimizde kazanmıştır.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti, tıpkı Gazi'nin arzu ettiği biçimde bölgesinde ve dünyada kimsesizlerin kimsesi olan bir ülkedir. Balkanlar'dan Kafkasya'ya, Asya'dan Afrika'ya, Türkistan'dan Filistin'e kadar nerede gözü yaşlı bir mazlum, mağdur ve ihtiyaç sahibi varsa yardımına koşan, elinden tutup kaldıran, derdine derman olan Türkiye'dir, bu millettir. Bu tavrımızı daha önce Kore'de, Kıbrıs'ta, Irak, Suriye, Libya, Yemen'de ve son olarak da Karabağ'da gösterdik, bugün de aynı dirayetli duruşu Gazi'nin kimse el süremez dediği Filistin ve Gazze için sergiliyor, Gazze halkına yardım etmeye çalışıyoruz.

Dün 1,5 milyonu aşkın insanımızın katılımıyla gerçekleşen Büyük Filistin Mitingi bunun bir parçasıydı. Tarih şuuru olmayan, Gazi Mustafa Kemal'in mücadelesini bilmeyen, Cumhuriyet'in niçin kurulduğunu anlamayan



birileri farklı niyetler arasa da, biz dün sadece Filistin'le dayanışmamızı göstermekle kalmadık, bu mitingle gönül coğrafyamızın tamamına teşmil ettiğimiz istiklalimizi ve istikbalimizi koruma kararlılığımızı bir kez daha tüm dünyaya duyurduk. Atatürk Havalimanı'ndaki o muhteşem birliktelikle Cumhuriyetimizin 100. yılında Gazi Mustafa Kemal'in ruhunu da şad ettik. İnşallah bundan sonra da hiçbir ayırım yapmadan kimsesizlerin kimsesi olmaya devam edeceğiz.

Aziz Vatandaşlarım,

Gazi Mustafa Kemal, Türk milletinin karakterine ve âdetlerine en uyum olan idare, Cumhuriyet idaresidir, diyor. Gazi, Cumhuriyet ile demokrasi arasındaki bağı ise şöyle ifade ediyor: Cumhuriyet rejimi demek, demokrasi sistemiy-le devlet şekli demektir. Cumhuriyet'in zamanla demokrasiyle buluşturulması, Gazi'nin hayattayken en büyük ideallerinden biri olmuştur. Ancak, Türkiye'nin demokrasi yolculuğu uzun yıllardır sekteye uğradı. Özellikle Gazi'nin vefatından sonraki tek parti dönemi milletimizin hafızasında silinmesi mümkün olmayan derin acı ve yaralar bıraktı. Özellikle rahmetli Menderes'le başlayan demokrasi ve kalkınma hamlesi ilk olarak 27 Mayıs darbesiyle yarım kalmış, ardından her 10 yılda bir tekrarlanan müdahalelerle ülkemiz hak ettiği demokratik iklime kavuşamamıştır. Türkiye'yi içinde düştüğü bu fasit daireden Anadolu ihtilaliyle 2002'de kurtaran biz olduk. "Millete efendilik yoktur, hizmet vardır" inancıyla tam 21 yıldır mensubu olmaktan iftihar ettiğimiz aziz milletimize hizmet ediyoruz. Efendi değiliz, hizmetkârız, bu yola böyle devam ettik. Gerek yurt dışında yaşayan tüm vatandaşlarımız, gerekse

hangi kökenden, kültürden, bölgeden olursa olsun 85 milyon insanımızın her bir ferdi günlük hayatında bu gerçeğe bizzat şahit oluyor.

Burada Cumhuriyet'in ilk yıllarıyla günümüz Türkiye'si arasındaki farkı gözetmesi ve göstermesi açısından sizlerle bazı rakamları paylaşmak istiyorum:

Nüfusta, 1927 yılındaki nüfus sayımız 13,6 milyon iken 2002'de 65 milyonu, 2022 yılında 85,3 milyonu buldu; inşallah belki de bu yılın sonunda 86 milyonu aşacağız. İnşallah 100 milyonluk Türkiye'yi de uzak olmayan bir gelecekte hep birlikte göreceğiz.

Eğitimde, Cumhuriyetimizin kurulduğu yıl fakülte ve yüksekokul olarak sadece 9 yükseköğretim kurumu olan ülkemiz, 2002 yılında 1203, bugün 3955 yükseköğretim kurumuna sahiptir.

İlk, orta, lise ve yükseköğrenim öğrenci sayısı 1923'te 359 bini zor bulurken, 2002 yılında da bu rakam 14 milyon 408 bine, bugün ise 24 milyon 200 bine ulaştı.

Yüz yıl öncesinde 12 bin öğretmene sahip Türkiye, 2002 yılında 511 bin, bugün ise 1 milyon 567 bin öğretmenle evlatlarına hizmet veriyor.

Sağlıkta, hastane yatak sayımız 1923'te 12 bini bulmazken, 2002 yılında 164 bine, bu yıl ise 268 bine yükseldi.

Türkiye 1928 yılında sadece bin civarında hekime sahipken, 2002 yılında 92 bin, günümüzde 194 bin hekimle vatandaşlarına hizmet veriyor.

Adalette, 1923 yılında yaklaşık 2 bin hâkim ve savcıyla adli hizmetler yürütülürken, 2002 yılında bu sayı 9 bini, bugün ise 24 bini buldu.

Ulaştırımda, 1923'te tamamına yakını stabilize ve toprak olmak üzere toplam kara yolu

uzunluğumuz 18 bin kilometre, köprü sayımız neydi biliyor musunuz? 94... Aradan geçen 70 yılın ardından kara yolu mesafemiz 2002'de yüzde 90'ı tek gidiş-gelişli 63 bin kilometreye çıkabildi. Bugün ise otoyollarla beraber yarıya yakını bölünmüş yol olmak üzere 71 bin kilometreyi bulan uzunluğa sahip bir kara yolu ağımız var.

Demir yolu hat uzunluğumuz 4 bin kilometreyi bulmazken, bu rakam 2002 yılında ancak 8 bin 671 kilometreye çıkabilmişti. Bugün 2032 kilometresi hızlı tren hattı olmak üzere 14 bin kilometreye ulaşan modern demir yolu hatlarıyla milletimizin hizmetindeyiz.

Konutta, Cumhuriyet'ten devraldığımız birikimle birlikte 2000'li yılların başında yaklaşık 13 milyon binaya sahipken, son 21 yılda bunu ikiye katlayarak 26 milyona yakın binaya ulaştık. Deprem bölgesinde inşa edilen yeni konutlar ve kentsel dönüşüm projeleriyle önümüzdeki dönemde 1,5 milyonu İstanbul'da olmak üzere 6 milyon yeni konutu ülkemize kazandırmayı hedefliyoruz.

Tarımda, değerli kardeşlerim, İkinci Dünya Savaşı sonrası ülkemizde ekilebilir alan miktarı 14 bin hektar, ekilen alan miktarı 9 bin 500 hektardı. Bugün ise ekilebilir alan miktarı 19 bin 500 ve ekilen alan ise 16 bin 500 hektara yükseldi.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında 3 milyon tonu ancak bulan buğday üretimi, ekilen alan artışının çok üzerinde bir sıçramayla 8,5 milyon tona çıktı.

Bundan 70 yıl önce ülkemizdeki traktör ve biçerdöver sayısı 34 bin iken, 2002 yılında bu rakam 981 bine, 2022 yılında ise 1 milyon 547 bine ulaştı.

Enerjide, 1923 yılında sadece 32,8 megavat

olan ülkemizin toplam kurulu gücü, 2002 yılında 31 bin 846 megavata, bugün yüzde 55'i yenilenebilir enerji kaynaklarından olmak üzere toplam 106 bin megavata yükseldi; nereden nereye...

Ekonomide, 1923 yılında gayrisafi yurt içi hasıla 964 milyon lirayken, 2002 yılında 362 trilyon lira, 2022 yılında 15 katrilyon lira seviyesine geldi; nereden nereye...

Dolar bazında 1923 yılında 577 milyon dolar olan toplam millî gelirimiz, bugün 1 trilyon dolar seviyesini aştı.

Kişi başı millî gelirimiz 1923 yılında 45 dolar iken, 2002 yılında 3 bin 608 dolara, 2022 yılında 10 bin 659 dolara çıktı.

Ticarette, 1923 yılındaki ihracatımız özel ticaret sistemine göre 50,8 milyon dolarken, 2002 yılında 36 milyar dolara, geçen yıl 235,2 milyar dolara yükseldi. Bu rakamları birçok farklı başlıkta uzun uzadıya saymak mümkündür.

Sadece yakın dönemde şöyle bir hafızamızı yokladığımızda, İstanbul Havalimanı'ndan Avrasya Tüneli'ne, asrın projesi Marmaray'dan dünyada ilk 5'e giren Yusufeli Barajı'na, Türkiye'nin otomobili TOGG'dan dünyanın ilk SİHA gemisi -az önce izlediniz- TCG Anadolu'ya... İnşallah İspanyollarla tekrar bir anlaşma yapacak ve bunun bir üst versiyonunu ülkemize kazandırmak suretiyle uçak gemilerimizi inşallah ikiye çıkaracağız. İnsansız hava araçlarından Karadeniz'deki doğal gaz keşfimize, dış politikadan turizm, kültür, sanayi, teknoloji, güvenliğe kadar her alada Türkiye'yi Cumhuriyet tarihinin en büyük eser ve yatırımlarıyla buluşturduğumuzu görebiliriz. Her biri milletimizin gurur abidesi olan bu muhteşem eserlerin çoğunu Cumhuriyetimizin yıl dönemlerinde ve dönümlerinde hizmete açmaya itina gösterdik.

Altyapı ve üstyapı yatırımlarımızın yanı sıra, hak ve hürriyetler alanında da ülkemizi dünyanın devler ligine çıkardık. Halkımızın takdiriyle 16 Nisan 2017 tarihinde yeni yönetim sistemine geçerek cumhurla Cumhuriyet'i, Cumhuriyet'le demokrasiyi kucaklaştırdık. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, ülkemizin demokrasiyi tüm kurumlarıyla tesis etme ve millî iradeyi tam anlamıyla hâkim kılma mücadelesinde bir dönüm noktası olmuştur.

Aziz Milletim,

Gazi Mustafa Kemal'in hayallerini gerçekleştirmiş bir kadro olarak Türkiye Yüzyılı vizyonu ile Cumhuriyetimizin ikinci asrına girmiş bulunuyoruz. Cumhuriyetimizi daha nice yıllara çok daha güçlü, çok daha müreffeh, çok daha itibarlı bir şekilde taşıma azmindeyiz.

Önümüzdeki dönemde en büyük hedefimiz, demokrasimizi darbe anayasası utancından kurtarıp Cumhuriyetimizin 100. yaşına yakışır sivil, özgürlükçü ve kuşatıcı bir anayasaya kavuşturaktır. İnşallah diğer hedeflerimiz gibi buna da muvaffak olacağız, çünkü "zafer, benimdir" diyenlerindir zafer. Bugüne kadar hep bu anlayışla çalıştık, gayret ettik, mücadele verdik.

Asrın ihaneti 15 Temmuz'dan asrın felaketi 6 Şubat depremlerine kadar karşılaştığımız tüm imtihanları anlımızın akıyla verdik, veriyoruz. Tarihi eşsiz zaferlerle dolu büyük bir milletin evlatları olarak Türkiye Yüzyılı vizyonumuzu hayata geçirmekte de kararlıyız.

Cumhuriyetimizin 100. yaşını kutladığımız bu tarihî günde, bir kez daha tüm dünyaya Vahdettin Köşkü'nden ilan ediyoruz; Türkiye Cumhuriyeti'nin mesut, muvaffak ve muzaffer olmasının önüne hiçbir emperyalist güç geç-

meyecektir. Yeter ki biz, bir olmaya, iri olmaya, diri olmaya, kardeş olmaya, hep birlikte Türkiye olmaya devam edelim. Yeter ki biz, tek millet, tek bayrak, tek vatan, tek devlet diyerek ifade ettiğimiz duruşumuzdan taviz vermeyelim; gerisi Allah'ın izniyle gelecektir. Rabim yar ve yardımcımız olsun diyorum.

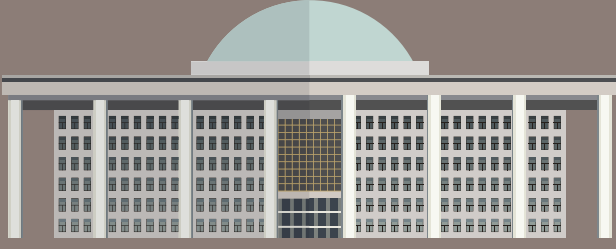
Bu ülkenin Cumhurbaşkanı olarak 40 yılı aşkın siyasî hayatımızın her safhasında olduğu gibi inşallah bundan sonra da Türkiye'ye ve Türk milletine aşkla hizmet etmeyi sürdüreceğiz.

Bu duygularla, Cumhuriyetimizin banisi Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere istiklal ve istikbal mücadelemizin tüm kahramanlarını bir kez daha saygıyla yâd ediyorum. Bin yıldır bu toprakların vatanımız olması için hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan tüm kahramanlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum.

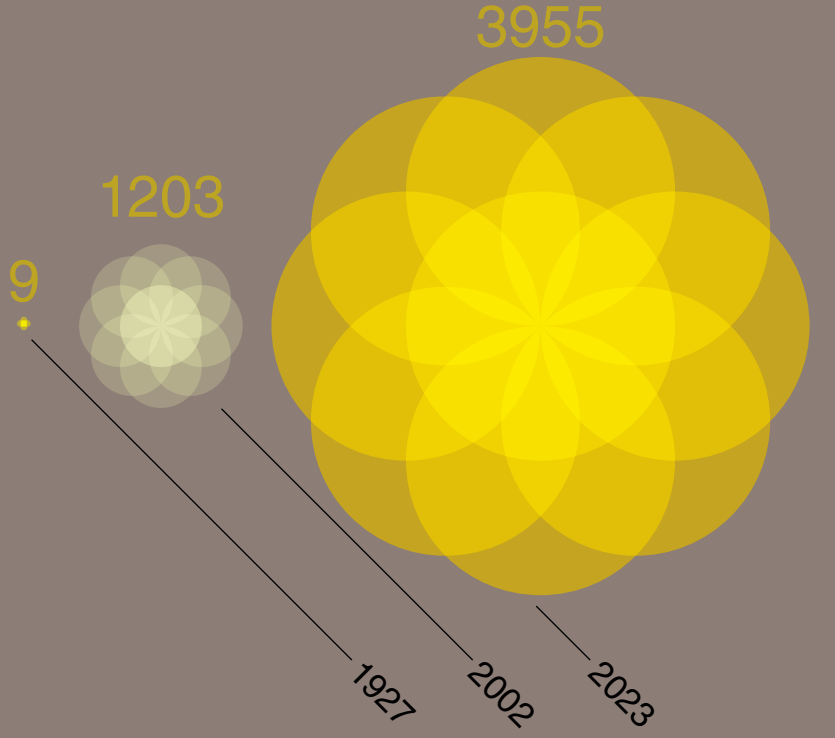
Farklı etkinliklerle bu önemli yıl dönümünün hak ettiği şekilde kutlanmasını sağlayan tüm arkadaşlarımıza, tüm kurumlarımıza teşekkür ediyorum, kendilerini tebrik ediyorum. Cumhuriyetimizin 100. yılı kutlu olsun, şehitlerimizin ruhu şad olsun diyorum.



## TÜRKİYE'NİN ÜNİVERSİTELERİ

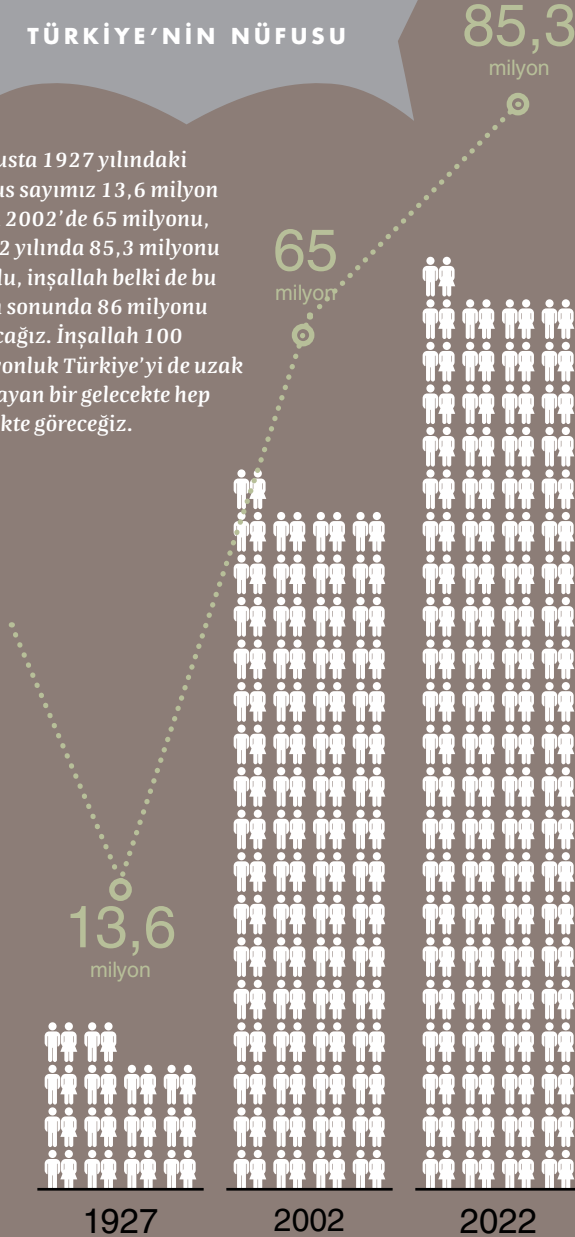


Eğitimde Cumhuriyetimizin kurulduğu yıl fakülte ve yüksekokul olarak sadece 9 yükseköğretim kurumu olan ülkemiz, 2002 yılında 1203, bugün 3955 yükseköğretim kurumuna sahiptir.



## TÜRKİYE'NİN NÜFUSU

Nüfusta 1927 yılındaki nüfus sayımız 13,6 milyon iken 2002'de 65 milyonu, 2022 yılında 85,3 milyonu buldu, inşallah belki de bu yılın sonunda 86 milyonu aşacağız. İnşallah 100 milyonluk Türkiye'yi de uzak olmayan bir gelecekte hep birlikte göreceğiz.



## TÜRKİYE'NİN DEMİRYOLLARI

Demiryolu hat uzunluğumuz 4 bin kilometreyi bulmazken, bu rakam 2002 yılında ancak 8 bin 671 kilometreye çıkabilmişti. Bugün 2032 kilometresi hızlı tren hattı olmak üzere 14 bin kilometreye ulaşan modern demir yolu hatlarıyla milletimizin hizmetindeyiz.

1927	4 bin km
2002	8 bin 671 km
2023	14 bin km

Ulaştırımda 1923'te tamamına yakını stabilize ve toprak olmak üzere toplam karayolu uzunluğumuz **18 bin kilometre** idi. 70 yılın ardından karayolu mesafemiz 2002'de yüzde 90'ı tek gidiş-gelişli **63 bin kilometreye** çıkabildi. Bugün ise otoyollarla beraber yarıya yakını bölünmüş yol olmak üzere **71 bin kilometreyi** bulan uzunluğa sahip bir kara yolu ağıımız var.



Bugün 100. yaşına ulaşan Türkiye Cumhuriyeti, kökleri derinlerde ulu bir çınar misali ihtişamıyla gözleri kamaştırmaya devam ediyor. Binlerce yıllık devlet geleneğimizin yeni bir halkası olan Cumhuriyetimiz, bu topraklarda kurduğumuz ilk değil en son devletimizdir. Türkiye Cumhuriyeti, köksüz, tarihsiz, hudayinabit ve nevzuhur bir devlet değildir, hiçbir zaman da olmamıştır. Türkiye Cumhuriyeti, binlerce yıldır elden ele, gönülden gönle ve nesilden nesle aktırılan muazzez bir hazinedir. Cumhuriyetimizin 100. yaşını millet olarak işte böyle güçlü, zengin ve köklü bir birikime sahip olmanın gururuyla kutluyoruz. Reddi miras yapmıyor, şanlı mazimizin her safhasını bağrımıza basıyoruz.

Recep Tayyip Erdoğan

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı



## Türkiye Cumhuriyeti 100 yaşında

# Köklü geçmişten güçlü geleceğe

Prof. Dr. Fahrettin Altun  
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı

**Y**irminci yüzyılın başında, tarihte emsali az görülmüş bir millî kuruluş mücadelesiyle kurulan Türkiye Cumhuriyeti 100. yılını doldurdu. Millî Mücadele'nin milletin azim ve kararlılığıyla kazanılması sonucunda, millet egemenliğine dayanan Cumhuriyet kurulmuştur. Bu yüz yıllık süreçte istikrarsızlık ve çatışmanın yoğun bir şekilde yaşandığı yakın coğrafyasında birlik ve beraberlik içerisinde mevcudiyetini muhafaza etmesi Türkiye'nin gücünü ve potansiyelini ortaya koymaktadır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk liderliğinde âdeta küllerinden yeniden doğan Türk milletinin ve devletinin yükselmesi, ihyası ve modern çağın icapları doğrultusunda inşasını amaçlayan Cumhuriyet ulvi hedeflerine emin adımlarla ilerlemektedir.

### **Milli İradenin Gücü**

Türkiye'nin asrileşme hedefi siyasi, iktisadi ve hukuki planda bir dizi değişim ve dönüşümü içermektedir. Yüz yıl boyunca zaman zaman iç ve dış müdahalelerle sekteye uğratılmaya çalışılsa da bu hedefleri gerçekleştirme istek ve iradesi istikrarlı bir şekilde devam etmiştir. Bir taraftan demokratik ve hukuki kurum ve standartların seviyesi yükseltilmiş, diğer yandan iktisadi ve toplumsal kalkınma hamleleri hayata geçirilmeye çalışılmıştır. Dönem dönem millet egemenlinin tam anlamıyla tecelli etmesinin önüne engel olarak çıkarılan vesayet mekanizmaları da halkın kendi iradesine hem sandıkta hem sokakta sahip çıkmasıyla aşılmış durumdadır. Kendi iradesini gasp etmeye teşebbüs eden müdahalelere ilk fırsatta sandıkta verdiği yanıt ve bizzat 15 Temmuz'da ortaya konulan duruş milletin kendi iradesine sahip çıkışının en önemli göstergeleri olmuştur.

Modern bir Cumhuriyet kurmak için millet iradesine dayanılması temel şart olmakla beraber yeter şart değildir. Türkiye'nin, iktisadi, hukuki ve demokratik standartlarıyla da çağına ayak uydurması gerekmektedir. Adil, şeffaf, yüksek yargıçlar gözetiminde ve halkın çok büyük teveccühüyle yapılan seçimler Türkiye'nin demokratikleşme standardının önemli bir göstergesidir. Demokratik katılım ve sandıktan çıkan iradeye saygı Türkiye'de yıllar içinde daha da kökleşmiş durumdadır.

### **Daha Mamur Bir Türkiye**

Öte yandan, Cumhuriyet'in ikinci yüzyılında siyasi ve hukuki kültür ve normlara ek olarak, özellikle altyapı yatırımlarını tamamlamış, mamur bir Türkiye inşa etmek durumundayız. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip

Erdoğan liderliğinde Türkiye'nin son yıllarda yaptığı altyapı hamleleri mamur bir Türkiye'nin köşe taşlarını oluşturmaktadır. Altyapı yatırımlarının yerel plandaki en önemli çıktısı toplumsal refahın yükseltilmesidir. Öte yandan bu yatırımlar sayesinde Türkiye, stratejik konununun getirdiği potansiyelden de yararlanma imkânına kavuşacaktır. Tedarik zincirleri başta olmak üzere uluslararası ticaret ve üretim merkezlerinin hızla değiştiği ve dönüştüğü günümüzde Türkiye'nin stratejik jeopolitik konumu tüm dünyanın ilgisini daha fazla çekmektedir.

Altyapısını tamamlamış güçlü bir Türkiye bölgesinde daha fazla söz sahibi olacaktır. Son yıllarda yapılan atılımlarla birlikte uluslararası dengelerde itibar edilen ve özellikle Ortadoğu ve Kafkasya başta olmak üzere bölgesel konularda oyun kurucu rolünü başarıyla ifa eden bir Türkiye söz konusudur. Son günlerdeki İsrail-Filistin çatışmasında da Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde ortaya konulan çözüm odaklı ve meselenin insani boyutunu öne çıkaran siyasi tutum bunun bir göstergesidir. Ukrayna, Karabağ ve bölgesindeki diğer sorunların açık bir şekilde ortaya koyduğu gibi Cumhuriyet'in ikinci yüzyılına giderken Türkiye bölgesinde oyun kurucu ve lider bir ülke hâline gelmiştir.

### **"Dünya Beşten Büyüktür"**

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi gibi uluslararası yapıların küresel sorunları çözmekte yetersiz kaldığı ve hatta söz konusu sorunları derinleşen krizlere dönüştürdüğü görülmektedir. Yeni yüzyılın ve yeni dönemin ruhuna uygun, yeni dengeleri gözeten uluslararası kuruluşların tesis edilmesi gerektiği açıktır. Türkiye, Sayın Cumhurbaşkanımızın

deklare ettiği “Dünya Beşten Büyüktür” motosu mucibince çok boyutlu ve çok aktörlü yeni uluslararası konjonktüre yönelik hazırlıklarını yapmaktadır.

Türkiye, küresel ve bölgesel sorunların çözümünde insani ve diplomatik kanallar ile kamu diplomasisi gibi devletlerarası modern etkileşim araçlarını etkin bir şekilde kullanmaktadır. Kitlesele göç hareketleri konusundaki insani ve uluslararası hukuka uygun tutum, Tahıl Koridoru anlaşmasında gösterilen ve sonuçları itibarıyla sınırlı bir bölgeyi değil Afrika başta olmak üzere çok daha geniş coğrafyayı ilgilendiren çözümler, Türkiye'nin bu konudaki etkin güç ve potansiyelini göstermektedir.

Dünyamızın gelecekte en önemli konularından biri de iklim ve çevre sorunları olacaktır. Türkiye, Cumhuriyeti'nin ikinci yüz yılında bu konuda da önder ve öncü bir rol oynamada kararlıdır. İklim ve çevre sorunları daha fazla küresel iş birliği gerektirmektedir. Ortak bir akıl ve ortak bir iradeden yoksun mevcut uluslararası yapının iklim ve çevre sorunlarında da etkili çözümler bulması daha fazla zorlaşmaktadır.

Tüm uluslararası sorunların çözümünde en önemli faktörlerden biri de güçlü liderlik ve lider diplomasisi olacaktır. Türkiye'nin özellikle son yıllarda artan diplomatik girişimleri ve buna öncülük eden Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın lider diplomasisi sorunların çözümlerinde belirleyici olmaya başlamıştır. Sayın Cumhurbaşkanımızın ortaya koyduğu liderlik performansı Türkiye için olduğu kadar bölgesel ve küresel sorunların çözümü için de bir imkân ve fırsat olarak görülmelidir.

2053 ve 2071 hedeflerine hızla ve emin adımlarla ilerlemekte olan Türkiye yeni yüzyılın en önemli küresel aktörlerinden biri olma iddiasını taşımaktadır. Bilgi ve enformasyon teknolojisinin getirdiği tüm yenilikler bu iddiayı sürdürülebilir kılmak amacıyla seferber edilmektedir. Bununla birlikte, bahse konu teknolojik dönüşümün meydana getirdiği dezenformasyon süreçlerinin olumsuz ve tehlikeli sonuçlarına karşı önemli mekanizmalar geliştirilmektedir. Dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti asrileşmenin gerektirdiği tüm alanlarda kuruluşundaki ilke ve prensiplere bağlı olarak yoluna devam etmektedir. Cumhuriyet'in yeni yüzyılı Türkiye Yüzyılı olacaktır. Bu soyut ve gerçeklikten uzak bir iddia ve temenni değil; tarihten, millî birlik ve beraberlikten, devlet aklı ve devlet olma kapasitesinden ileri gelen güçlü bir tasavvurdur. Türkiye'nin sosyal, iktisadi ve jeopolitik konumu ve potansiyeli bu iddiasının haklılığını ve meşruluğunu gösteren en önemli unsurlardan biridir. Buna ilave olarak, güçlü liderlik, etkin ve çok yönlü diplomasi, daha müreffeh bir toplum hedefi Cumhuriyet'in yüzyılını Türkiye Yüzyılı olarak kodlamanın temel dayanaklarını oluşturmaktadır.













## PROJELER

# Türkiye Yüzyılı'nın Projeleri

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan açıklamış olduğu 16 maddeyle “Türkiye Yüzyılı” nı; sürdürülebilirliğin, kalkınmanın, huzurun, istikrarın, istikbalin, iletişimin, haklının, gücün, değerlerin, başarının, dijitalin, bilimin, barışın, verimliliğin, üretimin ve şefkatin yüzyılı olarak tarif etmiştir. Türkiye Yüzyılı ile çevreden savunmaya, spordan, teknolojiye birbirinden farklı pek çok vizyon projesi hayat bulacaktır. Türkiye Yüzyılı'nın önde gelen projeleri arasında HES projeleri, Togg, Akkuyu Nükleer Güç Santrali, Salda Gölü Koruma Projesi, Sanayide Yeşil Dönüşüm Projesi, Sosyal Konut Projesi, HÜRKUŞ, MİLGEM ve Millî Muharip Uçak yer almaktadır. Dergimizin bu özel sayısında, Türkiye Yüzyılı vizyonununun gerçekleşmesine katkı sunacak Cumhuriyetimizin referans projelerinden bazılarına yer verilmiştir.

## SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİN YÜZYILI

### YUSUFELİ BARAJI VE HES PROJESİ

1

**20.06.2014** tarihinde baraj gövdesi kazı ve destekleme çalışmalarına başlanmıştır. 01.06.2021 tarihinde ise baraj gövdesi beton imalatları tamamlanmıştır. Yusufeli Barajı 275 metrelik yüksekliği ile ülkemizin en yüksek barajı, çift eğrilikli beton kemer barajlar kategorisinde ise dünyanın beşinci en yüksek barajıdır. Yusufeli Barajı'nda 540 megavat kurulu gücündeki hidroelektrik santralin devreye girmesiyle yılda 1 milyar 827 milyon kilovatsaat elektrik üretilecektir. Yusufeli Projesi kapsamında "Yeniden Yerleşim" çalışmaları ile eski yerleşim yerine nazaran daha modern bir şehirleşmeye sahip ve birçok yönüyle örnek teşkil edecek yeni yerleşim yerleri kurulmuştur.

### GELECEĞE NEFES AĞAÇLANDIRMA PROJESİ

2

**Proje**, 01.01.2019 tarihinde ulusal olarak ülkemizdeki 5.223 farklı noktada uygulanmıştır. Bu proje ile iklim değişikliği ile mücadele ve ormanların sürdürülebilir kullanım kapasitesinin geliştirilmesi ve topyekûn bir ağaçlandırma seferberliği gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır. Türkiye, %29 olan orman varlığını, 2023'de ülke yüz ölçümünün %30'una çıkarma hedefinin yanı sıra, iklim değişikliği ile ilgili 2053 net-sıfır emisyon hedefini de dikkate alarak, karbon yutak alanlarını artırmak ve ülke yeşil dokusunu geliştirmek amacıyla yoğun şekilde ağaçlandırma yapmakta olup, Orman Genel Müdürlüğüne yılda ortalama 300 milyon fidan dikilmektedir.

### SIFIR ATIK PROJESİ

3

**20.09.2022** tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nin New York kentinde gerçekleştirilen 77. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu faaliyetleri dâhilinde yan etkinlikler takip edilmiştir. Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi ile Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri Antonio Guterres, "Sıfır Atık Projesi"nin dünyada yaygınlaştırılması için "iyi niyet beyanı" imzalanmıştır. Sıfır Atık Projesi başlangıç itibarıyla 2017'de %13 olan geri kazanım oranımız 2021 yılında %27,2 yükselmiş olup, 2023 yılına kadar bütün ülkede yaygınlaştırılmasını ve geri kazanım oranının %35'e çıkarılmasını hedeflemektedir. Proje başlangıcından bu yana 20,4 milyon ton kâğıt-karton, 5,4 milyon ton plastik, 2,3 milyon ton cam, 0,5 milyon ton metal ve 5,2 milyon ton organik ve diğer geri dönüştürülebilir atıklar olmak üzere toplamda yaklaşık 33,8 milyon ton geri kazanılabilir atık lisans almış işletmelerce işlenerek ekonomiye kazandırılmıştır. "Sıfır Atık"; israfın önlenmesini, kaynakların daha verimli kullanılmasını, atık oluşum sebeplerinin gözden geçirilerek atık oluşumunun engellenmesi veya minimize edilmesi, atığın oluşması durumunda ise kaynağında ayrı toplanması ve geri kazanımının sağlanmasını kapsayan atık yönetim fel-sefesi olarak tanımlanan bir hedeftir.

### FINANSAL E DÖNÜŞÜM YOLCULUĞU PROJESİ

4

**01.01.1999** tarihinde başlatılan İnternet Vergi Dairesi, Türkiye'de kamu idarelerinin saydamlığı ve kamu hizmet uygulamaları konusunda atılan ilk ve önemli adımlardan birisini oluşturmaktadır. Projeden finans sektöründe inovasyonu ve rekabeti teşvik etmek, finansal kapsayıcılığı artırmak ve hizmetlere erişimi kolaylaştırmak üzere dijital kanallardan birisini oluşturmak üzere vatandaşlarımızın uçtan uca dijital müşteri deneyimi sunacak dönüşümlerin hayatımıza girmesine imkân tanınması, daha düşük maliyetlerle finans faaliyetlerinin sunulabilmesi sayesinde rekabetçi







**YUSUFELİ BARAJI  
VE HES PROJESİ** 1



**YUSUFELİ BARAJI  
VE HES PROJESİ** 1



**GELECEĞE NEFES AĞAÇLANDIRMA  
PROJESİ** 2



**SIFIR ATIK  
PROJESİ** 3



**FİNANSAL E DÖNÜŞÜM YOLCULUĞU  
PROJESİ** 4



ve daha uygun fiyatlamalarla ürün ve hizmet verilmesine imkân sağlanması hedeflenmektedir.

## SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM PROJESİ

5

**01.01.2017** tarihinde projenin temeli Sayın Emine Erdoğan Hanımefendi'nin himayelerinde İzmir'de yapılan "Yerel Tohum Buluşmaları" ile atılmıştır. "Mirasımız Yerel Tohum" projesinde tohumların çoğaltılması, tanımlarının yapılması ve tescil işlemleri Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesindeki kuruluşlar olan Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM), Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM) ve Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü (BÜGEM) tarafından yürütülmektedir. Bu projeler ile doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımı gözetilerek, tarımda verimliliğin korunduğu, çevreye verilen zararın azaltıldığı tarımsal yapının oluşturulmasına amaçlanmaktadır.

## TARIMDA İNOVASYON PROJESİ

6

**Pandemi** etkisiyle ivme kazanan tarımda inovasyon beklentisi, yenilikçi teknolojilerin gelişme hızını da olumlu yönde etkilemiştir. Bu konuda attığımız; ata tohum tescil projelerinin ve organik tarımın geliştirilmesi, Türkiye'nin iklim değişim modeline göre planların çalışılması, sunulması, gerçekleştirilmesi, su kaynaklarının korunmasına yönelik projelerin hayata geçmesi, sıfır atık ile yaşamın öğrenilmesi gibi adımlarla inovatif ve verimli tarım çalışmaları ile ilgili projeler 01.01.2005 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlanmıştır. Yalnız tarım ürünlerinin yetiştirilmesi değil, taşınması, depolanması, yiyeceğe dönüştürülmesi, ham madde kullanımı, pazarlama, sunum ve geri dönüşümü gibi tarım ile alakalı her alanda inovatif bakışın, Ar-Ge çalışmalarının ve yenilikçi teknolojilerin gücü ile sürdürülebilir verimlilik hedeflenmektedir.

## MİKROMOBİLİTE PROJESİ

7

**01.01.2010** tarihinde planlanan bu proje ile küresel ısınma ve iklim değişikliğinin etkileri ve ulaşımdan kaynaklanan emisyonların azaltılmasına katkı sağlamak amaçlanmaktadır. Yeşil Mutabakat Eylem Planı ve Net Sıfır Emisyon hedefleri kapsamında; egzoz emisyonlarının azaltılması ve alternatif yakıtlı, düşük emisyonlu bireysel ulaşım imkânlarının teşvik edilmesi, bisiklet ve paylaşımlı elektrikli scooter sistemleri gibi mikromobilité araçlarının kullanımının yaygınlaştırılması önem arz etmektedir. Bu çerçevede; sıfır emisyonlu bisiklet gibi mikro hareketlilik araçlarının kullanımının artırılarak, trafiğe kapalı nefes alan hareketlilik alanlarının oluşturulmasını teşvik edecek projeler ile vatandaşların hareketliliğinin artırılması planlanmaktadır.

## SANAYİDE YEŞİL DÖNÜŞÜM PROJESİ

8

**Sanayide** Yeşil Dönüşüm çalışmaları, 2023 yılının başı itibarı ile başlamıştır. Proje AB'nin Endüstriyel Emisyonlar Direktifi Ek-I listesinde yer alan sektörler için oluşturulmuştur. Entegre kirlilik önleme ve kontrol sistemi altyapısının ülkemiz özelinde oluşturulması ile ulusal belgelendirme sisteminin yaygınlaştırılması ve temiz üretimin olduğu, yeşil kalkınan öncü ülkelerden olmaması sağlanmış olacaktır.

## SALDA GÖLÜ KORUMA PROJESİ

9

**Salda** Gölü Bilim Merkezi Projesi 01.01.2022 tarihinde başlatılmıştır. Salda Gölü Koruma Projesi kapsamında 1/25.000 Ölçekli Nazım İmar Planı çalışmaları tamamlanmıştır. Bu proje ile korunan alanlarımızın sahip olduğu doğal kaynakların gelecek nesillere ulaştırılmasının, doğal







SÜRDÜRÜLEBİLİR TARIM PROJESİ 5



TARIMDA İNOVASYON PROJESİ 6



TARIMDA İNOVASYON PROJESİ 6



MİKROMOBİLİTE PROJESİ 7



SANAYİDE YEŞİL DÖNÜŞÜM PROJESİ 8



SALDA GÖLÜ KORUMA PROJESİ 9



kaynakların korunarak kullanılmasının ve bu alanlardaki planlı gelişmenin bilimsel veriler eşliğinde sağlanması hedeflenmiştir.

## TARIMA DAYALI İHTİSAS ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ (TDİOSB) PROJELERİ

10

**01.01.2008** tarihi itibarıyla başlatılan TDİOSB Projeleri ile yerleşim alanları içerisindeki tarımsal işletmelerin yerleşim alanı dışına çıkarılması, ucuz maliyetli üretimin teşvik edilmesi, giriş ve çıkışların kontrol edilmesi, üreticilerin/yetiştiricilerin kümelenmelerini ve ihtisaslaşmalarının sağlanması, tarım-sanayi entegrasyonunun geliştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Yatırım Programında yer alan TDİOSB Projelerine, yıllık %3 faiz oranı ile 3 yılı geri ödemesiz olmak üzere toplam 13 yıl vadeli kredi kullanılmaktadır.

## TÜRKİYE'NİN YEŞİL HAYAT DAMARLARI, EKOLOJİK KORİDORLAR PROJESİ

11

**Çevresel** kalitenin artırılması, iklim değişikliği ve küresel ısınmayla mücadele, karbon salınımının azaltılması, taşkınlarla mücadele türlerinin yok olmasının engellenmesi amacıyla 2020 yılında Orta Anadolu ve Orta Karadeniz Bölgesi korunan alanları arasında Ekolojik Koridorlar belirlenmiş olup, 2022 yılında da "Ege, Akdeniz ve Doğu Anadolu Bölgelerinde Ekolojik Koridorlara Uygun Alanların Belirlenmesi Projesi" devam etmektedir. Proje ile ekolojik sürekliliği, ekosistem bütünlüğü ve biyolojik çeşitliliği korumak amaçlanmıştır.

## İKLİM ELÇİLERİ PROJESİ

12

**01.02.2022** tarihinde İklim Değişikliği Bildirgesi kapsamında gençlerle tanışma programı gerçekleştirilmiştir. İklim Elçileri projesi ile Türkiye'nin 2053 net sıfır emisyon ve yeşil kalkınma hedefleri doğrultusunda iklim değişikliğiyle mücadele ve uyum çalışmalarındaki gençlik katılımının güçlendirilmesi hedeflenmektedir. İklim Elçileri Projesinin vizyonu, İklim Değişikliği ile mücadelede İklim Elçisi gençlerle birlikte karar alma süreçlerine gençlerin katılımının ve kamuoyu farkındalığının geliştirilmesidir.

## BİR USTA BİN USTA PROJESİ

13

"**Bir** Usta Bin Usta" adlı sosyal sorumluluk projesi 01.01.2010 tarihinde hayata geçirilmiştir. Proje, geleneksel mesleklerin kaybolmasının engellenmesi, genç ustaların yetiştirilmesi, genç usta adaylarına yeni iş olanakları yaratılması, birçok ilde kadın usta yetiştirilmesi ve kadın istihdamına katkı sağlanması hedefiyle hayata geçirilmiştir.

## AKKUYU NÜKLEER GÜÇ SANTRALİ (NGS) PROJESİ

14

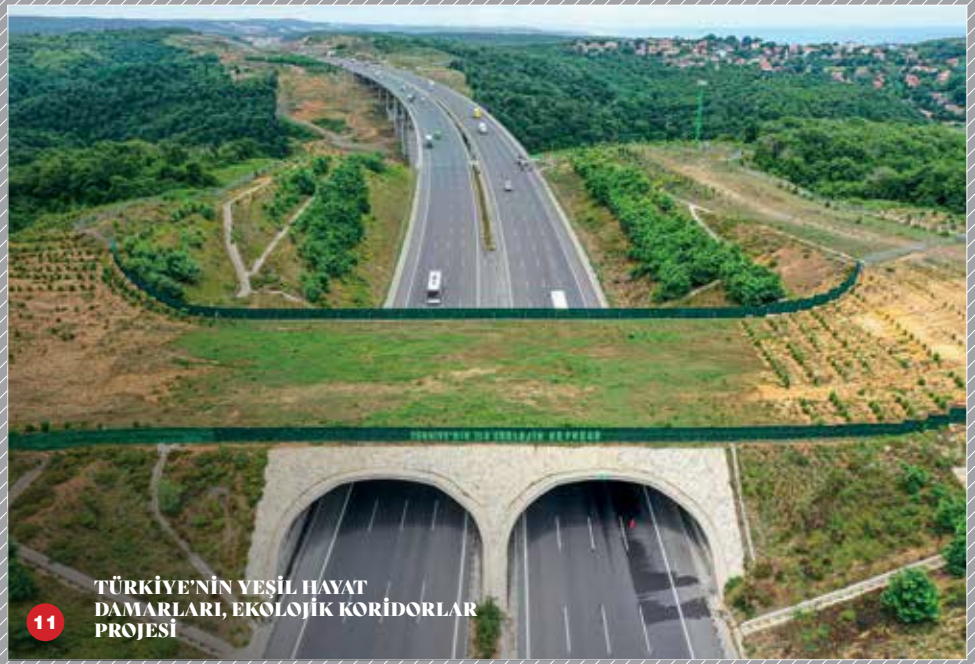
**12** Mayıs 2010 tarihinde "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Rusya Federasyonu Hükümeti arasında Türkiye Cumhuriyeti Akkuyu Sahası'nda Bir Nükleer Güç Santralini (NGS) Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliğine İlişkin Anlaşma" imzalanmıştır. Akkuyu NGS Projesi, ülkemizde tek kalemde yapılan en büyük yatırımdır. Enerji arz güvenliğinin sağlanması için kaynak çeşitliliğini artırmak ve sürdürülebilir enerji arzını temin etmek amaçlanmaktadır.







TARIMA DAYALI İHTİŞAS ORGANİZE  
ŞANAYİ BÖLGESİ (TDİOSB) PROJELERİ 10



TÜRKİYE'NİN YEŞİL HAYAT  
DAMARLARI, EKOLOJİK KORİDORLAR  
PROJESİ 11



İKLİM ELÇİLERİ  
PROJESİ 12



TÜRKİYE'NİN YEŞİL HAYAT  
DAMARLARI, EKOLOJİK KORİDORLAR  
PROJESİ 11



13



BİR USTA BİN USTA  
PROJESİ



AKKUYU NÜKLEER GÜÇ SANTRALİ  
(NGS) PROJESİ 14



## DOĞA TURİZMİ PROJESİ

15

**01.01.2021** itibariyle faaliyete geçen bu projenin amacı, tüm dünyada hızla gelişen doğa turizminin korunan alanlarımızda yapılacak altyapı ve üstyapı düzenlemeleri ile tanınırlığımızın artırılmasına, yöre halkının doğa turizminden gelirlerinin artırılarak ekonomik yönden desteklenmesine hizmet etmektir. Bu proje ile insanların doğa turizmi farkındalığının artırılması, korunan alanlardaki koruma ve kullanma dengesinin gözetilerek doğa turizmi faaliyetlerinin yapılması, ülkemizin doğa turizmindeki ekonomik girdilerinin artırılması ve korunan alanların görünürlüklerinin artırılması hedeflenmiştir.

## SÜRDÜRÜLEBİLİR MAVİ EKONOMİ EYLEM PLANI (MAVİ PLAN)

16

**01.01.2025** tarihi itibariyle uygulanması planlanan “Sürdürülebilir Mavi Ekonomi Planı, Deniz Saha Planlaması ile (Maritime Spatial Planning), denizel alanlarda yürütülecek etkinlikler bağlamında çatışmaları azaltmak ve farklı faaliyetler arasında sinerjiler yaratmak; öngörülebilirlik, şeffaflık ve yasal dayanaklar aracılığıyla yatırımları teşvik etmek; ülkeler arasında yenilenebilir enerjinin geliştirilmesi, nakliye hatlarının düzenlenmesi, boru hatları, denizaltı kabloları ve benzeri yatırımlar için sınır ötesi iş birliğinin artırılması; korunacak alanları tespit edip, ekosistemler üzerindeki etkilerin hesaplanmasıyla alanın birden çok kullanımı için fırsatların belirlenmesi gibi hedefler belirlemiştir. Türkiye kıyı alanları için hazırlanan Bütünleşik Alan Yönetimi (ICZM) Planları da Deniz Saha Planlaması ile bütünleşik hale getirilmesi ve açık deniz alanlarının da üst ölçek ve sonrasında da alt ölçek planlamasının tamamlanması sağlanacaktır.

## ULUSAL ÇEVRE ETİKETİ PROJESİ

17

**14.06.2017** tarihi itibariyle kurulan proje ile Türkiye’de Ulusal Çevre Etiket sisteminin kurulması olarak ürün/hizmet gruplarına yönelik kriterlerin belirlenmesi, yayına hazırlanması, her bir kriter için TS EN ISO 14040 standartlarında Yaşam Döngüsü Değerlendirmesi (YDD) hedeflenmektedir. Çevre etiketi uygulamaları ile ürünlerinde/hizmetlerinde düşük karbon emisyonu, atık önleme, enerji verimliliği, su tasarrufu, zararlı kimyasalların kullanılmaması gibi alanları dikkate alarak çevreye duyarlı bir süreç takip eden işletmelerin teşvik edilerek sürdürülebilir tüketim ve üretim uygulamalarının desteklenmesi amaçlanmaktadır.

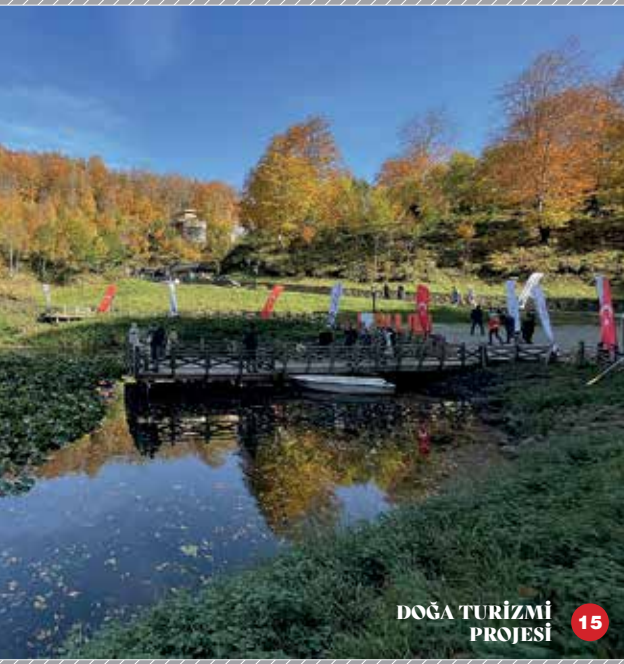
## 81 İLDE 81 MİLYON M<sup>2</sup> MİLLET BAHÇESİ

18

**03.08.2018** tarihi itibariyle kamuoyunun bilgisine sunulan 1. 100 Günlük İcraat Programı ile Millet Bahçelerine ilişkin çalışmalara başlanmıştır. 100 Günlük İcraat Programı doğrultusunda “Millet Bahçelerinin 81 İl’e Yaygınlaştırılması” hedefi ile 81 ilde 81 Milyon metrekare Millet Bahçesi yer seçimi, projelendirme ve yapım faaliyetlerine hız verilmiştir. Şehirlerimize daha yeşil ve ferah yaşam alanları kazandırmak, yaşam ve çevre kalitesini yükseltmek ve kimlikli şehirler oluşturmak amacıyla başlatılan ‘Yeşil Şehir Vizyonu Projesi’nin bir parçası da olacak şekilde Millet Bahçelerinin ülkemiz genelinde yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Böylece çocuk ve gençlerin kaliteli vakit geçirmesi, kötü alışkanlıkların ve internet bağımlılığının önüne geçmek adına fayda sağlayacağı düşünüldüğü için tasarımlarda bu kriterlere önem verilmektedir.







DOĞA TURİZMİ  
PROJESİ 15



15 DOĞA TURİZMİ  
PROJESİ



SÜRDÜRÜLEBİLİR MAVİ EKONOMİ  
EYLEM PLANI  
(MAVİ PLAN) 16



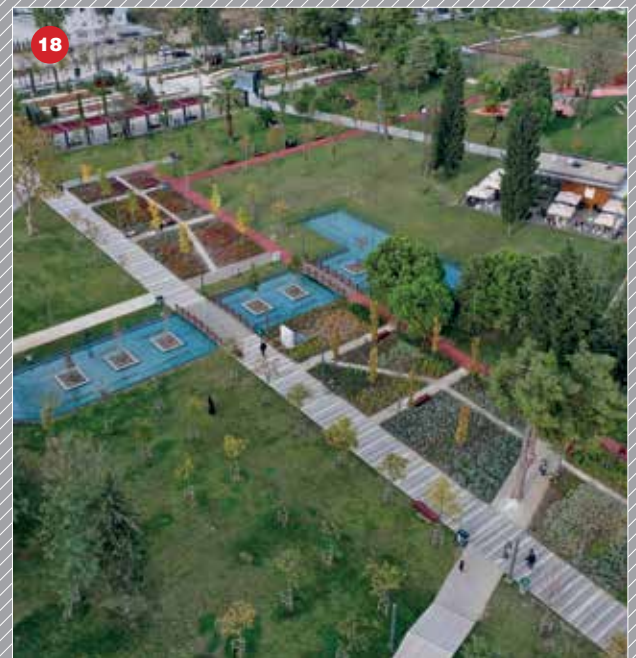
17



18



18 81 İLDE 81 MİLYON M<sup>2</sup> MİLLET  
BAHÇESİ



18



## TÜRKİYE MEKÂNSAL STRATEJİ PLANI

19

**01.01.2013** tarihi itibarıyla uygulama hazırlıklarına başlanılan proje ile ekolojik denge, afet risklerine karşı dayanıklılık, iklim değişikliğiyle mücadelede, sera gazı azaltımı ve uyum, tarımsal üretim ve bütünleşik su yönetimi, yerleşmelerde yaşanabilirlik, bilgi toplumu, toplumsal ve kültürel sürdürülebilirlik, varlık odaklı yerel kalkınma, ekonomik rekabet ve refah, yeşil hareketlilik ve erişilebilirlik hedeflenmektedir.

## BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI YÖNETİMİ VE PLANLAMASI

20

**01.01.2011** tarihinde başlatılan proje ile Türkiye kıyılarında 2023 yılına kadar kıyı alanlarında bütünsel planlama modelinin geliştirilmesi, kıyı alanlarında yetki ve sorumluluğu olan kurumlar ile kıyıda faaliyet gösteren sektörler arası uyum ve eş güdüme yönelik yönetim modelinin geliştirilmesi hedeflenmektedir. Uluslararası hukuktan kaynaklanan yükümlülükler gözetilerek kıyıların korunmuş, dengeli kullanımı ve sürdürülebilirliği sağlanmış olarak gelecek nesillere aktarılması hedeflenmiştir.

## KIRSAL ALANLARDA YÖRESEL DOKU VE MİMARİ ÖZELLİKLERİN BELİRLENMESİ VE YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ

21

**01.01.2013** tarihinde üretilmeye başlanan proje ile yöresel koşullara uygun çözüm örnekleri içeren, yapılı çevreye ilişkin kültürel mirasımı-

zın gelecek nesillere aktararak devamlılığının sağlanması, kırsal yerleşimlerin geliştirilmesi ve yöresel doku ve mimari kimliklerinin korunması, yöresel malzemenin kullanılması amaçlanmıştır. Yöresel dokunun sürdürülebilirliğinin sağlanması, günümüze kadar olan kültürel birikimin devamlılığı hedeflenmiştir.

## ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ İLANI İLE EKOSİSTEM KORUMA PROJELERİ

22

**Proje**, 01.01.2002 tarihi itibarıyla gündeme gelmiştir. Özel Çevre Koruma Bölgesi olarak ilan edilmiş alanlarda, ulusal ve evrensel ölçeklerde bölgenin sahip olduğu; doğal, kültürel, tarihi, eğitsel ve estetik değerlerin koruma ve kullanma dengelerinin hassas bir şekilde belirlenmesi; sürdürülebilir bir doğal yaşam için büyük önem arz etmektedir.

## SIFIR ENERJİLİ BİNALAR PROJESİ

23

**AB** Binalarda Enerji Performansı Çerçeve Direktifi 01.01.2002 tarihinde gündemde yerini almıştır. Proje sonucu 2053 ve sonrasında; 2020 verilerine göre 524 milyon ton olarak gerçekleşen toplam emisyon miktarının yaklaşık 164 milyon tonundan sorumlu olan binalar sıfır enerjili hale getirilecektir. Bu sayede emisyon miktarında yaklaşık 100 milyon ton azaltım sağlanacak; enerji ithalata da %20 oranında tasarruf sağlanacaktır.

## ÇEVRE VE ÇOCUK AKADEMİSİ PROJESİ

24

**Bu** proje 5 Haziran 2020 tarihinde, Dünya Çevre Günü'nde etkin hale getirilmiştir. Türkiye'nin ilk dijital ve engelsiz platformu olan Çevre ve Çocuk







**BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI  
YÖNETİMİ VE PLANLAMASI** 20



**20 BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI  
YÖNETİMİ VE PLANLAMASI**



**BÜTÜNLEŞİK KIYI ALANLARI  
YÖNETİMİ VE PLANLAMASI** 20



**22 ÖZEL ÇEVRE KORUMA BÖLGESİ İLANI  
İLE EKOSİSTEM KORUMA PROJELERİ**



**23**



**23 SIFIR ENERJİLİ BİNALAR  
PROJESİ**



Akademisi ile çocuklarımızın çevre, şehir ve iklim konularında bilinçlenmesi ve bu konularda farkındalık sağlanması amaçlanmıştır. Bu sayede vizyon olarak Türkiye'nin, Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın öncülüğünde koyduğu 2053 Net Sıfır Emisyon ve Yeşil Kalkınma Devrimi gibi hedeflere ulaşması için çocuklarımızı bugünden hazırlamak hedeflenmiştir.

## İHRACAT SÜRECİNİN BLOKZİNCİR TEKNOLOJİSİ İLE (ÜLKE İÇİNDE) UÇTAN UCA TASARIMI PROJESİ

25

**08.03.2022** tarihinde projenin açılış toplantısı gerçekleştirilmiştir. Proje ile ihracat sürecinde tekrarlayan veri paylaşımının ortadan kaldırılmasının, kâğıt tabanlı prosedürlerin azaltılmasının, paydaşlar arası iş birliğinin artırılmasının, belgede sahteciliğin önlenmesinin, süreçlerin akıllı sözleşmeler yoluyla hızlandırılmasının, dağıtık defterler ve şifreleme yoluyla veri güvenliği ve izlenebilirliğin güçlendirilmesinin mümkün olup olmadığı test edilecektir.

## 3 BOYUTLU ORTAMDA HAVA KALİTESİNİN TESPİTİ PROJESİ (NEFES)

26

**29.04.2020** tarihinde gündeme gelen "NEFES" ismi verilen proje kapsamında geliştirilen yerli ve milli yazılımla, stratejik hava kalitesi haritaları, 3 boyutlu bina modeli, kent atlası, topoğrafya, trafik yoğunluğu, kavşaklar, binaların yakıt tipi gibi çok sayıda etmen ele alınarak 3 boyutlu ortamda hava kalitesi değerleri tespit edilmektedir. Girilen tüm verileri anlık algılama ve çıktı üretme yeteneğine sahip 3B yazılım, dünyada bu alandaki ilk örneklerden biri olma niteliği taşımaktadır.

## DENİZ ÇÖPLERİ İL EYLEM PLANLARININ HAZIRLANMASI PROJESİ

27

**Deniz** Çöpleri İl Eylem Planlarının Hazırlanması ve Uygulanması Genelgesi ile deniz çöpleri terimi ilk kez 01.01.2019 tarihinde mevzuatta yer almıştır. Nehir ve derelerin denize ulaşan kısımlarında uygun yerlere çöp tutucu bariyer kurularak düzenli temizlenmesi faaliyetlerinin yapılması ve yaygınlaştırılması için gerekli fizibilite çalışmaları ve uygulamanın yapılması yönünde destek sağlanmaktadır.

## TEKSTİL SEKTÖRÜNDE TEMİZ ÜRETİM UYGULAMALARI PROJESİ

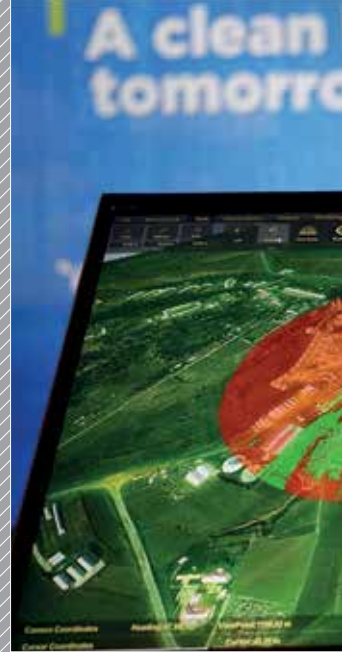
28

**01.01.2021** tarihinden itibaren, tekstil sektörü atık sularının yönetiminde en büyük problemlerden olan renk ve iletkenlik giderimi için prototipler geliştirilmiştir. Proje sonucunda geliştirilen prototiplerin tekstil sektörünün yoğun olduğu Ergene, Nilüfer, B. Menderes ve müsilaj probleminin yaşandığı Marmara Denizi havzalarındaki kirliliği önlemede önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

## ULUSAL DENİZ İZLEME PROGRAMI (DEN-İZ) VE MARMARA DİJİTAL İKİZ PROJESİ

29

**01.01.2014** tarihinde ilk adımları atılmaya başlanan projenin ilk 3 yıllık programı 2014-2016







**ÇEVRE VE ÇOCUK AKADEMİSİ PROJESİ**

24



**3 BOYUTLU ORTAMDA HAVA KALİTESİNİN TESPİTİ PROJESİ (NEFES)**

26



**İHRACAT SÜRECİNİN BLOKZİNCİR TEKNOLOJİSİ İLE (ÜLKE İÇİNDE) UÇTAN UCA TASARIMI PROJESİ**

25



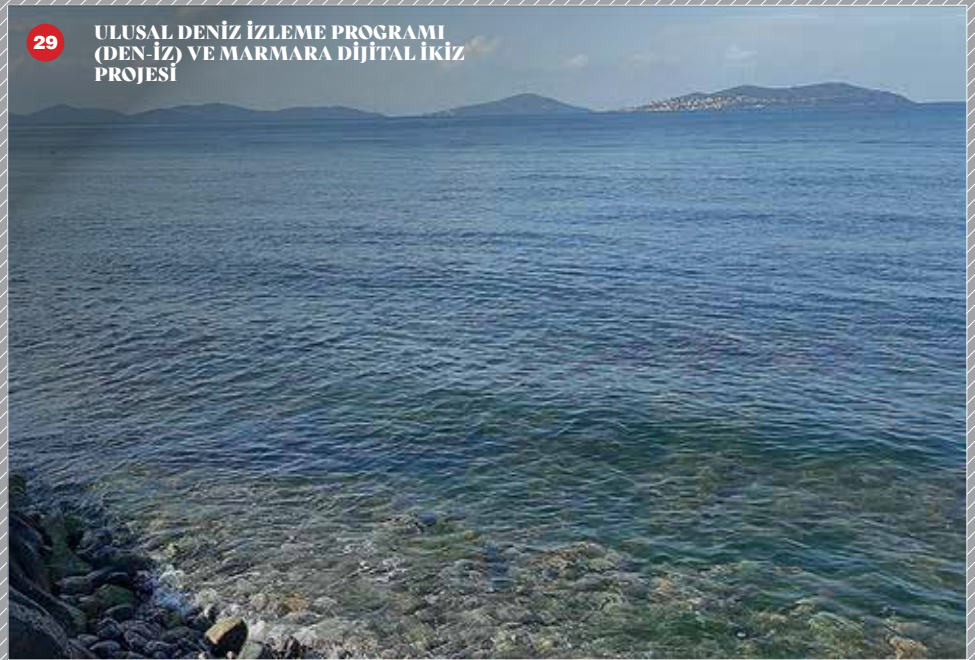
**DENİZ ÇÖPLERİ İL EYLEM PLANLARININ HAZIRLANMASI PROJESİ**

27



**TEKSTİL SEKTÖRÜNDE TEMİZ ÜRETİM UYGULAMALARI PROJESİ**

28



**ULUSAL DENİZ İZLEME PROGRAMI (DEN-İZ) VE MARMARA DİJİTAL İKİZ PROJESİ**

29



yıllarında yürütülmüştür. Bu proje, ülkemiz deniz bilimlerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Akdeniz, Karadeniz, Ege Denizi ve Marmara Denizi DEN-İZ 2023-2025 dönemi hazırlık çalışmaları da başlamıştır.

## GÜVENLİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM SERTİFİKASYONU PROGRAMI

30

**Güvenli** Turizm Sertifikasyon Programı tatilini Türkiye’de geçirecek tüm Türk vatandaşlara ve yabancı ziyaretçilere ulaşımdan konaklamaya, tesis çalışanlarından yolcuların kendi sağlık durumuna uzanan geniş bir yelpazede, 7 farklı turizm işletmesinde alınması önerilen bir dizi tedbirleri tanımlamaktadır. Bugüne kadar toplamda 12.199 tesis ve araç sertifikalandırılmıştır. Ocak 2022 itibarıyla ise sürdürülebilirlik ile program kapsamı genişletilerek; Güvenli ve Yeşil Turizm Programı’na dönüştürülmesi çalışmalarına başlanmıştır. Yeşil Turizm Programı kapsamında; sürdürülebilirlik alanında 2030’a kadar aşamalı geçiş planlanmıştır.

## TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN ORMAN YANGINLARIYLA MÜCADELEDE KULLANILMASI PROJESİ

31

**Küresel** ısınma ve iklim değişikliği nedeniyle daha agresif ve yıkıcı hale gelen orman yangınlarıyla mücadele amacıyla önleme çalışmalarının yanında mevcut söndürme kapasitesinin ciddi miktarlarda artırılması ve teknolojik olarak daha üstün araç ve ekipmanların kullanılması ile mü-

cadelede çok daha etkin bir safhaya geçilmiştir. 2002 yılında 580 adet olan arazöz sayımız son 20 yılda iki katından fazla arttırılarak bugün 1350 adede ulaştırılmıştır. Yeni alınan arazözler gerek kapasite ve gerek teknolojisi itibarıyla çok daha yetenekli teknoloji harikası araçlardan oluşmaktadır. Kullanılan teknoloji tecrübeli ve bilgili OGM personelince sürekli geliştirilecek ve orman yangınlarına mücadele çalışanlarının hizmetine sunulmaya devam edecektir.

## KONYA OVASI PROJESİ (KOP)

32

**Konya** Ovası Projesi ile sulama, içme, kullanma ve endüstri suyu ihtiyacı karşılanacak, aşırı yeraltı suyu (YAS) kullanımının önüne geçilecek, toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleri ile teknolojik ziraat yapılacak ve üretim artışı sağlanacak, hayvancılık geliştirilecektir. Bu proje, ağaçlandırma yapma ve çevreyi koruma maksadıyla geliştirilmekte olup, sosyo-ekonomik kalkınmayı hedefleyen insan odaklı bölgesel kalkınma projesidir. 1.650.000 kişinin bu proje kapsamında doğrudan, binlerce insanın da dolaylı olarak iş sahibi olması planlanmıştır.

## YERLİ HİBRİT ÇEŞİTLERİN KULLANIMININ YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ

33

**Yerli** ve Millî Tohumculuk politikaları çerçevesinde, Ar-Ge’ye ayrılan payın artırılması amaçlanmaktadır. 2021 yılında 117 ülkeye tohumluk ihracatı yapılmıştır. İhracatın ithalatı karşılama oranı 2002 yılında %31 iken 2021’de %94’e yükselmiştir. Türkiye, tohum tedarik sisteminde yerli tohum kullanım oranını artırarak kent tarımının yerli çeşitler kullanılarak yaygınlaştırılmasını sağlamak hedeflenmiştir.







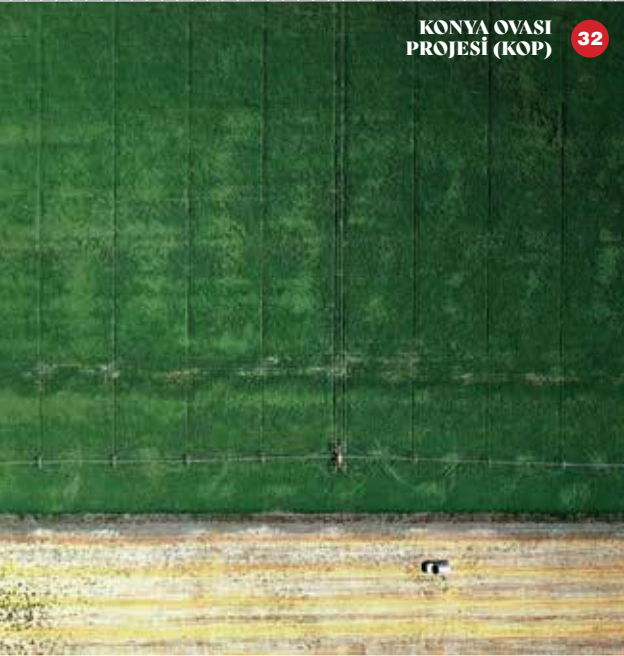
**GÜVENLİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİR  
TURİZM SERTİFİKASYONU  
PROGRAMI**

**30**



**TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN ORMAN  
YANGINLARIYLA MÜCADELEDE  
KULLANILMASI PROJESİ**

**31**



**KONYA OVASI  
PROJESİ (KOP)**

**32**



**TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN ORMAN  
YANGINLARIYLA MÜCADELEDE  
KULLANILMASI PROJESİ**

**31**



**KONYA OVASI  
PROJESİ (KOP)**

**32**



**YERLİ HİBRİT ÇEŞİTLERİN  
KULLANIMININ YAYGINLAŞTIRILMASI  
PROJESİ**

**33**



## PLASTİK POŞETLERİN ÜCRETLENDİRİLMESİ PROJESİ

34

**2019** yılında başlatılan “Plastik Poşetlerin Ücretlendirilmesi” uygulamasıyla 2019, 2020 ve 2021 yıllarında plastik poşet kullanımında yaklaşık %65’lik azalma gerçekleşmiştir. Bu azalma oranıyla plastik poşet kaynaklı 550.000 ton plastik atığın oluşumu engellenmiştir. Bu azalmayla, ülkemizde plastik poşet üretimi için gerekli plastik ham madde ithali de önlenmiş ve yaklaşık 3,8 milyar Türk Lirası tasarruf edilmiş olmakla birlikte 22.746 ton sera gazı salımı da engellenmiştir.

## MAVİ BAYRAKLI PLAJ SAYISININ ARTTIRILMASI PROJESİ

35

**Temiz** denizlerin göstergesi olan mavi bayrak programı kapsamında, mavi bayraklı plaj sayısının artırılması hususu hem Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programlarında takip edilmekte hem de Çevre ve Şehircilik Bakanlığının 2018-2023 yılı Stratejik Planında hedef olarak yer almaktadır. Ülkemiz dünyada mavi bayrak sıralamasında 531 plaj ile üçüncü sırada bulunmaktadır. Proje kapsamında gerçekleştirilecek faaliyetler ve destekler ile mavi bayraklı plaj sayısının artırılması hedeflenmektedir.

## ÇEVRE REFERANS LABORATUVARI VE MELBES’İN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ

36

**2008** yılından bu yana, Akreditasyon Belgesi’ne sahip olan Çevre Referans Laboratuvarı’nda, beş

kapsamda 52 parametre ile başlayan akreditasyon süreci, on iki kapsamda 617 parametre ile devam etmekte olup; toplamda 1200’den fazla parametrenin analizi yapılabilir duruma getirilmiştir. Dünyada ilk defa, çevresel analiz ve ölçüm taleplerine en uygun laboratuvarı otomatik atayan yerli ve millî olarak geliştirilen MELBES, tüm dünyaya örnek teşkil edecek bir sistemdir.

## ORMAN KÖYLERİNDE GÜNEŞ ENERJİSİNDEN ELEKTRİK ÜRETİMİ SİSTEMLERİNİN KURULUMU VE YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ

37

**01.01.2019** tarihi itibarıyla oluşturulan proje; yangın, üretim, ağaçlandırma vb. ormancılık faaliyetlerine katkıda bulunan orman köylülerinin sosyal refahına katkıda bulunmaktadır. Sistemin kurulmasının ardından fatura bedelinde yer alan gider kalemlerine ilişkin tutar köylünün hesabına aktarılmaktadır. Türkiye genelindeki tüm orman köyleri/mahallerinden yapılan başvurular değerlendirmeye alınmaktadır.

## TARİHTEN REFERANSLA YÖRESEL DOKUNUN YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ

38

**01.01.2011** tarihinde oluşturulan proje, kentsel doku ve dinamikleri koruyacak, değişen sosyal yapıyla çağın gereklerinin de dikkate alınması ile insan ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap verebilecek, kaliteli, yaşanabilir, sürdürülebilir “yaşayan/yaşanan binaları planlama ve tasarım rehberi” oluşturacak ve ülkemiz coğrafyasında yaşam kalitesini artıracak çalışmaları kapsamaktadır.



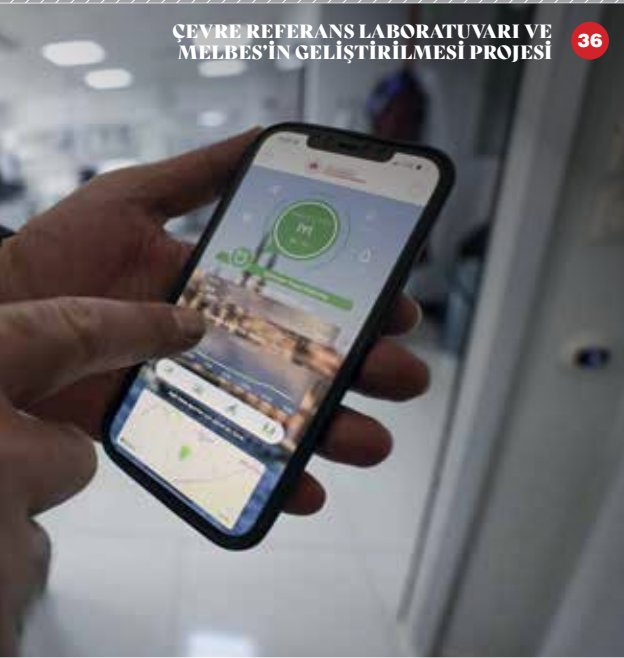




**PLASTİK POŞETLERİN ÜCRETLENDİRİLMESİ PROJESİ** 34



**MAVİ BAYRAKLI PLAJ SAYISININ ARTTIRILMASI PROJESİ** 35



**ÇEVRE REFERANS LABORATUVARI VE MELBES'İN GELİŞTİRİLMESİ PROJESİ** 36



**MAVİ BAYRAKLI PLAJ SAYISININ ARTTIRILMASI PROJESİ** 35



**ORMAN KÖYLERİNDE GÜNEŞ ENERJİSİNDEN ELEKTRİK ÜRETİMİ SİSTEMLERİNİN KURULUMU VE YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ** 37



**TARİHTEN REFERANSLA YÖRESEL DOKUNUN YAYGINLAŞTIRILMASI PROJESİ** 38



Tarihten referans olarak, mimari mirasın sürdürülebilirliğinin ve günümüze kadar olan kültürel birikimin devamlılığının sağlanması hedeflenmektedir.

## UZAKTAN EĞİTİM KAPISI PROJESİ

39

**Uzaktan** Eğitim Kapısı platformu aracılığıyla kamu personeline ilk senkron/canlı eğitim Canlı Sınıf modülü ile 01.04.2020 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, 2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı Yıllık Programı'nda, "Kamuda eğitime ayrılan kaynakların verimli kullanılması ve hayat boyu öğrenme kültürünün geliştirilmesine yönelik hizmet içi eğitim programlarının ilgili kurumlar tarafından Uzaktan Eğitim Kapısı üzerinden sunulması yaygınlaştırılacaktır" faaliyeti yer almıştır. Uzaktan Eğitim Kapısı'nda inşa edilen eğitim kültürü ile kamu personeli eğitiminde lider ülkelerden birisi olmamız hedeflenmektedir.

## BOR KARBÜR PROJESİ

40

**25.10.2019** tarihinde Bor Karbür tesisinin temeli atılmıştır. Türkiye'nin üretim ve ihracatında dünya lideri olduğu bor cevheri ileri teknolojiyle katma değerli ürün haline getirilmektedir. Bor karbür yüksek sertlik ve mukavemet/yoğunluk oranının kritik olduğu taktik araçlar, helikopterler, uçaklar, top namlusu, askeri kıyafetler ve personel koruyucu yeleklerin zırhlaması gibi askeri amaçlı malzemelerde yoğunlukla kullanılacaktır.

## YERLİ LİTYUM PROJESİ

41

**26.12.2020** tarihinde ETİ Maden Pilot Lityum Üretim Tesisi Açılış Töreni gerçekleştirilmiştir. Türkiye, Ar-Ge'si Eti Maden mühendislerine ait bir yöntemle dünyada ilk defa sıvı bor atıklarından lityum üreten ülke olmuştur. Akıllı teknolo-

jilerde yerli lityumun kullanılmasıyla, ileri teknolojilerde yerlilik oranı artacaktır.

## YER ALTI DOĞAL GAZ DEPOLARI PROJESİ

42

**29.07.2019** tarihinde Tuz Gölü Doğal Gaz Depolama Genişletme Projesi Temel Atma Töreni gerçekleştirilmiştir. Tuz Gölü Yer Altı Doğal Gaz Depolama Projesi tamamlandığında da 5,4 milyar metreküp toplam kapasiteyle tuz yapılarında oluşturulan dünyanın en büyük depolama tesisi olacaktır. Bu projenin amacı doğal gaz arz güvenliğine katkı sağlamak ve Türkiye'yi enerjide merkez ülke olma hedefine ulaştırmaktır.

## KENTSEL ATIKSU ARITMA TESİSLERİNİN BİYORAFİNERİ OLARAK DEĞERLENDİRME POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ PROJESİ

43

**Bu** proje ile ülkemizde yerel yönetimler tarafından işletilen kentsel atık su arıtma tesislerinin döngüsel ekonomi ilkeleri çerçevesinde, bölgesel şartlar da dikkate alınarak, biyorafineri tesislerine dönüşme potansiyelleri incelenerek 2053 yılına kadar bu tesislerin kendi enerjilerini üreten, değerli biyokimyasalların geri kazanıldığı fabrikalara dönüştürülme sürecinin değerlendirilmesi, tesislerin dönüşüm kriterlerinin ve maliyetlerinin oluşturulması amaçlanmaktadır. Projenin 2023-2026 yılları arasında Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü, Su ve Toprak Yönetimi Dairesi Başkanlığı koordinatörlüğünde yürütülmesi planlanmaktadır.







UZAKTAN EĞİTİM KAPISI PROJESİ 39



40 BOR KARBÜR PROJESİ



YERLİ LİTYUM PROJESİ 41



42 YER ALTI DOĞAL GAZ DEPOLARI PROJESİ



43 KENTSEL ATIKSU ARITMA TESİSLERİNİN BİYORAFİNERİ OLARAK DEĞERLENDİRME POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ PROJESİ



43 KENTSEL ATIKSU ARITMA TESİSLERİNİN BİYORAFİNERİ OLARAK DEĞERLENDİRME POTANSİYELİNİN BELİRLENMESİ PROJESİ



## TÜRKİYE’NİN “KIYI ALANLARI İYİ ÇEVRESEL DURUMUNUN” BELİRLENMESİ PROJESİ

44

**01.01.2021** tarihinde oluşturulan projenin hedefi, Türkiye’nin Akdeniz kıyılarında, BM kriterleri çerçevesinde Türkiye için kıyı alanları izleme sürecine ve kıyı alanlarında yerleştirilmiş İyi Çevresel Durum tanımına ilişkin yöntemleri ortaya koymaktır. Bu proje ile ülkemizin kıyılarının BM standartlarında “iyi çevresel durum” tanımı yapılarak, insan eliyle bozulması kontrol altına alınmış olacaktır.

## ENERJİDE SERBESTLEŞME ADIMLARI PROJESİ

45

**2021** yılında Vadeli Elektrik Piyasası, Vadeli Doğal Gaz Piyasası ve Yenilenebilir Enerji Kaynak Garanti Belgesi Sistemi’nin devreye alınmasıyla, daha fazla katılımcılığın yer aldığı bir enerji piyasası meydana getirilmiştir. Bu proje ile Türkiye ilerleyen dönemde doğal gaz referans fiyatlarının oluşacağı bir altyapıyı kurmuştur.

## KONSOLOSLUK HİZMETLERİNİN KALİTESİ, ÇEŞİTLİLİĞİ VE HIZININ ARTIRILMASI PROJESİ

46

**2022** Ağustos ayı itibarıyla Uluslararası İşaret Dili’nde de hizmet vermeye başlanmıştır. “Konsolosluk.gov.tr” üzerinden sunulan “Canlı

Destek” uygulamasına ek olarak, Chatbot (Hızır) ve WhatsApp uygulamaları hizmete alınmıştır. 2014 yılı itibarıyla konsolosluk işlemlerinde randevu sistemine geçilmiş, böylece vatandaşlarımızın Dış Temsilciliklerimizdeki bekleme süreleri kayda değer ölçüde kısalmıştır. Bu doğrultuda, adres beyanı, ikinci askerlik erteleme başvurusu ile pasaport ve kimlik kartı tesliminde posta hizmetlerinden yararlanılmaya başlanmıştır.

## TÜRKİYE KAMU BULUT BİLİŞİM STRATEJİSİ PROJESİ

47

**29.06.2021** tarihinde oluşturulan Türkiye Kamu Bulut Bilişim Stratejisi ile kamu kurumlarının, bulut teknolojilerinin sağladığı tüm avantajlardan en verimli şekilde yararlanabilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca bu proje ile mükerrer bilgi teknolojileri yatırımlarının önüne geçilmesi ve atıl kapasitenin ortadan kaldırılması, yeni nesil teknolojilere daha uygun maliyetlerle erişim sağlanması, bu teknolojiler sayesinde mevcut dijital hizmetlerin iyileştirilmesi ve yeni dijital hizmetler geliştirilmesi ile kamu bulut bilişim kullanımında özel sektörden hizmet alınması suretiyle sektörel bulut yatırımlarının ve gelişiminin teşvik edilmesi hedeflenmektedir.

## FSRU (YÜZER LNG DEPOLAMA VE GAZLAŞTIRMA ÜNİTESİ) PROJESİ

48

**EgeGaz** FSRU tesisi 23.12.2016 tarihinde İzmir’de hizmete alınmıştır. FSRU’lar sisteme kolay entegre olma özellikleriyle enerji arzında yaşanabilecek herhangi bir kesintiye karşı sistemi beslemeye devam etmektedir. Bu proje ile enerji arz güvenliğinin yeni kaynak noktalarıyla desteklenmesi amaçlanmaktadır.







**TÜRKİYE'NİN "KIYI ALANLARI İYİ ÇEVRESEL DURUMUNUN" BELİRLENMESİ PROJESİ** 44



**KONSOLOSLUK HİZMETLERİNİN KALİTESİ, ÇEŞİTLİLİĞİ VE HIZININ ARTIRILMASI PROJESİ** 46



**ENERJİDE SERBESTLEŞME ADIMLARI PROJESİ** 45



**ENERJİDE SERBESTLEŞME ADIMLARI PROJESİ** 45



**TÜRKİYE KAMU BULUT BİLİŞİM STRATEJİSİ PROJESİ** 47



**FSRU (YÜZER LNG DEPOLAMA VE GAZLAŞTIRMA ÜNİTESİ) PROJESİ** 48



## TÜRKİYE E-DEVLET KAPISI (CBDDO) PROJESİ

49

**E-Devlet** Kapısı, 2008 yılında erişime açılmış ve günden güne gelişimini sürdürerek binlerce kamu hizmetinin sunulduğu, yüzlerce kamu kurumunun entegre olduğu bir yapıya dönüşmüştür. Projenin amacı, Türkiye'yi siber uzayda daha güçlü kılabilecek yeni ve uygun teknolojilere hızlı adaptasyon, üretkenlik, yüksek rekabet gücü, çevik veri yönetimi ve yeşil dönüşüm hedeflerine uygun politika ve stratejileri hayata geçirerek Dijital Türkiye'yi yıkıcı teknolojiler başta olmak üzere anlık değişim ve dönüşümün beklenmedik etkilerini yönetebilecek bir yapıya kavuşturacaktır.

## YENİLENMİŞ ÜRÜN SİSTEMİ PROJESİ

50

**Yenilenmiş** Ürünlerin Satışı Hakkında Yönetmelik, 22.08.2020 tarihli ve 31221 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yenilenmiş ürün sistemiyle, özellikle ikinci el piyasasında kayıt dışılığın ve güvensizliğin ortadan kaldırılması, kullanım ömrü henüz dolmayan teknolojik ürünlerin tekrar ekonomiye kazandırılması, israfın ve çevreye verilen zararların önlenmesi, ithalatın azaltılması ve tüketicilerin bütçelerine daha uygun bedelle, güvenli bir şekilde ikinci el cihaz almalarının sağlanması amaçlanmaktadır.

## KAMU VERİ ALANI PROJESİ

51

**Kamu** Veri Alanı, AB'nin son yıllarda geliştirdiği "veri uzayları" konseptinin kamudaki uygulaması olarak kurgulanmaktadır. Kamu Veri Alanı Projesinin amacı, veriye ilişkin rollerin tanımlanması, altyapı, insan kaynağı ve mevzuata

yönelik bir Kamu Veri Alanı Referans Mimarisi ve bir Geçiş Planı hazırlamaktır. 2023 yılı içerisinde projenin pilot uygulamasının hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

## YENİLENEBİLİR ENERJİ: YEKA PROJESİ

52

**2002** yılında Türkiye'nin yenilenebilir enerji kurulu gücü 12 bin 305 megavat iken; 20 yıl içerisinde Türkiye'nin yenilenebilir kurulu gücü 4,5 kat artışla yaklaşık 56 bin MW seviyesine ulaşmıştır. YEKA projeleriyle Türkiye'de elektrik üretiminde yenilenebilir kaynakların payı yüzde 46'ya ulaşarak dünya ortalamasının üzerine çıkmıştır. Bu proje, 2053 yılında net sıfır emisyon hedefine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

## BİNALAR İLE YERLEŞMELER İÇİN ULUSAL YEŞİL SERTİFİKA SİSTEMİ PROJESİ

53

**Bu** proje, 26.02.2016 tarihinde "Binalar ile Yerleşmelerin İçin Yeşil Sertifika Yönetmeliği" kapsamında, İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlüğü ile imzalanan protokol sonucu sürdürülebilir binaların ve yerleşmelerin inşaatının teşviki amacıyla geliştirilmiştir. 2053 iklim hedeflerine paralel ülkemizdeki binalarımızın yeşil bina yerleşmelerimizin yeşil yerleşme haline gelmesi ile; planlaması bütünsel bir bakışla döngüsel ekonomiyle uyumlu ilgili sektörü ile güçlü yapı malzemelerinin kullanıldığı, iklimine uygun yeşil alanı bina kullanım alanına göre asgari 2 kat artırılmış, ulaşımdan sosyal donatısına kadar çevre ile uyumlu, ısı adası etkisi olmayacak şekilde insan ruh ve bedensel sağlığını da düşünerek geleceğin binaları ve yerleşmeleri hatta şehirlerinin oluşması hedeflenmektedir.







**TÜRKİYE E-DEVLET KAPISI (CBDDO) PROJESİ** 49



**YENİLENMİŞ ÜRÜN SİSTEMİ PROJESİ** 50



**KAMU VERİ ALANI PROJESİ** 51



**YENİLENEBİLİR ENERJİ: YEKA PROJESİ** 52



**BİNALAR İLE YERLEŞMELER İÇİN ULUSAL YEŞİL SERTİFİKA SİSTEMİ PROJESİ** 53



**53**





## HUZURUN YÜZYILI

### 500 BİN SOSYAL KONUT PROJESİ

54

**Konutu** olmayan ve piyasa şartlarında konut sahibi olamayan vatandaşlarımızın az peşinat, düşük taksit ve uzun vadelerle konut sahibi olmasını sağlamaktır. 2023-2028 yılları arasında 500 bin sosyal konut üretilecektir. İlk etapta 2023-2024 yılları arasında 250 bin konut ihale edilecek ve bitirilen konutlar etaplar halinde vatandaşlarımıza teslim edilecektir.

### KORUYUCU AİLE HİZMETİ

55

**Aile** ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı aile odaklı sosyal hizmet politikaları çerçevesinde, çocuğun şefkatli ve destekleyici bir aile ortamında korunarak yetiştirilmesi, çocuğun çok erken yaşta karşılaştığı ayrılıkla baş edebilmesi ve olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan duygusal sorunlarının iyileştirilmesini amaçlanmaktadır.

### ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ

56

**Engellilerin** ve yaşlıların ayrımcılığa uğramadan, insan haklarından yararlanarak, toplumsal hayata katılmaları için ulusal düzeyde politika ve stratejilerin belirlenmesi çalışmalarını koordine etmek, engellilere ve yaşlılara yönelik yürütülen sosyal hizmet faaliyetlerine ilişkin ilke, usul ve standartları belirlemek hedeflenmektedir. İlgili kamu kurum ve kuruluşları ile gönüllü kuruluşlar arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak için yapılan çalışmalardır.

### KADIN DESTEK UYGULAMASI (KADES)

57

**KADES**, kadınların ve çocukların maruz kaldığı şiddet, taciz gibi kötü eylemleri biraz da olsun engellemek adına kullanıcılara sunulmuş resmî bir uygulamadır. Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış ve acil durumlarda ilk akımıza gelecek acil müdahale uygulamasıdır.

### AİLE VE TOPLUM HİZMETLERİ

58

**Birey**, aile ve toplum refahını artırmak amacıyla dezavantajlı kesimler öncelikli olmak üzere, tüm toplumu hedefleyen katılımcı anlayışla, adil ve arz odaklı bütüncül sosyal politikalar üretilmektedir.

### GÖNÜLLÜLÜK PROJELERİ

59

**Gönüllük** projeleri ile bilgisini, zamanını ve emeğini iyiliğe dönüştürmek isteyen, hiçbir karşılık beklemeden toplumun yararına olan bir hedefe ulaşmak için gönülden çalışan kişiler bir araya gelmektedir. Kıymetli ve anlamlı desteğiyle kendi başına çalışabildiği gibi aynı hedefe odaklanan insanlarla ortak bir amaç için hareket ederek daha iyi bir Türkiye için çalışılmaktadır.

### HAYDİ (HAYVAN DURUM İZLEME)

60

**HAYDİ** uygulaması cep telefonlarına indirilerek TC kimlik numarası ve doğum tarihi bilgilerini yazarak giriş yapılabilen bir uygulamadır. Vatandaşlarımız HAYDİ uygulaması üzerinden ihbar konusu ile ilgili fotoğraf da paylaşabilecektir.







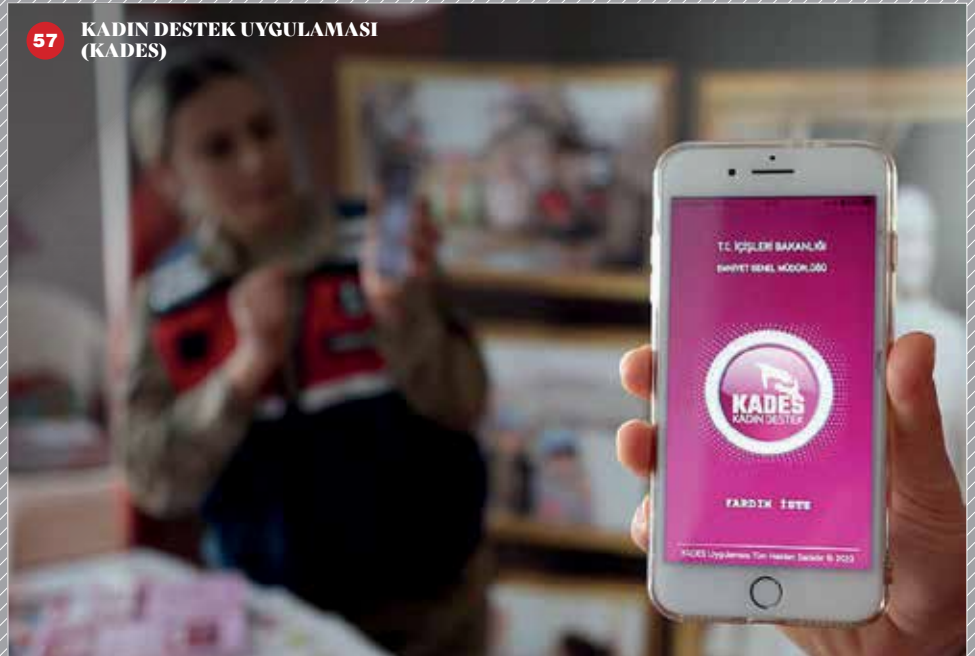
500 BİN SOSYAL KONUT  
PROJESİ 54



55 KORUYUCU AİLE  
HİZMETİ



56 ENGELLİ VE YAŞLI  
HİZMETLERİ



57 KADIN DESTEK UYGULAMASI  
(KADES)



58 ENGELLİ VE YAŞLI  
HİZMETLERİ 56



60 HAYDİ (HAYVAN DURUM İZLEME)



## DEĞERLERİN YÜZYILI

### ATATÜRK HAVAALANI MİLLET BAHÇESİ

61

**Atatürk** Millet Bahçesi'nin dünyanın en büyük yeşil alanlarından biri olması planlanmaktadır. Piknik, spor, yürüyüş yapılabilecek, bisiklet sürülecek, kitap okunacak, dinlenecek, nefes alınacak bir rehabilitasyon alanı olacaktır.

### AİLE SOSYAL DESTEK PROGRAMI (ASDEP)

62

**ASDEP**, aile ve bireylerin sosyal yardım ve sosyal hizmetlere olan ihtiyaçlarının tespiti, ihtiyaca göre sosyal yardım ve sosyal hizmet modellerin planlanmasına ve uygulanmasına yönelik bir programdır.

### GENÇLİK MERKEZLERİ

63

**Gençlerin** serbest zamanlarını verimli değerlendirmelerine yardımcı olmak, sosyal, kültürel, sanatsal, bilimsel ve sportif faaliyetlere yönlendirmek, gelişimlerine katkıda bulunmak, rehberlik ve danışmanlık yapmak, her türlü zararlı alışkanlıklara ve bağımlılıklara karşı bilinçlendirmek, önleyici ve koruyucu faaliyetler yürütmek amacıyla etkinlikler düzenleyen merkezlerdir.

### HELLO TÜRKİYE

64

**Hello** Türkiye Kampanyası, Türkiye markasının güçlendirilmesi ve uluslararası arenada söylem birliği, bilinirlik, kullanım ve yaygınlığının artırılması hazırlanan reklam filmi ve global influencerlarla yürütülen sosyal medya çalışmasıdır.



## BARIŞIN YÜZYILI

### DÜNYADA EŞİTLİKÇİ TÜRKİYE

65

**Farklılıkların** barış içinde bir arada yaşamasına katkıda bulunmak amacıyla İspanya ile birlikte 2005 yılında BM bünyesinde Medeniyetler İttifakı girişimi başlatılmıştır. Uluslararası teşkilatların gündemine İslam karşıtlığı, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi konuların üst sıralarda alınması sağlanmıştır.

### VİCDAN SESİ PROJELERİ

66

**İnsanlığın** zarurî ihtiyacı olan sağlık hizmetine modern şartlarda erişebilmesi, tam teçhizatlı eğitim olanaklarından faydalanabilmesi, ekonomik kalkınma hedeflerine katkı sağlayan projelerle global barışı da teşvik etmek amaçlanmaktadır.

### UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ

67

**Uyuşmazlıkların** ara buluculuk ve uzlaştırma yollarıyla mahkeme süreci öncesinde kısa sürede ve daha az masrafla dostane yöntemle çözülmesi sağlanmıştır. 2004 yılında cezada uzlaşma, 2012 yılında ise hukuk uyuşmazlıklarında ara buluculuk sistemimize kazandırılmıştır.

### ARABULUCULUK

68

**Anlaşmazlıkların** barışçıl yollardan çözümü ve ara buluculuk konularında diplomasi masasında ve ihtilaf sahasında öncü rol oynamaktadır.







ATATÜRK HAVAALANI  
MİLLET BAHÇESİ 61



62 AİLE SOSYAL DESTEK PROGRAMI  
(ASDEP)



63



HELLO TÜRKİYE 64



65 DÜNYADA EŞİTLİKÇİ TÜRKİYE



UYUŞMAZLIK ÇÖZÜM YÖNTEMLERİ 67







## BİLİMİN YÜZYILI

### 1 MİLYON İSTİHDAM PROJESİ

69

**Bilgi** Teknolojileri sektörüne özel ilk ve tek eğitim ile istihdam platformudur. Bilgi Teknolojileri alanındaki pozisyonlar için nitelikli ve yeterli eğitim hizmetini sunarken, eğitimlerle kendini geliştirerek öz geçmiş oluşturan kişileri, sisteme kaydolmuş işverenlerle buluşturmayı sağlamaktadır.

### EĞİTİMDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM

70

**Öğrencilerimizi** eğitim teknolojilerine yönlendirmek, öğrencilerimizin eğitimlerine ve akademik başarılarına eğitim teknolojileri aracılığıyla destek olmak amaçlanmıştır. Öğrencilere kendi eksikliklerini gidermeye yönelik nitelikli ve uzmanlar tarafından filtrelenmiş içerikler sunarak onların başarısını arttırmak, öğretmenlerimize derslerinde kullanacakları ek ders materyali sunmak amacıyla bir dijital platformlar hazırlanmıştır.

### MESLEKİ EĞİTİMLER

71

**Sektörün** ihtiyaç duyduğu nitelikli iş gücünün yetiştirilmesi amacıyla; eğitim, istihdam, üretim iş birliği sağlanarak 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununda yapılan düzenleme öncesi 159.000 seviyesinde olan öğrenci sayısı yıl sonu hedef olarak 1.000.000 çırak öğrenci olarak belirlenmiştir.

### AY ARAŞTIRMA PROGRAMI PROJESİ (AYAP)

72

**Proje** kapsamında, millî olarak geliştirilip kullanılacak itki sistemi dahil birçok ürün ve alt sisteme de uzay tarihçesi kazandırılarak ticari fayda sağlanması amaçlanmıştır.

### İNSAN MERKEZLİ YAPAY ZEKA

73

**İnsan** zekasının yerini almaktan ziyade insan yeteneklerini geliştiren ve hem bireyleri hem de toplumu bir bütün olarak ele alan AI sistemlerini tasarlamak ve gerçekleştirmektedir. Proje odak noktası, etik değerlerin, değer odaklı tasarımın ve ilgili yasal mevzuat ve sosyal konuların uygun şekilde dikkate alınmasının güçlü bir şekilde vurgulandığı insan merkezli AI'dır. HumanE AI projesi ile doğrudan proje finansmanının ötesinde bir Ar-Ge ortamının oluşturularak benzersiz bir inovasyon ekosistemi yaratılması hedeflenmiştir.

### TEKNOFEST HAVACILIK, UZAY VE TEKNOLOJİ FESTİVALİ

74

**TEKNOFEST**, Millî Teknoloji Hamlesinin gerçekleştirilmesinde itici gücü oluşturacak teknoloji geliştiren insan kaynağının yetiştirilmesi amacıyla teknoloji yarışmaları, fuar, hava aracı uçuş gösterileri gibi çeşitli etkinliklerden oluşmaktadır. Her yıl gerçekleştirilen bir teknoloji festivali özelliği taşımaktadır.







1 MİLYON İSTİHDAM  
PROJESİ 69



71 MESLEKİ EĞİTİMLER



AY ARAŞTIRMA PROGRAMI  
PROJESİ (AYAP) 72



73 İNSAN MERKEZLİ YAPAY ZEKA

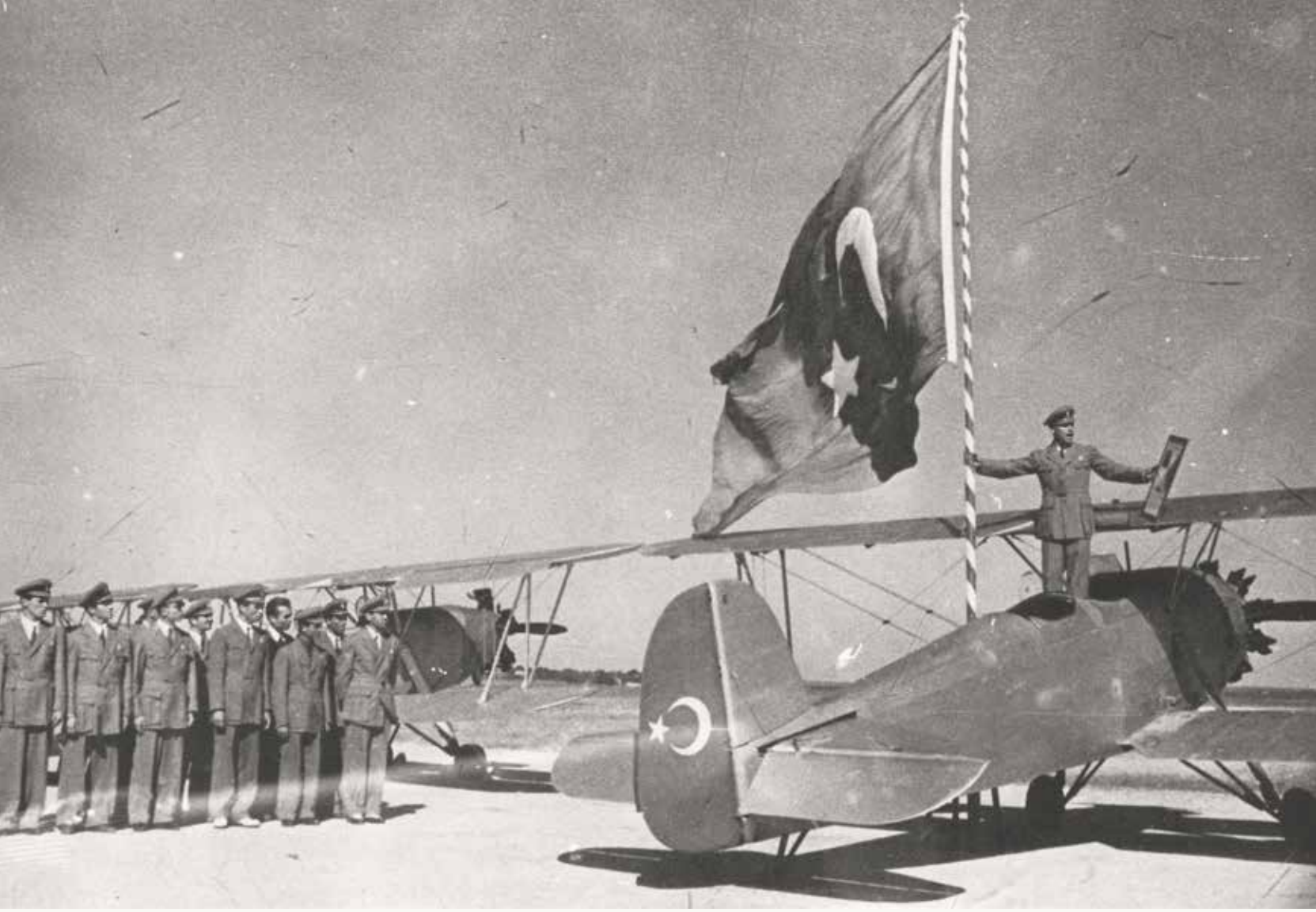


74



74 TEKNOFEST HAVACILIK,  
UZAY VE TEKNOLOJİ FESTİVALİ





Savunma Sanayii

# Cumhuriyet'in Yüzüncü Yılında Türk Savunma Sanayii



Kökleri, Osmanlı İmparatorluğu'nun yükselme devrine dayanan Türk Savunma Sanayii, 18. yüzyıldan itibaren Avrupa'daki teknolojik gelişmelerin gerisinde kalmıştır. Bu sebeple Cumhuriyet'in ilk yıllarında savunma sanayi, topyekûn sanayileşme ve kalkınma hareketinin önemli bir parçası olarak görülmüştür. İlk planlı kalkınma döneminde savunma sanayinin devlet eliyle geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu dönemde, ulusal savunma sanayine temel teşkil eden bazı yatırımlar yapılmıştır.



Askerî Fabrikalar Genel Müdürlüğü



Gölcük Tersanesi



Şakir Zümre (Zümrezade Şakir Bey)

**1921**

Askerî Fabrikalar Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu millî savunma alanında gerçekleştirilen girişimlere önemli bir örnektir. Bu yeni dönemde silah-mühimmat ve havacılık sektörlerinde ciddi girişimler söz konusu olmuştur.

**1924**

Ankara'da hafif silah ve top tamir atölyeleri, fişek fabrikaları ile Yavuz zırhlısının bakımı amacıyla Gölcük Tersanesi kurulmuştur.

**1925**

Türkiye'nin ilk ve en büyük özel sektör savunma sanayi fabrikasının temelleri tamamı yerli sermaye ile Şakir Zümre tarafından İstanbul Haliç'te atılmıştır.



Nuri Killigil'in Fevzi Çakmak için özel ürettiği 9mm'lik Nuri Tabanca



Nuri Paşa Fabrikası'nın ürettiği silahlar



Nuri Demirağ uçak fabrikası ve Nu.D.-38 uçağı



Nuri Demirağ uçak fabrikası ve Nu.D.-38 uçağı

1930



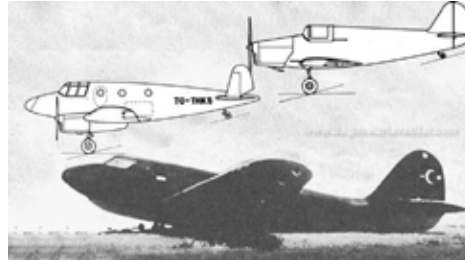
İstanbul'da kurulan Nuri Killigil Tesisleri (Tabanca, Havan ve Mühimmat Üretim Tesisleri) de savunma sanayi alanındaki ilk özel firmalar arasında yer almaktadır.

1940

Nuri Demirağ uçak fabrikası tarafından Nu.D.-36 eğitim uçağı 24 adet üretilirken 1944'te ise Nu.D.-38 altı (6) kişilik yolcu uçağı imal edilmiştir.



Atatürk'ün Türk Hava Kurumu'nu ziyareti



Türk Hava Kurumu üretimi uçaklar



Etimesgut Uçak Fabrikası

1941

Türk Hava Kurumu tarafından Ankara'da kurulan uçak fabrikası ise havacılık sanayiinde ilk büyük girişimdir. 1944'te üretime başlayan uçak fabrikasında çok sayıda eğitim uçağı, nakliye uçağı ve planör üretimi gerçekleştirilmiştir.



1945

Ankara'da ilk uçak motoru fabrikası kurulmuştur.

Türk Teyyare Cemiyeti'nin logosu. Osmanlıca (تطج) (T. Ta. C.) kısaltması kullanılmıştı.





Makina ve Kimya Endüstrisi Kurumu'nun logosu



Türk Hava Kurumu'nun uçaklarından TC-ZAJ

İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında Türkiye'ye, İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından sağlanan hibe ve yardımlar ile Türkiye'nin Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü'ne (NATO) girişiyse artış gösteren askerî yardımlar, henüz kuruluş aşamasında bulunan millî savunma sanayiinin gelişimini sekteye uğratmıştır. Bu dönemde;

### 1950

Askerî fabrikalar, 1950'de kamu iktisadî devlet teşekkülü şeklinde kurulan Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK) Genel Müdürlüğü bünyesine alınmıştır.

### 1954

TSK'nın ihtiyaç duyduğu silah, araç ve gereçlerin geliştirilmesi çabaları, Millî Savunma Bakanlığı (MSB) bünyesinde 1954 yılında kurulan Ar-Ge Daire Başkanlığı ile birlikte gündemde tutulmuştur.

1950'li yıllarla birlikte Türk dış politikasının önemli bir konusu olarak ortaya çıkan Kıbrıs Bunalımı, Türkiye'ye millî bir savunma sanayiinin önemini bir kez daha hatırlatmıştır.



Kıbrıs Barış Harekati



### 1968

Türk Hava Kurumu (THK) uçak fabrikası (MKEK) devredilmiş olsa da fabrika 1968'de tekstil fabrikasına dönüştürülmüştür.

### 1968

1968-1972 yıllarını kapsayan İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda diğer harcamalar içinde millî savunma harcamalarının hızla artan niteliğine dikkat çekilerek millî savunma altyapı yatırımları ilk kez gündeme getirilmiştir.

### 1970

MSB Teknik Hizmetler Dairesi Başkanlığı'nın kurulması ile de savunma sanayisinin geliştirilmesi çabaları yeniden ivme kazanmıştır.

### 1973-1977

1973-1977 yıllarını kapsayan Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda millî savunma hizmetlerinin gerektirdiği araç ve gereçlerin yeterli ölçülerde sağlanması ile millî sanayileşme çabaları arasında sistemli bir bağlantı kurulacağı belirtilerek millî savunma alanında sanayileşmenin önemi ilk kez vurgulanmıştır.

1974 Kıbrıs Bunalımı, milli savunma sanayii açısından ciddi bir dönemektir. Bu harekât esnasında müttefik ülkelerden alınan savunma teçhizatının Türkiye'nin ulusal çıkarları doğrultusunda kullanılmasına başta ABD olmak üzere, bazı müttefik ülkeler engeller çıkarmıştır. Bu engeller savunma ihtiyaçları noktasında diğer ülkelere mutlak bağımlı olmanın sakıncalarını gözler önüne sermiştir. Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında uygulanan ambargo sonrası Türkiye'de modern bir savunma sanayii altyapısının oluşturulmasına yönelik politikalar hız kazanmıştır.



Savunma Sanayii Müsteşarlığı'nın o dönemdeki kurumsal logosu

## 1974

Federal Almanya'dan alınan lisanslar ile MKEK'de G-3 ve MG-3 tüfek üretimi gerçekleştirilmiştir.

Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri Güçlendirme Vakıfları kurulmuştur.

Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Güçlendirme Vakıfları tarafından yürütülen çalışmalar ile bazı temel sahalarda; ASELSAN, HAVELSAN, ASPİLSAN gibi devlet sermayesine dayalı yatırımlar hayata geçirilmiştir.

1974-1983 arası süreçte kurulan şirketler arasında HEMA Dişli Sanayii ve Ticaret A.Ş., Asil Çelik Sanayi ve Ticaret A.Ş., Barış Elektrik Endüstrisi A.Ş., İşbir Elektrik Sanayi A.Ş., ASMAŞ ve Yüksek Teknoloji A.Ş.'de yer almaktadır.

## 1983

1983'te Savunma Donatım İşletmeleri Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu kuruluş tüzel kişiliği haiz, faaliyetlerinde özerk ve sorumluluğu sermayesi ile sınırlı bir kamu iktisadi teşebbüsüdür. Söz konusu işletme; TSK'nın donatımı ve ihtiyacı olan her türlü mühimmat, harp silah araç ve gereç, teçhizat makine, cihaz ve sistemleri ile bunların yapım, bakım ve onarımlarında kullanılacak yedek parça, hammadde, ilaç ve ilaç hammaddeleri üretmek, seri halde yenilemek, büyük tadilat işlerini yapmak ve tedarik etmekten sorumlu tutulmuştur.

## 1984

1984 yılında TUSAŞ Havacılık ve Uzay Sanayi A.Ş. (TAI), Akso Makina Sanayi A.Ş. ve ETA Elektronik Tasarım Sanayi ve Ticaret A.Ş. faaliyetlerine başlamıştır.

1985-1989 yıllarını kapsayan 5. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile savunma sanayiinin geliştirilmesine yönelik yatırımlara ağırlık verileceği vurgulanmıştır.

## 1985

1985'te 3238 sayılı Kanun ile savunma sanayinin geliştirilmesi ve TSK'nın modernizasyonu amacıyla Savunma Sanayii Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (SAGEB) kurulmuştur. Başkanlık, 1989 yılında Savunma Sanayii Müsteşarlığı (SSM) olarak yeniden yapılandırılmıştır.

3238 sayılı Kanun ile Kanun ile ilke olarak TSK'nın ihtiyaç duyduğu her türlü silah, araç ve gerecin mümkün ve ekonomik olduğu ölçüde Türkiye'de üretilmesi benimsenmiştir.



## GÜNCEL DURUM

### Türk Savunma Sanayii'nin Performansına İlişkin Göstergeler



#### Proje Hacmi

2002 yılında yaklaşık 5,5 milyar dolar tutarlı savunma projeleri yürütülürken geçen noktada yaklaşık 11 katlık bir artış ile 60 milyar \$'lık projeye ulaşılmıştır. İhale süreci devam eden projeler de göz önüne alındığında, yaklaşık 16 katlık bir artış ile 90 milyar dolarlık projeye ulaşılmıştır.



2002 yılında yaklaşık 5,5 milyar \$ bütçeli savunma projeleri yürütülürken geldiğimiz noktada yaklaşık 11 katlık bir artış ile 60 milyar \$'lık projeye ulaşılmıştır. İhale süreci devam eden projeler de göz önüne alındığında, bu miktarın 75 milyar \$'ın üzerinde olacağı öngörülmüştür.

#### Savunma Projeleri

2002 yılında yalnızca 62 savunma projesi yürütülürken bugün bu sayı yaklaşık 12 kat artarak 812'ye ulaşmıştır.



2002 yılında yalnızca 62 savunma projesi yürütülürken bugün bu sayı yaklaşık 12 kat artarak 812'ye ulaşmıştır.

#### Toplam Savunma ve Havacılık Ciro

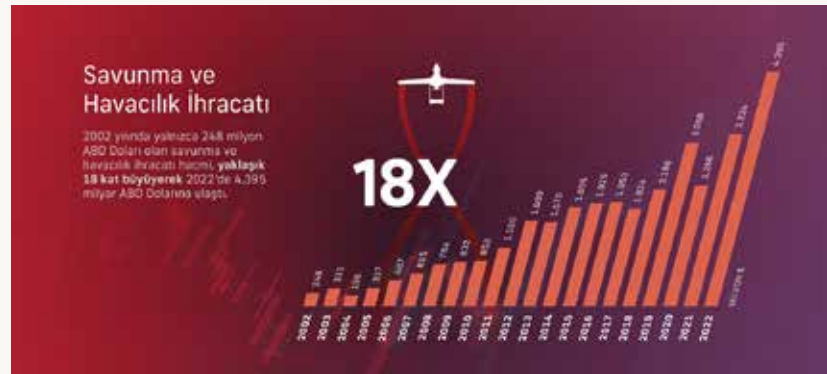
2002 yılında 1 milyar ABD Doları olan savunma ve havacılık ciro, 2022 yılında yaklaşık 12 kat büyüyerek 12,196 milyar ABD Doları oldu.



2022 yılı sonu itibariyle, savunma firmalarımızın tüm savunma ve havacılık satışlarını içeren ve sektörün büyüklüğünü gösteren Toplam Savunma ve Havacılık Sektör Ciro 12,196 milyar \$'a ulaşmıştır.

#### Savunma ve Havacılık İhracatı

2002 yılında yalnızca 248 milyon ABD Doları olan savunma ve havacılık ihracatı, yaklaşık 18 kat büyüyerek 2022'de 4,395 milyar ABD Dolarına ulaştı.

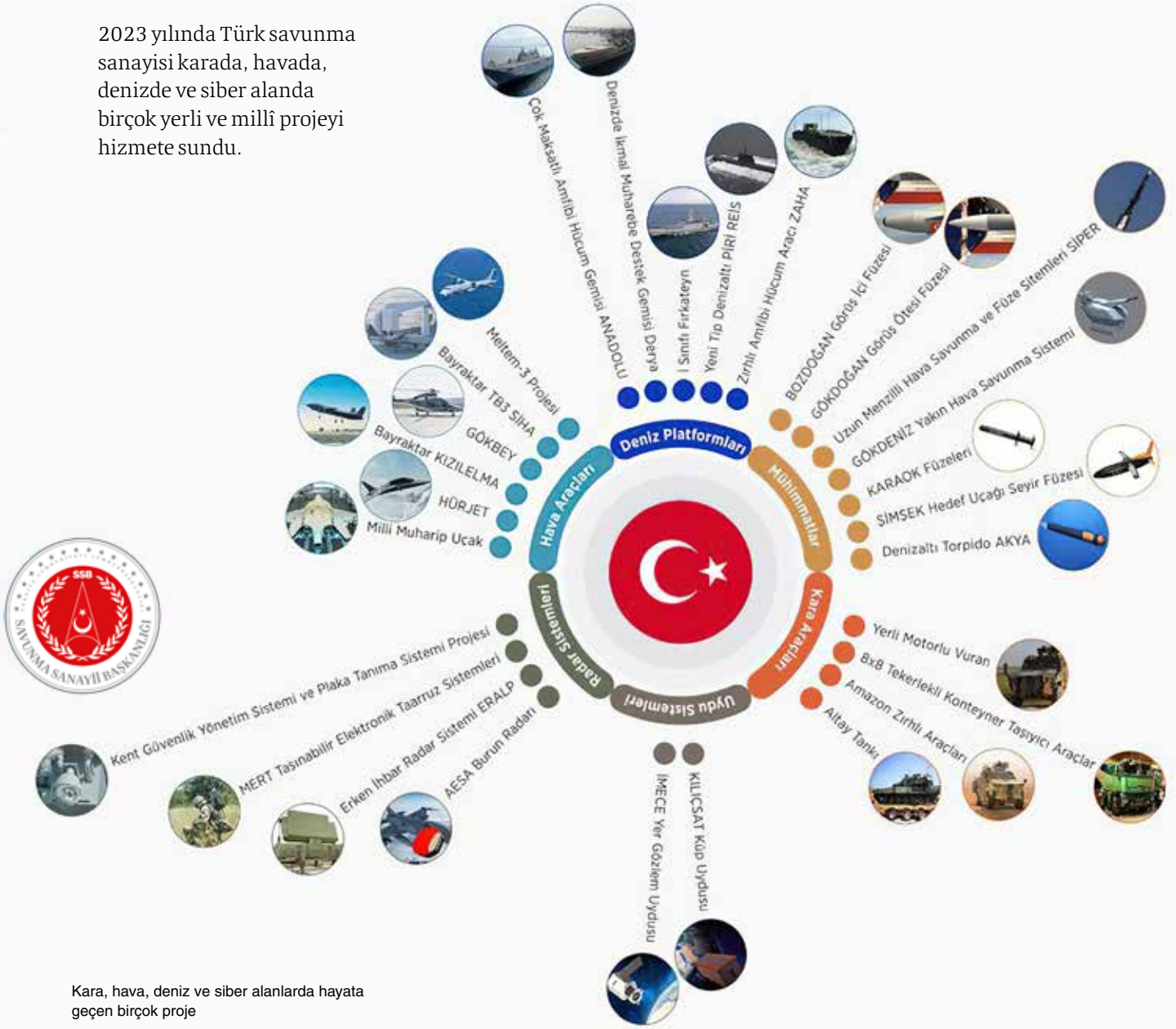


Geçmişte yalnızca 248 milyon \$ olan savunma ve havacılık ihracatı, 2022 yılında 4,395 milyar \$'a ulaşmıştır.



## “Güçlenen Türkiye’nin yükselen yıldızı” savunma sanayii

2023 yılında Türk savunma sanayisi karada, havada, denizde ve siber alanda birçok yerli ve millî projeyi hizmete sundu.



Kara, hava, deniz ve siber alanlarda hayata geçen birçok proje



## HAVA ARAÇLARI

### Millî Muharip Uçak KAAN



Rakamlarla Millî Muharip Uçak Kaan

Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nın muharip uçak ihtiyacının yurt içinde özgün tasarım modeli ile karşılanması sağlanmıştır. Yerli sanayinin azami düzeyde kullanılarak özgün tasarım faaliyetlerinin tamamlanması hedeflenmiştir. KAAN'ın 2030'ların başında TSK'nın envanterinde olması planlanmıştır. Geline aşamada KAAN hangardan çıkarılarak motorunu çalıştırılmış, uçuş testleri için çalışmalara başlanmıştır. İlk uçuşun 2024 yılında gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.



### Türkiye'nin ilk insansız savaş uçağı BAYRAKTAR KIZILELMA

Türk savunma sanayisi bünyesinde yürütülen bir dizi projede 2022 yılında önemli aşamalar kaydedildi, yeni ürün ve sistemler güvenlik güçlerinin kullanımına sunuldu. Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı koordinasyonunda güvenlik güçlerinin ihtiyaçlarının yerli ve millî çözümlerle karşılanmasına yönelik olarak 2022 yılında yoğun bir çalışma yürütüldü. Millî ve özgün olarak geliştirilen Türkiye'nin ilk insansız savaş uçağı Bayraktar Kızılelma, ilk uçuşunu başarıyla gerçekleştirdi.

Rakamlarla Bayraktar Kızılelma



## İnsansız Hava Araçları ANKA VE BAYRAKTAR

Anka



Bayraktar TB2

Bayraktar TB2, güvenlik güçlerinin yurt içi ve yurt dışındaki hareketlerinde kullanıldığı gibi dost ve müttefik ülkelerin ihtiyaçlarının karşılanmasında da önemli rol oynadı. Sahadan gelen olumlu geri dönüşler ve hareketlerde sağlanan başarılar, savunma sanayisindeki ihracat rakamlarını da artırdı. Bu gelişmeler; askerî üstünlük, ekonomi ve teknolojik üretim alanlarında Türkiye'ye güç kattığı gibi ülkeyi uluslararası piyasada rekabet eden stratejik bir aktör haline getirdi.

## ATAK-2 helikopteri ilk kez motor çalıştırdı

Kamuyunda "ATAK-2" olarak bilinen Ağır Sınıf Taarruz Helikopteri, ilk kez motor çalıştırdı

TÜRK HAVACILIK  
UZAYSANAYII

### GENEL ÖZELLİKLER

Motor gücü  
**2500 BEYGİR**  
Azami hız  
**170 KNOT**

Maksimum kalkış ağırlığı  
**11,5 TON**  
Faydalı yük taşıma kapasitesi  
**1,5 TON**

Yüksek mühimmat taşıma kapasitesi

### 6 İSTASYONDA ASİMETRİK SİLAH YÜKÜ

- 30 mm (20 mm) top sistemi
- Güdümsüz roket
- Güdümlü roket
- Hava-yer füzesi
- Hava-hava füzesi
- Serbest düşümlü mühimmat
- Radar güdümlü füze
- Lazer silahı



Yüksek sıcaklık ve irtifa performansı

### ROLLER

- Taarruz
- Hava-yer muharebesi
- Hava-hava muharebesi
- Silahlı keşif ve gözetleme
- Yakın hava desteği
- Silahlı eskort
- Müşterek taarruz operasyonları

30.04.2023 KAYNEK: TÜSİS

ATAK-2 helikopteri



## İlklerin uçağı Hürkuş, sivil ve askerî ihtiyaçları karşılacak



Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAS) tarafından özgün olarak geliştirilen ilk uçak olan ve ilk Türk sivil imalatı olarak sertifikalandırılan Hürkuş, sınıfına göre üstün özelliklerle sivil ve askerî ihtiyaçları karşılayacak

### ÖNEMLİ DÖNÜM NOKTALARI

**2006**

Hürkuş-A sözleşmesinin imzalanması

**2012**

Hürkuş-A Roll - Out

EASE DOA (Desing Organization Approval) belgesi alınması

**2013**

Hürkuş-A ilk uçuş

**B**

15 Hürkuş-B uçağı için sözleşme

**2016**

EASA ve SHGM'den Tip Sertifikası alınarak uçağın emniyetinin iptal edilmesi

**2017**

Hürkuş-C Demo Faz 1

**2018**

Hürkuş-C Demo Faz 2

Hürkuş-B İlk Uçuş

### DİĞER EĞİTİM UÇAKLARINDAN FARKLARI NELERDİR?

Uçakta oksijen üretim sistemi, OBOGS

Anti-g sistemi

Martin-Baker MK T16N 0/0 fırlatma sandalyesi

Gelişmiş aviyonik sistemler ve simüle silah kabiliyetleri

Askerî eğitim uçaklarına özgü yüksek şok dayanımlı iniş takımları

30 saniye ters uçuş kabiliyeti

Kuş çarpmalarına karşı güçlendirilmiş kanopi

Ergonomik kokpit

Gelişmiş aviyonik sistemler ve simüle silah kabiliyetleri

Arka kokpitte yüksek görüş açısı

Kabin basınçlandırma sistemi

Kokpit iklimlendirme sistemi

Elektronik Güç Yönetim Dstresine sahip 1.600 shp PT6A-68T Pratt & Whitney Canada turboprop motor

Hands On Throttle and Stick (HOTAS Pilotun, levye ve gaz kolundan uçağın tüm temel işlevlerini kontrol edebilmesi)

5 palli alüminyum Hartzell HC-B5MA-3 pervane

### KAÇ ADET ÜRETİLDİ?

2 ADET HÜRKUŞ-A

15 ADET HÜRKUŞ-B

1 ADET HÜRKUŞ-C

5 adet uçuş testlerinde

## GÖKBEY helikopteri yerli ve millî motorla uçu

Yerli ve millî ilk helikopter motoru TS1400, test uçuğunda ilk özgün helikopter GÖKBEY'i uçurdu

### TS1400 TURBOSATT MOTORU

#### MOTOR ÖZELLİKLERİ

Kalkış Gücü  
1.400 shp

30 SN Tek Motor Gücü  
1.650 shp

Kalkış Gücü / Ağırlık  
8,54 (shp)/(kg)

Servis Yüksekliği  
20.000 ft

Çıkış Şaft Hızı  
23.000 rpm



AKSESUAR SİSTEMLER VE AKSESUAR DIŞLI KUTUSU

TEI

KOMPRESÖR

YANMA ODASI

GÜC TÜRBINİ

GAZ JENERATÖR TÜRBINİ

28.03.2022 - Kaynak: TÜRK HAVACILIK VE UZAY SANAYİİ (TUSAS)

## Millî helikopter motoru ilk uçuşa hazırlanıyor

TUSAS Motor Sanayii (TEI) tarafından üretilen ilk millî helikopter motoru TS1400, Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAS) ana yükleniciliğinde geliştirilip, üretilen ilk yerli genel maksat helikopteri Gökbey ile semada olacak

### TS1400 TURBOSATT MOTORU

#### MOTOR ÖZELLİKLERİ

Kalkış Gücü  
1.400 shp

30 SN Tek Motor Gücü  
1.650 shp

Kalkış Gücü / Ağırlık  
8,54 (shp)/(kg)

Servis Yüksekliği  
20.000 ft

Çıkış Şaft Hızı  
23.000 rpm



AKSESUAR SİSTEMLER VE AKSESUAR DIŞLI KUTUSU

TEI

KOMPRESÖR

YANMA ODASI

GÜC TÜRBINİ

GAZ JENERATÖR TÜRBINİ

Kullanılması istenilen platform



28.03.2022 - Kaynak: TÜRK HAVACILIK VE UZAY SANAYİİ (TUSAS)

3238 sayılı Kanun, tamamıyla yeni bir savunma sanayii anlayışının yanı sıra, son derece esnek ve hızlı işleyen bir sistem getirmiştir. 3238 sayılı Kanun ile yerli sanayi altyapısından azami ölçüde yararlanmak, ileri teknolojiyi yeni yatırımları yönlendirmek ve teşvik etmek amaçlanmıştır. Ayrıca yabancı teknoloji ile iş birliğine sermaye katkısı sağlamak, araştırma-geliştirme faaliyetlerini teşvik etmek suretiyle gerekli her türlü silah, araç ve gerecin mümkün olduğunca Türkiye’de üretiminin sağlanması hedefleri arasında yer almaktadır.

Bu politika, millî bir savunma sanayii altyapısının tesisini öngörmektedir.

Bu politika, geçmiş uygulamalardan farklı olarak özel sektöre açıktır.

Bu politika, dinamik bir yapıya sahip olmanın yanı sıra ihracat potansiyeline sahiptir.

Bu politika, yeni teknolojilere adapte olmakta güçlük çekmektedir ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda kendini yenileme kabiliyeti vardır.

Bu şekilde Türkiye’nin hem NATO ülkeleri hem de diğer pek çok ülke karşısında sürekli alıcı konumundan çıkması mümkün olurken çok dahadengeli bir iş birliğinin kurulması amaçlanmıştır. 1998’de Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan “Türk Savunma Sanayii Politikası ve Stratejisi Esasları” ile Türkiye’nin savunma sanayi politikası ile;

Yerli sektör yanında yabancı sektöre de açık,

Dinamik bir yapıya kavuşmuş,

İhracat potansiyeline ve uluslararası rekabet imkânına sahip,

Yeni teknolojilere adapte olmakta güçlük çekmeyen ve teknoloji üretebilen,

Teknolojik gelişmeler karşısında kendini yenileme kabiliyeti bulunan,

Türkiye ile dost veya müttefik ülkeler arasında dengeli bir savunma sanayii iş birliğini mümkün kılan ve değişen politik durumlardan asgari düzeyde etkilenen,

Mevcut imkanları azami ölçüde kullanan, entegre olmuş ve tekrar yatırımlarından arınmış,

Sivil amaçlarda üretim yapabilen, alternatif uğraş alanlarına sahip,

Türkiye’nin güvenlik politikaları bağlamında taraf olduğu ihracat denetimlerine ilişkin çok taraflı rejimlerle ilgili sorumluluk ve önceliklerini destekleyen, bir savunma sanayi altyapısının oluşturulması amaçlanmıştır.

3238 sayılı Kanun ile ortaya konan amaç, üstlenilen görevler ve belirlenen politika doğrultusunda 1990-2000 yılları arasında tedarik yaklaşımı da hazır alımdan ortak üretime doğru değişiklik göstermiştir. Bu süreçte Zırhlı Muharebe Aracı, Hafif Nakliye Uçağı, Başlangıç Eğitim Uçağı, Cougar Helikopteri gibi

projeler öne çıkmıştır. 2000 sonrasında ise ana platformlarda kısmi tasarım yaklaşımına yönelik gerçekleşmiştir.

1985-2006 arası dönemde savunma sanayi alanında belirlenen politika doğrultusunda; TUSAŞ Motor Sanayii A.Ş. (TEI), Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı (TSKGV), RO-KETSAN, TRANSVARO Elektronik Aletleri Sanayii ve Ticaret A.Ş., HAVELSAN Teknoloji Radar, MTU Motor Türbin Sanayi ve Ticaret A.Ş., Savunma Teknolojileri Mühendislik ve Ticaret A.Ş. (STM) başta olmak üzere çok sayıda kuruluş faaliyet göstermeye başlamıştır.

2006 yılında yayınlanan 9. Kalkınma Planı (2007-2013)’nda savunma sanayinde; ihtiyaçları güvenli ve istikrarlı bir biçimde millî imkânlarla karşılamak üzere rekabetçi, kendine yeten, esnek, ülke sanayii ile bütünleşmiş, ortak üretim-tasarım ve Ar-Ge alanlarında uluslararası iş birliği çalışmalarına etkin katılım sağlayan bir yapıda üretimin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bunun için gerekli altyapı ile teknolojik ve yönetsel kabiliyetlerin kazanılması temel hedef olarak belirlenmiştir.

2006 tarihli Savunma Sanayii Özel İhtisas Komisyon Raporu 2007-2013 ile temel sektörel vizyon; “Ulusal savunma ve güvenlik ihtiyaçlarını yurt içi etkin çözümler geliştirerek karşılayabilen, uluslararası rekabet gücüne sahip bir savunma sanayii altyapısına erişilmesi” olarak belirlenmiştir. Vizyona dönük temel amaç ve politikalar ise savunma sanayinin vizyon doğrultusunda geliştirilmesine yönelik olarak politika düzeyinde alınması gereken tedbirlerdir. Bunlar tedarik sisteminin etkinleştirilmesi, Avrupa Birliği üyeliğine hazırlık, savunma sanayii ihracatının desteklenmesi ve savunma sanayii işbirliği çalışmalarının geliştirilmesi şeklindedir.

2006 tarihli 2007-2011 Stratejik Planı ile SSM de; Türkiye’nin savunma ve güvenliğine yönelik olarak TSK ve





TSK'yı geleceğin muharebe ortamına hazırlayacak, savunma ve güvenlik teknolojilerinde yetkinlik kazanmak, teknolojik üstünlük kazandıracak platform ve sistemler geliştirilmesi temel hedefler arasındadır.

kamu kurumlarının sistem ihtiyaçlarını karşılamak ve savunma sanayinin geliştirilmesine yönelik strateji ve yöntemleri belirlemek ve uygulamak misyonu doğrultusunda ülkenin stratejik savunma ve güvenlik ihtiyaçlarına teknolojik gelişmeler doğrultusunda özgün yurt içi çözümler sunan, uluslararası pazara entegre ve rekabetçi bir savunma sanayiine yön veren uzman tedarik kurumu olmaya yönelmiştir.

2010'lu yıllardaysa kritik teknolojilerin ve tasarım kabiliyetlerinin azami ölçüde yurt içinden karşılanması amacıyla, yurt içindeki ana yüklenicilerin sorumluluğunda özgün tasarım programlarına ağırlık verilmiştir.

SSM'nin 2012-2016 Stratejik Planı'nda vizyonu savunma ve güvenlik teknolojilerinde Türkiye'yi üstün kılmak şeklinde ortaya konulmuştur. Ülkenin savunma ve güvenlik yeteneklerinin gelişimini sürekli kılacak sanayileşme, teknoloji ve tedarik programları yönetmek misyonu üstlenilmiştir.

Bu doğrultuda TSK'yı, geleceğin muharebe ortamına hazırlayacak, savunma ve güvenlik teknolojilerinde yetkinlik kazanmayı, teknolojik üstünlük kazandıracak platform ve sistemlerin yurt içinde geliştirilmesini amaçlanmıştır. Bu programların, hizmete alınmasıyla, Türkiye'nin yurt dışına bağımlılığı önemli ölçüde azaltılmıştır.

MİLGEM Korveti, Altay Tankı,

Atak Taarruz Helikopteri, Anka ve Bayraktar İnsansız Hava Araçları, Hürkuş Eğitim Uçağı, Göktürk-1 Gözetleme uydusu, Yeni Tip Karakol Botları, Süratli Müdahale Botları, Millî Piyade Tüfegi, Mayına Karşı Korunmalı Araçlar, Hava Savunma ve Füze Sistemleri başta olmak üzere birçok sistem, alt sistem ve silah sistemi savunma sanayinde bağımlılığı azaltan projelerin sonuçlarıdır.

Bu çerçevede 2006 sonrası süreçte savunma sektöründe önemli mesafeler kat edilmiştir. 2002 yılında 1,3 milyar dolar olan savunma ve havacılık sektörü cirosu 6 milyar dolara, savunma ve havacılık ihracatı 247 milyon dolardan yaklaşık 2 milyar dolara ve Ar-Ge harcamaları 49 milyon dolardan 1,25 milyar dolara ulaşmıştır. Ayrıca, dünyada savunma ve güvenlik alanında en büyük 100 savunma sanayi şirketi arasında üç Türk şirketi de yer edinmiştir.

10. Kalkınma Planı (2014-2018) savunma sanayinin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması, savunma sistem ve lojistik ihtiyaçlarının özgün tasarıma dayalı olarak ülke sanayisiyle bütünlük ve sürdürülebilir bir şekilde karşılanması amaçlanmıştır. Bu plan uygun teknolojilerin sivil amaçlı kullanımı ile yerlilik oranının ve Ar-Ge'ye ayrılan payın artırılması ve belirli savunma sanayi alanlarında ağ ve kümelenme yapılarının desteklenmesine vurgu yapmaktadır.

Plan ile uyumlu olarak 2017-2021 Stratejik Planı'nda SSM "özgün tasarım ve ileri teknoloji yetenekleriyle savunma ve güvenlik alanında Türkiye'yi küresel bir oyuncu haline getirmek" ve "ülkemizin savunma ve güvenlik alanlarındaki gücünü artıracak yeteneklerini geliştirerek savunma sanayinin sürdürülebilirliğini sağlayacak programları bütünsel bir yaklaşımla yönetmek" üzere hedefler belirlemiştir.

24 Aralık 2017 tarihli, 696 sayılı "Olağanüstü Hâl Kapsamında Bazı Düzenlemeler Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile yapılan değişiklikle, Mevzuatta Savunma Sanayii Müsteşarlığı ile ilgili olarak Millî Savunma Bakanlığına yapılan atıflar Cumhurbaşkanına yapılmış sayılmıştır.

Müsteşarlık, 9 Temmuz 2018 tarihli, 703 sayılı "Anayasada Yapılan Değişikliklere Uyum Sağlanması Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname" ile T.C. Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı olarak yeniden yapılandırılmıştır.

15 Temmuz 2018 tarihli ve 7 numaralı, "Savunma Sanayii Başkanlığı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile de kuruluş, görev, yetki ve sorumlulukları düzenlenerek güncel halini almıştır.

## HAVA SAVUNMA

Türk savunma sanayisinin önde gelen şirketlerinden ASELSAN, Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı (SSB) ile imzaladığı sözleşmeler doğrultusunda 2023 yılında yoğun bir teslimat trafiği yürütecek. ASELSAN'ın SSB ile imzaladığı sözleşmeler kapsamında bu yıl 26 milyar 547 milyon liralık teslimat yapması öngörülüyor. Teslimatların en büyük kalemini 3 milyar 726 milyon lira ile "hava ve füze savunma sistemleri" oluşturuyor.

Portatif özelliğiyle kara, hava ve deniz platformlarına entegre edilebilen SUGUR hava savunma sistemi.

Kara birliklerinin hava savunmasını sağlamak için alçak irtifa hava savunma sistemi: KORKUT.

Deniz birliklerinin hava savunmasını sağlamak için yakın hava savunma sistemi GÖKDENİZ

Havadan karaya atılan füzelere ve insansız hava araçlarına karşı hava savunma sistemleri: HİSAR



Gökdeniz



# HİSAR O+

ORTA İRTİFA  
HAVA SAVUNMA  
FÜZE SİSTEMİ

## GÖREVE HAZIR HALE GETİRİLDİ

Cumhurbaşkanlığı Savunma Sanayii Başkanlığı projesi olarak ASELSAN-ROKETSAN iş birliğinde yerli ve milli olarak geliştirilen HİSAR O+ Hava Savunma Füze Sistemi kullanıma hazır hale getirildi



### HEDEF TİPLERİ

- Savaş Uçakları
- Helikopterler
- İnsansız Hava Araçları
- Seyir Füzeleri
- Havadan Karaya Füzeleri

- DAĞITIK VE ESNEK MİMARİ İLE HAVA SAVUNMA İCRASI
- 360 DERECE ETKİNLİĞE SAHİP
- EN AZ 9 HEDEFİ AYNI ANDA ANGIJMAN VE ATISLEME

FÜZE FIRLATMA SİSTEMİ



### TEKNİK ÖZELLİKLER

Sistem Önlleme menzili: **25 KM**

Atışa hazır küre: **≥ 18**  
Batarya süreleri: **≥ 54**  
Tabii süreleri

Savaş uçağı tespit ve takip menzili: **40-60 KM**

Takip edilebilen hedef sayısı: **> 60 HEDEF**

LİNK-96

## Millî ve yerli hava savunma füze sistemi "HİSAR-A+" envantere girmeye hazır

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın son kabul testinin yapıldığını açıkladığı "HİSAR-A+", envantere girmeye hazır hale geldi

İLK MİLLÎ VE YERLİ HAVA SAVUNMA FÜZE SİSTEMİ

# HİSAR-A+



Önlleme menzili: **15 kilometre**



Önlleme irtifası: **8 kilometre**



Dikey Atış Kabiliyeti ile 360° Etkinlik Alanı

- İkili Vektör Kontrol Sistemi
- Coklu Platform Entegrasyon Arayüzü

6 hedefe aynı anda angajman ve ateşleme yeteneği

Çift Kademeli Motor

Hızlı Konuşlanma

Kısa Reaksiyon Süresi

Hızlı Mevzi Değiştirme Kabiliyetleri

### HARP BAŞLIĞI

Yüksek İnflanklı Parçacık Etkinliği



### MOTOR

Çift Kademeli Kat. Yakıtlı Roket Motoru



### HEDEF TİPLERİ

- Sabit kanatlı uçak
- Döner kanatlı uçak
- Seyir füzeleri
- İnsansız hava araçları
- Havadan karaya atılan füzeler
- Sabit Birliklerin ve Hareketli / Zırhlı Birliklerin Korunması



Hisar O+

Hisar A+

Atmaca

## ATMACA füzesiyle Türk donanması çok daha güçlü

Türk savaşıma sanayisi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin ihtiyaçlarını yeni ve milli ürünlerle karşılama yolunda Atmaca gemisavar füzesiyle önemli bir adım attı

Geniş 3 boyutlu rota planlama özelliği

20 Atmaca ile 20'den fazla ateş yapılabilir

250 km Menfil testlerinde 250 kilometreye ulaştı

5 m Su yüzeyinden seyir gibi önemli bir yeteneğe sahip  
Dünya uçuşunda 5 metre irtifada seyir  
5 metreden altındaki seyirden ateşler gerçekleştirildi

Yeri bağı ile hedef güncelleme

Görev iptal kabiliyeti

Ateşten sonra hedef değiştirilme, başka bir hedefe yönlendirilme özelliği

Farklı platformlardan çoklu hedefte zaman (DfTz), aynı platformdan çoklu hedefte zaman (DfTz), hedefli ateş altına girme (Dafw) yeteneklerine sahip

Aynı anda birden fazla füzeyle hedefte buluşabiliyor

Hedefte aynı zamanda bulunmak için Atmaca etki alanı hız kontrolü gerçekleştirilebilir

## Kuzgun mühimmat ailesi

Kuzgun projesi kapsamında üç farklı füze geliştiriliyor

Katı Yakıtlı (KY)

Turbojet Motorlu (TJ)

Serbest Süzülen (SS)

100 kilogramdan daha az ağırlığa sahip

Hava, kara ve deniz platformlarından kullanılabilir

Milli Muharip Uçak

F-35

F-4E/2020

F-16

DIHA

SİHA

Parçacıklı, delici, termobarik ve genel maksat gibi çeşitli seçenekleri bulunuyor

Lazer Arayıcı (LAB)

Görüntüleyici KızılÖtesi Arayıcı (IIR)

Radar Arayıcı

HQJ

mmW Radar

Yeri Bağı

ANS

KKS

Kuzgun

Siper

## Uzun menzilli hava savunma sistemi

# SİPER

Türk semalarının koruyucusu SİPER sahaya inmeden önceki son testinde, uzun menzilde hedefi tam isabetle vurdu

Link-16

aselsan

roketstan

Filo Kontrol Merkezi (FKM)

Arama Radarı (AR)

Haberleşme İstasyon Aracı (HİA)

Atış Kontrol Merkezi (AKM)

Haberleşme İstasyon Aracı (HİA)

Füze Fırlatma Sistemi (FFS)

Füze Taşıma Yükleme Sistemi (FTYS)

Ulusal Komuta Kontrol

- Hava savunma planlama ve koordinasyon
- Komuta kontrol kapsamında bilgilerin yönetimi ve dağıtımı
- Birleştirilmiş hava resmi üretimi
- Çoklu angajman ve ardışık ateşleme
- Manuel/yanı otomatik/otomatik angajman
- Dost Düşman Tanıma (IFF)
- Tehdit değerlendirme ve silah tahsis
- Otomatik teahis yönetimi
- Çoklu-hedef çoklu-radar füzyonu
- Füzeler ile çift yönlü iletişim
- Telli/telsiz haberleşme
- Dik/eğik atış
- Zorlu şartlarda görev yapabileme
- HvBS ile arayüz, Radnet bağlantı
- Taktik veri linkleri (Link-16, JREAP-C) ile üst komuta bağlantı
- Gömülü simülasyon
- Her biri 6 adet füze atabilen 8 adet FFS ile görev yapabileme

Yüksek irtifa hava savunma ihtiyaçlarımızı karşılamak üzere, barış ve krizde etkin bir caydırıcılık sağlayacak, savaşta düşmanın hava soluyan hedef, seyir füzesi ve havadan karaya mühimmat taarruzlarını sınırlamak, geciktirmek veya etkisizleştirmek (imha etmek) suretiyle dost birliklerin bekasını sağlayacak, stratejik ve ekonomik tesisleri düşman hava soluyan hedef, seyir füzesi ve havadan karaya mühimmat taarruzlarına karşı koruyacak ve müşterek harekâtın daha elverişli koşullarda icrasına imkân verecek bir sistemin geliştirilmesi amacı doğrultusunda geliştirilen SİPER Uzun Menzilli Bölge Hava ve Füze Savunma Sistemidir.



## UYDU PROJELERİ

### Türkiye'nin uzaydaki gözleri

Uzay teknolojileri alanındaki çalışmalarını yoğunlaştıran Türkiye, RASAT, GÖKTÜRK-1 ve GÖKTÜRK-2 gözlem uydularıyla dünyanın robota uzaydan tutuyor.

**TÜRKİYE'NİN UZAYDA TOPLAM 6 AKTİF UYDUSU BULUNUYOR**

**3'Ü HABERLEŞME**

- TÜRKSAT 3A
- TÜRKSAT 4A
- TÜRKSAT 4B

**3'Ü GÖZLEM**

- RASAT
- GÖKTÜRK-1
- GÖKTÜRK-2



**İMECE ve 2021 hedefi**

- Türkiye'nin uzay teknolojileri alanında yarattıkları sayısız, yüksek çözünürlüklü İMECE ve Türkiye'nin ilk haberleşme uydusu Türksat 3A uydularının 2021 yılında uzaydaki yerleşim alanı planlanıyor.
- Haberleşme uydularından Türksat 3A uydusunun 2020'de, Türksat 3B'nin de 2021'de uzaya gönderilmesi hedefleniyor.

**RASAT**

- Türkiye'nin bilimsel amaçlı ilk uzay gözlem uydusu.
- 17 Ağustos 2011'de Rusya'dan fırlatıldı.
- Yaklaşık 15 milyar kilobitlik veri alanı göndermektedir (veri).
- Görüntüleri TÜBİTAK'ın yer istasyonuna geliyor.
- Ölölü edilmeyen görüntüleri harita için, ulusal ölçekte, arazi, çevre, jeolojik ve jeomorfolojik çalışmalar için kullanılıyor.
- Zaman 76 günün boyunca verileri gönderiyor.
- İnsanlar tarafından 3 yıl sonrasında yeniden kullanılabilir.
- Dünya yörüngesinde 40 bin 855 km altı.

Daha önce uzaya yollanan 3 haberleşme uydusu **Türksat 1B**, **Türksat 1C**, **Türksat 2A** ile BİLSAT isimli bir gözlem uydusu ile ömrünü tamamladı.

**GÖKTÜRK-2**

- Türkiye'nin yüksek çözünürlüklü yeni gözlem uydusu.
- 2020'de Çarşamba'da gönderildi.
- Türkiye'nin sahuruna, çevre, jeolojik, tarım ve ormancılık alanlarında faaliyetlerine yaradığı katkıları.
- Gözetim yörüngesinde 50 bin km'de tur atıyor.
- RASAT uydusuna göre 3 kat daha yüksek çözünürlüklü görüntüleri ve 4 kat daha yüksek çözünürlüklü görüntüleri.
- TÜBİTAK'ın uzay tarafından geliştirilen millî uzay gözlem ve veri sistemidir.
- Yaklaşık 400 kilogram ağırlığında.
- 3 boyutlu haritaların hazırlanmasında kullanılarak, sınırlı gözetim alanları ile yüksek çözünürlüklü görüntüleri.

### TÜRKİYE'NİN UZAYDAKİ FİLOSU GENİŞLİYOR

Uzayda uydusu sahibi 30 ülkeden biri olan Türkiye'nin aktif uydusu sayısı, askeri istihbarat uydusu GÖKTÜRK-1'in yörüngesine fırlatılmasıyla 6'ya çıkacak.

**GÖKTÜRK-1**

Yüksek çözünürlüklü optik kamerasıyla güneş eş zamanlı görev yapacak.

- Açık irtifa dünya yörüngesine oturacak.
- Yaklaşık 90 dakikada dünya çevresinde bir tur atacak.
- Yılda 60 binden fazla görüntü çekmesi planlanıyor.

**HABERLEŞME UYDULARI**

Türkiye, haberleşme alanında dünya nüfusunun yüzde 91'inde Türk uyduları aracılığıyla erişim imkanı sağlayacak.

**GÖREVİ SONA EREN UYDULAR**

- TÜRKSAT 1B
- TÜRKSAT 1C
- TÜRKSAT 2A
- BİLSAT (Görlem)

**GÖZLEM UYDULARI**

**TÜRKİYE'NİN UZAYDAKİ FİLOSU GENİŞLİYOR**

TÜRKSAT 3A, TÜRKSAT 4A, TÜRKSAT 4B, RASAT, GÖKTÜRK-2

### TÜRKİYE'NİN İSTİHBARAT UYDUSU GÖKTÜRK-1

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin istihbarat ihtiyacını karşılayacak GÖKTÜRK-1 uydusu, 5 Aralık Pazartesi günü yola çıkıyor.

**Uydu, açık irtifa dünya yörüngesine oturacak**

**Yaklaşık 90 dakikada dünya çevresinde bir tur atacak**

**Yılda 60 binden fazla görüntü çekmesi öngörülüyor**

Uydu, Türkiye üzerinden her geçişinde dünyanın çeşitli bölgelerinden yüksek çözünürlüklü fotoğraflar ve görüntülerini, H.K.K. Üye Yer İstasyonuna aktaracak.

Uydu, kamu kurum ve kuruluşları için çevre ve yapılaşmanın izlenmesi, tarım rekabete tespiti, belediyeçilik uygulamaları, sınır kontrolü, kadaströ bilgileri gibi birçok alanda sızaklık alıp bilgi görevleri yapabilecek.



**00:00** - GÖKTÜRK-1 uydusu, saat 16.51'de Fransız Guyanası'nda bulunan Kourou Fırlatma Merkezi'nden uzaya fırlatılacak.

**00:57** - Fırlatmanın ardından 57. dakikada roketten ayrılacak.

**00:59** - 59. dakikada güneş panellerini açacak.

**01:08** - Uydudan ilk sinyal, 68. dakikada alınacak.

Göktürk 1

## DENİZ ARAÇLARI

Yüzde yüz yerli tasarım, ilk milli savaş gemisi olan MİLGEM Projesi'nde TCG HEYBELİADA, TCG BÜYÜKADA, TCG BURGAZADA ve TCG KINALIADA Deniz Kuvvetleri'nin hizmetine sunulmuştur. ADA Sınıfı Korvetlerin devamı niteliğindeki İ-Sınıfı Fırkateynlerin ilki olan MİLGEM Projesi'nin Beşinci Gemisi İSTANBUL deniz testlerine başlamıştır. İSTANBUL fırkateyni Eylül 2023 içinde envantere kazandırılmıştır.

**TCG KINALIADA**  
29 EYLÜL  
TCG KINALIADA KORVETİ (F-514)  
DONANMAYA TESLİM EDİLİYOR

MİLGEM PROJESİ'NDE  
YÜZDE 70 YERLİ KATKIYA  
ULAŞILDI

TCG Heybeliada TCG Büyükada TCG Burgazada  
TCG Kinaliada, yerli imkanlarla savaş gemilerimizin üretilmesi için hayata geçirilen MİLGEM Projesi'nin dördüncü gemisi oldu

Almoca  
roketSan  
ADVENT  
MILGEM

SÜRAT: 29+ DENİZ MİLİ  
DEPLASMAN: 2400 TON  
BOY: 98M  
EN: 14,4M  
SU ÇEKİMİ: 3,58M

50'DEN FAZLA YERLİ FIRMA

TCG Kinaliada

**TCG ANADOLU**  
DÜNYANIN İLK  
SİHA GEMİSİ

1.223 personeli  
iv ekibiyle  
yapacak

Gemide tam teşekküllü  
hastane imkanı,  
2 ameliyathane  
bulunuyor

Uçuş güvertesinde  
T1 SİHA  
(10 helikopter)

Hangarda  
30 SİHA  
(19 helikopter)

İçindeki havuz  
4 mekanize  
çıkarma gemisi  
görebiliyor

Gemilik 22 metre  
Yüzölçümü 18 metre

Uzunluk 227 metre

94 ARAÇ TAŞIYABİLİYOR

13 Tank  
27 ZAHA  
6 Zırhlı personel taşıyıcı  
33 Muhafız araç  
15 Romork

Ağırlık 27,4 bin ton  
Azami hız 21 knot  
Uçuş güvertesi 5.440 m<sup>2</sup>

TCG Anadolu

Type-902 Shandong Sınıfı 315 m

Nimitz Sınıfı 332 m

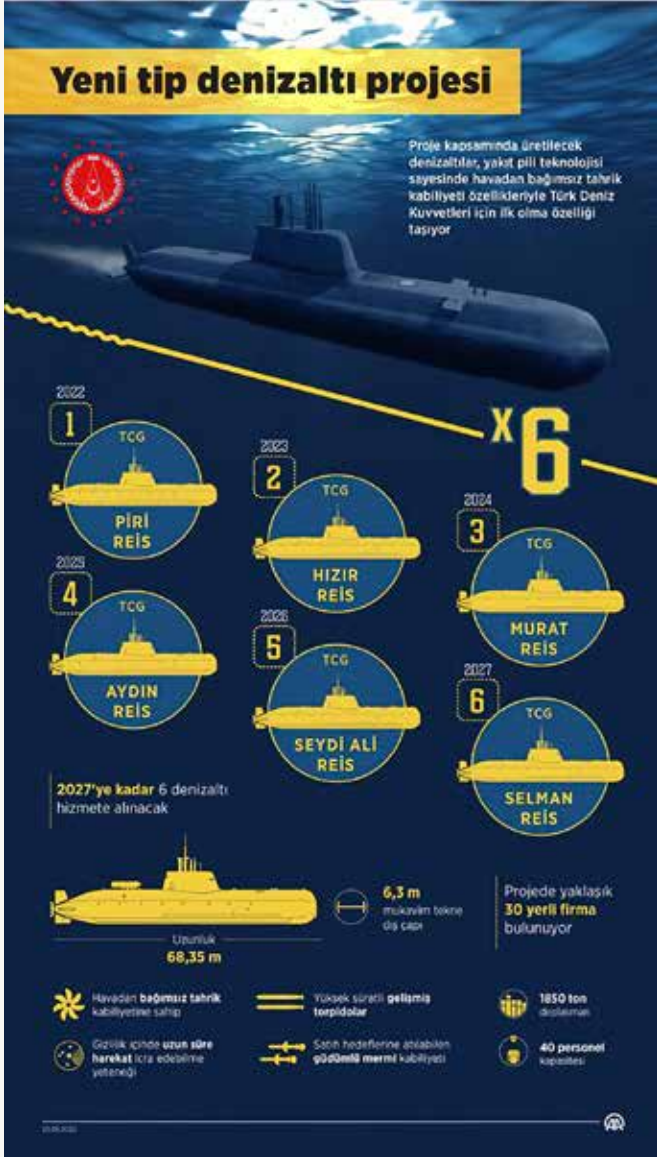
Queen Elizabeth Sınıfı 284 m

TCG Anadolu (L400) 232 m

Denizde asgari bir tabur büyüklüğündeki bir kuvveti ana üs desteği gerektirmeksizin, kendi lojistik desteği ile kriz bölgesine intikal ettirebilecek Çok Maksatlı Amfibi Hücum Gemisi TCG Anadolu, Deniz Kuvvetleri Komutanlığına teslim edilmiştir. Dünyanın "ilk SİHA gemisi", Türkiye'nin en büyük askerî gemisi olan TCG Anadolu'ya KIZILELMA İnsansız Savaş Uçağı, Bayraktar TB3 SİHA ve HÜRJET Hafif Taarruz Uçağının iniş kalkış yapması için çalışmalar devam etmektedir.



# İNSANSIZ DENİZ ARAÇLARI



Yeni tip denizaltılar

## SANCAR

### Silahlı İnsansız Deniz Aracı (SIDA)

Uzaktan kontrol edilebilen Silahlı insansız deniz aracı (SIDA) Sancar'ın denizdeki ilk testleri tamamlandı

Yonca-Onuk Tersanesi ve Havelsan iş birliğinde, Deniz Kuvvetleri Komutanlığının "Mavi Vatan" savunmasında kullanması için tasarlandı

HAVELSAN

YONCA-ONUK

26.09.2022

## SANCAR

BOYUNCA-ONUK SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIĞI

Boy: 12,7 metre

2x2 UMTAS / L-UMTAS entegrasyonu

MILMAST Teleskopik Direk (Sevir radar, kamera, çarpışma önleyici sistemler)

12,7 mm STAMP-2 Stabilize Silah Sistemi

4 deniz durumunda dahi sevir icra edilebilecek

Modüler yapıda olacak

Deplasman: 9 ton

Sevir Sırası: 400 NM

Azami Sürat: 40 Knot

Sevir Süresi: 40 Saat

Sancar

## KARA ARAÇLARI

ASELSAN'ın geliştirdiği sistemler, Yeni Altay Tankı'na yüksek atış gücü, yüksek beka kabiliyeti ve kendini koruma yetenekleri sağlıyor

# YENİ NESİL ALTAY TANKI

**ALTAY  
3+  
NESİL TANK**






**Yerli ve Milli Zırh Sistemi**

**Yüksek Mayın Koruması**

**Nükleer ve Kimyasal Tehdit Algılama Sistemi**

**Maksimum hız 65 km**

**Su altı geçiş 4 m**

**Motor maksimum güç 1500 BG**

**Ateş gücü**

Ana silah 120 MM L55 YİVSİZ - SETSİZ (SMOOTHBORE)  
Lazer Güdümlü Tank Topu Atabilme Yeteneği  
40 Adet Mühimmat Taşıma  
7,62 MM EŞ EKSENİ MK. TF.

**Uzaktan Komutalı Silah Sistemi**

12,7 mm  
7,62 mm Mk.TF.  
40 mm BA  
Otomatik Hedef Takibi

23.04.2023 - Kaynak: BMC

Altay Tankı

# ZIRHLI AMFİBİ HÜCUM ARACI ZAHA

**FNS**  
**FNS**

hareketin çıkarma safhasında, kıyıya yarıdan havuzlu çıkarma gemilerinden denize inebilmekte ve aradaki mesafeyi yüksek sonatle kat ederek, birliklerin koruma altında ve ateş desteği ile kısa zamanda karaya çıkmasını sağlıyor

Personel taşıyıcı, Komuta Aracı, Kuvvet Aracı ve Mayın Geçir Aracı olmak üzere dört değişik konfigürasyonuna sahip

İzmitir Komutan 127 mm savanli silah 400 mm mermi taşıyıcıdır

So pedol isteme kabiliyeti

Dört motor ve otomatik şanzıman

Personel ve ekipman taşıyıcı

Hidrolik sistem

Süspansiyon sistemi

Bakla ve mayın koruma

Sızdırmaz ve hidro-izolasyon güvde

Komutan kabin

Savaş kabin

Kabolu kontrol

### GENEL BİLGİLER

Güç Ağırlık Oranı	20 Bg/ton
Transmisyon	Tam Otomatik
Süspansiyon Sistemi	Bunulaşlı M8
Elektrik Sistemi	24 V
Direksiyon Sistemi	Transmisyon Bağlantılı
Mandırebat	21 (Yüksek, Süzül ve Alınmadan Dışı)
Uzunluk	8,3 m
Genişlik	5,3 m
Yükseklik	3,8 m

### HAREKET KABİLİYETİ

Azami yol sürati	
Karada	70 km/s
Suda	7 knot
Azami meyilli termanma	160
Azami yan meyil	140
Hendek aşma	2 m
Dik engel aşma	90 cm

**Konferans** **Bakla Koruma** **Mayın Arama** **So Kuvvetler** **Kuvvetin Sözcüğü**







24.03.2023

Zaha



# İnsansız kara aracı BARKAN için ihracat hedefi

Türkiye'de kullanılmaya başlanan insansız kara aracı BARKAN'ın ihracatı için görüşmeler devam ediyor



- Azami hız  
25 km/saat
- Ağırlık  
500 Kg
- Çalışma Süresi  
8 saat



## Görev Kabiliyeti

- 7.62 mm Silah Sistemi
- Robotik Kol (Bomba İmha Görevi)
- KBRN Görev Sistemi
- Yük Taşıma/Çekme
- Gece/Gündüz Keşif
- SB Haritalama
- Kurtarma Görevler

## Otonom Orta Sınıf İKA Sistemi

- Otonom devriye
- GPS bağımsız görev
- Link kaybında eve dönüş
- Lider takibi
- Engelden kaçınma
- Sürülebilir alan tespiti

24.9.2022 Kapsam: HAVELSAN

# PARS IV 6x6

## Özel Operasyon Aracı

"6x6 Mayına Karşı Korunmalı Araç (MKKA) Tedariki Projesi" kapsamında geliştirilen "PARS IV 6x6 Özel Operasyon Araçları" güvenlik güçlerinin kullanımına sunuldu



Muharebe Yüklü Ağırlık  
**26.000 kg**

Uzunluk  
**< 7 m**

Yükseklik (Kuleler hariç)  
**< 2,45 m**

Genişlik  
**< 3 m**

- Mayın, el yapımı patlayıcı (EYP) ve **balistik koruma**
- Aktif karıştırma/köreltme sistemleri
- Özel operasyonlara yönelik **ateş kabiliyeti**
- 360 derece çift kullanıcı sız havanları
- Süpersonik seslere duyarlı ve silah kuleleriyle entegre **akustik uyarı sistemi**
- Önde ve arkada iki adet bağımsız ve eş zamanlı kullanılabilen kule
- KBRN sistemi**
- Kulelerde **3 ayrı silah tipi** kullanılabilir

24.9.2022

Barkan

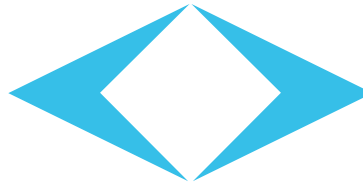
Pars IV



TOGG T10X versiyonu



Teknolojinin Yüzyılı  
**Devrim Otomobilinden  
Devrin Otomobiline,  
Türkiye'nin Başarı Hikâyesi**



**Togg**





**T**ÜRK MÜHENDİSLERİN ilk yerli otomobil serüveni, 29 Ekim 1961 tarihinde, eski adı Eskişehir Demiryolu Fabrikaları olan Türkiye Raylı Sistem Araçları Sanayii Anonim Şirketi'nde (TÜRASAŞ) başlamıştır. Bu fabrikada dönemin Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in talimatıyla yaklaşık 200 mühendis ve işçi tarafından "Siyah", "Beyaz", "Mavi Boncuk" ve "Gecekondu" isimleriyle 4 otomobil üretilmiştir.

Türkiye'de sanayinin günümüzdeki kadar gelişmediği ve henüz sac üretiminin bile olmadığı dönemde alınan bir karar tarihe geçmiştir. Türk mühendislerinden 129 gün gibi kısa sürede otomobil üretmeleri istenmiştir. O zamanın şartlarında hem tanınan süre çok azdı hem de verilen görevi yerine getirmek neredeyse imkansızdı. Üretilen otomobilin 29 Ekim'e yetişmesi gerektiğinden, toplantıya katılanların bir kısmı bunun çok zor olduğunu söyleyerek görevi kabul etmemiştir. Bir kısmı ise her şeye rağmen elini taşın altına koymuştur ve Emin Bozoğlu başkanlığında bir ekip kurularak "Devrim" arabalarının yapımına başlamıştır. Bu ekip öncelikle kullanılmayan bir binayı, çalışmalar için uygun hale getirmiştir. Atölyenin zemini, sac levhalarla döşenmiştir. Bir baş üstü gezer vinç, bankolar ve toplantı masası atölyeye yerleştirilmiştir.

Hızla organize olarak iş bölümü yapan ekip tarafından dizayn, motor-şanzıman, karoser, fren, elektrik donanımı ve döküm işleri gibi çalışma grupları oluşturulmuştur. Genel olarak 12 saatlik vardiyalar halinde çalışan mühendisler, çoğu zaman atölyede birkaç saat kestirdikten sonra çalışmaya devam etmiştir. Çalışmalar nihayet ekim ayında sonuç vermeye başlamıştır. Ekim ayının ortalarına doğru, lastikleri ile ön ve arka camı haricinde tamamen yerli olarak üretilen otomobillerden ilki neredeyse hazır hale getirilmiştir. İlk otomobilin böylece deneme sürüşlerine başlanmıştır. TÜRASAŞ'ta sergilenen "0002" şasi ve "0002" motor numaralı Devrim, 4,5 ayda üretilmiştir. Uzun ve kısa farları ayakla çalışan, kontak anahtarıyla veya manuel olarak da çalıştırılabilen Devrim, bu özellikleriyle de dikkat çekmektedir.

Siyah renkte olmasına karar verilen ikinci otomobil için mühendisler hemen kolları sıvayarak bu otomobilin üretimini de tamamlayabilmiştir. Zor şartlarda üretilen



Devrim otomobili, 1961

bu otomobiller, 1961 yılında trenle Ankara'ya götürülmüştür. Buharlı lokomotiflerle çekilen trende, sıçrama ihtimali nedeniyle güvenlik önlemi alınarak benzin depoları boşaltılmıştır. Araçlardan biri, Gürsel'in test amacıyla kullandığı esnada yakıtı bitince durmuştur. Bu olayın ardından Ankara'dan Eskişehir'e trenle getirilen ve "Devrim" adı verilen otomobil, bir süre fabrika içinde kullanılmıştır.

Mühendisler tüm zorlukları aşarak çok kısa bir sürede ilk Türk otomobili "Devrim"i üretmeyi başarmıştır. Ancak ertesi günkü gazete manşetlerinde bu başarının yerine, biten benzin hikâyesi "100 metre gidip bozuldu" başlıklarıyla anlatılmıştır. Haberlerde ve yorumlarda yalnızca devrim arabaları için harcanan paranın boşa gittiğinden söz edilmiş, mühendislerin başarılarından bahsedilmemiştir. Devrim arabalarının öyküsü böylece sona ermiş ve proje durmuştur.

5 Eylül 2017'de kapsamlı bir bakımdan geçirilen Devrim, TÜLOMSAŞ tesislerinde hazırlanan yeni müzede sergilenmeye başlanmıştır. Müzede otomobilin yapımında kullanılan kaynak motoru, matkap, torna tezgâhları, kumpas, pergel, cetvel, çizim masası, kireç taşından yapılan maket, yedek parçalar, orijinal motor bloku ve çalışmaların görselleri de yer almaktadır. Neredeyse imkansız olan bir projenin hayata geçiş sürecine tanıklık etmek isteyenler, müzeyi ücretsiz olarak gezebilmektedir.

Türkiye'nin yerli ve millî olarak seri



Türkiye'nin otomobili TOGG, 2021

üretimine başladığı, teknolojsi ile etkileyen, elektrikli otomobili TOGG'un temelleri ise 2011 yılında atılmıştır. Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan'ın önderliğinde kurulan, Türkiye'nin Otomobili Girişim Grubu Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin (TOGG) çalışmalarıyla, Türkiye'nin yerli otomobil rüyası tam elli yıl sonra yeniden hayat bulmuştur.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) liderliğinde başlayan yatırımcı arayışı 2017 yılının Kasım ayında tamamlanmıştır. TOGG resmî olarak 25 Haziran 2018 tarihinde kurulmuştur. TOGG'un Üst Yöneticisi (CEO) olarak Mehmet Gürcan Karakaş atanmıştır. 2019 yılının Ekim ayında, TOGG'un merkezi İstanbul'un Şişli ilçesinden Kocaeli Gebze'ye taşınmıştır. 27 Aralık 2019'da Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla Gebze'deki Bilişim Vadisi'nde gerçekleştirilen "YeniLige Yolculuk" buluşmasında, "C-SUV" ve "C-SEDAN" cihazlarının ön gösterimi yapılmıştır. Sayın Erdoğan burada yaptığı konuşmada, "Bugün ülkemiz için tarihi bir güne, Türkiye'nin 60 yıllık rüyasının gerçeğe dönüşmesine hep birlikte şahitlik ediyoruz" diyerek, ilk siparişi vermiştir. Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan tanıtım programının ardından TOGG'un SUV modelinin direksiyonuna geçmiştir. Sayın Erdoğan'a, Bilişim Vadisi'nde gerçekleştirdiği test sürüşünde Sanayi ve Teknoloji Bakanı Mustafa Varank, TOGG Üst Yöneticisi Mehmet Gürcan Karakaş ile torunu

Ahmet Akif Albayrak da eşlik etmiştir.

TOGG, Türkiye'de uçtan uca yüksek performanslı şarj cihazı kurmak için 2 Aralık 2021 tarihinde %100 TOGG iştiraki olan Trugo markası ile Türkiye'nin dört bir yanına yayılacak şekilde şarj istasyonları hizmeti verebilmek üzere çalışmalarını sürdürmektedir.

TOGG yeni logosunu, 18 Aralık 2021 tarihinde tanıtmıştır. Logonun tasarımındaki iki ok, ortasında mükemmel kare şeklini oluşturacak şekilde kaynaşarak, Doğu ve Batı kültürlerinin bir araya gelmesini simgelemektedir. Logo aynı zamanda, TOGG'un hayatı kolaylaştıran mobilite çözümleri sayesinde teknolojiyi ve insanı bugünün ve yarının kesişim noktasında bir araya getiren bir teknoloji şirketi olduğunu vurgulamaktadır.

Bursa Gemlik'teki TOGG Teknoloji Kampüsü'nün inşaatına başlanmıştır. Akıllı ve çevre dostu unsurları bir araya getiren tesisin yaklaşık 1 milyon 200 bin metrekarelik açık alan üzerine kurulması planlanmıştır.

5 Ocak 2022 tarihinde ABD'nin Las Vegas şehrinde düzenlenen dünyanın en büyük Tüketici Elektronik Fuarı CES 2022'de (Consumer Electronic Show) TOGG da yerini almıştır. Fuarda, Türkiye'nin yerli otomobili TOGG'un ilk uluslararası tanıtımı yapılmıştır.

7 Ocak 2022 tarihinde yerli ve millî otomobil TOGG ve Avalanche blok zincirini geliştiren Ava Labs, akıllı kontratlar ile güvenli ve hızlı mobilite hizmetleri





Robot teknolojisinin yoğun kullanıldığı TOGG üretim fabrikası

geliştirmek üzere stratejik bir ortaklığa imza atılmıştır. Böylece TOGG dünya sahnesine de çıkmayı başarmıştır.

20 Mart 2022 tarihinde zorlu koşullarda test edilen TOGG, sıfırın altında 40 dereceye varan koşullarda dahi başarılı sonuçlar almayı başarmıştır.

2022 yılının Temmuz ayında deneme üretimine başlanan aracın modellerinin belirlenmesi için anketler de düzenlenmiştir. Kampüs, 29 Ekim 2022'de Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla resmî olarak açılarak seri üretime hazır hale getirilmiştir. 1,6 kilometre uzunluğunda test pisti olan kampüsün inşaatında 9 bin kişi görev almıştır. TOGG'da şu anda 3 bin 250'yi aş-

kın kişi çalışmaktadır. Çalışanların yüzde 26'sını kadınlar oluşturmaktadır. Kampüsteki üretim kapasitesi 175 bin adede ulaştığında istihdamın 4 bin 300 kişiye ulaşması planlanmaktadır.

Şirket, ilk otomobili 2022'nin sonunda banttan indireceğini açıklamıştır.

TOGG, kullanıcılarla buluşacak ilk modelinin ismini T10X olarak açıklamıştır. Türkiye'nin doğuştan elektrikli ilk akıllı cihazı T10X için 16-27 Mart tarihleri arasında ön sipariş süreci gerçekleşmiştir.

Türkiye'de ilk defa uçtan uca dijital bir şekilde gerçekleşen sürece rekor bir katılım olmuştur. 2023 yılı boyunca kullanıcılarla buluşacak T10X için ön sipariş sahiplerini belirleyecek çekilişe Trumo-

re mobil uygulaması ve TOGG web sitesi üzerinden 177 bin 467 kişi katılmıştır. TOGG bu yoğun ilgi üzerine 2023 yılı için çekilişle teslim edilecek akıllı cihaz sayısını 12 binden 20 bine çıkarmıştır.

Haziran ve temmuz aylarında daha fazla teslimat yapılırken, ağustosta 1965 adet T10X modeli kullanıcılarla buluşturularak yeni bir rekora daha imza atılmıştır. Böylece teslimata başladıkları mayıs-temmuz dönemi 3 aylık toplam teslimat adedi, ağustosta bir ayda geçilmiştir.

TOGG Teknoloji Kampüsü'nün kapasitesi yılda 175 bin araç olarak belirlenmiştir. TOGG'un 2023 yılının sonuna kadar 1 milyon üretimi hedeflenmektedir.



Üretim bandından çıkan TOGG'lar ve iç tasarını





Enerji Kaynaklarının Yüzyılı  
**Millî Enerji ve  
Maden Politikası**



Türkiye'nin benimsediği millî enerji ve maden politikasının ana eksenini; "enerji arz güvenliğini güçlendirme", "yerlileştirme", "öngörülebilir piyasa koşullarını tesis etme" ve "sürdürülebilirlik" gibi hususlardan oluşmaktadır.

**T**ürkiye'nin benimsediği millî enerji ve maden politikasının ana eksenini; "enerji arz güvenliğini güçlendirme", "yerlileştirme", "öngörülebilir piyasa koşullarını tesis etme" ve "sürdürülebilirlik" gibi hususlardan oluşmaktadır.

Türkiye, millî enerji stratejisi çerçevesinde enerjide bölgesel ticaret merkezi olmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda artan talep ve dışa bağımlılığın azaltılmasını öncelleyen Türkiye, petrol ve doğal gazın tedarikinde güzergâh ve kaynak çeşitlendirmesini sağlamak için çabalamaktadır. Bu şekilde bölgesel ve küresel enerji güvenliğine katkıda bulunan Türkiye, sürdürülebilir kalkınma bağlamında sosyal ve çevresel etkileri dikkate almaktadır.

"Millî Enerji ve Maden Politikası" başta dışa bağımlılığın azaltılması olmak üzere enerji ve tabii kaynakların rasyonel şekilde değerlendirilmesini sürekli ve makul maliyetli enerji ve hammadde arzı sağlanmasını, piyasalarda öngörülebilirliğin artırılmasını, enerji verimliliğini, enerji ve madencilik alanında yerli teknolojinin geliştirilmesini hedeflemektedir.

Enerji ve maden aramada 'bağımsızlık' düsturuyula bu hedefleri tek tek hayata geçirmeye devam eden Türkiye, "Millî Enerji ve Maden Politikası" ile enerjide çağ atlamıştır. Türkiye, doğal gaz, petrol ve başta bor olmak üzere maden aramaları sayesinde ekonomik anlamda büyük kazanımlar elde etmeyi başarmıştır. Maden ihracatı 2002'de 680 milyon dolar iken bu rakam 2022 yılında 6 milyar 469 milyon dolara ulaşarak Cumhuriyet tarihi rekoru kırılmıştır.

Dışişleri Bakanlığı'nın verilerine göre; yerli ve yenilenebilir enerjinin

Türkiye ve Dünya'da elektrik üretimine dair bazı veriler



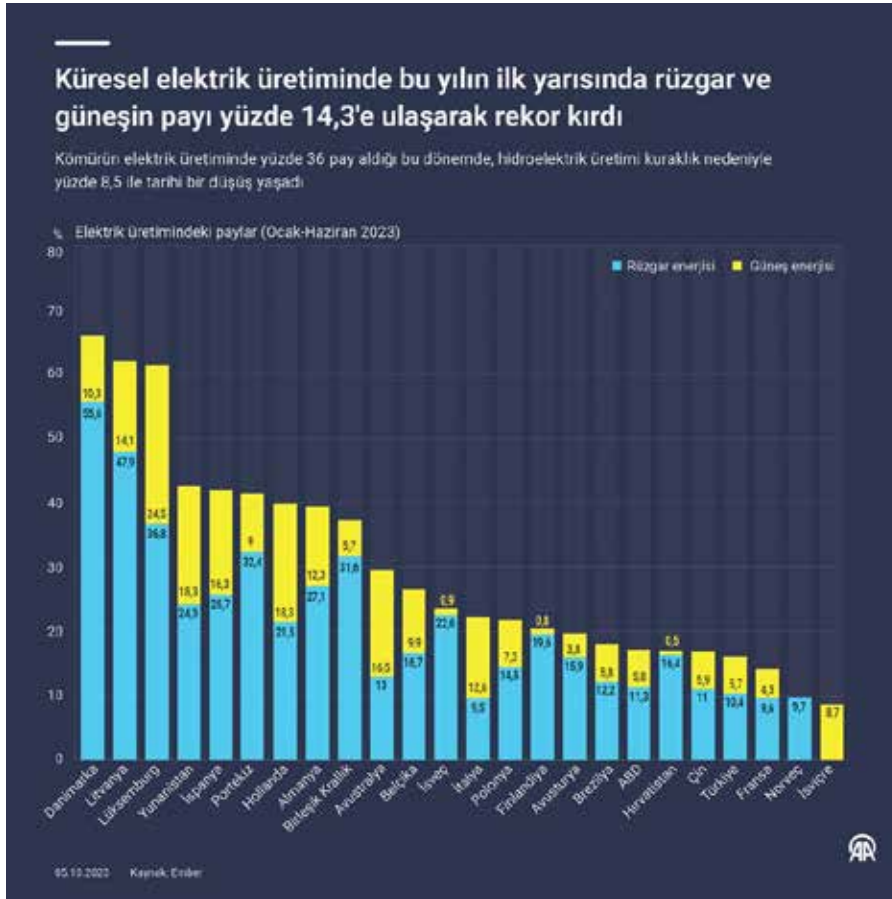
elektrik üretimindeki payı giderek artmaktadır. Türkiye'de 2022 sonu itibariyle kurulu gücün %54'ü yenilenebilir kaynaklardan oluşmaktadır. Türkiye, yenilenebilir enerjide kurulu güç bakımından Avrupa'da 5. ve dünyada 12. sıradadır.

Türkiye'de nükleer enerjiyi enerji sepetine eklemeye yönelik önemli adımlar atılmıştır. Bu amaçla Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nin (NGS) inşası sürmektedir. 4 bin 800 megavat saat kapasiteli Akkuyu NGS, tamamlandığında tek başına Türkiye'nin elektrik ihtiyacının yaklaşık %10'unu karşılayacaktır. Ayrıca Sinop'ta ve Trakya bölgesinde kurulacak NGS'ler için de çalışmalar sürmektedir.

Bakü-Tiflis-Ceyhan Ham Petrol Boru Hattı (BTC), Güney Kafkasya Doğal Gaz Boru Hattı (SCP), Bakü-Tiflis-Erzurum (BTE) Doğal Gaz Boru Hattı, Türkiye-Yunanistan Doğal Gaz Enterkonnektörü (ITG), Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) ve TürkAkım gibi projeler Türkiye'nin enerji ticaretinde merkez ülke konumuna ulaşma amacına yönelik olarak gerçekleştirildiği önemli doğal gaz ve petrol boru hattı projeleridir.

Karadeniz'in altından döşenen her biri 15,75 bcm kapasiteye sahip iki boru hatından oluşan TürkAkım Doğal Gaz Boru Hattı projesiyle Türkiye, bir yandan kendi doğal gaz arz güvenliğini sağlamlştırırken diğer yandan Avrupa ülkelerine doğal gaz sevketmektedir.

T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı verilerine göre, 2022 yılında elektrik üretimimizin, %34,6'sı kömürden, %22,2'si doğal gazdan, %20,6'sı hidrolik enerjiden, %10,8'i rüzgârdan, %4,7'si güneşten, %3,3'ü jeotermal enerjiden ve %3,7'si diğer kaynaklardan elde edilmiştir.







Akkuyu Nükleer Güç Santrali (NGS) inşaatı sürüyor

Enerjide dışa bağımlılığın önlenmesinde yerli kömür enerji sektöründe öne çıkmaktadır. Yerli kömür kaynaklarının üretilmesi ve enerjide kullanılması enerji ithalatında harcanan bütçenin azaltılması ve bu yolla cari açık probleminin önemli ölçüde önüne geçilmesine olanak tanımaktadır.

Türkiye yenilenebilir enerji kaynaklı kurulu güçte dünyada 12'nci, Avrupa'da ise 5'inci sıraya yükselmiştir. 2002 yılında 31 bin 846 megavat olan Türkiye'nin elektrik enerjisi kurulu gücü 2022 yılında 103 bin 809 megavata ulaşmıştır. Bu kurulu gücün 31 bin 571 megavatını hidrolik enerjiye, 11 bin 437 megavatını yerli kömüre, 11 bin 396 megavatını rüzgâr enerjisine, bin 691 megavatını jeotermal enerjiye, 2 bin 309 megavatını biyokütle enerjisine ve atık ısıya, 9 bin 245 M megavatını ise güneş enerjisine dayalı üretim tesisleri oluşturmaktadır.

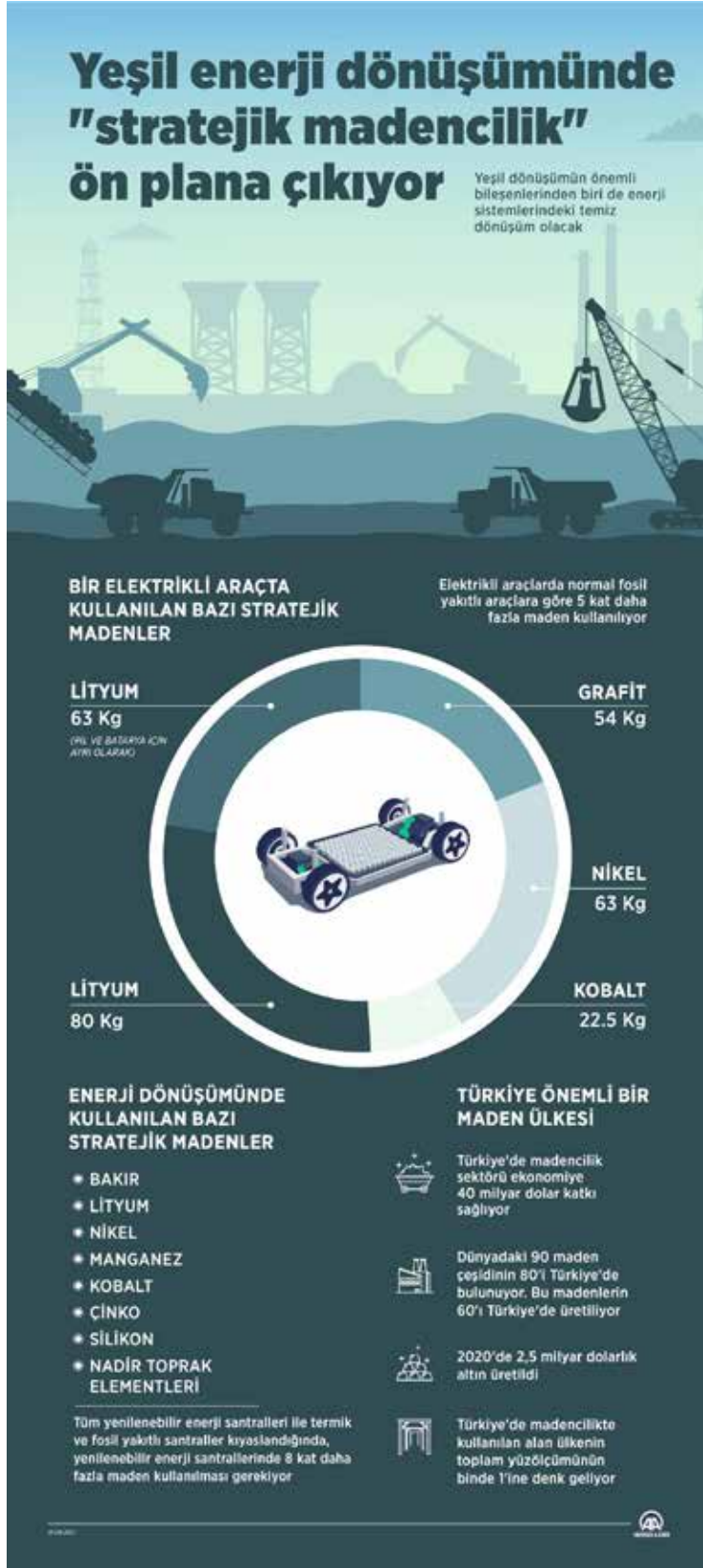
2022 yılı sonu itibarıyla 103 bin 809 megavat seviyesine ulaşan elektrik kurulu gücü içindeki yerli ve yenilenebilir enerji

kaynaklı kurulu gücün payı %65'i aşmıştır. 2002'de %38,6 olan yenilenebilir enerji kurulu gücünün toplam kurulu güç içerisindeki payı 2022'de % 54,3'e ulaşmıştır.

Türkiye'de ithal enerji kaynaklarına olan bağımlılığın azaltılması için çalışmalar devam etmektedir. "Millî Enerji ve Maden Politikası" doğrultusunda karada ve denizlerde petrol arama faaliyetleri sürmektedir. Türkiye'de ham petrol üretimi son 5 yılda %40,4 oranında artışla 2022'de 3,58 milyon ton seviyesine ulaşmıştır.

"Millî enerji ve maden politikası" kapsamında petrol arama faaliyetlerine hızla devam eden Türkiye, bu gayretlerinin sonucunda önemli başarılar elde etmeye devam etmektedir. Terörden temizlenen Gabar, Cudi ve Kato'dan müjdeli petrol haberleri gelmiştir. Benzer şekilde Pervari kırsalındaki Çatköy-1 kuyusunda başlatılan sondaj çalışmaları da başarılı sonuçlar vermiştir. Şırnak'ın Gabar Dağı'nda TPAO tarafından başlatılan çalışmalar sonucu Şehit Esma Çevik-1 kuyusunda petrol bulunmuştur.

2022 yılında elektrik üretimimizin, %34,6'sı kömürden, %22,2'si doğalgazdan, %20,6'sı hidrolik enerjiden, %10,8'i rüzgârdan, %4,7'si güneşten, %3,3'ü jeotermal enerjiden ve %3,7'si diğer kaynaklardan elde edilmiştir.



Yeşil enerji dönüşümünde stratejik madencilik

Bu bölgede petrol rezervinin 200 milyon varil olduğu belirtilmiştir. Gabar-Cudi alanındaki sismik çalışmalar sonucu yeni bir petrol rezervi daha keşfedilmiştir.

Gabar'da çıkarılan petrolle Türkiye tarihinin en yüksek yurt içi günlük üretim rekoru kırılmıştır. Zira Türkiye'de günlük 75 bin 52 varil petrol üretilirken, Şırnak Şehit Esmâ Çevik ve Şehit Aybuke Yalçın sahalarında açılan yeni kuyularla birlikte Şırnak Gabar bölgesinde günlük 16 bin 188 varil petrol üretime ulaşılmıştır.

Terörden temizlenen bölgede TPAO, çalışmalarını geniş bir alana yaymıştır. Gabar ve Cudi yakınlarında yer alan Kato Dağı'nda zengin yataklar olduğunu tespit eden TPAO, bu bölgede de arama çalışmalarına başlamıştır. Tüm bu çabaların sonucunda son 20 yılda yapılan petrol ve gaz üretimiyle 41,3 milyar dolarlık ithalatın önüne geçilmiştir.

Fatih Sondaj Gemisi ile Karadeniz'de yürütülmekte olan sondaj faaliyetleri kapsamında 710 milyar m<sup>3</sup>'lük doğal gaz rezervine ulaşılmıştır. Bu rezervle, Türkiye; tarihinin en büyük doğal gaz keşfine imza atmıştır. Tuna-1 kuyusunda 2020 yılında keşfedilen 405 milyar m<sup>3</sup>'lük rezerv, dünyada derin denizlerde yapılan en büyük keşif olarak kayıtlara geçmiştir.

Karada ve denizde yaptığı arama ve sondaj çalışmalarıyla doğal gaz alanında ciddi keşiflere imza atan Türkiye, Sakarya Gaz Sahası'nda yeni keşifler yapmıştır. Söz konusu doğal gaz rezervinin uluslararası piyasalardaki karşılığı 1 trilyon dolar olarak hesaplanmaktadır ve buradan çıkarılan gaz, konutların 33 yıllık ihtiyacını karşılayabilecek düzeydedir.

7 uluslararası doğal gaz boru hattı, 2'si yüzer olmak üzere 4 LNG santrali, 2 yer altı doğal gaz depolama tesisiyle enerji arz



güvenliğini önemli ölçüde sağlamlaştıran Türkiye, gaz tedariki konusunda Avrupa için de önemli bir aktör olma yolunda ilerlemektedir.

Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan iş birliğiyle Azerbaycan'ın ardından Türkmen gazının da Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı'na (TANAP) bağlanarak önce Türkiye'ye, ardından Avrupa'ya iletilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Rus gazının Avrupa'ya iletilmesi için de aynı yöntemin uygulanması hedeflenmektedir.

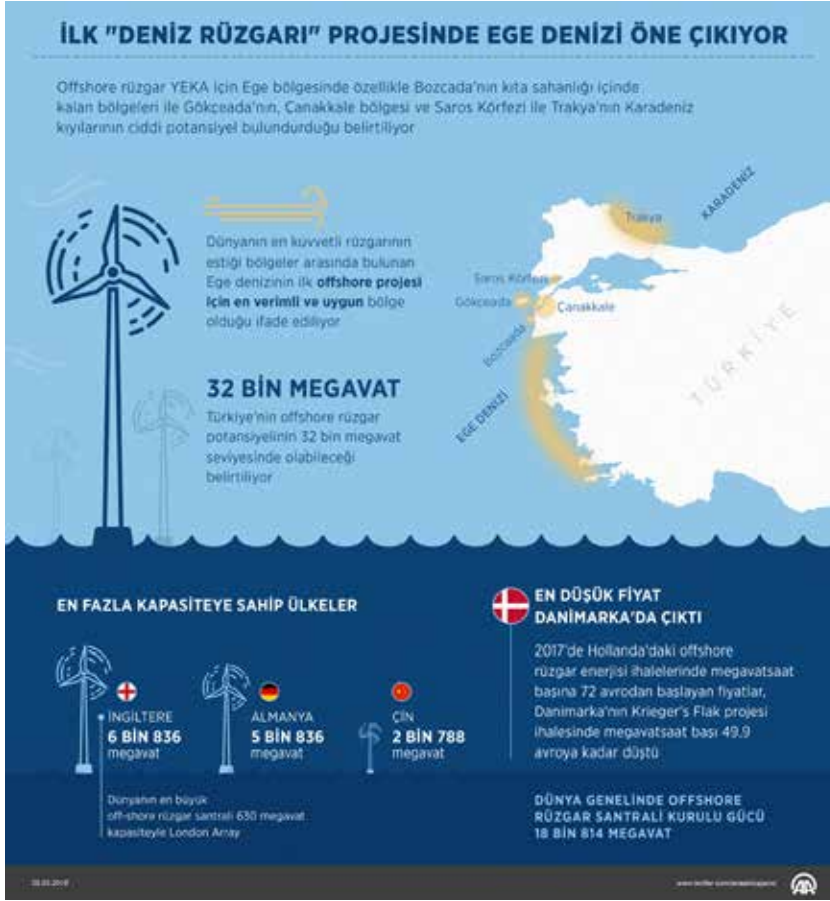
2000'li yıllarda sadece 5 il, 57 ilçe ve beldede doğal gaz kullanılan Türkiye'de 2022 itibarıyla 81 ilin tümüne ve 743 yerleşim birimine doğal gaz ulaştırılmıştır. Tuz Gölü'nde başlatılan iki ayrı projede 2022 sonunda 1,2 milyar m<sup>3</sup> depolama hacmine ulaşılmıştır. Bu doğrultuda Türkiye'de doğal gaz arz güvenliğinin sağlanması için ciddi bir çaba sarf edilmektedir.

Ülkenin enerji arz güvenliğini sağlamlaştırmak amacıyla doğal gazda depolama kapasitesini daha da artırmayı amaçlayan Türkiye, bu konuda 10 milyar m<sup>3</sup> hedefe ulaşmak için çalışmalarını sürdürmektedir. Bu amaçla Türkiye, Silivri ve Tuz Gölü yer altı doğal gaz depolarıyla bugün 5,6 milyar m<sup>3</sup>'lük doğal gaz depolama hacmine ulaşmıştır. Silivri'de toplam depolama kapasitesi 4,6 milyar m<sup>3</sup>e ulaşmıştır. Tuz Gölü Yer Altı Doğal Gaz Depolama Projesi tamamlandığında da 5,4 milyar m<sup>3</sup> toplam kapasiteyle tuz yapılarında oluşturulan dünyanın en büyük depolama tesisi olacaktır.

Türkiye'de ilk Yüzer LNG Depolama ve Gazlaştırma Ünitesi (FSRU) olma özelliğini taşıyan ve İzmir'de Etki Liman İşletmeleri tarafından işletilen terminalin açılışı Mart 2017'de yapılmıştır. Tesisin şebekeye günlük 28 milyon m<sup>3</sup> gaz verme kapasitesi bulunmaktadır. Hatay Dört Yol'daki FSRU terminali ise 2018'den bu yana hizmet vermektedir. Terminalde kullanılan ve Türk Denizcilik Sicili'ne kayıtlı ilk FSRU olan Ertuğrul Gazi, 170 bin m<sup>3</sup> LNG depolama ve günlük 28 milyon m<sup>3</sup> gazlaştırma kapasitesi ile çalışmaktadır.

İnşaatı süren Akkuyu Nükleer Güç Santrali (NGS) ile ilgili rakamsal veriler





İlk "Deniz Rüzgarı" projesinin kapasitesi ve bor madeni potansiyelimiz

2022 yılındaki maden ihracatı 2002 yılına göre 9,5 kat artarak bu alanda Cumhuriyet tarihi rekoru kırılmıştır. Buna göre; 2002'de 680 milyon dolar olan maden ihracatı 2022'de 6 milyar 469 milyon dolara ulaşmıştır.

### "Enerjinin Kızılleması" "Cevherden Mücevhere" Bor

Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü; savunma sanayi, nükleer, çelik sanayi gibi kritik sektörlerle yönelik bor karbür ve ferroborun Türkiye'de üretilmesine yönelik projeler geliştirmektedir.

Türkiye, bor ürünleri satışında dünyadaki pazar payını da ciddi oranda artırmıştır. 2022 yılında 2,7 milyon ton bor ürünleri satışı karşılığında 1,3 milyar dolar gelir elde edilmiştir. Böylece Türkiye'nin dünyadaki pazar payı %63 seviyesine çıkarılmıştır.

2022 yılında 2,7 milyon ton bor ürünleri satışı karşılığında 1,3 milyar dolar gelir elde edilmiştir. Böylece Türkiye'nin dünyadaki pazar payı %63 seviyesine çıkarılmıştır.

Türkiye'nin savunma sanayisinin gelişiminde elini güçlendirecek ilk ve stratejik tesislerinden biri olması hedeflenen ilk bor karbür tesisi, Balıkesir'in Bandırma ilçesinde açılmıştır. 80 milyon dolar yatırımla kurulan tesisle, dünyanın en büyük ve en kaliteli bor rezervine sahip olan Türkiye, ilk defa cevher, borik asit ve bor karbür değer zincirini tamamlamış olacaktır. Tam kapasite çalıştığında 279 kişinin istihdam edileceği tesiste, yılda 1000 ton bor karbür üretilmektedir. Kütahya'nın Emet ilçesinde yıllık 5 bin ton kapasiteli yeni bir bor karbür tesisi kurulmasıyla ilgili çalışmalar devam etmektedir.





## Türkiye'nin ilk bor karbür tesisi

Balıkesir Bandırma



Elmas ve kübik bordan sonra en sert üçüncü madde olan bor karbür, başta savunma sanayisi olmak üzere birçok alanda kullanılıyor

Türkiye dünya bor rezervinin %73'üne sahip



Türkiye'nin stratejik tesislerinden biri olacak



Savunma sanayisinin gücüne güç katacak



Türkiye'nin ilk bor karbür tesisi



Bor cevherindeki katma değer artacak

1.000

Yıllık 1.000 ton kapasiteli

16.05.2022



## Bor karbür hakkında merak edilenler

Türkiye'nin ilk bor karbür tesisi, 19 Mart'ta Balıkesir'in Bandırma ilçesinde açıldı

Dünya bor rezervlerinin yaklaşık %73'ü Türkiye'de bulunuyor

%73



Bor karbür, elmas ve kübik bordan sonra dünyanın en sert 3. maddesi



Borik asit ve bir miktar karbon kaynağı 2400 derecede gerçekleşen tepkimeyle bor karbürü dönüşüyor



Bor ve bor bileşiklerinin kullandığı başlıca stratejik sektörler

- Savunma sanayi
- Otomotiv
- Uzay ve havacılık
- Elektronik
- Nükleer endüstri

Bor karbürün kullandığı bazı stratejik ürünler

- Çelik yelek
- Zırhlı araçlar
- Nükleer reaktör kontrol çubukları
- Roket yakıtı
- Helikopter pervanesi

16.05.2022 - Hedefimiz Türkiye'nin Enerji Lideri



Bor, Türkiye'nin avantaj sunan, öne çıkartan stratejik madenlerinden birisi

Son zamanlarda elektrikli otomobil ve otonom robotlar ön plana çıkarken bu makinelerin ihtiyacı olan enerjinin depolama birimlerinin temel maddesi olarak lityum gündeme gelmektedir. Türkiye bor cevherini lityuma dönüştüren Eti Maden, Lityum Karbonat Üretim Tesisini 2020 yılının Aralık ayının sonunda açmıştır. Böylece Türkiye, dünyada ilk defa sıvı bor atıklarından lityum üreten ülke olmuştur.

Eskişehir Kırka'da yıllık 10 ton üretim yapan pilot tesis açılmıştır. 2022 yılı sonundabiri Balıkesir diğeri Eskişehir'de olmak üzere yıllık 700 ton üretim yapacak iki yeni tesisin temeli atılmıştır. Türkiye'nin lityum ihtiyacının yarısının bu iki tesiste yapılacak üretimle karşılanacağı öngörülmektedir. Türkiye'nin lityum ihtiyacının yarısı bu iki tesiste yapılacak üretimle karşılanacağı öngörülmüştür. Akıllı teknoloji-

lerde yerli lityumun kullanılmasıyla, ileri teknolojilerde yerlilik oranı artacaktır.

Elektrik enerjisinin yaklaşık %20'lik bölümünü ithal kömürden yaklaşık %30'unu ise doğal gazdan karşılayan Türkiye, enerjide dışa bağımlılığı yüksek bir ülkedir. Bu bağımlılığın azaltılmasında yerli kömürün kullanımı önem arz etmektedir. Yerli kaynaklar bir yandan enerjide arz güvenliğinin sağlanmasına, diğeryandan yarattığı istihdam potansiyeliyle buldukları bölgelerde ekonomik, sosyal, kültürel gelişmeye katkı sunmaktadır. 2018 yılında kamu ve özel sektörlere tarafından gerçekleştirilen 100 milyon tonun üzerinde yerli kömür üretimiyle Cumhuriyet tarihinin rekoru kırılmıştır. 2015 yılında %14 seviyelerinde olan yerli kömürün elektrik üretimindeki payı %17-18 seviyelerine ulaşmıştır.

2022 yılındaki maden ihracatı 2002 yılına göre 9,5 kat artarak bu alanda Cumhuriyet tarihi rekoru kırılmıştır. Buna göre; 2002'de 680 milyon dolar olan maden ihracatı 2022'de 6 milyar 469 milyon dolara ulaşmıştır.

Birleşmiş Milletlerin öncülüğünde dünyanın güvenliğini, huzurunu, refahını sağlamakla görevli kurumları hızla yeniden yapılandırmalıyız. Coğrafyasıyla ve demografisiyle, dünyadaki tüm kökenleri, inançları, kültürleri temsil yeteneğine sahip bir küresel yönetim mimarîsi inşa etmeliyiz. Netice olarak, tüm kalbimizle bir kez daha diyoruz ki; dünya 5'ten büyüktür, daha âdil bir dünya mümkündür.

Recep Tayyip Erdoğan

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı





TURKIYE  
YUZYILI

**Diplomasi**

# Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Lider Diplomasisi





Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın uyguladığı lider diplomasisi sarmalı.

**G**üçlü liderliği ile dünya siyasetine yön veren isimler arasında yer alan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, yeniden Cumhurbaşkanı seçildiği 28 Mayıs Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından yoğun diplomasi trafiğine hız kesmeden devam ediyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, bölgesel ve küresel sorunlara, krizlere çözüm üretmek, çok yönlü ve çok boyutlu biçimde ülkeler arasında siyasi, ekonomik, kültürel ilişkileri geliştirmek için diplomasi trafiğini sürdürüyor.

### **Çözüm odaklı, girişimci, çok boyutlu diplomasi**

Çözüm odaklı ve girişimci diplomasisiyle uluslararası krizlerin ve sorunların ortadan kaldırılmasında arabulucu rolü de üstlenen Cumhurbaşkanı Erdoğan, güçlü liderliği, dış politikadaki cesur, kararlı siyaset tarzı ve diplomatik hamleleri ile dünya siyasetine yön vermeye devam ediyor. Türkiye, diplomasiye sağlam ve güvenli adımlar atarak ön plana çıkarken, birçok küresel krizin çözümünde kilit rol oynayan ülke olarak tüm dünyanın dikkatini çekiyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, çok yönlü ve çok

boyutlu diplomasi vizyonu ile kritik konularda dünya diplomasisine liderlik eden, dünyadaki farklı gündem maddelerini aynı anda yönetebilen, bir yandan Rusya Ukrayna Krizinde arabulucu rolü üstlenerek gıda krizine çözüm üretirken, diğer yandan da Afrika ve Balkanlardaki çatışmaların çözümünde önemli rol üstleniyor.

Kriz alanlarında söz sahibi bir siyasi aktör, yabancı ülke liderlerine ve halklarına da güven veren bir isim olan Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Daha Adil Bir Dünya Mümkün" çağrısıyla "Dünya 5'ten Büyüktür" diyerek değişim için tüm mazlum coğrafyalar adına sorumluluk üstleniyor.

### **6 Ayda 14 Farklı Ülkeye 18 Yurt Dışı Ziyareti, 7 Uluslararası Zirve'ye Katılım**

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin ardından altı ayda 14 farklı ülkeye 18 yurt dışı ziyareti gerçekleştirdi, 7 uluslararası zirveye katıldı. Cumhurbaşkanı Erdoğan uluslararası meselelere dair çeşitli ülkelerin liderleri ile 70'in üzerinde farklı telefon görüşmesi gerçekleştirdi.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Litvanya, Suudi Arabistan, Katar, Birleşik

# 18

### **Yurt dışı ziyaret**

Cumhurbaşkanı Erdoğan 6 ayda 14 farklı ülkeye 18 yurt dışı ziyareti gerçekleştirdi.

# 7

### **Uluslararası zirve**

Cumhurbaşkanı Erdoğan 6 ayda 7 uluslararası zirveye katıldı.

# 70

### **Telefon görüşmesi**

Cumhurbaşkanı Erdoğan 6 ayda 70 farklı telefon görüşmesi gerçekleştirdi.





Arap Emirlikleri, Macaristan, Rusya, Hindistan, Amerika Birleşik Devletleri, Kazakistan, Özbekistan, Almanya ve Cezayir'e resmî ziyaret gerçekleştiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, Litvanya'nın başkenti Vilnius'ta icra edilen NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi, bu yıl Hindistan'da gerçekleştirilen G20 Liderler Zirvesi'ne, ABD'de Birleşmiş Milletler 78'inci Genel Kurulu'na, Astana'da düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı 10. Zirvesi'ne, Özbekistan'da gerçekleştirilen Ekonomik İşbirliği Teşkilatı 16. Zirvesi'ne, Riyad'da düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Arap Ligi Olağanüstü Ortak Zirvesi'ne, Dubai'de

düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 28. Taraflar Konferansı'na (COP28) iştirak etti.

Cumhurbaşkanı Erdoğan yurt dışı temaslarının yanı sıra birçok lideri de konuk etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Türkiye'ye ziyaret gerçekleştirilen NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı Şeyh Muhammed bin Zayed Al Nahyan, Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy, Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdulmecid Tebbun, Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, Avusturya Başbakanı Karl Nehammer, Komorlar Birliği Cumhurbaşkanı

Assoumani Azali, Libya Ulusal Birlik Hükümeti Başbakanı Abdulhamid Dibeybe, Malezya Başbakanı Enver İbrahim, Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhammedov, Somali Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Hasan Şeyh Mahmud, Libya Devlet Yüksek Konseyi Başkanı Muhammed Tekale, İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan, Lübnan Başbakanı Necib Mikati, Maldivler Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muhammed Muizzu, eski AB Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso, Vietnam Başbakanı Pham Minh Chinh ile görüşmeler gerçekleştirdi.

Sadece beş ülkenin bütün dünyanın kaderini etkileyecek konularda karar vermesi ne ahlâkî ne âdildir. Dünya beş ülkeden büyüktür.

Âdil ve daha sürdürülebilir bir küresel barışın temini için çok kültürlülüğü ve çok kutupluluğu yansıtan bir BM'ye ihtiyaç vardır. Dünya ne tek kutuplu ne de iki kutupludur, ne hâkim bir kültürün ne de birkaç imtiyaz sahibi aktörün kültürel hegemonyası altındadır. Çok kutuplu, çok merkezli, çok kültürlü, daha kapsayıcı ve âdil bir dünya inşa etmek mümkündür. Böylesi bir dünya için ilk adres BM'dir. Barışın, istikrarın, adaletin ve etkin küresel yönetişimin yolu, BM'nin reforma tâbi tutulmasından geçmektedir. BM reformu ve özellikle Güvenlik Konseyi'nin yapısının yeniden oluşturulması, elbette tüm dünya ülkelerinin uzlaşmasıyla hayata geçecektir.

Biz Türkiye olarak, bu çerçevedeki teklifimizi uzun zamandır ifade ediyor ve tüm ülkelerin tartışmasına açıyoruz. Çözüm önerimiz ise "Dünya beşten büyüktür" ifadesinde kendini bulan, BM Güvenlik Konseyi'nin yapısının değiştirilmesini merkeze alan bir perspektifin hâkim kılınmasıdır. Konsey'in kıtaları, inançları, kökenleri ve kültürleri mümkün olan en adil şekilde temsil edecek bir yapıya kavuşturulacak şekilde yeniden yapılandırılması çözüm ve küresel barışın tesisi için devrimsel bir adım olacaktır.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan

*Daha Adil Bir Dünya Mümkün* kitabından



## Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan "Daha Adil Bir Dünya Mümkün" Çağrısı

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'nin tüm insanlık için ortaya koyduğu adalet arayışını ayrıntılı bir şekilde anlatan "Daha Adil Bir Dünya Mümkün" isimli kitap kaleme aldı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, kitabında BM Güvenlik Konseyi'nin daimi üye sayısının 5 yerine 20 olduğu, Genel Kurul'un yetkilerinin artırıldığı, Güvenlik Konseyi'nin tek belirleyici olmadığı bir yapı önerdi.

Kitapta, adaletsizlik, mülteci krizi, uluslararası terörizm ve İslam karşıtlığı başta olmak üzere küresel siyasetin açmazlarına işaret eden Cumhurbaşkanı Erdoğan, yeryüzündeki ayrımcılık ve çifte standartı Birleşmiş Milletler örneğiyle gözler önüne seriyor.

Temsilde adaletin sağlandığı ve veto imtiyazının kaldırıldığı bir Birleşmiş Milletler için ilkeli, kapsamlı, stratejik ve uygulanabilir bir model önerisiyle "daha adil bir dünyanın mümkün olduğunu" vurgulayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, kitabında şu mesajları veriyor:

"Güçlünün haklı olduğu değil, haklının güçlü olduğu bir sistem tesis edilene kadar 'Dünya beşten büyüktür' demeye devam edeceğiz."

"Çocukların öldüğü ve öldürüldüğü bir dünyada hiç kimse masum değildir."

"Bugün dünya genelinde en fazla ihtiyaç duyulan konuların başında adalet geliyor. Küresel adaleti tesis etmekle yükümlü kurumlar ne yazık ki büyük bir atalet içinde bulunuyor."

"Merhametini yitirmiş bir çağda bizlere adaletin temsilcisi, vicdanların sesi olma sorumluluğu düşüyor."

"Geçmişin ihtiyaçlarına göre şekillenmiş kurumlara günümüzün sorunları çözülemez. Hatta bu kurumların yeni sorunlar ürettiği de aşikârdır."

"Bizim anlayışımıza göre, dünyanın düzenini, kurtuluşunu ve mutluluğunu sağlayacak olan adalettir. Daha adil bir dünya için de umut ve güven veren bir küresel düzene ihtiyaç vardır."



## Lider Diplomasisi

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığınca hazırlanan "Lider Diplomasisi" kitabında dünyanın krizler ve ortak sorunlar konusunda tarihî bir dönemeçten geçtiği bir dönemde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Rusya-Ukrayna Savaşı'nın sonlanması için yaptığı ara buluculukta ve küresel Koronavirüs salgınıyla mücadele sürecinde dünyada birçok ülkeye ilham kaynağı olan liderliği ve rolü ortaya konuluyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın İsrail-Filistin arasındaki, Afrika ve Balkanlardaki çatışmaların çözümünde, terörle mücadelede, 15 Temmuz darbe girişiminin bertaraf edilmesinde, Karabağ Zaferi'nde ve iklim değişikliğiyle mücadele konusunda diğer ülkelere örnek olması, başarısı ve liderlik özelliği ile ön plana çıktığını gösteriyor.

Haziran-Kasım 2023

# Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Baş Döndürücü Diplomasi Trafığı









**12 Haziran 2023**  
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından ilk yurt dışı ziyaretini gerçekleştirmek üzere 12 Haziran 2023 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) bir ziyaret gerçekleştirdi.



**10-12 Temmuz 2023**  
Litvanya

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Vilnius'ta icra edilen NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'ne katılmak üzere 10-12 Temmuz 2023 tarihlerinde Litvanya Cumhuriyeti'ne bir ziyaret gerçekleştirdi.

**20 Temmuz 2023**  
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 20 Temmuz Barış ve Özgürlük Bayramı Töreni'ne katılmak üzere Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) 20 Temmuz 2023 tarihinde bir ziyaret gerçekleştirdi.



**20 Ağustos 2023**  
Macaristan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Macaristan Devleti'nin Kuruluş Günü kutlamaları ile Macaristan'ın ev sahipliğinde düzenlenecek Dünya Atletizm Şampiyonası etkinliklerinin bir bölümüne katılmak üzere 20 Ağustos 2023 tarihinde Macaristan'a bir ziyaret gerçekleştirdi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Budapeşte'de ikili temasları kapsamında Özbekistan Cumhurbaşkanı Şevket Mirziyoyev, Sırbistan Cumhurbaşkanı Aleksandar Vucic, Macaristan Cumhurbaşkanı Katalin Novak ve Bosna Hersek Devlet Başkanlığı Konsey Üyesi Zeljka Cvijanovic, Bosna Hersek Sırp Cumhuriyeti'nin Başkanı Milorad Dodik ile görüştü.



**12-13 Haziran 2023**  
Azerbaycan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından ilk yurt dışı ziyaretleri kapsamında 12-13 Haziran 2023 tarihinde Azerbaycan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.



**17 Temmuz 2023**  
Suudi Arabistan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Körfez ülkeleri turu kapsamında 17 Temmuz 2023 günü Suudi Arabistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.



**19 Temmuz 2023**  
Birleşik Arap Emirlikleri

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Körfez ülkeleri turu kapsamında 19 Temmuz 2023 günü Birleşik Arap Emirlikleri'ne bir ziyaret gerçekleştirdi.



**18 Temmuz 2023**  
Katar

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Körfez ülkeleri turu kapsamında 18 Temmuz 2023 günü Katar'a bir ziyaret gerçekleştirdi.



**16-20 Eylül 2023**  
ABD

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Birleşmiş Milletler (BM) 78. Genel Kurulu'na katılmak üzere 16-20 Eylül 2023 tarihlerinde Amerika Birleşik Devletleri'ne (ABD) bir ziyaret gerçekleştirdi.



**11 Kasım 2023**  
Suudi Arabistan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Riyad'da düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ve Arap Ligi Olağanüstü Ortak Zirvesi'ne katılmak üzere, 11 Kasım 2023 tarihinde Suudi Arabistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.



**4 Eylül 2023**  
Rusya

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'in davetine icabetle 4 Eylül 2023 tarihinde Rusya'ya günlük bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi.



**2-3 Kasım 2023**  
Kazakistan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türk Devletleri Teşkilatı (TDT) 10. Zirvesi'ne katılmak üzere 02-03 Kasım 2023 tarihlerinde Kazakistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.



**21 Kasım 2023**  
Cezayir

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun'un davetine icabetle 21 Kasım 2023 tarihinde Cezayir'e resmi bir ziyaret gerçekleştirdi.



**9-10 Eylül 2023**  
Hindistan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, G20 Liderler Zirvesi'ne katılmak üzere 8-10 Eylül 2023 tarihlerinde Hindistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.



**8-9 Kasım 2023**  
Özbekistan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı 16. Zirvesi'ne katılmak üzere 08-09 Kasım 2023 tarihlerinde Özbekistan'a bir ziyaret gerçekleştirdi.



**30 Kasım-1 Aralık 2023**  
Birleşik Arap Emirlikleri

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Dubai'de düzenlenen Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi 28. Taraflar Konferansı'na (COP28) katılmak üzere, 30 Kasım-1 Aralık 2023 tarihlerinde Birleşik Arap Emirlikleri'ne bir ziyaret gerçekleştirdi.

**25 Eylül 2023**  
Azerbaycan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in daveti üzerine, 25 Eylül 2023 tarihinde Nahçıvan'a günlük bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi.



**17 Kasım 2023**  
Almanya

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 17 Kasım 2023 tarihinde Almanya'ya günlük çalışma ziyareti gerçekleştirdi.





**7 Temmuz 2023**  
Ukrayna  
Volodimir Zelenskiy

Ukrayna Devlet Başkanı Volodimir Zelenskiy, 07 Temmuz 2023 tarihinde Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.

**13 Ekim 2023**  
Komorlar Birliği  
Assoumani Azali

Komorlar Birliği Cumhurbaşkanı Assoumani Azali, 13 Ekim 2023 tarihinde Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.



**4 Haziran 2023**  
NATO Genel Sekreteri  
Jens Stoltenberg

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg'i Dolmabahçe Ofisi'nde kabul etti.



**25 Temmuz 2023**  
Filistin  
Mahmud Abbas

Filistin Devlet Başkanı Mahmud Abbas, 25 Temmuz 2023 tarihinde Türkiye'ye resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.



**20 Ekim 2023**  
Libya  
Abdulhamid Dibeybe

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Libya Ulusal Birlik Hükûmeti Başbakanı Abdulhamid Dibeybe'yi, Vahdettin Köşkü'nde kabul etti.



**10 Haziran 2023**  
Birleşik Arap Emirlikleri  
Şeyh Muhammed bin Zayed Al Nahyan

Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı Şeyh Muhammed bin Zayed Al Nahyan, 10 Haziran 2023 tarihinde Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.



**22 Temmuz 2023**  
Cezayir  
Abdulmecid Tebbun

Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdulmecid Tebbun, 22 Temmuz 2023 tarihinde Türkiye'ye bir çalışma ziyareti gerçekleştirdi.

**10 Ekim 2023**  
Avusturya  
Karl Nehammer

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'ye resmî ziyarette bulunan Avusturya Başbakanı Karl Nehammer'i Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde kabul etti.

**22 Ekim 2023**  
Malezya  
Enver İbrahim

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Malezya Başbakanı Enver İbrahim ile Vahdettin Köşkü'nde bir araya geldi.







**26 Ekim 2023**  
Türkmenistan  
Serdar Berdimuhammedov

Türkmenistan Devlet Başkanı Serdar Berdimuhammedov, 26 Ekim 2023 tarihinde Türkiye'ye resmî bir ziyaret gerçekleştirdi.



**1 Kasım 2023**  
Libya  
Muhammed Tekale

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Libya Devlet Yüksek Konseyi Başkanı Muhammed Tekale'yi Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde kabul etti.

**1 Kasım 2023**  
İran  
Hüseyin Emir Abdullahiyan

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İran Dışişleri Bakanı Hüseyin Emir Abdullahiyan'ı Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde kabul etti.



**27 Ekim 2023**  
Somali  
Hasan Şeyh Mahmud

Somali Federal Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Hasan Şeyh Mahmud, 27 Ekim 2023 tarihinde Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.



**27 Kasım 2023**  
Maldivler  
Muhammed Muizzu

Maldivler Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Muhammed Muizzu, 27 Kasım 2023 tarihinde Türkiye'ye bir ziyaret gerçekleştirdi.



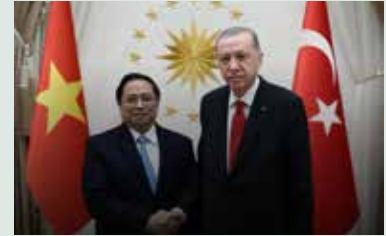
**25 Kasım 2023**  
Lübnan  
Necip Mikati

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Lübnan Başbakanı Necip Mikati'yi Cumhurbaşkanlığı Dolmabahçe Çalışma Ofisi'nde kabul etti.



**28 Kasım 2023**  
Avrupa Birliği  
Jose Manuel Barroso

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, eski AB Komisyonu Başkanı Jose Manuel Barroso'yu Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde kabul etti.



**29 Kasım 2023**  
Vietnam  
Pham Minh Chinh

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Vietnam Başbakanı Pham Minh Chinh'i Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde kabul etti.

# Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Telefon Diplomasisi



(Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim, Kasım 2023)

## 26 Ekim 2023

- Avusturya Şansölyesi **Karl Nehammer**.
- Libya Devleti Başkanlık Konseyi Başkanı **Muhammed Yunus El Menfi**.

## 5 Haziran 2023

- Irak Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı **Abdullatif Reşit**.
- Kuveyt Veliht Prensi **Miş'al Al-Ahmed Al-Cabir Al-Sabah**.
- Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı ve Abu Dabi Emiri **Muhammed bin Zayed El Nahyan**.

## 17 Haziran 2023

- Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Başkanı **Ursula von der Leyen**.

## 24 Haziran 2023

- Rusya Devlet Başkanı **Vladimir Putin**.

## 25 Haziran 2023

- NATO Genel Sekreteri **Jens Stoltenberg**.

## 26 Haziran 2023

- Yunanistan Başbakanı **Kiryakos Miçotakis**.
- Umman Sultanı **Heysem bin Tarık**.

## 27 Haziran 2023

- Sudan Egemenlik Konseyi Başkanı Orgeneral **Abdulfettah Abdülrahman El Burhan**.
- Katar Emiri Şeyh **Temim bin Hamed Al Sani**.
- Filistin Devlet Başkanı **Mahmud Abbas**.
- Yunanistan Başbakanı **Kiryakos Miçotakis**.

## 28 Haziran 2023

- Azerbaycan Cumhurbaşkanı **İlham Aliyev**.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı **Ersin Tatar**.
- Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanı **Ünal Üstel**.
- Somali Cumhurbaşkanı **Hasan Şeyh Mahmud**.
- Birleşik Arap Emirlikleri Devlet Başkanı **Muhammed bin Zayed Al Nahyan**.
- Almanya Federal Cumhuriyeti Şansölyesi **Olaf Scholz**.

## Ermenistan Başbakanı **Nikol Paşinyan**.

## Pakistan Başbakanı **Şahbaz Şerif**.

## Kazakistan Cumhurbaşkanı **Kasım Cömert Tokayev**.

## Cezayir Cumhurbaşkanı **Abdülmeccid Tebbun**.

## 29 Haziran 2023

- İran Cumhurbaşkanı **İbrahim Reisi**.
- Bosna Hersek SDA Partisi Başkanı **Bakir İzzetbegoviç**.
- Irak Kürt Bölgesel Yönetimi (IKBY) Başkanı **Neçirvan Barzani**.

## 4 Temmuz 2023

- Sri Lanka Cumhurbaşkanı **Ranil Wickremesinghe**.

## 5 Temmuz 2023

- Hollanda Başbakanı **Mark Rutte**.

## 6 Temmuz 2023

- Sırbistan Cumhurbaşkanı **Aleksandar Vucic**.

## 9 Temmuz 2023

- ABD Başkanı **Joe Biden**.

## 14 Temmuz 2023

- Irak Başbakanı **Muhammed Şiya es-Sudani**.

## 21 Temmuz 2023

- Liberya Cumhurbaşkanı **George Manneh Weah**.

## 31 Temmuz 2023

- Özbekistan Cumhurbaşkanı **Şavkat Mirziyoyev**.

## 2 Ağustos 2023

- Rusya Devlet Başkanı **Vladimir Putin**.

## 11 Eylül 2023

- Ermenistan Başbakanı **Nikol Paşinyan**.

## 12 Eylül 2023

- Libya Başkanlık Konseyi Başkanı **Muhammed el-Menfi**.

## 28 Eylül 2023

- İspanya Başbakanı **Pedro Sanchez**.

## 2 Ekim 2023

- Kazakistan Cumhurbaşkanı **Kasım Cömert Tokayev**.

## 9 Ekim 2023

- Malezya Başbakanı **Enver İbrahim**.
- Filistin Devlet Başkanı **Mahmut Abbas**.
- Lübnan Başbakanı **Necip Mikati**.
- İsrail Cumhurbaşkanı **Yitzak Herzog**.
- Katar Emiri Şeyh **Temim bin Hamed Al Sani**.
- Mısır Cumhurbaşkanı **Abdulfettah es-Sisi**.

## 10 Ekim 2023

- Birleşmiş Milletler (BM) Genel Sekreteri **Antonio Guterres**.
- Rusya Devlet Başkanı **Vladimir Putin**.





#### 11 Ekim 2023

- Ürdün Kralı **2. Abdullah**.
- Suudi Arabistan Veliht Prensi **Muhammed bin Selman**.
- Cezayir Demokratik Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı **Abdulmecid Tebbun**.

#### 12 Ekim 2023

- Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) Devlet Başkanı **Muhammed bin Zayid Al Nahyan**.
- Almanya Başbakanı **Olaf Scholz**.

#### 13 Ekim 2023

- Fransa Cumhurbaşkanı **Emmanuel Macron**.

#### 16 Ekim 2023

- İran Cumhurbaşkanı **İbrahim Reisi**.
- İngiltere Başbakanı **Rishi Sunak**.
- Yunanistan Başbakanı **Kiryakos Miçotakis**.

#### 17 Ekim 2023

- Brezilya Devlet Başkanı **Luiz Inacio Lula**.

#### 20 Ekim 2023

- Mısır Cumhurbaşkanı **Abdulfettah es-Sisi**.

#### 21 Ekim 2023

- Ukrayna Devlet Başkanı **Volodimir Zelenskiy**.
- Uganda Cumhurbaşkanı **Yoweri Museveni**.
- NATO Genel Sekreteri **Jens Stoltenberg**.
- Maldivler Cumhurbaşkanı **Muhammed Muizzu**.
- Hamas Siyasî Büro Başkanı **İsmail Heniyye**.

#### 24 Ekim 2023

- Rusya Devlet Başkanı **Vladimir Putin**.

#### 26 Ekim 2023

- Katolik Hristiyanların Ruhani Lideri ve Vatikan Devlet Başkanı **Papa Fransuva**.

#### 29 Ekim 2023

- Kazakistan Cumhurbaşkanı **Kasım Cömert Tokayev**.

#### 15 Kasım 2023

- İtalya Başbakanı **Giorgia Meloni**.

#### 18 Kasım 2023

- Sudan Egemenlik Konseyi Başkanı **Abdulfettah el-Burhan**.

#### 26 Kasım 2023

- İran Cumhurbaşkanı **İbrahim Reisi**.

#### 27 Kasım 2023

- İspanya Başbakanı **Pedro Sanchez**.

#### Video Konferanslar

##### 5 Ağustos 2023

- Malezya Başbakanı **Enver İbrahim**.

##### 22 Kasım 2023

- Cumhurbaşkanı Erdoğan, G20 Liderler Zirvesi'ne video konferansla katılım sağladı.



Diplomasi  
**NATO Vilnius  
Zirvesi**  
(11-12 Temmuz 2023)



“Terörle ‘amansız ve amasız mücadele’ bizim kırmızı çizgimizdir. Artık tüm müttefiklerimizden kararlı ve net bir tavır bekliyoruz.”

### İlklerin Zirvesi

Avrupa-Atlantik bölgesinde küresel güvenliği dönüştüren gelişmelerin yaşandığı bir dönemde; Litvanya'nın başkenti Vilnius'ta 11-12 Temmuz 2023 tarihleri arasında gerçekleşen NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi, NATO'nun caydırıcılık ve savunma fonksiyonu ile kuvvet-komuta-kontrol yapı ve işlevlerini büyük ölçüde dönüştürmeye dair kararların alındığı bir Zirve olarak tarihe geçti.

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ikinci yılına tekabül eden zirvede, en önemli gündem maddelerinden biri savaş olurken, Avrupa'nın savunma kabiliyetinin artırılması, NATO'nun caydırıcılığının yeni savunma planı ile güçlendirilmesi, Ukrayna'nın olası NATO üyeliği, enerji güvenliği, terörizm, siber güvenlik ve iklim değişikliği Vilnius Zirvesi'nin diğer konu başlıkları arasında yer aldı.

Avrupa güvenlik mimarisini derinden sarsan Rusya-Ukrayna Savaşı sonrasında tehdit algısı kökünden değişen Finlandiya 31. İttifak üyesi olarak bir Zirve'ye ilk kez katılım sağlarken, Çin de “sahip olduğu hırslar ve zorlayıcı politikalarla” NATO'nun çıkarlarına, güvenliğine ve değerlerine bir meydan okuyucu olarak ilk kez nitelendirildi. Bundan mütevellit, Avrupa'nın savunulması üzerine kurulmuş bölgesel bir örgüt olan NATO tarafından Avustralya, Yeni Zelanda, Japonya ve Güney Kore liderleri Vilnius Zirvesi'ne davet edildi. Türkiye'nin NATO müttefiklerinin terörizmle daha fazla mücadele etmeleri yönündeki haklı ısrarı neticesinde Kuzey Atlantik İttifakı tarihinde ilk kez terörle mücadele özel koordinatörü atanması kararı alındı. Bu yönleriyle Vilnius Zirvesi ilklerin zirvesi olarak da kayda geçti.

Zirve sonunda Ukrayna'nın olası NATO üyeliğine dair belirli bir tarih verilmezken Kiev'in hangi şartlar altında İttifaka katılabileceği de belirtilmedi. Bununla birlikte; NATO Ukrayna Konseyi kurularak Ukrayna'nın üye olması halinde Üye Eylem Planı'ndan muaf tutulacağı açıklandı.

### Türkiye'nin İttifak'taki Ağırlığı

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ülkemizi temsilen iştirak ettiği zirvede Ankara'nın temel

söylemi Türkiye'ye yönelik savunma ambargolarının uygulanmaması, müttefiklik ruhuyla terörizmle daha fazla mücadele edilmesi ve AB ile savunma iş birliklerinin artırılması oldu. Başta PKK ve FETÖ olmak üzere terörizmle yeterince mücadele etmediği için üyeliği Türkiye tarafından onaylanmayan İsveç'e zirvede yeşil ışık yakılarak İttifak'ın genişleme politikasına olan tarihsel ve ilkesel desteğimiz ortaya koyuldu. Türkiye ve İsveç arasında bakanlar düzeyinde yeni bir ikili mekanizma kurulması ve gerçekleştirilecek ilk toplantıda İsveç'in terörizme karşı bir yol haritası sunması aynı zamanda Stockholm'ün Türkiye'nin AB'ye katılım sürecinin canlandırılmasına destek olması ve iki ülke arasındaki ekonomik iş birliğinin geliştirilmesi kararlaştırıldı. Türkiye'nin ulusal güvenlik endişelerinin giderilmesine ilişkin önemli bir gelişme olarak öne çıkan husus ise NATO nezdinde terörle mücadele özel koordinatörünün atanması için alınan karar oldu. İttifak'ın en eski üyelerinden biri olan ve NATO savunması ve caydırıcılığına hayati katkılar sağlayan Ankara'nın önceliklerini daha fazla dikkate alan bir yaklaşımın ortaya çıkması Türkiye adına önemli bir kazanım oldu. Nitekim Finlandiya ve İsveç'in üyeliği sürecindeki kilit rolü ve Rusya-Ukrayna Savaşı'ndaki dengeleyici tavrı Türkiye'nin NATO nezdindeki ağırlığının tezahürüydü.

### Yoğun Diplomasi Trafığı

NATO Liderler Zirvesi kapsamında; NATO-Ukrayna Komisyonu Devlet ve Hükümet Başkanları Toplantısı'na da katılan Cumhurbaşkanı Erdoğan, AB Konseyi Başkanı Charles Michel, Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, İngiltere Başbakanı Rishi Sunak, Kanada Başbakanı Justin Trudeau, İtalya Başbakanı Giorgia Meloni, Almanya Başbakanı Olaf Scholz, ABD Başkanı Joe Biden, İspanya Başbakanı ve AB Dönem Başkanı Pedro Sanchez, Hollanda Başbakanı Mark Rutte, Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis, Arnavutluk Başbakanı Edi Rama ve AB Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen ile ikili görüşmeler gerçekleştirdi.



Diplomasi  
**G20 Liderler  
Zirvesi**  
(9-10 Eylül 2023)



G20 Liderler Zirvesi.



Cumhurbaşkanı Erdoğan, Hindistan

Başbakanı Narendra Modi ile.



Cumhurbaşkanı Erdoğan, Yeni Delhi'deki

G20 Zirvesi marjında Meksika, Endonezya,  
 Kore Cumhuriyeti, Türkiye ve Avustralya'dan  
oluşan bölgeler arası istişare platformu  
MIKTA'nın liderleriyle bir araya geldi.

### Küresel Adaletin Tesisine Doğru: Tek Yeryüzü, Tek Aile, Tek Gelecek

Küresel ekonomik üretimin yüzde 85'i ile dünya ticaretinin yüzde 75'ini temsil eden, dünya nüfusunun üçte ikisini kapsayan G20 ülkelerinin liderleri bu yıl Hindistan'ın ev sahipliğinde bir araya geldi. "Tek Yeryüzü, Tek Aile, Tek Gelecek" ana temasıyla düzenlenen 18. G20 Liderler Zirvesi Rusya-Ukrayna Savaşı'nın gölgesinde gerçekleşirken, Zirvenin kuşkusuz en önemli gelişmesi Afrika Birliği'nin (AfB) G20'ye resmen üye kabul edilmesi oldu. Elli beş üyeli Afrika Birliği'nin katılımıyla, G20 içinde Küresel Güney'e daha fazla söz hakkı tanınması ve küresel adaletin sağlanması yönünde mühim bir adım atıldı ve Afrika Birliği G20'de Avrupa Birliği (AB) ile aynı statüye sahip oldu.

Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Türkiye ve Avrupa Birliği'nin (AB) yer aldığı 19 ülkeden oluşan G20'ye bu yıl; Cumhurbaşkanı **Recep Tayyip Erdoğan**, ABD Başkanı **Joe Biden**, İngiltere Başbakanı **Rishi Sunak**, Fransa Cumhurbaşkanı **Emmanuel Macron**, Almanya Başbakanı **Olaf Scholz**, Japonya Başbakanı **Kişida Fumio**, Güney Kore Devlet Başkanı **Yoon Suk-Yeol**, Suudi Arabistan Veliht Prensi **Muhammed bin Selman**, Güney Afrika Devlet Başkanı **Cyril Ramaphosa**, Bangladeş Başbakanı **Şeyh Hasina Vecid**, Arjantin Devlet Başkanı **Andres Alberto Fernandez**, Nijerya Devlet Başkanı **Bola Ahmed Tinubu** ile Avustralya Başbakanı **Anthony Albanese** katılım sağladı. Çin Devlet Başkanı **Şi Cinping** ve Rusya Devlet





Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın, G20 Liderler Zirvesi'ne katılmak üzere 8-10 Eylül 2023 tarihlerinde Hindistan'a gerçekleştirdiği ziyarete eşi Emine Erdoğan da iştirak etti.

Emine Erdoğan, zirveye katılan liderlerin eşleriyle halk arasında "Pusa Enstitüsü" olarak bilinen Hindistan Ziraat Araştırma Enstitüsüne ziyarette bulundu.

Daha sonra Emine Erdoğan, lider eşleriyle Nanaji Deshmukh Bitki Fenotik Merkezi ve Uluslararası Modern Sanat Galerisi'ni ziyaret etti.

Emine Erdoğan, Hindistan'daki temasları kapsamında ülkede dezavantajlı bölgelerdeki kadın ve kız çocuklarının eğitimine katkı sağlamak amacıyla faaliyet gösteren Earth Foundation'ın Kurucu Ortağı ve Başkanı Geeti Bhagat ile bir araya geldi.

Başkanı **Vladimir Putin** zirveye iştirak etmedi. Yeni Delhi'de 9-10 Eylül 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen Zirve'ye, dünyanın ilk 20 ekonomisi arasında olmasına rağmen G20'de yer almayan İspanya'nın yanı sıra Bangladeş, Mısır, Mauritius, Hollanda, Nijerya, Umman, Singapur ve BAE "konuk ülkeler" olarak davet edildi.

Başlangıçtaki odak noktası küresel makroekonomik konular ve finansal istikrar olan hükümetlerarası bir forum niteliğindeki G20'nin gündemi zamanla jeopolitik, iklim değişikliği, sürdürülebilir kalkınma, sağlık, tarım, enerji, çevre gibi konuları da kapsayacak şekilde genişledi. Bu çerçevede Hindistan'ın dönem başkanlığında 18.'si düzenlenen G20 Liderler Zirvesi'nde tarım, yolsuzlukla mücadele, kültür, dijital ekonomi, afet riskinin azaltılması, kalkınma, eğitim, istihdam, çevre ve iklim sürdürülebilirliği, enerji geçişleri, sağlık, ticaret ve yatırım ve turizm gibi konu başlıklarına odaklanıldı. Ekonomiden jeopolitiğe pek çok konunun istişare edildiği G20 Zirvesi sonunda üzerinde mutabakata varılan hususlara yönelik bir Sonuç Bildirisi kabul edildi.



“Tek Yeryüzü, Tek Aile, Tek Gelecek” ana temasıyla düzenlenen 18. G20 Liderler Zirvesi’nde Cumhurbaşkanı Erdoğan da, “Tek Dünya” temasıyla gerçekleştirilen günün ilk oturumunda yer aldı. Cumhurbaşkanı Erdoğan yine ilk gün, Türkiye, Meksika, Endonezya, Güney Kore ve Avustralya’dan oluşan kıtalar arası gayriresmi istişare ve eş güdüm platformu MIKTA üyesi ülkelerin devlet başkanlarıyla bir araya geldi.

Sonuç Bildirisi’nde Rusya-Ukrayna Savaşı’na ilişkin “BM Şartı uyarınca, tüm devletler herhangi bir devletin toprak bütünlüğüne, egemenliğine veya siyasi bağımsızlığına karşı toprak edinimi için güç kullanma tehdidinden veya güç kullanımından kaçınmalıdır. Nükleer silahların kullanılması veya kullanma tehdidi kabul edilemez.” ifadelerine yer verildi. Tarafların Ukrayna’daki savaşa ilişkin milli tutumlarının ve Birleşmiş Milletler (BM) Güvenlik Konseyi ile BM Genel Kurulunda alınan kararların yinelenildiği kaydedilerek tüm devletlerin BM Şartı’nın amaç ve ilkelerine bütünüyle uyumlu davranması gerektiği vurgulandı. Ukrayna’daki savaşın küresel gıda ve enerji güvenliği, tedarik zincirleri, makro-finansal istikrar, enflasyon ve büyüme açısından yarattığı insani acıların ve olumsuz etkilerin, başta gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkeler olmak üzere ülkelerin siyasi ortamını karmaşık hale getirdiğine dikkat çekildi. Bildirgede Rusya ismi telaffuz edilmedi bununla birlikte, dünyanın 20 büyük ekonomisinin liderleri Rusya’nın Ukrayna’yı işgali hakkında görüş ayrılıklarını bir kenara bırakarak uzlaşma belgesine imza atabildi.

Bildiride ayrıca Rusya-Ukrayna Savaşı’nın bölgeyi istikrarsızlaştırmasının yanı sıra gıda ve enerji güvenliği üzerinde dünya çapında zincirleme etkiler oluşturduğuna dikkat çekildi, Türkiye ve BM’nin tahıl

ürünlerinin dünya pazarlarına sevkياتı konusundaki rollerine vurgu yapılarak şu ifadeler kullanıldı: “Türkiye ve Birleşmiş Milletler arabuluculuğunda Rus gıda ürünleri ve gübrelerinin dünya pazarlarına erişimi için Türkiye ve BM’nin aracılık ettiği İstanbul Anlaşmaları’na yönelik çabaları takdir ediyoruz. Tahıl, gıda ürünleri ve gübrelerin Rusya ve Ukrayna’dan derhal ve engellenmeden teslim edilmesini sağlamak için bunların tam, zamanında ve etkili şekilde uygulanması çağrısında bulunuyoruz. Bu, özellikle Afrika’da olmak üzere gelişmekte olan ve en az gelişmiş ülkelerdeki taleplerin karşılanması için gereklidir.”

G20 iş birliğinin dünyanın gidişatını belirlemek açısından önemli olduğu dile getirilen bildiride; küresel ekonomik büyüme ve istikrara yönelik olumsuzluklara işaret edilerek sadece enerji dönüşümünün bile ekonomik dayanıklılığı güçlendirebileceği, iklim değişikliğiyle mücadele için yatırım ve finansmanın hızla ve önemli ölçüde artması gerektiği, gelişmekte olan ülkelerin yeşil dönüşümü gerçekleştirmelerine ve iklim hedeflerine ulaşmalarına yardımcı olmak için daha fazla maddi kaynağın lazım geldiği, gıda ve enerji güvenliğinin sürdürülmesinin önemli olduğu, adil büyümenin teşvik edilmesi ile makroekonomik ve finansal istikrarın güçlendirilmesinin savunmasızları koruyacağı ifade edilmiştir.

Ayrıca G20 maliye bakanları ile merkez bankası başkanlarının Nisan 2021’deki rekabetçi devalüasyonlardan kaçınmaya yönelik döviz kuru taahhüdünü teyit ettiği vurgulanmış, liderlerin çok taraflı kalkınma bankalarını güçlendirme ve reform yapma sözü verdiği ve kripto para birimlerine yönelik daha sıkı düzenlemeler önerisini kabul ettiği kayda geçirilmiştir. Bunlara ilaveten bildiride, emisyon hedefleri için yaklaşık 6 trilyon dolara ihtiyaç duyulduğu, ulusal koşullar doğrultusunda hız kesmeden kömüre dayalı enerjinin kademeli olarak azaltılmasına yönelik çabaların hızlandırılması gerektiği, ulusal şartlara uygun olarak mevcut hedef ve politikalar aracılığıyla 2030’a kadar küresel düzeyde yenilenebilir enerji kapasitesinin 3 katına çıkarılmasına yönelik çabaların sürdürülmesi ve teşvik edilmesi sözü verildiği dile getirilmiştir. Paris Anlaşması’ndaki iklim hedeflerini karşılamak için artan küresel yatırımlara olan ihtiyacın dikkate alınacağı ifade edilen bildiride, gelişmekte olan ülkelerin özellikle emisyon hedeflerini uygulama ihtiyaçları için 2030 öncesi dönemde gerekli olan 5,8-5,9 trilyon dolarlık ihtiyaca dikkat çekilmiştir. Dünyanın enerji dönüşümü için yıllık toplam 4 trilyon dolarlık düşük maliyetli finansmana ihtiyacı olduğu ve birincil enerji karışımında yenilenebilir enerjinin yüksek bir paya sahip olduğu konusunda bildiride mutabakata varıldığı belirtilmektedir.



Cumhurbaşkanı Erdoğan, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda konuştu



Diplomasi  
**BM Genel Kurul  
Toplantısı**  
(6-26 Eylül 2023)





“Küresel adaletsizlikleri ortadan kaldıran, ekonomik eşitsizliklerin üzerine giden, barış, güvenlik, istikrar ve refah üreten, etkili, kapsayıcı ve insanlığı kucaklayıcı, velhasıl tüm insanlığın hayrına bir uluslararası sistemin tesisi çağrımız giderek daha çok yankı buluyor.”

### **Dünyanın Nabzı Atmadı, Büyük Güçler Arası Rekabet ve Siyasi Gerilim Ayyuka Çıktı**

“Güvenin yeniden tesisi ve küresel dayanışmanın yeniden canlandırılması” temasıyla toplanan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun 78’inci oturumu 193 üye devletin temsilcilerinin katılımıyla New York’ta gerçekleştirildi. 6 Eylül’de başlayan ve 18 Eylül’den itibaren bir dizi önemli toplantıya ev sahipliği yapan Genel Kurul’da yıllık oturumunun bir parçası olarak 19 Eylül-26 Eylül tarihleri arasında devlet ve hükümet başkanları söz aldı.

BM Güvenlik Konseyinin 5 daimi üyesi olan Çin, İngiltere, Fransa, Rusya ve ABD arasında sadece ev sahibi ABD’nin başkan düzeyinde toplantıya katılım sağlaması BM tarafından öne çıkarılmaya çalışılan “yeniden güven” ve “küresel dayanışma” iddiasını zayıflatan bir gelişme olarak kayda geçerken; Ukrayna savaşı, Afrika gerilimi, sürdürülebilir kalkınma ve iklim krizi gibi konular Genel Kurul’un diğer gündem maddeleri arasında yer aldı. Görüşmeler kapsamında düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri Zirvesi’nde liderler, belirlenen 17 hedefe ulaşmak için ilk olarak 2015 yılında gündeme getirilen küresel eylem planı olan “2030 Gündemi”ni ele aldı.

19 Eylül 2023’de Birleşmiş Milletler 78. Genel Kurulu’na katılarak bir konuşma yapan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Genel Kurul kapsamında, Emine Erdoğan’ın önderlik ettiği Küresel Sıfır Atık İy Niyet Beyanı’na da ilk imzayı atan lider oldu.

### **Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın Hitabı**

Cumhurbaşkanı Erdoğan Kurul’a hitaben gerçekleştirdiği 13. konuşmasında “Dünya beşten büyüktür” mesajını yineleyerek şu ifadeleri kullandı:

“Dünyamızın geleceği konusunda, geçtiğimiz yıl burada yaptığımız değerlendirmelere kıyasla daha iyimser bir tablo çizmek maalesef mümkün değildir. Karşımızdaki fotoğraf; küresel ölçekte giderek daha fazla, daha karmaşık, daha tehlikeli sınamalarla

**Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Birleşmiş Milletlerde yoğun diplomasi trafiği**

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Birleşmiş Milletler (BM) 78. Genel Kurulu için bulunduğu New York'ta devlet ve hükümet başkanlarıyla görüştü

**17 EYLÜL**

Görünür Başbakan **IRAKLI GARİBAŞVILI**

**18 EYLÜL**

Tesla ve SpaceX'in kurucusu **ELON MUSK**

**19 EYLÜL**

Cezayir Cumhurbaşkanı **ABDÜLMECİD TEBBUN**

Polonya Cumhurbaşkanı **ANDRZEJ DUDA**

NATO Genel Sekreteri **JENS STOLTENBERG**

Cumhurbaşkanı Erdoğan 78. BM Genel Kuruluna hitap etti

İtalya Başbakanı **GIORGIA MELONI**

**20 EYLÜL**

İsrail Başbakanı **BİNYAMİN NETANYAHU**

Güney Afrika Cumhurbaşkanı **CYRIL RAMAPHOSA**

Malezya Başbakanı **ENVER İBRAHİM**

Yunanistan Başbakanı **KIRYAKOS MIÇOTAKİS**

ABD Başkanı Biden ve eşinin verdiği resepsiyona katıldı

21.09.2023





“Güvenlik Konseyi, artık dünya güvenliğinin teminatı olmaktan çıkmış, 5 ülkenin siyasî stratejilerinin çarpışma alanı haline gelmiştir.”

karşı karşıya olduğumuzu gösteriyor. Kendi ülkemizin güneyinde, kuzeyinde, doğusunda ve batısında pek çok çatışma, savaş, insani kriz, siyasi çekişme ve sosyal gerilim yaşanıyor. Küresel ekonomik sorunlarla birleşerek sürekli büyüyen bu sınamalarla baş etmek her geçen gün daha da zorlaşıyor. Dünyadaki tüm kökenleri, inançları, kültürleri temsil yeteneğine sahip bir küresel yönetim mimarisi inşa etmeliyiz”

Genel Kurulun bu yılki temasının Türkiye'nin hedefleriyle birebir örtüştüğünü görmekten memnuniyet duyduğunu belirten Erdoğan, “Cumhuriyetimizin 100'üncü yılında hayata geçirmeye başladığımız ‘Türkiye Yüzyılı’ vizyonumuz, bu örtüşmenin en somut ifadesidir. Küresel adaletsizlikleri ortadan kaldıran, ekonomik eşitsizliklerin üzerine giden, barış, güvenlik, istikrar ve refah üreten, etkili, kapsayıcı ve insanlığı kucaklayıcı, velhâsıl tüm insanlığın hayrına bir uluslararası sistemin tesisi çağrımız giderek daha çok yankı buluyor. Genel Sekreter Antonio Guterres'in geçtiğimiz günlerde yaptığı, “İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan kurumların bugünün dünyasını yansıtmadığı” şeklindeki tespitine katılıyoruz. Bu tespit, bizim ‘Dünya 5'ten büyüktür’ çağrımızı ifade ediyor. Güvenlik Konseyi,



artık dünya güvenliğinin teminatı olmaktan çıkmış, 5 ülkenin siyasî stratejilerinin çarpışma alanı haline gelmiştir.” diyerek “Daha Adil Bir Dünya Mümkün” çağrısını yineledi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, BM 78. Genel Kurulu'na katılmak üzere gittiği ABD'de ikili temasları kapsamında, Gürcistan Başbakanı Irakli Garibashvili, Tesla ve SpaceX şirketlerinin kurucusu Elon Musk, Cezayir

Demokratik Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Abdülmecid Tebbun, NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg, Polonya Cumhurbaşkanı Andrzej Duda, İtalya Başbakanı Giorgia Meloni, İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Yunanistan Başbakanı Kiriakos Miçotakis, Güney Afrika Devlet Başkanı Cyril Ramaphosa ve Malezya Başbakanı Enver İbrahim ile görüştü.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda konuştu.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, New York'ta gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler (BM) 78. Genel Kurulu kapsamında, eşi Emine Erdoğan'ın önderlik ettiği Küresel Sıfır Atık İyi Niyet Beyanı'na ilk imzayı attı.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, eşi Emine Erdoğan ve İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun, BM 78. Genel Kurulu için geldikleri New York'ta.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan, New York'ta katıldığı “Şiddetin Önlenmesi ve İyileşme Günü” etkinliğinde, çocuğa yönelik şiddetin engellenmesi için “güç birliği yapma” çağrısında bulundu.

BM Genel Sekreteri Antonio Guterres'in, Emine Erdoğan'a yazılı olarak BM Sıfır Atık Danışma Kurulu Başkanlığı teklifinde bulunması üzerine Emine Erdoğan, kurulun başkanlığını üstlendi. Birleşmiş Milletler (BM) Sıfır Atık Danışma Kurulu'nun üyeleri ile.

2023'ün ikinci yarısı Türkiye gündemi hareketli ve yoğun geçti. Mayıs ayındaki Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın tekrar seçilmesiyle yeni bir dönem başladı. Yeni bir kabine kuruldu ve bakanlar göreve başladı. Deprem bölgesine yapılan yatırımlar aksamadan devam ederken birçok alanda yeni projelerin imzaları atıldı. Birçok farklı branşta millî sporcularımızdan arka arkaya başarılar geldi. Uluslararası organizasyonlar, temaslar, gelişmeler ile 1 Haziran-30 Kasım 2023 tarihleri arasında ülkemizde yaşananların kısa bir özeti...



Yurt İçi

# Türkiye gündemi Kronolojisi

(1 Haziran - 30 Kasım 2023)



1 Haziran 2023

- **1 Haziran 2023** Cumhurbaşkanı Seçimi'nin sonuçlarının Resmi Gazete'de yayımlanmasının ardından Cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan için hazırlanan mazbata TBMM'ye getirildi. Cumhurbaşkanı Mazbatasını Meclis Başkanı Mustafa Şentop tarafından teslim alındı.

1942 yılında Gaziantep'te doğan Gazeteci Mehmet Barlas 81 yaşında İstanbul'da hayata veda etti. Mehmet Barlas, 4 Haziran Pazar günü Beşiktaş Levent'teki Barbaros Hayrettin Paşa Camii'nde öğle vakti kılınan cenaze namazının ardından Yeniköy Mezarlığı'nda toprağa verildi.



2 Haziran 2023

- **2 Haziran 2023** TBMM'nin 28. Dönemi, 14 Mayıs'ta seçilen milletvekillerinin yemin töreniyle başladı.

- **3 Haziran 2023** 28 Mayıs 2023 seçimlerinde yeniden Cumhurbaşkanı seçilen Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Genel Kurulunda yemin ederek göreve başladı.



3 Haziran 2023



10 Haziran 2023

- **8 Haziran 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye Çevre Haftası dolayısıyla düzenlenen 9 millet bahçesinin açılış törenine Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nden canlı bağlantı ile katıldı.

- **10 Haziran 2023** Türkiye'nin ev sahipliğinde UEFA Şampiyonlar Ligi Finali gerçekleşti. İngiltere'nin Manchester City takımıyla İtalya'nın Inter ekibi, Atatürk Olimpiyat Stadı'nda karşı karşıya geldi. Kupaya 1-0'lık skorla Manchester City ulaştı.



12 Haziran 2023

- **11 Haziran 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İstanbul'da Atatürk Kültür Merkezinde "40 Yılı, 40 Eser" etkinliği kapsamında Necip Fazıl Kısakürek'in Sakarya Türküsü şiirini ele alan "Bir Şiir Bir Hayat / Sakarya Türküsü Dijital Sergisi'nin açılışına katılarak konuşma yaptı.

- **12 Haziran 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, tekrar Cumhurbaşkanı seçilmesinin ardından ilk yurt dışı ziyaretini Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne (KKTC) gerçekleştirdi.





20 Haziran 2023



22 Haziran 2023



25 Haziran 2023



11 Temmuz 2023



15 Temmuz 2023



17 Temmuz 2023

**16 Haziran 2023** Millî Eğitim Bakanlığına (MEB) bağlı okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim okullarında eğitim gören yaklaşık 19 milyon öğrenci, karnelerini alarak yaz tatiline girdi.

Kasım 2020'de ahşap çatısı ve müştemilatı yanarak kullanılamaz hale gelen Vaniköy Camii, yaklaşık 2,5 yıl süren restorasyon çalışmalarının ardından yeniden ibadete açıldı.

**20 Haziran 2023** Türkiye'de üretim planlaması, tarım arazilerinin ve çevrenin korunması amacıyla Dünya Bankası ile ortaklaşa Türkiye İklim Akıllı ve Rekabetçi Tarımsal Büyüme Projesi (TUOSAP) başlatıldı.

**22 Haziran 2023** Deprem Bölgesi Yatırımları, Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı (DOĞAKA) projeleri imza töreni düzenlendi.

**25 Haziran 2023** Türkiye A Millî Erkek Voleybol Takımı, 2023 CEV Avrupa Altın Ligi finalinde Ukrayna'yı 3-2 yenerek şampiyon oldu.

**2 Temmuz 2023** Polonya'da düzenlenen 3. Avrupa Oyunları sona erdi. Millî sporcularımız, oyunları 9 altın, 9 gümüş ve 20 bronz madalyayla tamamladı.

**8 Temmuz 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla, Bayburt'ta 36 ve Gümüşhane'de 52 inşası tamamlanmış olan projenin toplu açılış törenleri gerçekleştirildi.

Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü sahibi olan, ülkemizin sevilen ses ve sinema sanatçısı Özkan Uğur 69 yaşında hayata veda etti.

**11 Temmuz 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Litvanya'nın başkenti Vilnius'ta NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Toplantısı'na katılarak, devlet ve hükümet başkanlarıyla ikili görüşmeler gerçekleştirdi. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Litvanya Cumhurbaşkanı Gitanas Nausėda'nın ev sahipliğinde verilen akşam yemeğine katıldı.

Halkalı-Kapıkule Demiryolu Hattı Projesi'nin Halkalı-Ispartakule arası tünel açma töreni gerçekleştirildi.

**12 Temmuz 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Toplantısı'na katılarak, devlet ve hükümet başkanlarıyla ikili görüşmeler gerçekleştirdi.

**15 Temmuz 2023** 15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü nedeniyle tüm yurtda ve yurtdışındaki büyükelçilikler ve konsolosluklarda anma programları düzenlendi.

**17 Temmuz 2023** Türkiye A Millî Kadın Voleybol Takımı finalde Çin'i 3-1 yenerek FIVB Milletler Liginde ilk defa şampiyon olup dünya sıralamasında zirveye yerleşti.

Hatay'da 22 Adet Yerde Dönüşüm Ofisinin Açılışı ve Emek Mahallesi Kentsel Dönüşüm Temel Atma Töreni düzenlendi.

**20 Temmuz 2023** Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş ile Millî Eğitim Bakanı Yusuf Tekin, Malatya'da "Afet Bölgesi Eğitim Destek Programı İşbirliği Protokolü"nü imzaladı.



25 Temmuz 2023



29 Temmuz 2023



6 Ağustos 2023

**21 Temmuz 2023** Gebze OSB-Darıca Sahil Metro Hattı Ray kaynak töreni yapıldı.

**25 Temmuz 2023** IDEF'23 16'ncı Uluslararası Savunma Sanayii Fuarı İstanbul'da başladı.

**26 Temmuz 2023** Yeniköprü-Yüksekova Yolu T-1 Tüneli Işık Görme Töreni ve Van Başkale Güzeldere Tüneli Işık Görme Töreni düzenlendi.

**29 Temmuz 2023** Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca deprem bölgesini yeniden ayağa kaldırmak için "Yerde Dönüşüm" Projesi başlatıldı. Proje kapsamında ilk temel, Malatya'nın tarihi Bakırcılar Çarşısı'nda atıldı.

**30 Temmuz 2023** Türkiye A Millî Erkek Voleybol Takımı, Katar'da düzenlenen FIVB Challenger Kupası finalinde ev sahibi Katar ile mücadele etti. Maçı 3-2 kazanan A Millî Erkek Voleybol Takımı 2024 Voleybol Milletler Ligi'ne katılım hakkı kazandı.

**1 Ağustos 2023** Gaziantep'in Nurdağı ilçesinde yapımı süren Bahçe-Nurdağı (Fevzipaşa) Varyantı Demir Yolu Tüneli Işık Görme Töreni düzenlendi.

**6 Ağustos 2023** Millî okçu Mete Gazoz, Almanya'da düzenlenen Dünya Okçuluk Şampiyonası erkekler klasik yay finalinde Kanadalı Eric Peters'i 6-4 yenerek altın madalya kazandı.

**7 Ağustos 2023** 14. Büyükelçiler Konferansı "Türkiye Yüzyılı'nda Dış Politikamız" temasıyla Ankara'da başladı.

Türk müziğinin duayenlerinden Erkin Koray, 82 yaşında hayata veda etti.

**GÜMÜŞHANE'YE HAYIRLI OLSUN**

1 MİLYAR 100 MİLYON LIRA TUTARINDA 52 KALEM HİZMET, ESER VE YATIRIM

GÜMÜŞHANE'YE 21 YILDA YAPTIĞIMIZ TOPLAM YATIRIM

**32 MİLYAR TÜRK LİRASI**

AFAD HİZMET BİNASI	YÜKSEKÖĞRENİM YURT LARI
MİLLET BAHÇESİ	ANAOKULU, ORTAOKUL VE LİSE
PAZAR YERLERİ, İŞ MERKEZLERİ	GÖLETLER, SULAMA VE DERE İSLAHI PROJELERİ
CAMİ, PARK, SOSYAL TESİS, KONUT	EMNİYET TEŞKİLATIMIZA AİT EK BİNA VE İLÇE HİZMET BİNALARI
ÜNİVERSİTEMİZE AİT MESLEK YÜKSEKOKULU VE YURT BİNASI	
İL ÖZEL İDAREMİZİN, İL KÜLTÜR, SANAYİ VE TEKNOLOJİ MÜDÜRLÜKLERİMİZİN ÇEŞİTLİ PROJELERİ	

BAŞKAN ERDOĞAN



9 Ağustos 2023



12 Ağustos 2023



30 Ağustos 2023



30 Ağustos 2023



2 Eylül 2023

**9 Ağustos 2023** Malatya'da Deprem Bölgesi Yatırımları, Fırat Kalkınma Ajansı İmza Töreni düzenlendi.

**10 Ağustos 2023** Kahramanmaraş'ta 9 bin 47 konut ve 231 iş yeri için "Kentsel Dönüşüm Toplu Temel Atma Töreni" düzenlendi.

**12 Ağustos 2023** ROKETSAN tarafından geliştirilen Türkiye'nin yerli ve millî sonda roketi İğneada'da başarıyla fırlatılarak test edildi.

**14 Ağustos 2023** Gençlerin bilgi ve iletişim teknolojileri sektöründe yetiştirilip istihdam edilmesini hedefleyen "Genç İstihdamı Sosyal Etki Tahvil Uygulaması: İstanbul Kodluyor Projesi"nin lansmanı yapıldı.

**23 Ağustos 2023** Adıyaman'da 4 bin 559 konut ve 451 iş yeri için "Kentsel Dönüşüm Projesi Temel Atma Töreni ile Adıyaman Hastane Farklı Seviyeli Kavşağı Açılış Töreni" düzenlendi.

**25 Ağustos 2023** Bitlis'te 75 kalem kamu yatırımı, 34 firma, 12 üretim tesisini kapsayan "Kamu ve Özel Yatırımları Toplu Açılış Töreni" düzenlendi.

**26 Ağustos 2023** Muş Malazgirt Millî Park Alanı'nda, Malazgirt Zaferi'nin 952. yıl dönümü kutlama programı gerçekleştirildi.

**30 Ağustos 2023** 30 Ağustos Zafer Bayramı'nın 101. yıl dönümü tüm yurtta ve dış temsilciliklerde törenlerle kutlandı.

Dünyanın en büyük Havacılık Uzay ve Teknoloji Festivali, teknoloji geliştiren bir Türkiye hedefiyle Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı ve Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ana yürütücülüğünde TEKNOFEST, Etimesgut Havalimanı'nda başladı.

**1 Eylül 2023** Ardahan-Gürcistan sınırında bulunan Türkgözü Gümrük Kapısı'nın yeniden modernize edilmiş haliyle açılışı gerçekleştirildi.

**2 Eylül 2023** Hatay'da 5 bin bağımsız bölümden oluşan "Kentsel Dönüşüm Projesi Toplu Temel Atma Töreni" düzenlendi.



3 Eylül 2023



9 Eylül 2023



15 Eylül 2023



18 Eylül 2023



19 Eylül 2023



25 Eylül 2023



27 Eylül 2023



8 Ekim 2023



15 Ekim 2023

**3 Eylül 2023** Türkiye A Millî Kadın Voleybol Takımı CEV Kadınlar Avrupa Voleybol Şampiyonası finalinde Sırbistan'ı 3-2 mağlup ederek ilk kez Avrupa Şampiyonu oldu.

**6 Eylül 2023** Türk ekonomisinin 2024-2026 dönemindeki kapsamlı yol haritasını oluşturan Orta Vadeli Program açıklandı.

**9 Eylül 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, G20 Liderler Zirvesi nedeniyle gittiği Hindistan'ın başkenti Yeni Delhi'ye ulaştı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Yeni Delhi'de iki gün sürecek olan G-20 Liderler Zirvesi'ne katıldı.

**11 Eylül 2023** 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılı başladı.

**15 Eylül 2023** 10. Dünya Türk İş Konseyi Kurultayı, İstanbul'da düzenlendi.

**18 Eylül 2023** Birleşmiş Milletler (BM) 78. Genel Kurulu için New York'ta bulunan Cumhurbaşkanı Erdoğan, eşi Emine Erdoğan'ın önderlik ettiği Küresel Sıfır Atık İyi Niyet Beyanı'na ilk imzayı attı.

**19 Eylül 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurul Salonu'nda BM'nin 78'inci Genel Kurulu görüşmelerinde katılımcılara hitap etti.

**24 Eylül 2023** Türkiye A Millî Kadın Voleybol Takımı, Japonya'da düzenlenen Olimpiyat Elemeleri'ne katıldı. 7'de 7 japon A Millî Kadın Voleybol takımımız, Paris 2024 Olimpiyat Oyunları'na katılmaya hak kazandı.

**25 Eylül 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, İğdir-Nahçıvan Doğal Gaz Boru Hattı'nın temelini attı.

**27 Eylül 2023** Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı (T3) ile Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı yürütücülüğünde havacılık, uzay ve teknoloji festivali düzenlendi. Dünyanın en büyük havacılık, uzay ve teknoloji festivali TEKNOFEST İzmir, kapılarını ziyaretçilere açtı.

**1 Ekim 2023** TBMM 28. Dönem 2. Yasama Yılı Açılış Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla gerçekleşti.

**8 Ekim 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla Yeşilköy'deki Mor Efrem Süryani Kadim Ortodoks Kilisesinin açılış töreni gerçekleşti.

58. Cumhurbaşkanlığı Türkiye Bisiklet Turu (Tour of Türkiye), Alanya-Antalya etabıyla başladı.

**9 Ekim 2023** 2023-2024 Akademik Yılı, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla gerçekleşen törenle başladı.

**12 Ekim 2023** İki gün sürecek olan Türkiye-Afrika 4. İş ve Ekonomi Forumu, İstanbul'da başladı.

**15 Ekim 2023** Letonya'yı 4-0 yenen A Millî Futbol Takımımız, Almanya'da yapılacak olan UEFA 2024 Avrupa Futbol Şampiyonası'na katılma hakkı elde etti.





18 Ekim 2023



28 Ekim 2023



29 Ekim 2023



3 Kasım 2023

**18 Ekim 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın imzasıyla yayınlanan kararname doğrultusunda Filistin'de çoğu çocuk ve masum sivillerden oluşan binlerce şehide duyulan saygının bir gereği olarak Türkiye'de 3 günlük milli yas ilan edildi.

**28 Ekim 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla İstanbul Atatürk Havalimanı'nda Filistin'e destek amaçlı düzenlenen "Büyük Filistin Mitingi" gerçekleşti.

**29 Ekim 2023** 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, Cumhuriyetimizin 100. yılında tüm yurtda ve yurt dışı temsilciliklerde düzenlenen etkinliklerle büyük bir coşkuyla kutlandı. Anıtkabir'de başlayan törenler, İstanbul Boğazı'nda dron, havai fişek ve ışık gösterileri ile 100 savaş gemisi ve savaş uçaklarıyla gerçekleştirilen geçit töreniyle devam etti.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, "2023 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü" sahiplerini açıkladı.

**3 Kasım 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Kazakistan'ın başkenti Astana'da düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Konseyi 10. Zirvesi'ne katıldı.

**5 Kasım 2023** Rize'de yapımı tamamlanan projelerin toplu açılış töreni, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla düzenlendi.

**9 Kasım 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Özbekistan'ın başkenti Taşkent'te Ekonomik İşbirliği Teşkilatı Liderler Zirvesi'ne katıldı.

**10 Kasım 2023** Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, ebediyete intikalinin 85. yılında yurt genelinde, KKTC ile dış temsilciliklerde tören ve etkinliklerle anıldı.



11 Kasım 2023



15 Kasım 2023



16 Kasım 2023



21 Kasım 2023



24 Kasım 2023

**11 Kasım 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Suudi Arabistan'da düzenlenen İslam İşbirliği Teşkilatı ve Arap Ligi Olağanüstü Ortak Zirvesi'ne katıldı.

Millî Ağaçlandırma Günü vesilesiyle ülkemizin 2023 farklı noktasında milyonlarca fidan dikimi gerçekleştirildi.

**12 Kasım 2023** İstanbul'un Arnavutköy ilçesinde yapımı tamamlanan Darülaceze Sosyal Hizmet Şehri'nin açılış töreni gerçekleşti.

**15 Kasım 2023** Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'ın ev sahipliğinde, pek çok ülkeden devlet ve hükümet başkanlarının eşleri ile özel temsilcilerin katılımıyla "Filistin İçin Tek Yürek" temalı Lider Eşleri Zirvesi düzenlendi.

**16 Kasım 2023** 6. Uluslararası Turizm ve Seyahat Fuarı Travel Expo Ankara'nın açılış töreni gerçekleşti.

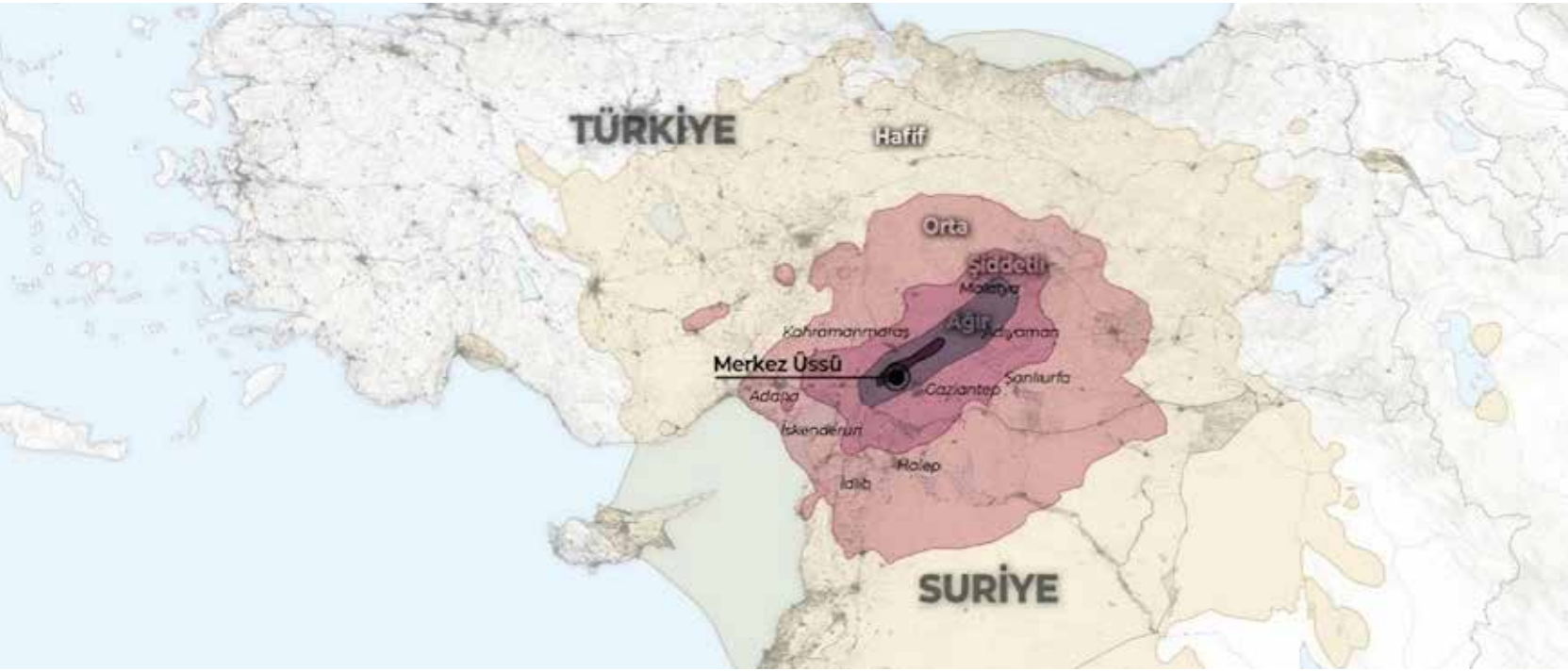
**21 Kasım 2023** A Millî Futbol Takımımız, UEFA 2024 Avrupa Şampiyonası elemeleri D Grubu sekizinci ve son maçında deplasmanda Galler ile 1-1 berabere kalarak tarihte ilk kez büyük bir turnuvanın finallerine lider olarak gitmeyi başardı.

**24 Kasım 2023** T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından düzenlenen ve iki gün sürecek olan Uluslararası Stratejik İletişim Zirvesi (StratcomSummit 23) İstanbul'da başladı.

**25 Kasım 2023** "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Yılı Faaliyet Planı" Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklandı.



Dünyanın en büyük depremlerinin bilimsel verileri ile Kahramanmaraş depremlerinin verileri yüzeye yakınlık, etki alanının genişliği, fay hattında meydana gelen kırılma şekilleri vb. karşılaştırıldığında 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş depremleri, tüm dünyada benzerinin olmaması nedeniyle “asrın felaketi” olarak kabul edildi.



# Asrın felaketi Kahramanmaraş Merkezli Depremler (6 Şubat 2023)



## 6 Şubat Depremleri Hakkında

6 Şubat 2023 tarihinde saat 04.17'de Kahramanmaraş'ın Pazarcık ilçesinde **7,7** büyüklüğünde bir deprem meydana geldi. Bu depremin ardından Gaziantep'in Nurdağı ilçesinde **6,4** büyüklüğünde ve İslahiye ilçesinde **6,5** büyüklüğünde artçı depremler gerçekleşti. Aynı gün içerisinde, saat 13.24'te merkez üssü Kahramanmaraş olan **7,6** büyüklüğünde bir deprem daha meydana geldi. Depremlerden Kayseri, Elâzığ, Kahramanmaraş, Gaziantep, Osmaniye, Malatya, Adıyaman, Adana, Diyarbakır, Kilis, Hatay ve Şanlıurfa illerimiz etkilendi. 20 Şubat 2023 tarihinde saat 20.04'te Hatay'ın Defne ilçesi merkezli 6,4 büyüklüğünde ve üç dakika sonra saat 20.07'de Hatay, Samandağ merkezli 5,8 büyüklüğünde bir deprem daha meydana geldi. Çevre illerden de hissedilen 6,4 büyüklüğündeki depremin 16,7 kilometre derinlikte olduğu bildirildi.

Dünyanın en büyük depremlerinin bilimsel verileri ile Kahramanmaraş depremlerinin verileri yüzeye yakınlık, etki alanının genişliği, fay hattında meydana gelen kırılma şekilleri vb. karşılaştırıldığında 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri, tüm dünyada benzerinin olmaması nedeniyle Asrın Felaketi olarak kabul edildi.

Kış mevsimi ortasında gerçekleşen deprem, olumsuz hava koşullarının etkisiyle de birleşince felaketin büyüklüğü katlanarak arttı. Kahramanmaraş, Gaziantep,

Şanlıurfa, Diyarbakır, Adana, Adıyaman, Osmaniye, Hatay, Kilis, Malatya ve Elâzığ'dan tahliye edilerek gidilen illerimizde valilik ve kaymakamlıklara başvurarak kayıt yaptıran toplam kişi sayısı yaklaşık **2 milyon**dur. AFAD, depremlerde hayatını kaybedenlerin sayısının 50 bini aşkın, yaralananların da 107 bini aşkın olduğunu açıkladı.

11 ilimizde yaklaşık **120 bin km<sup>2</sup>**'lik alanda etkili olan depremler sonrasında Eylül 2023 tarihine kadar **61.637 artçı deprem** meydana geldi.

## Deprem Bölgesinde Yürütülen İnşa ve İhya Çalışmaları

Kahramanmaraş merkezli depremler sonrasında vakit kaybetmeden bölgeye intikal edilerek arama-kurtarma ve yardım çalışmaları gerçekleştirildi. Bu çalışmalardan sonra durum tespiti yapılarak bölge için ihya ve inşa çalışmalarına başlandı. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, asrın felaketi olarak nitelendirilen depremlerde en kısa zamanda yüzlerce depremzedenin yeniden hayata tutunması için gereken tüm adımların atılması ve konutları, iş yerleri ve kültürel varlıklarıyla şehirlerin ihyasına başlayacaklarını belirtti.

## AFAD/ Arama Kurtarma

Depremin büyüklüğü ve etki alanının büyüklüğü göz önünde bulundurularak ivedi bir şekilde harekete geçildi ve Dışişle-

ri Bakanlığı ile yapılan görüşmelerde ERCC üzerinden kentsel arama ve kurtarma alanında uluslararası yardım çağrısında bulunuldu. INSARAG Ağır Kentsel Arama Kurtarma Ekipleri başta olmak üzere çok sayıda ülke ve ekip arama kurtarma çalışmalarına katıldı.

Ülkemizin tüm imkânları seferber edilerek Devlet-Millet birlikteliği ile çalışmalar gece-gündüz demeden, büyük bir özveri ve fedakârlık ile yürütüldü. Başta aziz milletimiz olmak üzere; tüm kurumlarımız, sivil toplum kuruluşlarımız, belediyelerimiz ve gönüllülerimiz ile birlikte depremler sonrası müdahale çalışmaları kapsamında **11.488**'i uluslararası kurtarma personelinin oluşan **35.250** arama kurtarma personeli sahada görev yaptı. Arama ve kurtarma çalışmalarında ayrıca 64.000 destek personeli de görev aldı. 275 bini akut dönemde olmak üzere toplamda 650 bin personel müdahale ve iyileştirme çalışmalarına aktif olarak katıldı. 164 bin personel deprem bölgesinde güvenliği sağladı.

Hava Kuvvetleri, Kara Kuvvetleri, Deniz Kuvvetleri, Sahil Güvenlik Komutanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Sağlık Bakanlığı ve Orman Genel Müdürlüğüne bağlı uçak ve helikopterler ile personel ve malzeme sevkiyatı için hava köprüleri kuruldu.

Yürütülen çalışmalar kapsamında, 141 helikopter, 182 uçak ve 23 gemi görevlendirildi. Hava araçları ile sıhhi tahliye, perso-

## Rakamlarla deprem sonrası müdahale

# 32.250

### Toplam arama kurtarma personeli

Depremsonrası müdahale çalışmaları kapsamında 11.488'i uluslararası kurtarma personelinde oluşan toplam 35.250 personel sahada görev yaptı.

# 64.000

### Destek personeli

Arama ve kurtarma çalışmalarına katılan 64 bin destek personeli görev aldı.

# 164 bin

### Deprem bölgesinde güvenlik

Deprem bölgesinde güvenliğin sağlanması için 164 bin personel çalıştı.

# 650 bin

### Aktif olarak çalışan personel

275 bini akut dönemde olmak üzere toplamda 650 bin personel müdahale ve iyileştirme çalışmalarına aktif olarak katıldı.

# 141

Helikopter

# 182

Uçak

# 23

Gemi



nel nakli, malzeme nakli, yangın söndürme faaliyetleri yürütülmüş bu kapsamda 17 bin 500 sorti gerçekleştirildi.

Asrın felaketinin ardından AFAD koordinasyonunda kara, hava ve deniz yoluyla **3 milyondan fazla afetzedenin** tahliyesi sağlandı.

Ülkemizin ve dünyanın çadır ve konteyner kapasitesi kullanarak çadır kentler ve konteyner kentler kuruldu. Kurulan hava köprüsü ile köylerimize çadırlar sevk edildi. Depremin çok büyük bir alanda etkili olmasından dolayı ilk başta **1 milyon çadır** sevk edildi. İhtiyaçlar doğrultusunda 350 çadır kent alanında 645 binden fazla çadır kurulumu gerçekleştirildi. Konteyner kentlere geçiş süreci ile birlikte daha önce çadır kentlerde ikamet eden vatandaşlarımızın talepleri doğrultusunda ya konteyner kentlerde misafir edildi ya da kira yardımı alınmaları sağlandı.

İyileştirme çalışmaları kapsamında alt yapı, güvenlik hizmetleri de dâhil olmak üzere, sosyal donatıları (okul, mescit, oyun parkları, mobil mutfak, psikososyal destek hizmeti alanları, sağlık ocağı) ile daha güvenli ve konforlu konteynerler kuruldu. Bugün itibarıyla yaklaşık **180 bin konteyner** kentin kurulumu tamamlandı.

İklimlendirme çalışmaları kapsamında, bölgenin coğrafi şartları dikkate alınarak konteynerlere 158.305 klima ve 60.006 vantilatör kurulumu ve dağıtımı yapıldı.

Afetten etkilenenlerin beslenme ihtiyaçlarının karşılanması için AFAD koordinasyonunda Türk Kızılay, MSB, Jandarma, Emniyet ve sivil toplum kuruluşları tarafından günlük ortalama 4 milyon kişi/öğün yemek verildi. 2023 yılı Ağustos ayı itibarıyla toplamda **450 milyon kişi/öğün yemek** hizmeti verildi.

Afetin kişiler üzerindeki psikolojik etkisini azaltmak ve bireyleri normal yaşantısına adapte etmek amacıyla AFAD koordinasyonunda Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ve STK'ların desteği ile yaklaşık **2,8 milyon kişiye psikososyal destek hizmeti** verildi.

Afet bölgesinde hayatın normale dönüşünü hızlandırmak ve bölge ekonomisini



canlandırmak amacıyla AFAD Çarşıları kuruldu. AFAD ve Valilikler koordinasyonunda 13.857 işyeri yapımı planlandı ve 10.501 işyerinin yapımı tamamlandı.

Aynı Bağış ve Depo Yönetimi faaliyetleri kapsamında bugüne kadar **101.392.502** yardım malzemesi dağıtıldı. Bu kapsamda 203 sosyal market kuruldu.

Ayrıca geçimini hayvancılıkla sağlayan depremde vatandaşlar için 15.998 ton yem ve 16.554 hayvan çadırı sağlandı.

Deprem sonrası hasar tespit çalışmalarında, AFAD koordinasyonunda Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından toplam 2.522.294 bina hasar tespiti yapıldı.

Depremden etkilenen ailelerden konutları az, orta hasarlı, yıkık ve acil yıkılacak olanlara AFAD Tarafından 10.000 TL hane desteği, konutları orta hasarlı, yıkık ve acil yıkılacak olanlara 15.000 TL taşınma yardımı, kira yardımı talep edenlere yönelik kira yardımı ödemeleri devam ediyor. Aylık olarak 12 ay boyunca ev sahiplerine ve kiracılara kira yardımı yapılacak. Vefat eden vatandaşlarımızın yakınlarına da nakdi yardım yapılacak. Bu kapsamda AFAD Tarafından **1.881.911 aileye 10.000\$ destek ödemesi** yapıldı.

Ramazan ayının bereketi hep birlikte yaşandı. Aziz milletimizin destekleri ile köylerimize gıda kolisi dağıtımı başta olmak üzere sahur ve iftar için alanlar oluşturuldu.

Depremi ilk anından itibaren devletimiz tüm kurumları ve imkânları ile sahadaydı. Bu dönemde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan başta olmak üzere bakanlarımız ve ilgili kurum başkanlarımız il il, ilçe ilçe, köy köy ziyaretler gerçekleştirdi. Afettede vatandaşlarımızın daima yanında oldu.

14 milyon vatandaşımızı doğrudan etkileyen asrın felaketinin yaralarını el birliğiyle sarmaya devam ediyoruz.

## Barınma

Afet risk durumu, zemin kalitesi çalışmalarıyla sosyolojik, demografik, kültürel yapıyı korunarak, il yöneticileri, STK, aka-

demisyenlerle istişare edilerek, vatandaşlar mağdur edilmeden yeni yerleşim yerleri belirlenip ihya ve inşa sürecinde yol haritası netleştirildi. Şehirlerin tarihi kimliğinin ve demografik yapısının korunarak tekrar ve daha güçlü şekilde ayağa kaldırılacağı belirtildi. Bilimsel raporlarla en doğru, en sağlam zemin belirlenerek ve konutların inşaatına başlandı.

11 ilde kalıcı konutların yapımına ilişkin yürütülen hızlı ve titiz çalışmalar sonucunda zemin etüt çalışmaları tamamlanan alanlarda yeni konutların ve köy evlerinin temelleri atılmıştır. 3 ve 4 katı geçmeyecek şekilde yatay planda ve yöresel mimariye uygun tasarlanan konutlar, tüm sosyal donatılarıyla birlikte bütünlüklü yerleşimler olarak kurgulanıyor. Depremlerden etkilenen bölgelerde orta hasarlı konutlarla birlikte ihtiyaç duyulan **konut sayısı 680 bin olarak planlanıyor** ve ilk yıl yaklaşık 319 bin konutun tamamlanıp teslimi hedefleniyor. Nisan ayı itibarıyla bölgedeki illerde Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın katılımıyla deprem konutu ve köy evlerinin temelleri atıldı. Esnaf sanatkâr ve işletmecilere teslim edilecek sanayi dükkânlarının anahtarları teslim edildi. Kentsel Dönüşüm Projesi kapsamında hak sahipleri, inşa edilen konut ve dükkânlarına kavuşturuldu. İlk Evim Projesi kapsamında çalışmalar bölgede başlatıldı.

TOKİ ile Azerbaycan'ın eşdeğer kurumu MİDA arasında imzalanan protokol sonrası, Azerbaycan Caddesi'nin yeniden inşa edilerek, 1000 konutu sosyal tesisleriyle, okulu, kültür merkeziyle hibe olarak gerçekleştirilecek projenin Mayıs ayında Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Cumhurbaşkanı Aliyev'in canlı bağlantı ile katılımıyla gerçekleştirilen törende temeli atıldı.

Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen Hatay'ın Arsuz ilçesinde ise Özbekistan tarafından hibe olarak yapımı gerçekleştirilecek afet konutları ile ilgili olarak iki ülke arasında işbirliği sözleşmesi imzalandı ve sözleşme kapsamında bölgede 308 adet konutun imalatları başladı.

Yerinde Dönüşüm projesiyle, depremedelere kendi evlerini yerinde dönüştü-

rebilmesi için hibe ve kredi desteği sağlanmaya başlandı. Krediler 2 yılı ödemesiz, 10 yıl vade ve faizsiz şekilde kullanılacak olup, Yerinde Dönüşüm modeliyle kadim mahalle kültürü korunacak, yöresel sivil mimari çeşitliliği sağlanacak, şehirler tarihi değerleri ve silüetiyle yeniden ihya ve inşa olacaktır. Bu kapsamda, **22 yapım ve dönüşüm ofisinin** resmî açılışını yaptı. Ofisler depremden etkilenen beş ilde hizmet vermeye başladı.

Depremde zarar gören organize sanayi bölgelerinin, sanayi sitelerinin ve fabrikaların hasar tespitinin tamamlanması, bölge ekonomisinin canlanması ve üretim çarklarının yeniden dönmesi için iş dünyasına yönelik destekler artırıldı. 2430 hektarlık alanda 11 yeri daha sanayi sahası olarak ilan edildi. Depremi ardından ilan edilen sanayi alanı sayısını 18'e yükseltildi.

## Altyapı

Depremlerin ardından 11 ilde ağır hasarlı bölgeler hariç, içme suyu altyapısının yüzde 98'i onarıldı. İLBANK 500 uzman personel, 142 araç ve ekipmanla su iletim hatları, terfi merkezleri, arıtma tesisleri, şebeke hasar tespiti ve bakımlarına ilişkin altyapı çalışmalarında yer aldı.

Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle depremden etkilenen yapılarda oturan vatandaşların deprem tarihi itibarıyla birikmiş elektrik ve doğalgaz borçları silindi. Hazine tarafından karşılandı. Bölgeye kurulan güneş enerji panelleri ile elektrik ihtiyacı karşılandı.

EPDK'nın ihale şartnamelerindeki "gas-stop" malzemesi sayesinde şehir içlerinde ikincil bir afet, bir yangın, bir patlama yaşanmadı. Şehir içi doğalgaz dağıtım şebekeleri kesinti ardından hızla bakım ve tamirden geçirilip hizmete sunuldu. EPDK, 10 il etkileyen deprem nedeniyle bölgedeki yurttaşların ve kamu görevlilerinin akaryakıt temininde zorluk yaşamaması için gerekli önlemleri almış olup, "bölgede görevli tedarik şirketleri, üretim santralleri ve OSB'lere ait enerji şirketlerinin avans ödeme, dengesizlik ve teminat yükümlülükleri erteledi. Bölgede herhangi

bir akaryakıt sıkıntısı yaşanmadı.

Deprem sonrası, Ulaştırma Bakanlığı tüm GSM operatörleriyle görüşülerek iletişim altyapısının her türlü duruma hazır olmasını noktasında, kapasitenin artırılması dâhil ne gerekiyorsa yapılması talimatını verdi. 3 operatörde de toplam 118 milyon kişinin aynı anda haberleşme kapasitesinin 175 milyona çıkarılması hedeflendi.

### Eğitim Öğretim

Depremlerden etkilenen illerde eğitim gören öğrencilerin eğitiminin aksamaması için diğer illerdeki okullara nakilleri yapıldı. 'Her şart altında eğitime devam' yaklaşımıyla **416 psikososyal destek çadırı** kuruldu.11 il genelinde 393 lokasyonda dileyen tüm 8. ve 12. sınıf öğrencilerimiz için destekleme ve yetiştirme kursları açıldı. Millî Eğitim Bakanlığı, 11 ildeki 8 ve 12'nci sınıf öğrencilerinin ihtiyaç duyduğu ders kitapları ve yardımcı kaynakları yeniden bastırılmış olup, bu kaynaklarla beraber tüm kırtasiye ihtiyaçlarını içeren eğitim setleri hazırlanarak afet bölgesindeki öğrencilere ulaştırıldı.

### Tarım

Tarım Bakanlığı koordinesinde depremden etkilenen illerde 198 bin 371 işletmeye toplam **1 milyar 373 milyon lira**

**yem desteği**, 10 bin 604 işletmeye **101,4 milyon lira besleme amaçlı şeker yardımı**, 1.500 işletmeye **340,5 milyon lira küçükbaş canlı hayvan dağıtım desteği** ödendi. Ayrıca, diğer hayvancılık destekleri kapsamında da **663,7 milyon lira** ödeme yapıldı. Çiftçilere **2 milyar 903 milyon lira mazot gübre destekleme ödemesi** de yapıldı.

Depremden etkilenen illerde tarım sigortası yaptırmış büyükbaş, küçükbaş, kanatlı ve arılı kovan yetiştiricilerinin telef olan hayvanlarının yerine TARSİM tarafından 37 milyon lira hasar tazminatı ödenmeye de devam ediliyor. Hayvancılık yetiştiriciliğinde ilk etapta 43 bin 618 küçükbaş hayvanın teslim çalışmaları sürerken, bunun ardından büyükbaş, kanatlı hayvan ve arılı kovan dağıtımlarının başlaması için de planlamalar yapılıyor. Ayrıca deprem bölgesindeki 10 bin 328 arıcının 5 bin 358 ton besleme şekeri ihtiyacı da karşılandı.

Deprem bölgesindeki su ürünleri ruhsat tezkeresine sahip, deniz ve iç sularda faaliyet gösteren balıkçı gemisi sahiplerine, gerçekleştiremedikleri avcılık faaliyetinden dolayı oluşan gelir kayıplarını karşılamak ve avcılık faaliyetlerinin sürdürülebilirliğini sağlamak üzere **gemi barına 3 bin 500 lira** ile **60 bin lira arası**nda ödeme yapılması öngörülüyor.

Söz konusu illerde Kırsal Kalkınma ve Uzman Eller Proje destekleri de aralıksız sürerken, bu kapsamda 89 ekonomik yatırım projesine 209 milyon lira, 11 altyapı projesine 3,3 milyon lira, 2 bin 498 makine ekipman alım projesine 101,6 milyon lira ve 650 uzman eller projesi için 162,5 milyon lira olmak üzere bu illerde toplam **476,4 milyon liralık hibe desteği** ödemesi planlanıyor.

Et ve Süt Kurumu (ESK) Genel Müdürlüğü tarafından **93 ton et ürünü** bölgeye teslim edildi. ESK, stoklarında bulunan 290 bin et konservesini de AFAD koordinesi ile deprem bölgelerine sevk etti, bölgede toplam **7 ton süt ürünü** dağıtımını yaptı. Bölgedeki yetiştiricilerin elde ettiği çiğ sütler ise bakanlık koordinasyonunda üretici örgütleri ve özel sektöre yönlendiriliyor. Bugüne kadar, bölgedeki süt işletmelerinin ve yetiştiricilerin ürettiği 263 bin 181 ton süt toplanarak üretime dönüştürüldü. Deprem bölgesine gönderilmek üzere vatandaşlar tarafından ESK'ya verilen küçükbaş ve büyükbaş hayvanlardan elde edilen et ve et ürünleri ise Kızılayın talebi doğrultusunda bölgeye ulaştırıldı.

AFAD aracılığıyla dağıtımını yapılmak üzere Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) tarafından da 3 bin 786 ton un, 1435 ton pirinç, 1453 ton kırmızı mercimek, 1510 ton ayçiçek yağı, 700 ton kavrulmuş iç fındık, 156 ton fındık kreması, 982 ton kuru üzüm, 450 ton üzüm pekmezi, 20 ton fındık ezmesi ayrıca Kızılay aracılığıyla dağıtımını yapılmak üzere 75 ton un hibe edildi.

Afet bölgesindeki yetiştiricilerin hayvan varlığının yem ihtiyacı Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) koordinasyonunda karşılanmaya başlandı ve 1520 ton kesif yem bölgeye ulaştırıldı.

Ayrıca, afet bölgesinde bulunan yetiştiricilerden gelen talepler doğrultusunda hayvanları için bakım, besleme ve barınma sorunu yaşayan yetiştiricilerden hayvanları alınarak, TİGEM işletmelerine geçici bakım amacıyla nakledildi.

Bölgedeki barajlar da Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı DSİ Genel Müdürlüğü teknik ekiplerince detaylı inceleme





alındı. Bu kapsamda 110 baraj ve 30 gölet kontrol edildi. Malatya, Hatay, Adıyaman, Kahramanmaraş'ta toplamda 93 kuyuda sondaj çalışmaları tamamlanarak saniyede **1879 litre su** elde edildi. Ayrıca Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Elazığ ve Diyarbakır'da toplam 515 kooperatif kuyusunun kontrolleri yapıldı. DSİ bölgede, toplam 56 kilometre uzunluğundaki kanaletlerde bakım ve onarım çalışması yürüttü, 12,4 kilometrelik sulama kanalı imalatları ile 1,2 kilometrelik işletme bakım yolu onarımı tamamlandı.

Afet Bölgesinde gıda denetimleri kapsamında il/ilçe tarım ve orman müdürlüklerinde görevli 926 uzman personel ile 32 bin 659 gıda denetimi gerçekleştirildi.

Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü koordinasyonunda depremde barınakları zarar gören hayvanlar için **16 bin 736 hayvan çadırı/branda** bölgeye gönderildi. Sokak hayvanları için yaklaşık **50 ton mama**nın Bakanlık paydaş çözüm ortağı olan Türk Veteriner Hekimler Birliği ve AFAD aracılığı ile dağıtımı sağlandı.

Deprem afetinden etkilenen illere Orman Genel Müdürlüğü tarafından **82 bin 284 ton** odun dağıtıldı.

### Mali Hizmetler

Deprem yaralarının sarılması ve depremden zarar gören vatandaşlarımızın acil nakit talepleri Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından karşılandı. Deprem bölgesindeki ilaç ve tıbbi malzeme ihtiyaçları da dikkate alınarak Sağlık Bakanlığı hastanelerine aktarılan kaynak öne çekildi. Kamu personeli ve emeklilerimizin Şubat ayı maaşları öne çekilerek ödendi. Depremden zarar gören **her aileye 10.000 TL, taşınanlara 15.000 TL yardım** yapıldı. Deprem bölgesindeki illere kendi araçları ile giden vatandaşlarımızın yakıt masrafları karşılandı.

Vatandaşlarımızdan konteyner kentler dışında barınacaklara; **kiracılara aylık 3.000 TL - ev sahiplerine aylık 5.000 TL kira yardımı** yapılmaktadır.

Depremde hayatını kaybedenlerin yakınlarına acil ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri amacıyla **100.000 TL nakdi yardım-**

da bulunuldu.

Deprem sonrası dönemde, Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında daha çok firmanın finansmana erişimini kolaylaştırmak ve depremin ülkemiz genelinde ekonomik faaliyetler ve ticari işletmeler üzerindeki negatif etkilerini azaltmak amacıyla 250 milyar TL olarak yakın dönemde ilan edilen KGF paketini de 100 milyar TL artışla 350 milyar TL'ye çıkarıldı.

Deprem bölgesinde faaliyet gösteren işletmeler için Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında; 10 milyar TL kefalet limitini haiz, yaklaşık 11,3 milyar TL kredi hacmine sahip ve azami 12 ay ödemesiz dönem dahil olmak üzere azami 60 ay vadeli Deprem Bölgesi İşletme Giderleri Destek Paketi ve 10 milyar TL kefalet limitini haiz, yaklaşık **11,2 milyar TL kredi** hacmine sahip azami **36 ay ödemesiz** dönem dahil olmak üzere azami **120 ay vadeli Dep-**

### rem Bölgesi Yatırım Destek Paketini

hazırlayarak yürürlüğe alındı.

Deprem bölgesinde Hazine Destekli Kefalet Sistemi kapsamında hâlihazırda kredi kullanmış olan işletmelerden; 31.12.2023 tarihine kadar yapılandırma komisyonu alınmayacaktır.

Deprem nedeniyle işleri ve/veya işletmesi zarar gören esnaf ve sanatkârlarımıza Halk Bankası'na kullanılan Hazine faiz destekli kredi ödemelerini 6 aylığına faizsiz olarak ertelendi.

Deprem bölgesinde zarar gören çiftçilerimizin Hazine faiz destekli kredilerini 1 yıl süreyle faizsiz ertelendi.

Depremün işgücü piyasalarında yaratabileceği hasarları öngörerek, sigortalılarımızın çalışma hayatından uzak kalabileceği bu geçici dönemde, bölgesel kriz sebepli kısa çalışma başvurularının kabulüne başlanılmıştır. Ayrıca olağanüstü hal ilan





Azerbaycan tarafından Kahramanmaraş'ta yapılacak konutların genel görünümü bu şekilde olacak

edilen illerde Kısa Çalışma Ödeneği şartlarını sağlayamayan kişilere ise Nakdi Ücret Desteği verilecektir. Bununla birlikte, istihdamın korunması amacıyla OHAL süresince sınırlı haller dışında iş akdi fesih yasağı getirildi.

Afet bölgesi ilan edilen yerlerde yaşayan vatandaşlarımıza ilk aşamada **3 ay** süresince TMO tarafından un ve benzeri gıda maddelerinin hibe edilmesine ilişkin çalışmalar başlatıldı.

Deprem tarihi itibarıyla, bu illerdeki mükelleflerin 6 Şubat 2023 ila 31 Temmuz 2023 tarihleri arasında yerine getirmeleri gereken **vergisel yükümlülükleri ertelendi**.

Mücbir sebep süresince; Verilmesi gereken vergi beyanname ve bildirimlerinin verilme süreleri 15 Ağustos 2023 günü sonuna kadar, bu beyanname ve bildirimler üzerine tahakkuk eden vergilerin ödenme süreleri de 31 Ağustos 2023 gününe kadar uzatıldı. Halen uygulaması devam eden 7256 ve 7326 sayılı Yapılandırma Kanunları kapsamında Mart, Mayıs ve Temmuz 2023 aylarında ödenmesi gereken taksitlerin ödeme süreleri; mücbir sebep halinin bitim tarihini izleyen Ağustos, Ekim ve Aralık 2023 tarihlerine uzatıldı. Mücbir sebep halinin başladığı tarihlerden önce tahakkuk etmiş olup vadesi bu tarihlerden sonrasına rastlayan her türlü vergi, ceza

ve gecikme faizinin ödeme süresi ve 2023 yılı motorlu taşıtlar vergisinin ikinci taksit ödeme süresi 31 Ağustos 2023 günü sonuna kadar uzatıldı.

Diğer taraftan; bu kapsamdaki mükelleflerden 2023 yılı birinci geçici vergi dönemine ilişkin geçici vergi beyannamesi alınmadı.

Ayrıca deprem bölgesinde bulunan borçluların vergi dairelerine olan **borçları faiz alınmaksızın azami 24 ay süreyle taksitlendirildi**.

Cumhurbaşkanlığına başlatılan yardım kampanyalarına, AFAD'a ve ilgili diğer genel ve özel bütçeli kamu idarelerine, il özel idarelerine, belediyelere, köylere, Türkiye Kızılay Derneğine, kamu yararına çalışan dernekler ile vergi muafiyeti tanıyan vakıflara yapılan bağış ve yardımlar gelir ve kurumlar vergisi matrahından indirilebilmektedir. Sayılan kurumlara bedelsiz yapılan bağış ve yardımlarda KDV hesaplanmayacak ve bağışa konu mallara ilişkin yüklenilen KDV'ler de işletmeler tarafından indirim konusu yapılabilecektir. Bu bağışlar için sayılan idareler ile **bağış yapanlar arasında düzenlenen kâğıtlardan damga vergisi alınmadı**.

Deprem felaketinden etkilenen kişilere İl AFAD müdürlükleri koordinesinde bedelsiz olarak barınma hizmeti sağlayan işletmelerden bu işlemlere ilişkin KDV ve

Konaklama Vergisi aranmayacağı ve bedelsiz olarak söz konusu hizmete ilişkin yaptıkları giderlerin gelir ve kurumlar vergisi matrahının tespitinde gider olarak dikkate alınacağı hususunda sirküler yayınlandı ve duyuruldu.

Prefabrik yapı ve konteynerlerin tesliminde (kurulum ve montaj işleri dâhil) katma değer vergisi oranı 2023 yıl sonuna kadar yüzde 1'e indirildi.

Depremzedelerin acil ihtiyaç duyacağı ürünler başta olmak üzere ürün fiyatlarında haksız artış yapan mükellefler hakkında çalışma başlatıldı.

Ülkemizde yaşanan deprem felaketinden etkilenen vatandaşlarımızın bankalar başta olmak üzere mali kuruluşlar ve diğer yükümlüler nezdinde gerçekleştirecekleri işlemlerde yapılması gereken kimlik tespitinde kolaylık sağlanmak üzere Mali Suçları Araştırma Kurulu Tebliğinde değişiklik yapıldı.

Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurulu deprem felaketi sonrasında vatandaşların borçlarına yönelik esneklik tanımak amacıyla ilave önlemler içeren **Kurul kararı** yayımlamıştır. Bu kapsamda;

Deprem bölgesinde yerleşik kişilere yeni kullanılacak veya yeniden yapılandırmaya tabi tutulacak taşıt ve tüketici kredilerinin vadelerine ilişkin daha önce belirlenen sürelerin kaldırılmasına, ödemesiz dönem uygulamasının da bankalara bırakılmasına,

- Bu illerde yerleşik üye işyerlerince kredi kartları ile gerçekleştirilecek mal ve hizmet satımlarında da kredi kartları taksitlendirme sürelerinin bir kata kadar artırılmasına,

- Kredi kartlarında limite bakılmaksızın, asgari ödeme tutarının dönem borcu-



Şanlıurfa'da teslim edilen deprem konutlarının inşaa sürecinden bir görünüm

nun yüzde 20'si olarak belirlenmesine,

- Kart limiti tespit edilirken bankalarca dikkate alınan sınırlar yükseltilerek bankalarca toplam kart limitinin ilk yıl için ilgilinin aylık ortalama net gelirinin 4 katını, ikinci ve sonraki yıllar için ise 8 katını aşmayacak şekilde belirlenmesine,

- "Cebe havale" işleminde günlük işlem limitinin 5.000 TL'ye, haftalık işlem limitinin 10.000 TL'ye, aylık işlem limitinin ise 15.000 TL'ye çıkarılmasına,

- Asgari tutarı ödenmeyen kredi kartlarının nakit kullanımına, mal ve hizmet alımına kapatılmasına, iptaline ve borcun tamamı ödeninceye kadar yeni kredi kartı düzenlenmemesine ilişkin hususun bankaların ihtiyarına bırakılmasına ve kart borçlarının ötelendiği süre boyunca asgari tutar da dâhil olmak üzere bankaların alacaklarını talep etmeyerek ödemesiz dönemler tanımlayabilmelerine imkân sağlanmasına,

- Aylık veya yıllık ortalama gelir düzeyinin tespit edilememesi durumunda gerçek kişilerin edinebilecekleri kredi kartlarının toplam limiti 2.000 TL'den 5.000 TL'ye yükseltilmesine,

- Bankalar, finansal kiralama, faktoring ve finansman şirketlerince kullanılan tüketici ve taşıt kredilerinin anapara ve faiz ödemelerinin müşterilerin talebi üzerine ertelenmesi halinde erteleme süresinin, ilgili mevzuatta belirlenen vade sınırlarında dikkate alınmamasına,

- Kredi müşterilerinden alınması gereken kredi derecelendirme notları ile alınması zorunlu olan ilave belgelerin temini bankaların ihtiyarına bırakılmasına,

- Deprem felaketinden etkilenen müşterilere kullanılan kredilerin gayrimenkul niteliğindeki teminatlarının değerlendirilmesi ile ilgili sürelerin ertelenmesine,



- Kredi kullandırılmalarına ilişkin olarak bağımsız denetime tabi olan şirketler tarafından bankalara tevdi edilmesi gereken bilgi ve belgelere ilişkin süreler deprem bölgesindeki illerdeki şirketler için uzatılmasına,

- Kredi vade sınırı ve kredi kartı taksit sınırına ilişkin sağlanan esnekliklerin 01.01.2024 tarihine kadar uzatılmasına,

- Telefon bankacılığı işlemlerinde, kimlik doğrulama sürecinde iki bileşenli doğrulamanın yapılmadığı durumlarda, 30 gün süreyle geçerli olmak üzere, öncelikle PIN olmak üzere, güvenlik sorusu, müşterinin demografik bilgileri veya bankada yer alan diğer bilgilerinin kullanılarak kimlik doğrulama işleminin hayata geçirilmesine,

- Müşterilerin bilgileri dışında kart kullanımlarının engellenmesini teminen kartlı ödemelerde yapacağı ilk temassız işlemlerinde şifre girilmesinin sağlanmasına, sonraki işlemler için mevcut uygulamanın sürdürülmesine,

- Payları borsada işlem gören bankaların, 6 Şubat 2023'ten 1 Ocak 2024'e kadar geri alım yoluyla edindikleri kendi hisse senetlerinin, çekirdek sermayeden indirim kalemi olarak dikkate alınmamasına,

- Deprem bölgesinde bireysel kredi kartlarına ve ihtiyaç kredilerine uygulanan yüksek risk ağırlıklarının, 6 Şubat 2023 tarihinden sonra deprem bölgesindeki illerde

yerleşik gerçek kişilere kullandırılanlar bakımından 1 Ocak 2024 tarihine kadar uygulanmamasına,

- Ticarî nitelikteki nakdi kredilere uygulanan yüksek risk ağırlıklarının, 6 Şubat 2023 tarihinden sonra deprem felaketinden etkilenen müşterilere kullandırılanlar bakımından 1 Ocak 2024 tarihine kadar uygulanmamasına Türkiye Bankalar Birliği ile Türkiye Katılım Bankaları Birliği tarafından bankalara olan vadesi gelmiş veya 6 ay içinde vadesi gelecek borçlarının vadesinin 6 ay sonraya kadar ötelenmesine ve müşterilere ek kolaylıklar sağlanmasına karar verildi. Ayrıca, ortak ATM'lerden yapılacak işlemlerden ücret tahsil edilmemesine yönelik karar alındı.

Deprem bağış hesaplarına yapılan para transferlerinden ücret alınmaması yönünde bankalara talimat gönderildi.

Sigortacılık ve Özel Emeklilik Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından, OHAL ilan edilen illerde, vatandaşlarımızın sigorta teminatından mahrum kalmaması için gerekli tedbirler ivedilikle alındı. Bu kapsamda; Türkiye genelinde, OHAL tarihinin sonuna kadar sigorta acente ve eksperlerinin bölgede hasar bildirimlerini kesintisiz sürdürmesi için geçici olarak kolaylık sağlandı.

DASK, internet sitesi ve E-Devlet üzerinden alınan hasar ihbar yollarına ilave



Kahramanmaraş'ta aşamalı olarak teslimatı yapılan 9 bin 800 afet konutlarının bir kısmı

olarak AloDask 125 Afet Çağrı merkezi üzerinden 7/24 hizmete başladı. Ekspert görevlendirmelerine başlanarak kesintisiz hizmet için Mobil Deprem TIR'ı bölgeye sevk edildi. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Yapı İşleri Genel Müdürlüğü'nün yaptığı yıkık, acil yıkılacak ve ağır hasarlı bina hasar tespitleri DASK tarafından da kullanılmaya başlanılarak yıkık binalar için ivedi bir şekilde tazminat süreçleri başlatılmış ve **24 saat içinde ilk hasar tazminat ödemesi** yapıldı. Afet yönetimi, Ankara Olağanüstü Yönetim Merkezi'nden yürütüldü.

### Sağlık

Afet sonrası enkazdan çıkarılan yaralılar ve depremzedeler bölgede kurulan ameliyathane, yoğun bakım ve müşahede alanlarına sahip sahra hastanelerinde ve Türkiye'nin farklı illerinde ki şehir hastanelerinde tedavi altına alındılar. Diğer illerdeki şehir hastanelerine yapılan transferler ile yaklaşık **20 bin depremzede tedavi** edildi. Psikososyal destek çalışmaları kapsamında öncelikle ihtiyaç tespiti, depremzede ve yakınlarına psikolojik ilk yardımın yanında olası risk faktörlerinin tespit edilmesi, bireysel görüşme, psikoeğitim, grup çalışmaları, sevk ve yönlendirmeler yapıldı. Psikososyal destek ekiplerinde yer alan psikolog, sosyal hizmet uzmanı ve çocuk geli-

şimci personel deprem bölgesinde hizmet sunuldu. Psikososyal destek hizmeti kapsamında çadır kentler, yurtlar, misafirhaneler, oteller, konutlar vb. ziyaret edilerek bu kapsamda bireysel psikososyal görüşmeler yapıldı. Yaşanan afet sonrasında depremzede ve yakınları için psikososyal destek hizmetleri ivedilikle başlatıldı.

Sağlık Bakanlığı depremin ilk gününden itibaren saha çalışmalarının yanı sıra <https://deprem.saglik.gov.tr/> adresini oluşturarak ve Sağlık Bakanlığı İletişim Merkezi (SABİM) 184 hattı üzerinden bilgilendirme faaliyetleri yapmaktadır. Sağlık Bakanlığı Deprem Bilgilendirme Platformu üzerinden hazırladığı yayınlar, afiş ve broşürlerle deprem sonrası sağlıkla ilgili yaşanabilecek sorunlarla ilgili bilgilendirme faaliyetlerine devam etmektedir.

### Aile ve Sosyal Politikalar

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde görev yapan psikososyal destek ekibi, kentlerdeki ve ilçelerdeki depremzedelerle görüşüyor. Ekip, ihtiyaç analizi yapıp, psikolojik travma yaşayanlara destek sağlandı.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı enkazdan yaralı olarak çıkarılan ve tedavi altına alınan refakatsiz çocukların kimlik tespitini çok özenli şekilde yaptı. Refakatsiz çocuklar Bakanlığın ilgili kuruluşlarında

misafir edildi. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, refakatsiz depremzede çocukların ailelerine kavuşturulması için çağrı merkezi kuruldu ve TÜBİTAK tarafından geliştirilen "DerinGÖRÜ" yüz tanıma ve eşleştirme yazılımı kullanıldı. "DerinGÖRÜ" programıyla deprem bölgesinde 150'den fazla refakatsiz çocuğun ailesi belirlendi. e-Nabız uygulamasındaki Doğal Afet Bilgilendirme alanına, kullanıcıların deprem nedeniyle ulaşamadığı 1. ve 2. derece yakınlarına ait fotoğrafları yükleme özelliği eklendi. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, sosyal yardım hattı ALO 144'ü aynı yardımların kabul, sevk ve idaresi amacıyla kullanıldı.

### Türkiye Tek Yürek: Deprem Sonrası Dayanışma

Toplumdaki bireylerin, grupların, kurumların etkileşim ve iş birliği içerisinde olmasıyla yakından ilişkili bir kavram olan dayanışma 6 Şubat 2023 tarihinde dünya tarihinin en ağır felaketlerinden birini yaşayan Türkiye'de en somut haliyle sergilendi.

Köklü tarihinde de olduğu gibi Türkiye, Asrın Felaketi'nde tek yürek oldu ve tarifsiz bir dayanışma örneği sergilendi. Devletin tüm imkânları ilk andan itibaren deprem bölgesine seferber edilirken binlerce gönüllü ile birlik, beraberlik ve dayanışmanın gücüyle atıldı tüm adımlar. Depremin ilk anından itibaren bölgede süren yoğun arama kurtarma çalışmaları ve depremden etkilenen depremzedelerin barınma, yeme-içme ve ihtiyaçlarının giderilmesi, yardım ekipmanları ve iş makinelerinin bölgeye sevk noktasında sahada yoğun bir çalışma yürütüldü. Devlet millet el ele verecek bölgede yürütülen çalışmalara katkıda bulundu. Çalışmaların daha etkin yürütülebilmesi için 3 ay süre ile alınan olağanüs-



tü hal (OHAL) kararı ile depremde etkilenen 11 il afet bölgesi ilan edilerek yaraların sarılması için tüm imkânlar seferber edildi. Kahramanmaraş'ın Pazarcık ve Elbistan ilçeleri merkezli gerçekleşen iki büyük deprem yaklaşık 14 milyon insanın yaşadığı geniş bir çevrede büyük yıkıma yol açtı. Depremin yaşandığı andan itibaren Afet Müdahale Planı (TAMP) kapsamında Ankara AFAD Koordinasyon Merkezi'nde yetkililer harekete geçerken AFAD il müdürlükleri teyakkuza geçirilerek arama kurtarma başta olmak üzere devletin tüm kurum ve kuruluşları ivedilikle bölgeye sevk edildi.

Bölgedeki çalışmaları yakından takip etmek üzere Bakanlar bölgeye görevlendirilirken illerde görevli milletvekilleri, mülki idare amirleri ve büyükşehir belediyeleri başta olmak üzere tüm illerin belediye başkanları ve belediyelerin ilgili birimleri de bölgeye giderek çalışmalara destek verdi. Deprem bölgesinde 40 vali, 160 Mülki İdare Amiri görev aldı. Deprem bölgesinde koordinasyonun daha kolay sağlanması için illerdeki mevcut valiliklerle eşgüdüm halinde çalışacak valiler görevlendirildi ve çalışmalar yerinde takip edildi.

İçişleri Bakanlığı'na ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mensup güvenlik güçlerimizden çok sayıda personel arama kurtarma çalışmalarının yanında bölgedeki güvenlik önlemleri ve diğer çalışmalarda görevlendirildi. Kara unsurlarının yanı sıra deniz kuvvetlerinin gemi ve hava kuvvetlerinin kargo uçakları, helikopterler bölgedeki arama kurtarma, tahliye ve yardım malzemelerinin nakli çalışmalarına katıldı. Emniyet Teşkilatı, bölgedeki faaliyetlerini sürdürürken Jandarmanın binlerce uzman personeli yanında Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın da gemi ve botlarıyla da afet bölgesinde çalış-



malara aktif katılım sağlandı. Depremin geniş bir alana yayılan etkilerinin hızlı ve detaylı tespiti içinse insansız hava araçları ile bölgede tarama çalışmaları gerçekleştirildi. Kamu kurum ve kuruluşlarının yanında Sivil Toplum Kuruluşları da Türkiye'nin yaralarını sarmak için depremin ilk anından itibaren AFAD koordinasyonunda hızlı bir şekilde koordine olarak çalışmalara katıldı. Arama kurtarma çalışmalarından insani yardım faaliyetlerine birçok alanda görev alan STK'lar ile binlerce gönüllü Türkiye için tek yürek oldu. Deprem bölgesine AFAD, Kızılay, Sivil Toplum Kuruluşları, belediyeler, polis, jandarma, asker, madenciler, sağlıkçılar, din görevlileri, karayolları personelleri, savcılar ve diğer meslek gruplarından binlerce kişi bölgeye görevlendirilirken Türkiye'nin 70 vilayetinden on binlerce gönüllü yardımsever depremin yaralarını birlikte sarmak için yollara düştü. Türkiye'nin dört bir yanında 7'den 70'e seferberlik başladı. Mecburuz, bizim vatanımız, kendi memleketimizdir, düşünülecek bir şey yoktur" diyerek kefen parasını deprem bölgesine gönderen 84 yaşındaki Remzi dededen, 8 yaşında "Geçmiş olsun Türkiyem" diyerek kumbarasındaki parayı depremzede kardeşlerine gönderen Muhammet'e binlerce gönüllü aynı duyguyla seferberliği başlattı. 14 milyon nüfusun etkilendiği bölgede temel ihtiyaçların

yanında psikolojik ve sosyolojik travmaların etkisinin azaltılması amacıyla devlet kurumlarında görevli sağlık personelinin yanı sıra sivil toplum kuruluşları ve binlerce gönüllü çalışmalara destek verdi. Tedavi sürecine destek vermek üzere çocuklar için etkinlikler düzenlenirken, yaşlılar da yalnız bırakılmadı. Ülkemizin dört bir yanından arama kurtarma ekipleri, ekipmanlarıyla birlikte bölgeye sevk edilirken Cumhurbaşkanlığı'na ait TUR, CBK, DAP uçakları da deprem bölgesinden ağır yaralı hasta, yaşlı kemoterapi hastaları, bebekler ve refakatçilerin nakilleri için seferber edildi. Sağlık ve arama kurtarma ekipleri ile insani yardım malzemesi, tıbbi ekipman, temel gıda malzemeleri ve sahra çadır hastanelerini bölgeye taşıyan uçaklar bölgenin ihtiyacına göre madenciler ve AFAD teknisyenlerinin de bölgeye intikalini sağladı.

Bölgede görevli personel ve gönüllülerin destekleriyle depremzedelerin sıcak yemek ihtiyacı seyyar mutfak ve aşevleri ile giderildi. Bölgeye ülkenin dört bir yanından gelen yemek ve ekmek üretim araçları ile depremzedelerin ihtiyacı karşılandı. AFAD ve Kızılay koordinasyonunda yürütülen faaliyetlere katılan binlerce gönüllü ile yaralarımızın sarılması için herkes seferber oldu. Olağanüstü hal ve 11 ilin afet bölgesi ilan edilmesiyle arama kurtarma faaliyetlerinin ve sonraki çalışmaların daha etkin yü-

rütülmesi sağlandı. Yaraların sarılması için her türlü imkânlar seferber edildi.

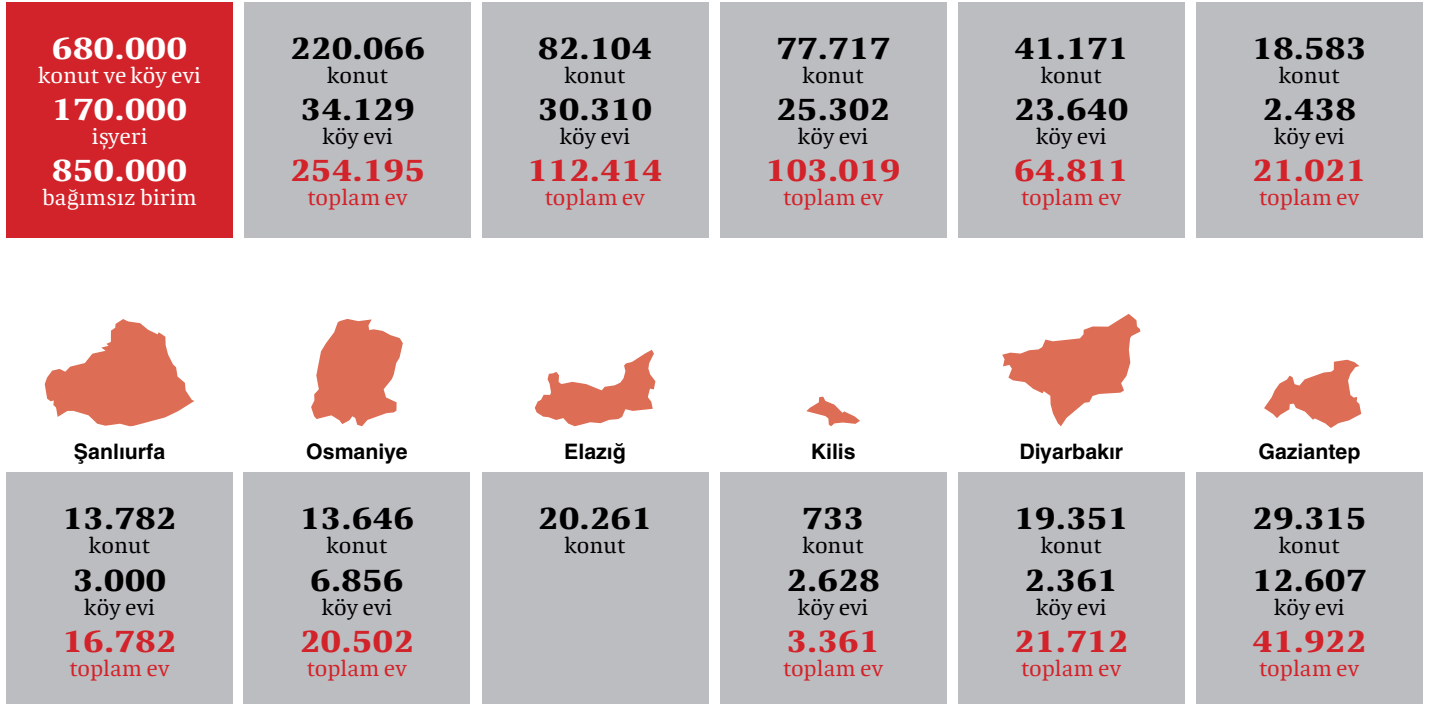
RTÜK'ün öncülüğünde medya kuruluşları tarafından organize edilen ve 15 Şubat 2023 Çarşamba günü saat 20.00'da düzenlenen **"Türkiye Tek Yürek"** bağış kampanyası yurt içi ve yurt dışından **213 televizyon** kanalı ile **562 radyo**dan canlı yayınlandı. Kampanyaya çok sayıda iş insanı, sanatçı, siyasetçi, STK yetkilisi ve vatan-daş katıldı. AFAD ve Kızılay'a yapılan bağışların toplamı **115 milyar 146 milyon 528 bin TL** tutarında nakit para yardımı, **9 milyonu** aşkın da SMS gönderildiği açıklandı. Evim Yuvaran Olsun AFAD, 6 Şubat 2023'te yaşanan Kahramanmaraş depremlerinden etkilenen depremzedelerin barınma sorununun çözümüne katkı sağlamak amacıyla 27 Şubat 2023'te **"Evim Yuvaran Olsun"** kampanyası başlatıldı. Evim Yuvaran Olsun kampanyasına yardımsever vatandaşlar, 3 ay bedelsiz tahsis, 1 yıl indirimli

bedelle kira veya kira desteği ile katıldı. Kampanya kapsamındaki evlere yerleştirme yapılırken engelli, yaşlı, düzenli tedavi gerektiren kronik hastalığı bulunan dezavantajlı bireylerin bulunduğu aileler ile depremde aile fertlerini kaybetmiş çocuklu ailelere öncelik verildi. AFAD tarafından hizmete sunulan Evim Yuvaran Olsun kampanyasına T.C. Sanayi Teknoloji Bakanlığı, Türkiye Sigorta ve özel emlak siteleri destek verdi. 15 Mart 2023 itibariyle Evim Yuvaran Olsun kampanyasına **15 binin üzerinde konut kaydı** yapıldı.

Vatandaşların depremzedelerin ihtiyaçlarının karşılanmasına destek olmasına olanak tanıyan ve AFAD tarafından faaliyete geçirilen bir diğer uygulama ise **"AFAD Yardım Market"** olmuştur. AFAD Yardım Market'te isteyen yardımseverler afet bölgesindekilere bebek seti, gıda kolisi, kuru gıda kolisi, uyku tulumu, hijyen kolisi, evcil veya sokak hayvanları için mama, battani-

ye bağışlayabilmekte, kira bağışı veya çadır için destekte bulunabilmektedir. AFAD, depremden etkilenen illerde kurduğu AFAD Çarşısı vasıtasıyla depremzedelerin günlük gıda ve diğer ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Depremzedeler, sebze ve meyveden kuru gıdaya, temizlik ürünlerinden giyim eşyasına, süt ürünlerinden kırtasiyeye, gözlükten elektronik malzemelere kadar ihtiyaçlarını ücretsiz olarak AFAD Çarşısı'ndan temin edebilmektedirler. Kızılay Kan Bağış Kampanyası Kızılay, depremin ilk anından itibaren yaralıları için Türkiye genelinde Kan Bağış Kampanyası düzenlemiştir. Vatandaşların yoğun ilgi gösterdiği kampanya kapsamında toplam **325.274 ünite kan bağışı** toplanırken, Kızılay'ın deprem bölgesindeki hastanelere sevkettiği kan ünitesi miktarı **413 bin 945**'dir. STK'ların Deprem Bölgesindeki Yardım Faaliyetleri AFAD ve Kızılay başta olmak üzere bütün devlet kurumlarının seferber olduğu deprem bölgesinde,

## Deprem bölgesinde inşa edilecek toplam konut sayısı





Sivil Toplum Kuruluşları (STK) da yardım faaliyetlerine katılmıştır. Türkiye’de faaliyet gösteren **100’ün üzerinde STK** depremzedelerin gıda, giyim, barınma, ısınma ve diğer ihtiyaçları için “Asrın Dayanışması”na katkı sağlamıştır. Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Yardım Faaliyetleri Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) depremin ilk anından itibaren alarm durumuna geçmiştir. 6 Şubat günü sabah 04.17’de Pazarcık’ta 7,7 şiddetinde gerçekleşen ilk depremden 13 dakika sonra TSK İnsani Yardım Tuğay Komutanlığına “hazır ol” emri verilmiştir. Saat 05.00’da Millî Savunma Bakanlığı bünyesinde Afet Acil Durum Kriz Merkezi teşkil edilmiş, 05.10’da Millî Savunma Bakanı Hulusi Akar, Cumhurbaşkanı Erdoğan’a ilk raporları sunmuştur. 06.00’da 2. Ordu Komutanlığı birlikleri deprem bölgesinde ilk arama kurtarma çalışmalarına başlamıştır. Hatay, Malatya, Osmaniye, Kahramanmaraş’ın Pazarcık ilçesinde arama-kurtarma çalışmaları için Doğal Afet Kurtarma Taburları görevlendirilmiştir. Deprem bölgesindeki arama-kurtarma çalışmalarına ilk gün itibariyle AFAD’dan gelen talepler doğrultusunda **3 binden fazla askerî personel** katkı sağlamıştır. Malatya’da arama-kurtarma çalışmalarına 2 binin üzerinde personelle destek sağlayan Türk Silahlı Kuvvetleri, kentte çadır kurma çalışmaları yürütmüştür. Komando birlikleri de arama ve kurtarma çalışmaları için Malatya ve Kahramanmaraş’a gönderilirken Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa ve Diyarbakır’da Mehmetçik tarafından halka sıcak yemek, su ve kumanya dağıtılmıştır.

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde görevli Doğal Afet Yardım Takımı da Gaziantep’teki arama-kurtarma çalışmalarına destek olmak için çalışmalara katıldı.

Türk Hava Yolları’ndan Deprem Seferberliği Kahramanmaraş’ta meydana gelen depremin ardından hızlı bir şekilde bölgeye düzenlediği tahliye ve kargo uçuşlarıyla depremzedelerin yanında olan Türk Hava Yolları (THY), bölgede bulunan personelleriyle de hem yardımların ulaştırılmasına hem de arama-kurtarma çalışmalarına destek olunuldu. THY tarafından ağırlıklı

olarak ilaç, gıda, kıyafet, jeneratör, hijyen kiti ve çadır gönderimleri gerçekleştirildi. Toplamda **49 ülkeden insani yardım malzemesi** taşındı. Deprem bölgelerindeki vatandaşlarımızın uçağa evcil hayvanlarıyla alınabilmesi için THY istasyonlarına taşıma kafesi gönderildi.

### Başarılı Sınav: Toki

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Toplu Konut İdaresi Başkanlığına (TOKİ), Kahramanmaraş merkezli depremin yaşandığı **11 ilde inşa edilen 133 bin 759 konutun**, depremlerden yapısal hasar görmediği bildirildi. **20 yılı** aşkın süredir dar gelirli vatandaşlar için sosyal konutlar üreten TOKİ, kentsel dönüşümlerle de il ve ilçelerde güvenli konutlar inşa ediyor. TOKİ, 2002’den bu yana 1 milyon 305 bin konut üretti.

Kahramanmaraş merkezli depremlerden etkilenen 11 ilde TOKİ eliyle inşa edilen binalarda yıkım olmadığı, TOKİ konutlarının hiçbirinde yapısal hasarın oluşmadığı belirlendi. TOKİ tarafından yaptırılan inşaatlarda öncelikle yerinde zemin etüt raporu çıkartılmaktadır. Rapordan alınan veriler doğrultusunda başta Deprem Yönetmeliği olmak üzere yürürlükteki tüm ilgili kanun ve yönetmeliklere göre projelendirilme çalışması yapılmaktadır. İmalatlar ise bu projeler doğrultusunda yapım tekniklerine uygun olarak gerçekleştirilmektedir. TOKİ, binalarda uyguladığı “radye temel”, “tünel kalıp taşıyıcı sistem”, “yüksek beton dayanımı” gibi depreme karşı çözümlerle binada oluşacak sarsıntıyı ve dolayısıyla hasarı en aza indiriyor.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ), Emlak Konut GYO ve Yapı İşleri Genel Müdürlüğü eliyle afet bölgesinde hayatın normale dönmesi için gece gündüz çalışmalarını sürdürüyor. Şehir merkezlerinde TOKİ tarafından fay kırıklarına uzak, sivilaşma riskinin olmadığı sağlam zeminlerde depreme dayanıklı konutlar inşa edilirken, kırsal bölgelerde ise Yapı İşleri Genel Müdürlüğü tarafından yöresel ihtiyaçları karşılayacak şekilde sağlam köy evleri ya-

pılıyor. TOKİ tarafından Ekim 2023 başı itibariyle depremden etkilenen **11 ilde** toplamda **110 bin 580 adet konut ve köyevinin** ihaleleri gerçekleştirilmiş ve yapım süreçleri başlatılmıştır. Konutların yapım süreci hızla devam etmekte olup, yapımı tamamlanan konutlar etaplar halinde hak sahiplerine teslim edilecektir.

Deprem bölgesinde toplamda **680 bin konut ve köy evi ile 170 bin iş yeri, ahır ve depo** olmak üzere **850 bin bağımsız birim** inşa edilecek. Deprem bölgesinde ihtiyaca göre belirlenen toplam konut ve köy evi sayısı şu şekildedir:

Hatay: 220 bin 66 konut ve 34 bin 129 köy evi ile toplamda 254 bin 195 ev

Kahramanmaraş: 82 bin 104 konut ve 30 bin 310 köy evi ile toplamda 112 bin 414 ev

Malatya: 77 bin 717 konut ve 25 bin 302 köy evi ile toplamda 103 bin 19 ev

Adıyaman: 41 bin 171 konut ve 23 bin 640 köy evi ile toplamda 64 bin 811 ev

Gaziantep: 29 bin 315 konut ve 12 bin 607 köy evi ile toplamda 41 bin 922 ev

Şanlıurfa: 13 bin 782 konut ve 3 bin köy evi ile toplamda 16 bin 782 ev

Adana: 18 bin 583 konut ve 2 bin 438 köy evi ile toplamda 21 bin 21 ev

Osmaniye: 13 bin 646 konut ve 6 bin 856 köy evi ile toplamda 20 bin 502 ev

Elazığ: 20 bin 261 konut

Kilis: 733 konut ve 2 bin 628 köy evi ile toplamda 3 bin 361 ev

Diyarbakır: 19 bin 351 konut ve 2 bin 361 köy evi ile toplamda 21 bin 712 ev

### Ulusal Risk Kalkanı Modeli

Türkiye Ulusal Risk Kalkanı Modeli çalışmaları, ülkemizi ve İstanbul’umuzu olası bir deprem karşısında da daha güçlü hale getirmek üzere, akademisyenler, kamu kuruluşlarımızdan, bilim ve iş dünyasından temsilcilerle birlikte Türkiye’nin çevre aklı, şehircilik aklını ortak bir zeminde bir araya getiren modeldir. Ülkemizin başta deprem olmak üzere, sel heyelan yangın gibi afetlere karşı hazırlıklı olması için, şehirlerimizin ülkemizin direncini arttırmak için hazırlanan bu modeli afet önce-



Nurdağı'nda 26 blok halinde inşa edilen kalıcı konutların kaba inşaatları hızla tamamlandı

sinde, sonrasında ve yine afet anında tüm aşamaları, tüm süreçleri takip edebilmek amacıyla **13 alt kurul** oluşturulmuştur. İstanbul'umuzda 81 il ve 922 ilçemizin, on binlerce köyümüzün afetlere karşı dirençli hale getirilmesi için **135 tane akademisyen**, kamu kuruluşlarımızdan temsilciler birlikte **3 toplantı** yapılmıştır. Gaziantep, İstanbul ve Ankara'da bu çalışmalar kapsamında üç ofis açılmıştır. Bu ofisler, en aktif şekilde detaylı bir şekilde inceleme yapmışlar, gerek enkaz alanlarında gerek kamu binalarıyla ilgili tespitlerini yaptılar ve raporlarında Ulusal Risk Modeli Sekreteriyasına sunmuşlardır. Şu an bu masada yıllarını afet, iklim, çevre, doğa ulusal ve uluslararası çalışmalar yapmış ve alanında kendini kanıtlamış hem ülkemiz hem de uluslararası alanında gerekli liyakate, beceriye, bilgiye sahip hocalarımız bulunmaktadır.

13 grup kendi alanlarında çalışmalar yapmış ve bu çalışmalar kapsamında ön tespitler ve bu ön tespitlerle birlikte yine atılması gereken adımları belirlemiştir. Bu çerçevede afet riski yüksek bölgelerde barınma alanlarına dair altyapıyı hızlıca kurulacaktır. Tüm afet türlerine dair erken uyarı gözlem istasyonlarını da 81 ilde yaygınlaştırılacaktır. Sel afetine ilişkin, deprem afetine ilişkin buradaki heyelan riskine, taşkın riskine ilişkin tüm afetlere ilişkin erken

uyarı sistemini de hayata 81 ilimizde geçirecektir.

Olası afetlerde ihtiyaç duyulan ekipmanları ve bu noktadaki teknolojileri süratle bu alanlara yerleştirilecektir. Bu alanlarda vatandaşımız olası afetlerde geçici barınma ihtiyacını, iaşe ihtiyacını, sağlık ihtiyaçlarını giderebilecek altyapıya sahip olacaktır. Buna ilişkin hem mevcut alanlarımıza çalışma yapılacak, hem de yeni yapılacak alanlara ilişkin de bu altyapıların kurulmasını zorunlu hale getirilecektir. Bir taraftan da eğitim noktasında vatandaşımızı bilinçlendirme noktasında çalışmalar yapılmasını kurul üyeleri tarafından öngörülmüştür. Gerek ortaöğretim, lisans ve lisansüstü eğitim statülerinde afet bilgisi derslerinin yaygınlaştırılması afetin bu noktada tüm kurumlarımızla çocukluktan gençlikten itibaren vatandaşlarımızın bilinçlendirilmesi adına bu çalışmaları da hayata geçirilecektir.

Afet alanında iletişimin kesintisiz sağlanmasının önemi nedeniyle, mevcut baz istasyonlarının depreme karşı güçlendirilmesi gerekse afet alanındaki yine AFAD'ımızın bu konudaki yapmış olduğu çalışma çerçevesinde tüm iletişimin tek elden AFAD koordinasyonunda yürütülmesi ve şehirlerimizdeki sabit ve mobil baz istasyonlarına dair verimlilik çalışmalarının yapılması konusunda acilen karar alınmıştır. Bu kap-

samda alınan kararlar da uygulamaya geçirecektir.

Tüm çalışmalara altlık olacak ve çok kritik öneme sahip olan Türkiye'deki diri fay haritası ve diğer afet türlerine dair risk haritalarının güncellemeleri yapılarak dijitalleştirilmek suretiyle tüm altlığı da milletimizle 7 gün 24 saat kesintisiz bir şekilde paylaşır hale getirilecektir.

İnşa faaliyetlerinin olmazsa olmazı mikro bölgeleme etütleridir. Ülkemizin bu noktada en ücra köşesinde yapılan inşaat faaliyetlerine kadar mikro bölgeleme çalışması, ayrıntılı jeolojik etüt çalışması 81 ilimize yaygınlaştırılacaktır. Jeolojik etütlerle alakalı olarak nasıl ki; yapı denetim sisteminde binanın denetimi söz konusuysa zemin etüdüyle kamusal bir denetimin yapılmasını zorunlu hale getirecek düzenleme hayata geçirilecektir.

Heyelan riski, afet riskinin yüksek olduğu alanlarda kat yükseklikleri de sınırlandırılacaktır. Mümkün olan hemen hemen her alanda, bilhassa deprem bölgesinde radye temel kullanımını gerekirse bazı yerlerde zorunlu hale getirecek adımlar atılacaktır. Tüm bu çalışmalarda görevlendirilmek üzere binlerce mimar, mühendis ve şehir planlayıcı istihdamı gerçekleştirilecektir. Binaların özelliğine göre hem mimarlarımıza, hem de mühendislerimize yeterlilik getirilecektir. Bu da ilk defa olacaktır. Bu yeterlilikle birlikte o binayı yapabilecek teknik birikime sahip mimar ve mühendislerimiz gerek statik projeleri gerekse uygulama mimari projelerine imza atacaktır.

Dere yataklarını yapılaşmaya açılması konusunda gerekli tüm yaptırımlar uygulanarak hayata geçirilecektir. Taşkın riski altındaki yapılara ilişkin Türkiye'de dere yatakları ve sınılaşma riski yüksek



bölgeleri imara kapatma, kat eksiltme, burada yeniden bir imar planı çalışması, kamulaştırma yolu da dâhil olmak üzere tüm çalışmaları içerir bir planlama sürecini de hayata geçirilecektir. Vatandaşın sürece dâhil olduğu anlayışta onların rızası çerçevesinde bir süreci yürütülecektir. Risk altındaki şehirlerimizde su ve kanalizasyon altyapısının yenilenmesi ve güçlendirilmesine, alternatif su kaynaklarının tespitine ilişkin afet anında, sel anında tek kaynaktan beslenen şehri alternatif kaynaklardan da beslemek suretiyle deprem anında da bu hizmetleri verecek altyapıyı İller Bankası ve belediyeler ile birlikte yapılacak ortak çalışma çerçevesinde yürütülecektir. Yine bu bölgelerde inşaat faaliyetlerine yapılması noktasında su ve kanalizasyon altyapısı yenilenecek alanlarda inşaat faaliyetlerinin yapılmasına da kesinlikle izin verilmeyecektir. Ani oluşan taşkınların denize iletilmesini sağlayan su hatları ve tünelleri tüm ülke sathında yaygınlaştırılacaktır.

Hastane, okul, sağlık ocağı, kaymakamlık gibi kamu hizmeti veren, vatandaşlarımıza hizmet eden bu binaları riskli bölgelerden kaldırma, taşınma, güçlendirme süreci ve yapım sürecinde her türlü yeni teknolojiyi içine koyacağımız uygulamaları hayata geçirecek kararlar alınmıştır. Uygulamalar şehrin var olan kültürüne, demografik yapısına, doğal ve tarihi dokusuna, sosyolojisine uygun bir şekilde yapımını tasarlamak suretiyle olacaktır. Tüm kamu binalarının vatandaşlarımızın toplu halde bulunduğu alanlarda afete karşı dayanıklılık yani bu binalarda herhangi bir risk var mı? Yok mu? Testi yapılacak ve riskli olan kamu binalarının da hızlı bir şekilde yenilenme süreci başlatılacaktır. Özel ve nitelikli otel, alışveriş merkezi gibi 20 kat üstü yapılarda termik



santrallerde, büyük baraj yapılarımızda yapı izleme sistemleri kurulacaktır. Türkiye bina envanteri hazırlanacaktır.

Afet sonrasında oluşan zarar ve hasar tespitine dair dijital veri havuzu oluşturulacaktır. Bu dijital veri havuzunda tüm kurumlarımız da bu bilgilerden istifade edecek ve devletin tüm birimleriyle entegrasyonu da bu manada sağlanacaktır. Yine boyutları ve ergonomisiyle gerek binalara yaklaşacak ve hatta içinde gezebilecek kabiliyette insansız hava ve kara araçları geliştirilecektir.

Tüm inşaat sürecinde çerçevesi, perdeli ve panel sistemleri, hafif beton ve çelik lif katkılı betonlar kullanmak suretiyle, kauçuk ve çelik sismik izolatör uygulamalarında tüm ülke genelinde yaygınlaştırılması kararı alınmıştır. Buna ilişkin de mevzuat düzenlemeleri hızlı bir şekilde yapılacaktır. Yapı sağlığı izleme sistemleri, yani bina kimlik belgesi dediğimiz ve bu süreçte yeni yapılacak binaların gerek statik projelerinin, gerek binalarda oturan vatandaşlarımızın bilgileri olsun her türlü bilginin içerisinde olduğu bir sistemi, bina kimlik belgesi sistemini, eski binalarda da, bu binaların denetimini, düzenli denetimini yapmak suretiyle hayata geçirilecektir. Türkiye'deki tüm binalarda da aynı şekilde periyodik muayenelere tabi olacaklardır. Düzenli olarak binalarımız gidilecek, bina kimlik

belgesi sistemi çerçevesinde denetimi yapılacaktır. Bu binalarda projeye dair herhangi bir kusur, değişiklik var mı, yok mu, düzenli olarak incelenmesi de sağlanacaktır.

Güneş enerjisi kullanan, kendi suyunu tutan biriktiren ve bu biriken suyu peyzaj alanlarında kullanılan yeşil bina modeli mevzuatlarımıza işlemek suretiyle hayata geçirilmek istenmektedir. Neredeyse sıfır atık üreten, sıfır enerji üreten binalar konseptine geçmek üzere çalışmalar yapılacaktır. Yapılaşmada enerji verimli, iklim duyarlı, sıfır atık uyumlu ve ekolojik özellikli malzemelerin kullanımları da 81 ilimizde yaygınlaştırılacaktır.

Her şehrimiz için ayrı bir finansman modeli, ayrı bir projeye birlikte hayata geçirilecektir. Türkiye'yi afetlere karşı dirençli bir ülke haline getirmek için afet merkezi, yeni bir finansal yapılanma ve yeni bir teşvik sistemi de hayata geçirilecektir. Yapılacak tüm çalışmalarda mesleki mesuliyet sigortası ve yetkin mühendislik uygulamalarını zorunlu hale getirecektir. Afet riskinin yoğunluğuna ve afet sınıfına göre ihtiyaç duyulan her yerde üniversitelerimizin öncülüğünde işte TÜBİTAK'la birlikte güvenli AR-GE Enstitüleri kurulacaktır. Bu AR-GE enstitülerinde hocalarımız, öğrencilerimiz, vatandaşımız her türlü yüksek lisans ve doktora programları açılacak ve bu programlarda eğitimlerini alabileceklerdir.

# 10 soruda İstanbul Finans Merkezi



T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI  
**FINANS OFİSİ**







## Yeniden Şekillenen Küresel Finans Mimarisinde İstanbul'un Önemi Nedir?

İstanbul, tarihsel olarak da doğu ve batı arasında hem coğrafi hem de ticari bir köprü görevi üstlenmiştir. İstanbul, bugün yine benzer biçimde finansal piyasalar arasında aynı bağı kurma potansiyeli taşımaktadır. İstanbul Finans Merkezi (İFM) de bu potansiyeli hayata geçirmeye yönelik olarak değişen küresel ve bölgesel ihtiyaçlara cevap veren ve reel ekonomiyi destekleyen nitelikli bir finansal ekosistem olacaktır.

Dünyanın önde gelen ve hızla büyüyen finans merkezleri arasında yer almayı amaçlayan İFM, küresel finans mimarisinin yeniden tasarlandığı bu süreçte, yeni bir çekim merkezi olmayı ve küresel finans merkezleri arasında üst sıralara yerleşmeyi hedeflemektedir.

1

2

## İFM'nin Uluslararası Finans Merkezleri Arasında Öne Çıkan Özellikleri Nelerdir?

**Stratejik konum:** İstanbul; 4 saatlik uçuş mesafesinde Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika ile Orta Asya'yı kapsayan toplam 1,6 milyarlık bir nüfusa ve 30 trilyon ABD doları değerinde bir pazara erişim sunmaktadır. İstanbul'un stratejik konumu, Tokyo'dan New York'a kadar 16 farklı saat dilimindeki finans piyasaları ile aynı gün içerisinde etkileşim olanağı sağlamaktadır.

**Büyüyen ekonomi:** Dünyanın en büyük ekonomilerine sahip ülkelerinin yer aldığı G-20 üyesi olan Türkiye, güçlü iç pazara ve girişimci özel sektöre sahiptir. Ülke ekonomisinin lokomotifi olan İstanbul ise yatırımları ve ihracatı destekleyerek Türkiye'nin son 20 yıldaki ekonomik büyümesine ivme kazandırmıştır. İFM, Türkiye'nin güçlü ekonomisine katkı sağlayan finans merkezi olarak öne çıkmaktadır.

**Yatırımcı dostu ortam:** İFM Kanununda öne çıkan vergi dışı avantajların başında gelen Tek Durak Büro, küresel finans merkezleri ile rekabet edebilirlik perspektifinden bakıldığında İstanbul'u öne çıkaracak vergi dışı avantajların en önemlisi olarak göze çarpmaktadır.

**Geniş finansal hizmet yelpazesi:** İFM; bankacılık, sigorta, sermaye piyasaları, varlık yönetimi, fintek ve diğer finansal hizmetler dâhil olmak üzere geniş bir finansal hizmet yelpazesine sahiptir.

**Çok kültürlü ortam:** İstanbul, kaliteli sağlık ve eğitim imkânları, kültürel ve sanatsal yaşamının zenginliği, teknoloji ve ulaşım altyapısı ile expatlar için bir cazibe merkezi konumundadır.

**İnsan kaynağı:** 60 üniversitede eğitim gören 1,5 milyon öğrencisi ile İstanbul, değişen küresel ve bölgesel ihtiyaçlara cevap verecek nitelikli insan kaynağına ev sahipliği yapmaktadır.





### İFM'de Nasıl Bir Ekosistem Hedefleniyor?

İFM'de kurgulanacak yeni finansal ekosistem; uluslararası sermaye akışını kolaylaştırarak yatırım çekme potansiyelinin artırılmasına, tasarrufların yeni finansal araçlara yönlendirilerek ekonomiye kazandırılmasına, büyük altyapı projelerinin finansmanı ile finansal istikrarın devamlılığının sağlanmasına, ekonomide öngörülebilirliğin artırılmasına ve istihdama katkı sağlayarak ülkemiz açısından önemli bir kalkınma hamlesi olacaktır.

İFM bünyesinde kurgulanmakta olan yeni finansal ekosistem ile uluslararası sermaye hareketlerinden ülkemizin daha verimli istifade etmesi imkânı oluşacak ve küresel yatırımlarda ülkemizin payı artacaktır. Ayrıca tasarrufların ekonomiye kazandırılmasında yeni finansal araçların daha hızlı ve etkin kullanılması sağlanacak ve böylelikle istihdamın artması ve finansal verimlilik artışı ile büyüme desteklenecektir.

Bu çerçevede İFM; varlığa dayalı finansmanı öne çıkaran "katılım finans" ve dijitalleşen dünyaya yeni açılımlar kazandıran "finansal teknolojiler" ile gelişmeyi amaçlayan bir strateji etrafında şekillenmektedir.

İFM'de bankacılık, sigortacılık, yeşil finans, finansal teknolojiler ve katılım finansı gibi stratejik alt sektörler odaklanmanın yanı sıra, uluslararası finansal hizmetler sektörü içerisinde faaliyet gösteren portföy yönetimi, servet yönetimi, proje finansmanı, fon yönetimi ve reasürans şirketlerinin dünyadaki en iyi uygulama örnekleri doğrultusunda desteklenmesi amaçlanmaktadır. İlaveten İFM'de gerçekleştirilecek finansal hizmet faaliyetlerini destekleyecek; danışmanlık, bilgi işlem, telekomünikasyon ve finansal teknoloji şirketleriyle birlikte bölge genelinde geniş bir ekosistem oluşturulması hedeflenmektedir.

3

4

### İFM'nin Türkiye Ekonomisine Hangi Katkılarda Bulunması Bekleniyor?

**Finans sektörünün gelişimi:** İFM aracılığıyla finansal piyasalar ile ürün ve hizmetlerin gelişmesine ve derinleşmesine katkıda bulunulacaktır.

**Yabancı yatırımların artması:** İFM, yerli ve yabancı finans kuruluşlarına ev sahipliği yapacak ve Türkiye ekonomisi için daha fazla yatırım ve istihdam olanağı sağlayacaktır.

**Finansal hizmet ihracatının artırılması:** İFM'de gösterilecek faaliyetlerin, Türkiye'nin finansal hizmet ihracatına ve ülke ekonomisine önemli ölçüde katkıda bulunacağı öngörülmektedir.

**İstihdamın artması:** İFM, finans sektöründeki iş olanaklarının artmasına ve bu alanda daha fazla istihdam imkân sağlayacaktır.





## İFM'nin Fizikî Özellikleri Nelerdir?

**5.1 Sürdürülebilirlik:** Dinamik bir ekosisteme sahip finans üssü olarak İFM, dünya standartlarının üzerinde teknolojik donanımı, akıllı şehir modeli ve gold leed sertifikalı yeşil binaları ile iş dünyasının tüm ihtiyaçlarını karşılamaktadır.

**5.2 Ofisler:** 1,3 milyon m<sup>2</sup> ofis arzı ile İFM, son teknolojiyle donatılmış 21 binada kamu ve özel sektör bankalarını, farklı kategorilerden ulusal ve uluslararası finansal kuruluşları, sigorta şirketlerini, aracı kurumları ve profesyonel hizmet şirketleri ile reel sektörü bir araya getirmektedir.

**5.3 Alışveriş Merkezi:** 100.000 m<sup>2</sup>'lik AVM'nin marka karması tüm çalışan ve ziyaretçilerin ihtiyaçları göz önüne alınarak tasarlanmaktadır.

**5.4 Kongre Merkezi:** İFM Kongre Merkezi, 22.000 m<sup>2</sup> alanı ve yaklaşık 2.000 kişilik kapasitesi ile ulusal ve uluslararası çapta etkinliklere ev sahipliği yapacaktır.

**5.5 Konaklama:** İFM bünyesinde 38.000 m<sup>2</sup>'lik alana yayılan 5 yıldızlı bir otel yer almaktadır.

**5.6 Araç Kapasitesi:** İFM içinde 25.000 araç kapasiteli otopark bulunmaktadır.

5

6

## İFM Mevzuatı Hakkında Kısa Bilgilendirme

### İFM Kanunu

Ülkemiz adına bir kalkınma hamlesi olarak öne çıkan İFM, 28 Haziran 2022 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Kanun ile hukuki bir zemine oturtulmuştur. Bu kanun ile birlikte Türkiye'nin finansal rekabet gücünün uluslararası alanda artırılması, finansal piyasalar ile ürün ve hizmetlerin gelişmesine ve derinleşmesine katkıda bulunulması, uluslararası finans ve sermaye piyasalarına entegrasyonun güçlendirilmesi ve bu sayede İFM'nin önde gelen küresel finans merkezlerinden biri olması amaçlanmaktadır.

İFM Kanunu; İFM alanını, İFM'nin yönetilmesine ve işletilmesine dair hükümleri, İFM'de gerçekleştirilen faaliyetleri ve bu faaliyetlere dair teşvik, indirim, istisna ve muafiyetleri düzenlemektedir.

İFM Kanununda İFM'yi cazip kılacak ve rekabet avantajı sağlayacak vergisel teşviklerin yanı sıra Tek Durak Büro gibi vergi dışı avantajlar da bulunmaktadır. Bu avantajlar ile küresel finans merkezleri arasında rekabet edebilecek bir zemin tesis edilmiştir.

### İFM Yönetmeliği

İFM Yönetmeliği ile alanın işletilmesi ve yönetilmesi, yönetici şirketin faaliyetleri ve yapısı, kiralamalar, katılımcı belgesi ve tek durak büronun işleyişine dair hususlar düzenlenmiştir.



## İFM'de Faaliyet Göstermek İsteyen Yatırımcılar Nasıl Bir Süreç İzlemelidir?

7

İFM'de ofis alanı ve kapsam dışı alan olarak ifade edilen kiralanabilir bölümler bulunmaktadır.

### Ofis Alanı

Katılımcı belgesi, ofis alanında faaliyet göstermek ve İFM Kanunu ile diğer ilgili mevzuat kapsamında sağlanan istisna, indirim ve diğer kolaylaştırıcı yapılardan faydalanmak için alınması gereken bir belgedir.

Katılımcı belgesi, İFM Kanunu ve Yönetmeliği kapsamında Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi tarafından düzenlenir.

Katılımcı belgesi başvuruları, İFM Portalı aracılığıyla elektronik ortamda gerçekleştirilir.

Başvuru süreci ise "portala kayıt, başvuru formunun doldurulması, belge yüklenmesi ve ofis kiralaması" olmak üzere dört temel adımdan oluşmaktadır. İFM Portalına erişmek ve detaylı bilgi almak için portal.ifm.gov.tr adresi ziyaret edilebilmektedir.

### Kapsam Dışı Alan

Kapsam dışı alanda faaliyet göstermek isteyen kuruluşlar katılımcı belgesinden muafır. Detaylı bilgiye ifm.gov.tr adresinden ulaşılabilir.

8

## İFM Katılımcılarına Sunulan Vergi Teşvikleri Nelerdir?

**%100 Kurumlar Vergisi İndirimi:** Finansal hizmet ihracatı kapsamında elde edilen kazançların 2031 yılına kadar tümü, kurumlar vergisi matrahının tespitinde kurum kazancı indirilir.

**BSMV İstisnası:** Finansal hizmet ihracatı niteliğindeki işlemler nedeniyle lehe alınan paralar BSMV'den (Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi) müstesnadır.

**Damga Vergisi ve Harç Muafiyeti:** İFM'deki faaliyetlere ilişkin işlemler her türlü harçtan, bu işlemlere ilişkin düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden müstesnadır.

**Gelir Vergisi İndirimi: %60:** İFM'de istihdam edilen personele ödenen aylık ücretin gerçek safi değerinin; yurt dışında en az 5 yıllık mesleki tecrübeye sahip kişilerde %60'ı gelir vergisinden müstesnadır. **%80:** İFM'de istihdam edilen personele ödenen aylık ücretin gerçek safi değerinin; yurt dışında en az 10 yıllık mesleki tecrübeye sahip kişilerde %80'i gelir vergisinden müstesnadır.

**Kiralamalarda Sağlanan Avantajlar:** İFM'de yer alan taşınmazların kiralanmasına dair işlemler her türlü harçtan ve bu işlemlere ilişkin düzenlenen kâğıtlar damga vergisinden müstesnadır.\*

**Uluslararası Ticarete %50 Kurumlar Vergisi İndirimi:** İFM Bölgesinde faaliyette bulunan kurumların, bu faaliyet kapsamında yurt dışından satın aldıkları malları Türkiye'ye getirmemek koşulu ile yurt dışında satmalarından veya yurt dışında gerçekleşen mal alım satımlarına aracılık etmelerinden sağladıkları kazancın %50'sinin kurumlar vergisi matrahından indirilmesine imkân sağlanmaktadır.



1,3 Milyon Metrekare  
Ofis Alanı



2 Bin Kişilik  
Kongre Merkezi



5 Yıldızlı Otel



25 Bin Araç Kapasiteli  
Otopark



## Vergi Dışı Destekler Nelerdir?

**Yabancı Para Birimi ile Defter Tutma:** Mevcut mevzuata bağlı kalınmaksızın, katılımcıların tutmak zorunda oldukları defterler ile düzenleyecekleri belgelerin yabancı para birimiyle tutulabilmesi ve düzenlenebilmesine imkân verilmektedir.

**Serbest Hukuk Seçimi:** Katılımcıların kendi aralarında İFM'de yürüttükleri faaliyetler kapsamında, katılımcıların faaliyetlerinin tabi olduğu mevzuata aykırı olmaması kaydıyla, özel hukuka tabi olarak yaptıkları her nevi işlem ve sözleşmelerde serbestçe hukuk seçimi yapılabilmektedir.

**Yabancı personel istihdamı:** Yabancı çalışanların çalışma izni başvuruları 6735 sayılı Kanununun 16.maddesi çerçevesinde istisnai olarak değerlendirilecektir.

9

10

## İFM'nin Öne Çıkan Bileşenleri Nelerdir?

### 10.1 Tek Durak Büro

İFM'de faaliyet gösteren katılımcıların faaliyetlerine ve çalışanların ihtiyaç duyduğu idari iş ve işlemlere yönelik izin, ruhsat, lisans ve onay gibi başvurularınız için randevu ve bilgi alabilir, başvurularınıza ilişkin süreçlerinizi Tek Durak Büro aracılığı ile takip edebilirsiniz.

Tek Durak Büro, küresel finans merkezleri ile rekabet edebilirlik perspektifinden bakıldığında İstanbul'u öne çıkaracak vergi dışı avantajların en önemlisi olarak göze çarpmaktadır.

Tek Durak Büroda, aşağıda yer alan kurumların ilgili birimleri hizmet sunacaktır.



### Tek Durak Büroda Sunulacak Hizmetler



### Tek Durak Büroda Hizmet Sunacak Kamu Kurum ve Kuruluşları

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Hazine ve Maliye Bakanlığı
- İçişleri Bakanlığı
- Ticaret Bakanlığı
- Ümraniye Belediyesi



Tek Durak Büro, ilgili mevzuat hükümleri saklı kalmak kaydıyla, Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi tarafından sevk ve idare edilecektir. Tek Durak Büro aracılığı ile aşağıdaki bürokratik işlemlere yönelik temel süreçlerin hızlandırılması ve tek bir hizmet noktasından çözümlenebilmesi amaçlanmaktadır. Bunların yanı sıra yatırımcılara bilgilendirme ve danışmanlık hizmeti verilerek doğru kanallara yönlendirilmeleri sağlanacaktır.

## 10.2 İFM Portalı

Dijitalleşme, erişilebilirlik ve hızın önemini artırdığı günümüzde, fiziki bir merkezin teknolojik altyapıyla desteklenmesi sayesinde diğer uluslararası finans merkezleri ile rekabet açısından önemli bir avantaj elde edileceği değerlendirilmiştir.

İFM Portalı; İFM'de faaliyette bulunmak için gerekli olan katılım belgesi başvurularının yapılması ve başvuru sahibi kurum



ve kuruluşların ihtiyaç duyabileceği birçok alanda Tek Durak Büro üzerinden kamunun desteğine ulaşarak, hizmetlerden hızlı ve kolay şekilde faydalanabilmesi amacıyla hayata geçirilmiştir. "portal.ifm.gov.tr" adresi ziyaret edilerek İFM Portalına erişilebilmekte ve İFM ekosisteminde yer almak üzere başvuru yapılabilmektedir.

**10.3 İstanbul Finans ve Teknoloji Üssü:** Ülkemizin finansal istikrarını, güvenliğini ve gelişimini sürdürebilmesine yardımcı olabileceği bilinciyle kapsamlı bir fintek temalı teknopark oluşturulmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. İstanbul Finans ve Teknoloji Üssü, ülkemizde ilk kez finans ve finansal teknolojiler alanlarında özelleşmiş, tematik ve yenilikçi teknopark olacaktır.

Finans ve Teknoloji Üssünün tasarımında ve işletilmesinde özgün, şeffaf, katılımcı, paylaşımcı, bilimsel ve rekabetçi bir anlayışın uygulanması hedeflenmektedir.

**10.4 İFM Tahkim Merkezi:** İFM'nin uluslararası alanda güçlü finans merkezleri ile rekabet edebilmesi ve hukuki altyapısını etkin kılarak İFM'ye katkı sağlayacak bağımsız, güvenilir ve iyi itibara sahip güçlü uluslararası kurumsal bir tahkim merkezi kurulması amacıyla çalışmalar yapılmaktadır.

Proje ile İFM'yi destekleyecek güçlü bir tahkim merkezi hayata geçirilecektir. İFM'de kurulacak olan uyuşmazlık çözüm merkezinde; finansal uyuşmazlıkların yanı sıra İFM'nin gelişim stratejisinin iki önemli ayağından biri olan katılım finansı ve fintek'e özgü kurallar oluşturulacaktır.

**10.5 İFM Akademi ve Araştırma Merkezi:** İFM'de finans sektörü çalışanlarının uluslararası standartlar ve sektör talepleri doğrultusunda mevcut becerilerini geliştirebilecekleri ve ilgili sertifikaları alabilecekleri dünya standartlarında bir eğitim merkezi de yer alacaktır.



Türkiye, uzun yıllardır gerek sporcu yetiştirme anlamında gerekse tesisleşme hamleleriyle spora yaptığı yatırımların meyvelerini toplamaya devam ediyor. Güreşten voleybola, cimnastikten eskriime birçok branşta uluslararası başarılarla 2023 tam anlamıyla bir madalya ve rekorlar yılına dönüştü. Millî sporcularımız şu ana dek 4 bine yakın madalya kazanarak tarihî başarılar elde ettiler. Aldıkları madalyalarla Türkiye'yi gururlandıran sporcularımız tarihe isimlerini altın harflerle yazdırmayı başardılar.



## Spor 2023 sporda madalyaların ve rekorların yılı



Mete Gazoz

**Mete Gazoz ile Okçuluk Tarihinin İlk Dünya Şampiyonluğu** Mete Gazoz, Almanya'da düzenlenen 2023 Dünya Okçuluk Şampiyonası'nda klasik yay finalinde Kanadalı Eric Peters'i 6-4 yenerek dünya şampiyonu oldu. Daha önce 2020 Tokyo Olimpiyat Oyunları'nda altın madalya kazanan sporcumuz bu madalya ile bireysel kategoride okçuluk tarihimizin ilk dünya madalyasını ülkemize getirmiş oldu. Aynı şampiyonada Erkek Millî Takımımız dünya ikincisi olarak Paris 2024 kotası almayı başardı.

**Voleybolda Şampiyonlukların Yılı** Voleybolda tarihi bir yıl yaşıyoruz. 2023 hem kadınlarda hem erkeklerde üst üste uluslararası şampiyonluklar kazandığımız bir yıl oldu. Türkiye A Millî Kadın Voleybol Takımımız, ilk olarak 17 Temmuz'da FIVB Milletler Ligi finalinde Çin'i 3-1 yenerek şampiyon oldu. Daha sonra Belçika'da düzenlenen CEV Kadınlar Avrupa Voleybol Şampiyonası finalinde Sırbistan'ı 3-2 mağlup ederek ülkemize tarihimizde



A Millî Erkek Voleybol Takımı



A Millî Kadın Voleybol Takımı

ilk kez Avrupa Şampiyonluğunu kazandı. A Millî Kadın Voleybol Takımımız, bu zafer sonrasında FIVB Dünya Sıralaması'nda da 1. sıraya yükseldi. Millî Sporcumuz Melissa Vargas, Milletler Ligi'nin yanı sıra Avrupa Şampiyonası'nda da en değerli oyuncu (MVP) ödülünü kazandı. Millîlerimiz son olarak 16-24 Eylül tarihleri arasında Japonya'da düzenlenen Paris 2024 Olimpiyat Elemeleri'nde kusursuz bir performans sergileyip tüm rakiplerini mağlup ederek Olimpiyat Oyunları'na katılma şansı elde etti.

Türkiye A Millî Erkek Voleybol Takımımız da önce 25 Haziran'da 2023 CEV Avrupa Altın Ligi finalinde Ukrayna'yı 3-2 yenerek şampiyon oldu. Ardından 30 Temmuz'da FIVB Challenger Kupası finalinde ev sahibi Katar'ı 3-2 mağlup ederek şampiyonluğa ulaşan Millî Takımımız 2024 Voleybol Milletler Ligi'nde mücadele etmeye hak kazandı.





Rıza Kayaalp



Taha Akgül



Yasemin Adar



Muammer Şahin



Cansu Bektaş



Tuğba Danişmaz



Adem Asil

### Ata Sporumuz Güreşte Avrupa'da En

**Tepedeyiz** Ata sporumuz güreşte de başarılı bir yıl geçirmeye devam ediyoruz. 17-23 Nisan'da Zagreb'te düzenlenen Avrupa Güreş Şampiyonasında güreşçilerimiz erkekler serbest stilde 2 altın, 1 gümüş, 3 bronz olmak üzere toplam 6 madalya, kadınlar serbest stilde 1 altın, 1 gümüş, 3 bronz toplamda 5 madalya kazandı. Grekoromen stilde ise sporcularımız 3 altın, 2 bronz ve 1 gümüş olmak üzere toplam 6 madalya kazandı ve takım halinde Avrupa Şampiyonluğu'nu elde etti. Bu aynı zamanda 2006'dan beri ilk takım halinde şampiyonluğumuz oldu.

2023 Avrupa Şampiyonası'nda Taha Akgül 10., Rıza Kayaalp 12., Yasemin Adar 6. kez Avrupa Şampiyonluğu'nu kazandı. Sporcularımız turnuvada toplam kazandıkları 17 madalya ile geçen seneki kırılan madalya rekorunu da egale etmiş oldu. Belgrad'da düzenlenen 2023 Dünya Güreş Şampiyonası'nda millî güreşçilerimiz serbest ve grekoromen stilde yapılan müsabakaları 2 altın, 1 gümüş ve 4 bronz madalya olmak üzere toplam 7 madalya ile tamamladı.

### Halterde Avrupa ve Dünya Dereceleri

2023 Avrupa Halter Şampiyonası, 15-23 Nisan 2023 tarihleri arasında Ermenistan'ın Erivan kentinde düzenlendi. Sporcularımız turnuvayı 6 altın, 10 gümüş ve 6 bronz olmak üzere toplamda 22 madalya ile tamamladı. Haltercilerimiz 4-17 Eylül 2023 tarihleri arasında Suudi Arabistan'ın Riyad kentinde düzenlenen Dünya Halter Şampiyonası'nda ise 2 bronz madalya kazandı.

### Atletizm'de Rekor ile Avrupa Şampiyonluğu

Millî Atlet Tuğba Danişmaz, Avrupa Salon Atletizm Şampiyonası kadınlar üç adım atlama finalinde 14.31'lik derecesiyle Türkiye rekoru kırarak altın madalya kazandı.

### Cimnastikte İnklerin Senesi

11-16 Nisan 2023 tarihleri arasında Antalya'da düzenlenen Avrupa Cimnastik Şampiyonası'nda Erkek Takımımız gümüş madalya kazandı. Daha önce 2020 yılında gümüş, 2022 yılında bronz madalya kazanan takımımız son 4 şampiyonada 3. kez kürsüye çıkmayı başardı. Adem Asil, bireysel genel tasnifte altın madalya kazanarak Avrupa Şampiyonu oldu. Bu sonuçla, kariyerinin ilk Avrupa şampiyonluğunu elde ederken, ülkemize de bireysel genel tasnifte ilk altın madalyasını kazandırmış oldu. Adem Asil, halka aletinde de altın madalya kazanarak bir şampiyonada 2 altın madalya alan ilk sporcumuz oldu. Ferhat Arıcan, 2020 ve 2021 Avrupa Şampiyonaları'nda kazandığı altın madalyadan sonra bu şampiyonada da paralel barda gümüş madalya kazandı.

### 3. Avrupa Oyunları'na Rekor Katılım, Rekor

**Madalya** 3. Avrupa Oyunları 21 Haziran-3 Temmuz tarihleri arasında Polonya'da düzenlendi. 103 kadın, 90 erkek olmak üzere toplam 193 sporcu ile katıldığımız oyunlar en yüksek sayıda sporcuyla katıldığımız Avrupa Oyunları oldu. Sporcularımızın 9 altın, 9 gümüş, 20 bronz olmak üzere toplamda 38 madalya kazandığı turnuva ülkemizin en başarılı tamamladığı Avrupa Oyunları olarak tarihe geçti. Sporcularımız bu turnuvada Paris 2024 Olimpiyat Oyunları için de 7 kota kazanmayı başardı.

### En başarılı Dünya Üniversiteler Yaz Spor Oyunları

31. Dünya Üniversiteler Yaz Spor Oyunları 28 Temmuz-08 Ağustos 2023 tarihleri arasında Çin'in



Yusuf Dikeç



Nisanur Erbil



Nur Tatar



İlke Özyüksel



Sümeyye Boyacı

Chengdu şehrinde düzenlendi. Ülkemizin 11 branş, 107 sporcuyla temsil edildiği oyunları sporcularımız 11 altın, 12 gümüş, 12 bronz olmak üzere toplam 35 madalya kazandı. Bu organizasyon ülkemiz tarihinin en fazla madalya kazandığı Dünya Üniversiteler Yaz Spor Oyunları oldu.

### Atıcılıkta Avrupa Şampiyonluğu ve Dünya

**İkinciliği** 05-13 Mart 2023 tarihleri arasında Estonya'nın Tallin kentinde düzenlenen Havalı Silahlar Avrupa Şampiyonası 10 m Havalı Tabanca Büyük Erkekler Takım müsabakasında ülkemizi temsil eden millî sporcularımız Yusuf Dikeç, İsmail Keleş ve Buğra Selimzade'den oluşan erkek takımımız Avrupa Şampiyonu oldu. Aynı şampiyonada 10 m Havalı Tabanca Karışık Takımımız ülkemizi temsil eden millî sporcularımız Yusuf Dikeç ve Şevval İlayda Tarhan bronz madalya kazandı. 14 Ağustos – 01 Eylül 2023 tarihleri arasında Azerbaycan'ın Bakü kentinde düzenlenen ISSF Tüm Dallar Dünya Şampiyonası 10 m Havalı Tabanca Karışık Takım müsabakasında ülkemizi temsil eden millî sporcularımız Yusuf Dikeç ve Şevval İlayda Tarhan gümüş madalya kazandı ve dünya ikincisi oldular.

### Eskrimde Avrupa Şampiyonasında İlk

**Madalya** Millî eskrimci Enver Yıldırım, Bulgaristan'da düzenlenen Büyükler Avrupa Eskrim Şampiyonası'nda kılıç kategorisinde bronz madalyanın sahibi oldu. Yıldırım, Türk eskrim tarihinde büyüklerde ilk Avrupa madalyasını kazanan isim oldu.

### Tekvando'da Tarihimizin En Başarılı Dünya

**Şampiyonası** Sporcularımızın tarihi başarılarla imza attığı Tekvando Dünya Şampiyonası, 29 Mayıs-4 Haziran 2024 tarihleri arasında Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de düzenlendi. Türkiye, elde ettiği 3 altın ve 3 bronz madalya ile tarihinin en başarılı Dünya Şampiyonası performansını sergiledi. Tekvandocularımız kadınlarda 2 altın 1 bronz madalya ile takımlar sıralamasında Dünya Şampiyonu, erkeklerde 1 altın, 2 bronz madalya ile takımlar sıralamasında dünya 3.'sü oldu. 49 kg'da kadınlarda Dünya Şampiyonu olan sporcumuz Merve Dinçel, kadınlarda şampiyonanın en iyi sporcusu seçildi.

### Modern Pentatlon'da Tarihi Başarı

31 Mayıs- 4 Haziran 2023 tarihinde ülkemiz ev sahipliğinde Ankara'da düzenlenen dünyanın en iyi 36 sporcusunun mücadele ettiği Dünya Kupası Final müsabakasında, Türkiye'yi modern pentatlonda olimpiyatlarda temsil etme başarısı gösteren ilk sporcu olan İlke Özyüksel gümüş madalya kazandı.

### Paralimpik Sporcularımızdan Tarihi

**Başarılar** 2023 yılında Paralimpik Dünya ve Avrupa Şampiyonaları'nda mücadele eden sporcularımız bu sene de önemli başarılar elde ettiler. Sporcularımız 2023 Paralimpik Dünya Şampiyonaları'nda atletizmde 1 altın 2 bronz, okçulukta 3 altın, 2 gümüş, 1 bronz, yüzmede 2 bronz ve halterde 2 bronz madalya kazanma başarısı gösterdiler. 2023 Paralimpik Avrupa Şampiyonaları'nda mücadele eden sporcularımız tekvando, atıcılık, okçuluk, tenis, judo, badminton ve masa tenisinde toplam 22 altın, 17 gümüş, 26 bronz madalya kazanarak tarihi başarılar elde ettiler.



**Röportaj**  
**Türkiye Voleybol Federasyonu Başkanı**  
**Mehmet Akif**  
**Üstündağ**



Federasyon olarak hayata geçirdiğimiz Voleybol Lisesi projemiz belki de dünyada örneği olmayan bir proje. Ayrıca; 6-12 yaş grubunda çocukları voleybolla buluşturuyoruz. Oradan liseye ve altyapılara oyuncu seçiyoruz. Türkiye'nin 31 ilinde Fabrika Voleybol Projesi ile altyapı çalışması yaptık, pandemi araya girmese 81 ilde de Fabrika Voleybol olacaktı. Altyapımızla da çok önemli adımlar atarak geliyoruz.

■ ■ ■ Öncelikle voleybol takımlarımızın son dönemdeki başarılarından, elde ettikleri şampiyonluklardan dolayı sizi ve voleybolcularımızı tebrik ediyoruz. Türkiye'yi gururlandıran, tüm dünyanın konuştuğu zaferler elde ettiler. Voleybol takımlarımızın yükselerek devam eden başarısı herkes tarafından kabul edilen bir gerçektir. Türk voleybolunun son yıllarda yükselen başarı grafiğinin arka planındaki çalışmalar ve projeler nelerdir?

Öncelikle çok teşekkür ediyorum. A Millî Kadın ve Erkek Voleybol Takımlarımızın elde ettiği başarıların tesadüf olmadığını altını çizmek istiyorum. Başarının arkasında doğru plan, program ve sistemin yanı sıra çok fazla çalışma ve emek var. Bu başarıları sürdürülebilir hale getirmek istiyoruz. Türk sporunda okulu, yurdu, kampüsü, oteli ve tesisi olan tek federasyonuz. 100'ün üstünde voleybol antrenörümüz Türkiye'nin dört bir yanında okul maçlarını takip ediyor, taramalar yapıyor. Başarının temelinde altyapı ve doğru yönetim şeklinin yattığını yinelemek istiyorum. Sportif başarıyı kulüplerimizin desteği ile alıyoruz. Kulüp-federasyon ilişkisini çok iyi kuruyoruz. Paylaşımçı bir zihniyetle kulüplerle istişare ederek voleybolu yönetiyoruz. Federasyon olarak hayata geçirdiğimiz Voleybol Lisesi projemiz belki de dünyada örneği olmayan bir proje. Ayrıca; 6-12 yaş

grubunda çocukları voleybolla buluşturuyoruz. Oradan liseye ve altyapılara oyuncu seçiyoruz. Türkiye'nin 31 ilinde Fabrika Voleybol Projesi ile altyapı çalışması yaptık, pandemi araya girmese 81 ilde de Fabrika Voleybol olacaktı. Altyapımızla da çok önemli adımlar atarak geliyoruz.

■ ■ ■ Türkiye'de gençlerin, özellikle son dönemdeki başarılı sonuçlarla birlikte, voleybola ilgisinin arttığını söyleyebilir miyiz? Voleybolun çocuklarımız ve gençlerimiz arasında daha yaygın ve sevilen bir spor dalı olması için federasyon olarak hangi çalışmaları yürütüyorsunuz?

Federasyon olarak misyonumuz, Türk voleybolunun tüm elemanlarına liderlik ederek, paydaşlarla işbirliğini geliştirmek ve voleybolu ülke geneline yaymak. Bu misyonumuz doğrultusunda, büyük voleybol etkinliklerine de ev sahipliği yaparak dünyanın en iyi voleybol aktörlerini sporseverlerle buluşturmak ve gençlerimize dünya yıldızı unvanına sahip rol modellerini sunmaya çalışıyoruz. Filenin Sultanları'nın başarılarının ardından özellikle kız çocukları olan ailelerin voleybola ilgisinin yüzde 80 düzeyinde yükseldiğini belirtmeliyim. Çocuk ve gençlerin voleybola ilgisinin artmasından büyük mutluluk duyuyoruz. İlk soruda da belirttiğim

gibi federasyon olarak hayata geçirdiğimiz Voleybol Lisesi ve Türkiye'nin 33 ilinde faaliyette olan 6-12 yaş grubunda çocukları voleybolla buluşturduğumuz Fabrika Voleybol projemiz var. İstanbul ve bir başka ilimizde daha TVF Voleybol Lisesi açmak istiyoruz.

■ ■ ■ Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan da bir spor sevdalısı. Millî maçlardan hemen sonra sizinle ve sporcularla telefonda görüşme yaptığını, başarılı sonuçlardan sonra tebrik ettiğini görüyoruz. Cumhurbaşkanımızın Türk sporuna ve voleyboluna verdiği destekle ilgili neler söylemek istersiniz?

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın voleybola duyduğu ilgi mutluluk verici. Cumhurbaşkanımız, elde ettiğimizin başarıları yakından takip ediyor. Sporun içinden gelmiş biri olan Sayın Erdoğan'ın, yapmış olduğumuz birçok organizasyonun ülkemize alınması ve yapılması konusunda da çok değerli katkıları oldu.

Cumhurbaşkanımız ayrıca Melissa Vargas'ın Türk vatandaşlığına kabul edilmesi konusunda da bizlere büyük destek verdi. Cumhurbaşkanımıza hem Türk sporuna hem de Türk voleyboluna vermiş olduğu desteklerden dolayı saygılarımı sunuyorum. Türk sporu, Recep Tayyip Erdoğan gibi bir Cumhurbaşkanına sahip olduğu için gerçekten çok şanslı.



■ ■ ■ Cumhuriyetimizin 100. Yılı'nı kutlayacağız. Bu sene alınan başarılar bu yüzden çok daha anlamlı hale geliyor. Cumhuriyet'in 100. yılında voleybol takımlarımızın elde ettiğimiz başarılar, Türkiye A Millî Kadın Voleybol Takımımızın önce dünya çapında düzenlenen Voleybol Milletler Ligi (VNL) turnuvasında, ardından Avrupa Şampiyonası'nda altın madalya kazanıp dünya sıralamasında bir numaraya çıkması ve son olarak Japonya'da düzenlenen Olimpiyat Elemeleri'nde 7'de 7 yaparak Paris 2024 Olimpiyat Oyunları'na katılmaya hak kazanması sizin için neler ifade ediyor?

Bahsettiğiniz başarılar adeta bir rüya anlamına geliyor. Yazın katıldığımız 3 turnuva ve 3 şampiyonluk. Sadece bu da değil... A Millî Kadın Voleybol Takımımızın elde ettiği tarihi başarılarla birlikte Türk voleybolu; reyting rekorları kıran, karşılaşma biletlerinin günler öncesinden tükendiği, şehir meydanlarında gece-gündüz, saat fark etmeksizin dev ekranlarda takip edilen ve ülkemizin en sevilen aile sporu haline geldi. Bu da bizler için şampiyonluklar kadar değerli.

A Millî Kadın Voleybol Takımının başarılarının ardındaki isim Mehmet Akif Üstündağ, 2016 yılında Voleybol Federasyonu'nun 16. başkanı olarak seçildi. Voleybol'un birçok kademesinde yer alan Mehmet Akif Üstündağ, bir dönem antrenörlük görevinde de bulunmuştu

■ ■ ■ Son yıllarda kadınlarımız spor dan bilime, sanattan siyasete toplumun her alanında daha varlar ve her alanda başarılarıyla göz dolduruyorlar. A Millî Kadın voleybol takımımızın başarıları da bunun örneklerinden. Elde ettikleri başarılarla spor tarihimize adlarını yazdırdılar, milletimizin gönlüne girdiler. Voleybol Takımının Türk halkının gözünde bu kadar benimsenmesinin sebepleri sizce nelerdir?

A Millî Kadın Voleybol Takımımız, elde ettiği tarihi başarılarla Türk sporunun özellikle Türk kadınının gururu oldu. Filenin Sultanları aldığı başarılarla Türk milletinin gönlünde güzel bir yer edindi. 'Biz voleybol ülkesiyiz' dedik ve bu sloganda çok tuttu. Bizi çok gururlandırdılar. Millî takımlar düzeyinde bu başarıları uzun süredir bekliyorduk. 2003 ve 2019'da elde edilen Avrupa ikinciliğinin ardından bu yaz istediğimiz başarılarla ulaştık. Milletler Ligi ile başlayan Avrupa Şampiyonluğu ile devam eden ve son olarak 2024 Paris Olimpiyatları'na gitme hakkı kazandığımız bir süreç yaşadık. Biz maç kazandıkça insanların bize olan güveni ve desteği arttı. Onların desteği arttıkça da Filenin Sultanları, rakip kim olursa



olsun maçı kazanmayı bildi. Millî takım sezonunun tamamlandığı, son 22 maçımı kazanmış ve 3 kupa ile biten yaz sezonuyla da bizi bu kadar benimseyen Türk halkına en güzel hediyeyi verdiğimizi düşünüyorum.

**■ ■ ■ Son yıllarda A Millî Erkek Voleybol takımımız da ciddi başarılar elde etti. Özellikle bu sene erkek millî takımımızın da dünya sıralamasında tırmandığını görüyoruz. İki ayrı turnuvada şampiyonluk elde ettiler. Sizce bu sonuçlar yeterli mi? Erkek Millî Voleybol Takımımızla ilgili hedefler nelerdir?**

A Millî Erkek Voleybol Takımımızda bu yaz döneminde antrenör değişikliğine gittik. Daha önce ülkemizde başarıyla görev yapan İtalyan başantrenör Alberto Guilianı'yi takımın başına getirdik. Giuliani elde ettiği kariyeri ve başarılarıyla kendisini ispatlamış bir antrenördü. Doğru bir karar verdiğimizizi düşünüyorum ki bu yaz bunun meyvelerini kısa sürede almaya başladık. A Millî Erkek Voleybol Takımımız, Avrupa Altın Ligi ve Challenger Kupası'nda şampiyonluk yaşadı. 2024 yılında tarihimize ilk kez Milletler Ligi'nde mücadele edeceğiz. Altyapılarda da millî takımlarımız Avrupa, dünya ve Balkan Şampiyonalarında önemli dereceleri elde etti. Elbette bu başarılar yeterli değil. Bunun üzerine koyarak gitmek, başarılarımızın sürdürülebilir olmasını arzu ediyoruz.

Dünya sıralamasında 14. sırada yer alıyoruz. Son ana kadar mücadele ettiğimiz Japonya'da düzenlenen olimpiyat elemelerinde Paris 2024 biletini alamasak da 2024 yılında düzenlenecek Voleybol Milletler Ligi'nin ardından dünya sıralamasında ilk 10'un içerisinde yer edinerek Olimpiyat Oyunları'na katılmaya hak kazanmak istiyoruz. Kısa vadedeki hedeflerimiz arasında olimpiyat oyunlarında yer alarak erkek voleybolunu da daha üst seviyelere getirmeyi amaçlıyoruz.

**■ ■ ■ Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün Türk milleti, kadını ve sporuyla ilgili birçok sözü var. Atatürk'ün sporcularımız üzerinde özellikle motivasyon anlamında büyük etkisi olduğunu görüyoruz. Bu konuda sizin düşünceleriniz nelerdir?**

Türk voleybolu olarak hem kulüpler hem de millî takımlar düzeyinde Cumhuriyetimizin 100. kuruluş yılında büyük başarılar elde etmek benim ve camiam adına büyük bir gurur ve mutluluk kaynağı oldu. 2023-2024 voleybol sezonunda da elde edeceğimiz başarılarla Cumhuriyetimizin kurucusu Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün izinde, ülkemizi gururlandırmaya devam etmek istiyoruz.

**■ ■ ■ Cumhurbaşkanımızın ortaya koyduğu Türkiye Yüzyılı vizyonu doğrultusunda ulaşımdan sağlığa, ekonomiden bilim ve teknolojiye, sanayiden tarıma, çevreden turizme birçok alanda önemli projeler ve atılımlar hedefleniyor. Türk voleybolunun bu çerçevede bundan sonraki hedefleri ve gelecek projeleri nelerdir?**

Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın ortaya koyduğu 'Türkiye Yüzyılı' vizyonu çerçevesinde hedeflenen projeler gerçekten çok önemli. Biz de Cumhurbaşkanımızın uygulamak istediği hedefler doğrultusunda planlı ve programlı bir şekilde ilerliyoruz. En büyük arzumuz, hem kadın hem erkek takımımızla olimpiyatlarda yer alabilmek ve madalya kazanmak. Elde ettiğimiz başarıları sürdürülebilir hale getirmek istiyoruz. Federasyon olarak 2023 öncesinde amacımız, voleybol sporunun halkın, özellikle de gençlerin sevdiği sporlar arasında öne çıkmasını ve Türk voleybolunun dünyadaki tüm voleybol yarışma kulvalarında en önde gelen spor dalı olmasını amaçlamaktaydı. Bunu da başardığımızı düşünüyorum. 2024 yılı için de aynı iştahla, aynı heyecanla ve istekle daha fazlası için çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

**■ ■ ■ Oyuncuktan başlayarak antrenörlük, yöneticilik dâhil voleybolun her kademesinde görev yaptınız. Yani sporun mutfağından yetiştiniz, tam bir spor adamısınız diyebiliriz. Bize geçmişten bugüne kendinizden ve bu alandaki deneyimlerinizden bahsedebilir misiniz?**

Sizin de belirttiğiniz gibi sporun içinden gelen bir spor adamıyım. Sporun farklı branşlarında üst düzey görevlerde yer aldım. Voleybolda sadece hakemlik yapmadım. Sporculuk kariyerimde Galatasaray, Silahlı Kuvvetler Gücü, Köy Hizmetleri, TMO ve Petrol Ofisi takımlarında yer aldım. Şekerbank, Emlak Bankası ve millî takımlarda antrenör olarak, Emlak Bankası ve Petrol Ofisi'nde de menajer olarak görev yaptım. Yönetici olarak Petrol Ofisi Spor Kulübü'nde yönetim kurulu üyeliği ve takım kaptanlığı, Malatya Spor Kulübü'nde asbaşkanlık, Türk Telekom Spor Kulübü'nde genel sekreterlik ve CEO'luk, Türkiye Futbol Federasyonu'nda Yönetim Kurulu Üyeliği yaptım. Türkiye Voleybol Federasyonu'nda ise Liglerden Sorumlu Asbaşkanlığımın ardından 2016 yılından bu yana da Türkiye Voleybol Federasyonu Başkanı olarak görevimi layıkıyla yapmaktayım.

**■ ■ ■ Sporcularınızdan evlatlarım diye bahsediyorsunuz. Onlar sizin için ne ifade ediyor ve iletişiminiz nasıl?**

Evet, hepsi benim bir evladım gibi. Onlar da beni babaları olarak görüyorlar. Hiçbir zaman federasyon başkanı olarak iletişim kurmadık. 7-24 ne zaman ihtiyaçları, sıkıntıları olsa yanlarındayım.

**■ ■ ■ Son olarak okurlarımıza söylemek istedikleriniz var mıdır?**

Sporun içinden gelmiş bir Cumhurbaşkanı önderliğinde çalışmak bizler için büyük şans. Ben kendilerine tekrar hem Türk sporuna hem de Türk voleyboluna gösterdikleri ilgi ve alaka nedeniyle teşekkürü bir borç biliyorum..



Vefa

Cumhuriyet'in 100. Yılından Saygı ve Minnetle

**Büyük Önder  
Atatürk**



# Vatana Adanmış Bir Ömür

## Yetim Mustafa'dan Mustafa Kemal'e 1881-1894



Zübeyde Hanım

**1881** Selânik'te Ali Rıza Efendi ile Zübeyde Hanım'ın altı çocuğunun dördüncüsü olarak dünyaya geldi. Kardeşlerinden Fatma, Ahmet ve Ömer Mustafa doğmadan önce, Naciye ise Mustafa 16 yaşındayken çeşitli hastalıklar sonucu vefat etti.

1885'te doğan kız kardeşi Makbule ise 1956'ya kadar yaşadı.



Ali Rıza Efendi

**1886** Babası Ali Rıza Efendi vefat etti. Millis subaylığı, evkaf memurluğu ve kereste ticareti yapmış olan Ali Rıza Efendi okuryazar, eğitilmiş, açık fikirli biriydi. Annesi Zübeyde Hanım geleneklerine ve dinî değerlerine bağlı, vatansever, mücadeleci bir kadındı.

**1894** İlköğrenim yıllarından itibaren başarılı, parlak bir öğrenciydi. Selânik Askerî Rüştiyesinde öğrencisinin yeteneklerinden etkilenen Matematik Öğretmeni Yüzbaşı Mustafa Efendi, adası Mustafa'nın benzersizliğini vurgulamak için, "bilgi ve erdem bakımından olgunluk ve eksiksizlik" anlamına gelen "Kemal" ismini adına ekledi. Bu andan itibaren Mustafa'nın adı "Mustafa Kemal" oldu.

## Askerî Eğitim ve Kariyer Yılları 1896-1914

**13 Mart 1896** Selânik Askerî Rüştiyesinden mezun olduktan sonra, Manastır Askerî İdadisi (Lisesi) sınavını kazandı. Burada aldığı eğitim ile fikir hayatının temelleri oluştu.



Harp Okulu öğrencisi

**13 Mart 1899** İstanbul'da Harp Okuluna (Mekteb-i Harbiye) "piyade" olarak başladı.

**10 Şubat 1902** Mustafa Kemal, Harp Okulunu "teğmen" olarak bitirerek Harp Akademisine (Erkan-ı Harbiye) girdi.



Harp Okulu mezuniyeti, kılıç kuşanma hatırası.

**11 Ocak 1905** Kurmay yüzbaşı rütbesiyle Harp Akademisinden mezun oldu. Harp Akademisindeyken "Vatan" adında el yazısı ile gizlice hazırladığı bir dergi çıkardı. Padişaha yönelik eleştirel fikirleri sebebiyle iki ay hapis cezası uygulandı. Çıktıktan sonra merkezi Şam'da bulunan 5.Ordu emrine atandı. Şam'da arkadaşları ile gizli olarak "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti"ni kurdu.

**25 Aralık 1906** Suriye bölgesindeki üstün hizmetlerinden ötürü 5. rütbeden "Mecidi" nişanı verildi.



Kolağası (Yeğitlik Arşivi)

**20 Haziran 1907** Kolağası (kıdemli yüzbaşı) oldu.

**13 Ekim 1907** Şam'dan, merkezi Manastır'da bulunan 3. Ordu Karargâhına atandı.



Kurmay Yüzbaşılar (Yeğitlik Arşivi)

**13 Ocak 1909** 3.Ordu Selânik 2. Redif Tümeni Kurmay Başkanlığına getirildi.



Harekât Ordusu Kurmay Başkanı

**13 Nisan 1909** 31 Mart İsyanı'nı bastırmak üzere Selânik'ten yola çıkan Harekât Ordusu'nda kurmay başkanı olarak görev yaptı.

**22 Eylül 1909** Selânik'te toplanan İttihat ve Terakki Cemiyeti Büyük Kongresi'nde

konuşma yaparak ordunun siyasetten çekilmesi gereğini savundu. Bu görüşünden dolayı ittihatçılarla arası açıldı.

**1 Mayıs 1910** Arnavutluk isyanının bastırılmasında kurmay başkanı olarak görev yaptı.

**1 Eylül 1910** Fransız ordularının Picardie Manevraları'nı izlemek amacıyla Fransa'ya gönderildi. Yorumları, stratejik bakış açısı ile dikkat çekti. Protokolde olmamasına rağmen Fransız başkomutanının verdiği yemeğe davet edildi. 4



Picardie Manevraları

yıl sonraki Çanakkale Savaşı'nda karşı karşıya gelinecek ordu hakkında önemli bilgiler edindi.

**5 Ekim 1911** İtalyanların Trablusgarp'ta Osmanlı Devleti'ne harp ilan etmesi üzerine gönüllü olarak Tanin gazetesi yazarı "Gazeteci Mustafa Şerif" adıyla gizlice Trablusgarp'a gitti.

**27 Kasım 1911** Trablusgarp'ta bulunduğu sırada binbaşılığa terfi etti.

**19 Aralık 1911** Tobruk Bölgesi Komutanlığına getirildi. Yerel halktan düzenli birlikler oluşturarak İtalyanları ağır yenilgiye uğrattı.



Kurmay Binbaşısı

**16 Ocak 1912** Mustafa Kemal komutasındaki yerli kuvvetlerin Derne'de İtalyanlara karşı taarruzu esnasında uçaktan atılan bomba sonucu önce gözü yaralandı, ardından sağ kolundan vuruldu. Yoğun kanaması olmasına rağmen çarışmayı bırakmaması dikkat çekti.

**6 Mart 1912** Derne Komutanlığına atandı.

**25 Kasım 1912** Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine İstanbul'a dönerek, Bahri Sefid (Çanakkale) Boğazı Kuva-yı Mürettebe Komutanlığına atandı. Bu dönemde Çanakkale'nin

“Yüzyıllar nadir olarak dâhi yetiştirir. Şu talihsizliğimize bakın ki, o büyük dâhi çağımızda Türk Milleti’ne nasip oldu.”

– David L'lyod George

askerî açıdan stratejik olabilecek tüm noktalarını keşfetmeye çalıştı. İlyada Destanı, Truva Savaşı, Büyük İskender'in ordusuyla Çanakkale Boğazından geçişi gibi tarihi olaylara ilişkin kaynaklarda belirtilen tüm noktaları inceledi, bölgedeki olası bir savaşa ilişkin öngörülerini notlarına kaydetti.

**16 Şubat 1913** Bolayır Kolordusu kurmay başkanı olarak atandı.

**22 Temmuz 1913** Mustafa Kemal'in kurmay başkanı olduğu Bolayır Kolordusu Edirne'yi Bulgarlardan geri aldı.



Sofya Askerî Ataşeliği

**27 Ekim 1913** Sofya Askerî Ataşeliğine atandı.

**6 Kasım 1913** Trablusgarp'ta Bingazi savaşlarında gösterdiği başarı ve kahramanlık nedeniyle 4. Rütbeden Osmani Nişanı verildi.

“Savaşta Türkiye'yi kurtaran, savaştan sonra da Türk ulusunu yeniden dirilten Atatürk'ün ölümü, yalnız yurdu için değil, Avrupa için de en büyük kayıptır. Her sınıf halkın onun ardından döktükleri içten gözyaşları bu büyük kahramanı ve modern Türkiye'nin Ata'sına değer bir görünümünden başka bir şey değildir.”

– Winston Churchill  
İngiltere Başbakanı

**1 Mart 1914** Mustafa Kemal, yarbaylığa terfi etti.

**11 Mayıs 1914** Sofya Ataşeliği esnasında Bulgarların ulusal gününde düzenlenen baloya Topkapı Sarayı'ndan özel izinle getirttiği “uçbeyi” kıyafeti ile katılarak tüm dikkatleri üzerinde topladı. Kurduğu manevi üstünlük ile Osmanlı Devleti'nin varlığını ve kudretini hissettirmeyi başardı. Bulgaristan'ın büyüme ve modernleşme

“Benim üzüntüm iki türlüdür. Önce büyük bir adamın kaybindan dolayı bütün dünya gibi üzgünüm. İkinci üzüntüm ise, bu büyük adamla tanışmak konusundaki içten dileğimin gerçekleşmesine olanak kalmamış olmasıdır.”

– Franklin D. Roosevelt  
ABD Başkanı

sancılarını geçirdiği dönemi siyasi ve askerî tüm yönleriyle dikkatle izledi. Bu gözlemleri sonucu ülkesinde modern ve halkçı bir rejim kurmak konusundaki fikirleri olgunlaştı.

**1 Ağustos 1914** Birinci Dünya Savaşı başladı.

**11 Kasım 1914** Osmanlı Devleti Esad Paşa, Fevzi Paşa, Yarbay Mustafa Kemal Bey, İsmet Bey, Kâzım Karabekir gibi değerli kurmaylarının karşıt görüşüne rağmen Almanya yanında Birinci Dünya Savaşı'na girdi.

## “Anafartalar Kahramanı”

### Mustafa Kemal 1915

**25 Şubat 1915** Yarbay Mustafa Kemal, Eceabat (Maydos)'ta bulunan 19. Tümen Komutanlığına atandı.

**19 Şubat-18 Mart 1915** Çanakkale Cephesi'nde İtilaf Devletlerince düzenlenen deniz harekâtının en kapsamlısı 18 Mart 1915'te gerçekleşti. Çanakkale Boğazı'nı geçmeye teşebbüs eden İngiliz ve Fransız donanmaları aldıkları ağır zayıt sonucu Çanakkale Boğazı'nı geçemedi. Yenilmez denilen düşman donanmaları tarihi bir hezimetle uğradı. Yarbay Mustafa Kemal, denizden başarısız olan düşmanın kara harekâtı deneyeceğini ve İngiliz çıkarmasının Anafartalar bölgesinden yapılacağına dair öngörülerini Osmanlı ordusunun



Kurmay Binbaşı.  
Trablusgarp



Anafartalar Grup  
Komutanı



başındaki Alman General Liman von Sanders ile paylaştı. Ancak Liman von Sanders'in öngörülerini farklıydı ve orduyu buna göre konuşlandırdı. Gelişmeler, Mustafa Kemal'i haklı çıkardı.



Çanakkale'de

**25 Nisan 1915** Çanakkale Kara Muharebeleri'nin başladığı gün olan 25 Nisan 1915 sabahı, düşmanın Arıburnu, Seddülbahir ve Kumkale sahillerinden çıkarma hareketine başlaması üzerine 19. Tümen Komutanı Yarbay Mustafa Kemal, kendisine bu yönde bir emir gelmemiş olmasına rağmen yanına 57. Alay'ı ve bir dağ bataryasını alarak bölgeye ulaştı. Conkbayırı'nda 27. Alay'ın geri çekildiğini görmesi üzerine "Ben size taarruzu değil ölmeyi emrediyorum. Biz ölüncüye kadar geçecek zaman zarfında yerimiz başka kuvvetler ve komutanlar geçebilir." diyerek askerleri yeniden savaş durumuna geçirdi. 57. Alay'ın tamamının şehit düştüğü kanlı savaşın sonunda işgal orduları geri çekilmek zorunda kaldı. Yarbay Mustafa Kemal, öngörülerini sayesinde İtilaf Devletleri güçlerinin karadan yapacağı çıkarmaları doğru tahmin ederek olası işgali önlemiş oldu. Yarbay Mustafa Kemal, 25 Nisan 1915'teki Arıburnu taarruzunda gösterdiği başarıdan dolayı "Arıburnu Kuvvetler Komutanlığı"na getirildi ve 25 Nisan 1915'ten 16 Mayıs 1915'e kadar bölgedeki tüm kuvvetleri tek başına komuta etti.

**30 Nisan 1915** 19. Tümen Komutanı Kurmay Yarbay Mustafa Kemal Bey, savaş sırasında göstermiş olduğu faal ve fedakâr hizmetlerden dolayı, padişah tarafından "Gümüş İmtiyaz Madalyasıyla" ödüllendirildi.

**9-10 Mayıs 1915** Arıburnu Cephesinde taarruza

geçen düşman, Mustafa Kemal'in 19. Tümeni'ne bağlı birliklerle durduruldu ve geri püskürtüldü. Mustafa Kemal'in muharebeyi yönettiği tepeye, 3. Kolordu Komutanlığının emriyle 'Kemalileri' adı verildi.

**17 Mayıs 1915** Padişah tarafından "Altın Liyakat Madalyası" ile ödüllendirildi.

**23 Mayıs 1915** Alman İmparatoru tarafından Demir Hac Nişanı verildi.

**1 Haziran 1915** Gelibolu'daki başarılarından dolayı "albaylık" rütbesine terfi ettirildi.

**15 Temmuz 1915** Fakon Harp Madalyası verildi.

**8-9 Ağustos 1915** Anafartalar Grubu Kumandanı olarak tayin edildi.

**10 Ağustos 1915** Mustafa Kemal komutasındaki kuvvetler, Conkbayırı'nda İngilizlere başarılı bir taarruz gerçekleştirdi. (Birinci Anafartalar Zaferi) Savaş sırasında, bir şarapnel parçasının göğüs cebindeki saati parçalayarak geri dönmesi sonucu Mustafa Kemal mutlak bir ölümden kurtuldu.

**21 Ağustos 1915** İngilizlere karşı Albay Mustafa Kemal komutasında yürütülen ikinci taarruz ile İkinci Anafartalar Zaferi kazanıldı.

**1 Eylül 1915** Mustafa Kemal'e, Gelibolu yarımadasındaki başarılarından dolayı Gümüş Liyakat Madalyası verildi.

**19 Aralık 1915** İngilizler, işgal ettikleri siperleri boşaltarak gece Anafartalar Arıburnu bölgesinden gizlice çekildi. Albay Mustafa Kemal, Çanakkale'de "Anafartalar Kahramanı" sıfatını kazandı ve "Çanakkale Cephesi'nin Büyük Kumandanı" olarak şöhreti Anadolu'ya kadar ulaştı. Çanakkale Savaşları ile ortaya çıkan "Çanakkale Ruhu" Millî Mücadele'de Türk Milleti'nin en önemli silahı oldu.

## Mustafa Kemal Paşa Doğu Cephesi'nde

1916-1918

**17 Ocak 1916** Mustafa Kemal'e, "Anafartalar Grubu Komutanlığı" dönemindeki üstün başarıları sebebiyle padişah adına "Muharebe Altın Liyakat Madalyası" verildi.

**26 Mart 1916** Mustafa Kemal, 16. Kolordu Komutanlığına atanarak Diyarbakır'a geldi.

**1 Nisan 1916** Mustafa Kemal, "Tuğgeneralliğe (Mirliva)" terfi etti.

“İki Mustafa Kemâl vardır. Biri, ben, fâni Mustafa Kemâl; diğeri milletin içinde yaşattığı Mustafa Kemâller idealidir. Ben onu temsil ediyorum. Herhangi bir tehlike ânında ben ortaya çıktımsa, beni bir Türk anası doğurmadı mı? Feyiz milletindir, benim değildir.”  
(1935)

“Atatürk adı insana bu yüzyılın büyük insanlarından birinin tarihî başarılarını, Türk ulusuna ilham veren önderliğini, modern dünyayı anlayışındaki ileri görüşlülüğü ve bir askerî önder olarak kudret ve cesaretini hatırlatmaktadır. Ölümünün yıl dönümünde bu büyük adamı saygı ile selamlarım.”

— John F. Kennedy  
ABD Başkanı

“Hayatını, yurdunu yeniden şerefle diriltmeye hasretmiş olan hararetli yurtseverin ve büyük devlet adamının göçtüğü şu anda, derin bir heyecanla Türkiye'nin yasına katılıyorum. Onun akılcı ve barışçı yollarla gerçekleştirilen eseri, milletler tarihinde seçkin bir yer tutacaktır.”

— Albert Lebrun  
Fransa Cumhurbaşkanı

“Atatürk, tarih boyunca gelip geçmiş en büyük devlet adamlarından biridir. Hiçbir zaman yaşadığı zamanın üzerinde durmamış, yarını görerek ona göre iş görmüştür. Atatürk'ü Mussolini ve Hitler gibi yöneticilerden ayıran nokta işte bu niteliktedir. Onlar her yaptıklarında kendilerini düşünerek hareket ediyorlardı. Atatürk kendisinden ötesini 20-30 yıl ilerisini görerek hareket ederdi.”

— Lord Kinross

**7/8 Ağustos 1916** Mustafa Kemal Paşa komutasındaki kuvvetler Muş'u ve Bitlis'i Rus işgalinden kurtardı.

**12 Aralık 1916** Mustafa Kemal Paşa'ya Muş ve Bitlis cephelerindeki başarıları sebebiyle “İkinci Rütbe'den Mecidi Nişanı” verildi.



Halep'te

**17 Şubat 1917** Merkezi Şam'da bulunan Hicaz Kuvve-i Seferiye Komutanlığına atandı.

**15 Ağustos 1917** Filistin Cephesi'nde 7. Ordu Komutanlığına atandı, ancak 6 Ekim 'de Yıldırım Orduları Komutanı Mareşal Falkenhein'le yaşadığı anlaşmazlık sonucu 7'nci Ordu Komutanlığından istifa etti.

**16 Aralık 1917** Mustafa Kemal'e, o güne kadarki üstün başarıları sebebiyle “Birinci Rütbe'den Kılıçlı Mecidi Nişanı” verildi.

**19 Aralık 1917** Mustafa Kemal, Velihaht VI. Mehmet Vahdettin'in maiyetinde Almanya ve Avusturya'ya gitti.

**7 Ağustos 1918** Mustafa Kemal Paşa, General Falkenhayn'ın yerine atanan Mareşal Liman von Sanders'in emrindeki 7. Orduya tekrar komutan olarak atandı.



Fahri Yaverlik

**22 Eylül 1918** Mustafa Kemal Paşa'ya İngiliz taarruzu karşısında 7. Orduyu Şeria Nehri'nin doğusuna alma kararı alması ve ordusunu imhadan kurtarması sebebiyle “fahri yaverlik” unvanı verildi.

**26 Ekim 1918** İngilizler Halep'e girdi. Mustafa Kemal komutasındaki 7. Ordu birlikleri,

İngiliz taarruzlarını Halep'in kuzeyinde durdurdu ve düşmanın bu hattı geçmesine imkân verilmedi.

**30 Ekim 1918** Osmanlı Devleti ile İtilaf Devletleri arasında Mondros Ateşkes Antlaşması imzalandı.

**31 Ekim 1918** Mareşal Liman von Sanders Yıldırım Orduları Grup Komutanlığını Mustafa Kemal Paşa'ya devretti.

**5 Kasım 1918** Atatürk'ün Sadrazam Ahmet İzzet Paşa'ya telgrafı “...Pek ciddi ve samimi olarak arz ederim ki, mütareke şartları arasında yanlış yorum ve anlamayı ortadan kaldıracak önlemler alınmadıkça, orduları terhis edecek ve İngilizlerin her dediğine boyun eğecek olursak İngilizlerin ihtiraslarının önüne geçmeye imkân kalmayacaktır”

**7 Kasım 1918** Yıldırım Orduları Grubu Komutanlığı ile 7.Ordu Karargâhı kaldırıldı. Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'da Harbiye Nezareti emrine verildi.

**“Geldikleri Gibi Giderler..”  
1919**

**13 Kasım 1918** İstanbul'a döndüğünde Marmara Denizi'nde işgal kuvvetlerinin gemileri demirlemişti. “Geldikleri gibi giderler” dedi. İstanbul'da devlet erkânından, asker ve fikir adamlarına kadar pekçok kesimle görüşmeler yaptı, teslimiyetçi fikirleri kırmak için çabaladı. Nihayetinde kurtuluşun Anadolu'dan başlaması gerektiğine karar verdi.



Tuğgeneral





Amasya'ya giderken Tokat



Erzurum Kongresi süreci



Sivas Kongresi süreci



Samsun'a çıkmadan önce

**30 Nisan 1919** Mustafa Kemal Paşa, 9. Orduya Müfettiş olarak atandı. Görevi işgallere karşı halkın oluşturduğu direnişi kırmak, millî cemiyetleri dağıtmak ve olayları bastırmaktı.

**15 Mayıs 1919** Yunan birlikleri İzmir'i işgal etti.

**16 Mayıs 1919** Mustafa Kemal, Anadolu'ya geçmek üzere Bandırma Vapuru ile İstanbul'dan ayrıldı. Vapur İngilizler tarafından durdurularak silah araması yapıldığında maiyetindekilere: "Biz, Anadolu'ya silah ve cephane değil; ülkü ve inanç dolu bir kafa götürüyoruz!" dedi.

## Millî Mücadele'nin Lideri Mustafa Kemal Paşa

**19 Mayıs 1919** Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a geldi. Millî Mücadele'nin başladığı bu günü daha sonra doğum günü olarak seçecektir.

**22 Mayıs 1919** Mustafa Kemal Paşa'nın Sadaret'e Samsun Raporu: "...Millet birlik olup hâkimiyet esasını, Türklük duygusunu hedef kabul etmiştir."

**25 Mayıs 1919** Mustafa Kemal Paşa, Samsun'dan Havza'ya geldi. Burada düzenlenen miting ve yayımlanan Havza Genelgesi ile İzmir'in işgalinin telgraflar ve mitingler ile protesto edilmesini istedi.

**11 Haziran 1919** Mustafa Kemal Paşa, Havza'dan Amasya'ya geldi.

**21 Haziran 1919** Mustafa Kemal Paşa, İstanbul'da bulunan bazı tanınmış kimselere (Abdurrahman Şeref, Reşit Akif Paşa, Ahmet

İzzet Paşa, Halide Edip, Kara Vasıf, Ahmet Rıza, Seyit Bey, Ferit (Tek) Bey, Ferit Paşa, Câmi Bey) Amasya'dan mektup göndererek onları Millî Mücadele'ye davet etti.

**22 Haziran 1919** Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa Rauf Bey ve Refet Bey tarafından hazırlanıp imzalanan Amasya Genelgesi Anadolu'daki mülki ve askerî makamlara iletilti: "Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığı tehlikededir. Milletin bağımsızlığını yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır."

**3 Temmuz 1919** Mustafa Kemal Paşa, Rauf Bey ile beraber Erzurum'a geldi.

**9 Temmuz 1919** Mustafa Kemal Paşa, resmî göreviyle beraber askerlik mesleğinden istifasını bildiren genelge gönderdi: "Bundan sonra mukaddes millî gayemiz için her türlü fedakârlıkla çalışmak üzere milletin sinesinde bir ferd-i mücahit suretiyle bulunmakta olduğumu arz ve ilân eylerim"

**23 Temmuz 1919** Erzurum Kongresi açıldı, başkanlığa Mustafa Kemal Paşa seçildi. Millî sınırlar içinde vatanın bölünmez bütünlüğü, Kuvayimilliyeyi etkin, millî iradeyi hâkim kılmak esas olduğu, Temsil Heyeti oluşturulması gerektiği karara bağlandı.

**29 Temmuz 1919** Vükelâ Meclisi tarafından Mustafa Kemal ve Rauf Bey için yakalama kararı çıkarıldı.

**7 Ağustos 1919** Erzurum Kongresi tamamlandı. Mustafa Kemal, Erzurum Kongresi tarafından Heyet-i Temsiliye Reisliği'ne seçildi

**2 Eylül 1919** Mustafa Kemal Paşa, Sivas'a geldi.

**3 Eylül 1919** Sadrazam Damat Ferit Paşa Hükümetinin görevlendirdiği Ali Galip, Sivas Kongresi'nin yapılmasını engellemek ve Mustafa

“Türk milleti büyük bir arslandır. Biz hepimiz onun tüyleri arasına sıkışmış ve sığınmış göz ile görülmez küçük varlıklarız. O arslanın büyük hareketleri ve hamleleri ise inkılâp hareketleri ve hamleleridir. Bu arslanı tahrik edebilmek... İşte bizim için iftihar edebilecek rol budur.”

“O büyük insan yalnız  
Türkiye için değil, bütün  
Doğu, bütün Doğu  
ulusları için de en büyük  
önderdi.”

– Amanullah Han  
Afğan Kralı

“Mustafa Kemal  
Bey, sorumluluk  
yüklenmekten  
korkmayan doğuştan bir  
şefidi. 25 Nisan sabahı  
19’uncu Tümeniyle  
kendiliğinden düşmana  
saldırmaya karar verdi,  
onu kıyıya sürdü ve  
sonra üç ay boyunca  
kendisine yapılan  
çetin saldırılara inatçı  
ve sarsılmaz bir karşı  
koymada bulundu.  
Onun azmine tam olarak  
güvenebilirdim.”

– Liman Von Sanders  
Alman General

“Pek çok devrimci  
görüldü, ancak hiç  
biri Atatürk’ün göze  
aldığı ve başardığı şeyi  
yapamadı.”

– Messenger D’Athenes gazetesi  
Yunanistan

Kemal Paşa’yı ortadan kaldırmak üzere kalkışma  
tertip etme girişiminde bulundu ama başaramadı.



Sivas Kongresi

**4-11 Eylül 1919** Sivas  
Kongresi yapıldı. Mustafa  
Kemal Paşa, kongre  
başkanlığına seçildi. Manda  
ve himaye kesin olarak  
reddedildi. Bütün yararlı  
cemiyetlerin birleştirilmesi

ve Millî Mücadele’nin tek bir merkezden  
yönetilmesi kararlaştırıldı.

**14 Eylül 1919** Mustafa Kemal Paşa, Sivas  
Kongre Heyeti adına Padişah VI. Mehmed  
Vahdettin’e, Damat Ferit Paşa’nın ihanetlerini  
belirten uyarı yazısı gönderdi. 27 Eylül’de Damat  
Ferit Paşa ve kabinesi istifa etmek zorunda kaldı.

**15 Eylül 1919** Mustafa Kemal, Sivas’tan, Heyet-i  
Temsiliye’nin, milletin tek yetkili makamı olduğunu  
ilân etti.

**3 Ekim 1919** Mustafa Kemal Paşa’nın Sadrazam  
Ali Rıza Paşa’ya telgrafı: “Yeni kabine, Erzurum  
ve Sivas Kongrelerinde tayin ve tespit edilen  
millî örgüt ve amaçlara saygı gösterdiği takdirde  
Kuvayimilliyeye ona yardımcı olacaktır”

**20 Ekim 1919** Mustafa Kemal Paşa, Rauf Bey  
ve Bekir Sami Bey, İstanbul Hükümetinin Bahriye  
Nazırı Salih Paşa ile görüştüler ve Mebuslar  
meclisinin bir an evvel toplanması hususunda  
uzlaşarak Amasya Protokolü’nü imzaladılar.

**25 Ekim 1919** Atatürk’ün, Amasya’da Tasvir-i  
Efkâr muhabiri Ruşen Eşref (Ünaydın) Bey’e,  
millî hareketin karakteri hakkında demeci:  
“Dünya, milletimizin hayatına ya hürmet edip  
onun birlik ve bağımsızlığını onaylayacaktır,  
ya da son topraklarımızı son insanlarımızın  
kanıyla suladıktan sonra bütün bir milletin ölüsü  
üstünde reddolunmuş istilâ hırsını tatmin etmek  
mecburiyetinde kalacaktır!”

**27 Aralık 1919** Mustafa Kemal Paşa, Ankara’da  
Oğuz Türk geleneği olan, devletin ve milletin  
buhran yaşadığı “Kızılca Günler”de kurulan  
Seymen Alayı geleneği ile karşılandı. Yurtden  
dört bir yanından gelen temsilciler ile Türk milleti  
kendisini bu “Kızılca Gün”den kurtaracak lideri  
seçmişti.



İlk Meclis

**TBMM Kuruluyor: “Egemenlik  
Kayıtsız Şartsız Milletindir”  
1920**

**28 Ocak 1920** Osmanlı Meclis-i Mebusanı gizli  
toplantısında Misakımillî’yi kabul etti.

**17 Şubat 1920** Osmanlı Meclis-i Mebusanı  
“Misakımillî’yi yabancı parlamentolara ve basına  
bildirme kararı aldı.

**16 Mart 1920** İstanbul, resmî olarak işgal edildi.

**16 Mart 1920** Mustafa Kemal Paşa, İstanbul’un  
işgalini İstanbul Hükümetine ve bütün devletlere  
gönderdiği bir yazı ile protesto etti: “... Bugün,  
İstanbul’u zorla işgal etmek suretiyle Osmanlı  
Devleti’nin yedi yüz senelik hayat ve egemenliğine  
son verildi. Yani bugün Türk milleti, medenî  
kabiliyetinin, yaşama ve bağımsızlık hakkının ve  
bütün geleceğinin savunmasına davet edildi.”

**19 Mart 1920** Mustafa Kemal Paşa’nın Ankara’da  
bir meclis toplanması yolunda acele seçim  
yapılması için vilayetlere, mutasarrıflıklara ve  
kolordu komutanlarına genelgesi: “Ankara’da

olağanüstü yetkiye sahip bir meclis, millet işlerini  
yönetmek ve denetlemek üzere toplanacaktır!”

**6 Nisan 1920** Mustafa Kemal Paşa’nın emriyle  
Anadolu Ajansı kuruldu.

**11 Nisan 1920** Meclis-i Mebusan binasına  
İngilizler tarafından kilit vuruldu. İçinde çalışmakta  
olan milletvekilleri dışarı atıldı.



Meclis Açılışı

**23 Nisan 1920** Ankara’da Büyük Millet Meclisi  
açıldı.

**24 Nisan 1920** Mustafa Kemal Paşa, Meclis  
Başkanlığı’na seçildi.

**26 Nisan 1920** Mustafa Kemal Paşa Sovyet lideri  
Lenin’e mektup göndererek Sovyet Rusya ve Türk  
Hükümetinin emperyalizme karşı ortak mücadele  
içinde olması gerektiğini belirterek savaşta  
kullanılmak üzere aynı ve nakdi destek istedi.

**27 Nisan 1920** Mustafa Kemal Paşa’nın  
Büyük Millet Meclisi adına padişah VI. Mehmed  
Vahdettin’e telgrafı: “Millî savunmamızı,  
düşmanların bayrakları babalarımızın ocaklarının  
üstünden çekilinceye kadar terk edemeyiz. İstanbul  
mabetleri etrafında düşman askerleri gezdikçe,  
öz vatan toprakları üstünden yabancı adamların  
ayakları çekilmedikçe, biz mücadelemizde devam  
etmeye mecburuz. Kendi hükümetimizin idaresi  
altında bedbaht ve fakir yaşamak, yabancı esareti  
karşılığı kavuşacağımız huzur ve mutluluğa bin  
kere üstündür”

**30 Nisan 1920** Mustafa Kemal Paşa, Büyük



Millet Meclisi'nin açılışını bir nota ile Avrupa Dışişleri Bakanlıklarına bildirdi.

**22 Haziran 1920** Yunan orduları İtilaf Devletlerinin teşvikiyle genel taarruza geçti.



Sevr Anlaşması

**10 Ağustos 1920** Sevr Antlaşması imzalandı.

**13 Eylül 1920** Halkçılık Programı, Mustafa Kemal Paşa tarafından TBMM'de okundu. Temel olarak egemenliğin ve iradenin TBMM'de ve halkta olduğunu vurgulandığı metin, 1921 Anayasası'nın taslağını oluşturdu.

## Yoklukla Geçen Savaşın Parolası: "Ya İstiklal Ya Ölüm"

### 1921-1922

**6-11 Ocak 1921** Birinci İnönü Zaferi ile İsmet Paşa komutasındaki Türk ordusu Batı Cephesi'nden taarruza geçmiş olan Yunan ordusunu Eskişehir'de durdurarak geri püskürttü. Bir yandan Çerkez Ethem sorunu ile uğraşan, bir yandan düzenli ordu olma sürecini tamamlamaya çalışan Türk ordusunun bu başarısını Mustafa Kemal Paşa şu sözlerle ifade etti: "Yeni Türkiye Devleti'nin küçük, fakat millî ülkülü genç ordusu, en dar bir hesapla üç kat üstün düşmanı İnönü Meydan Muharebesi'nde mağlup etti. Strateji sanatının en nazik icabatını isabetle uyguladı. İç hatların kullanılmasında harp tarihine parlak bir misal yazdı..."

**20 Ocak 1921** Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (İlk Anayasa) Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildi.

**28 Ocak 1921** Mustafa Kemal Paşa, Londra'da toplanacak barış konferansı için Osmanlı heyetinde yer almak üzere Büyük Millet Meclisi'nden de üye isteyen Tevfik Paşa'nın telgrafına verdiği yanıtta, milleti temsile fiilen ve hukuken Büyük Millet Meclisi'nin yetkili olduğunu, çağırının doğrudan Büyük Millet Meclisi'ne yapılması gerektiğini bildirdi.



Batı Cephesi, Eskişehir

**8 Şubat 1921** Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile "Büyük Millet Meclisi" yerine "Türkiye Büyük Millet Meclisi" (TBMM) adı resmîyet kazandı.

**23 Şubat 1921** Londra Konferansı'nda İstanbul Hükümeti temsilcisi Tevfik Paşa, Türk milletinin gerçek ve tek temsilcisinin Ankara Hükümeti olduğunu söyleyerek sözü Ankara Hükümetinin temsilcisi Bekir Sami Bey'e bıraktı.

**23 Mart-1 Nisan 1921** Birinci İnönü Savaşı ile sonuç elde edemeyen Yunan orduları, Türk kuvvetlerinin güçlenmesine imkân vermeden saldırdıya geçti. İkinci İnönü Zaferi ile sonuçlanan savaş sonrası Mustafa Kemal'in, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya cevap telgrafı: "... Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makus talihini de yendiniz.."

**23 Nisan 1921** TBMM, açılış tarihi olan 23 Nisan yeni Türkiye'nin ilk millî bayramı olarak kabul etti.

**30 Haziran 1921** Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti (bugünkü Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu) kuruldu.

**16-21 Temmuz 1921** Ankara'da Maarif Kongresi toplandı. Bu kongre okul, öğrenci ve öğretmen mevcudunu tespit etmek, bu konuda yapılması gereken çalışmaları belirlemek ve eğitime millî bir yön vermek amacıyla çalışmalar yürüttü.

**25 Temmuz 1921** Kütahya-Eskişehir Muharebeleri sonucu Yunan ordularının ilerlemeleri nedeniyle Türk ordusu, Mustafa Kemal Paşa'nın direktifiyle Sakarya Nehri'nin doğusuna çekildi.

**5 Ağustos 1921** Türkiye Büyük Millet Meclisi, Mustafa Kemal Paşa'ya geniş yetkilerle ve üç ay süre ile Başkomutanlık yetkisi verdi.

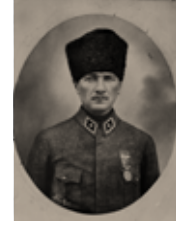
**7-8 Ağustos 1921** Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, Millî Mücadele'nin dönüm noktalarından olan Sakarya Meydan Muharebesi öncesi ordunun ihtiyacını karşılamak üzere Tekâlif-i Milliye Emirleri'ni yayımladı.

**23 Ağustos-13 Eylül 1921** Sakarya Meydan Muharebesi'nde 100 kilometrelik bir cephe hattında tarihin en önemli meydan muharebelerinden biri yaşandı. Yunan ordusunun üstün kuvvet ve silahlarla yaptığı taarruzda Türk savunma hatlarını zaman zaman kırdığı böyle bir ortamda Başkomutan Mustafa Kemal Paşa, 26 Ağustos'ta o tarihi emrini verdi: "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır. O sathı bütün vatanıdır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanı ile ıslanmadıkça terk olunamaz!"

**13 Eylül 1921** 22 gün 22 gece süren Sakarya Meydan Muharebesi, 13 Eylül 1921'de, düşmanın Sakarya Nehri'nin doğusunda tamamen yok edilmesiyle zaferle sonuçlandı.

**19 Eylül 1921** Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'ya Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kanunla "mareşal" rütbesi ve "gazi" ünvanı verildi.

**26-30 Ağustos 1922** Sakarya Zaferi'nden sonra bir yıl süren hazırlıklar sonucunda Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa, Büyük Taarruz'a geçme kararı aldı. 26 Ağustos gecesi başlayan ve Mustafa Kemal Paşa'nın ateş hattında bizzat



Mareşal

Zafertepe'den idare ettiği savaşta, Yunan ordusunun tamamen sarılması ve imha edilmesi suretiyle 30 Ağustos günü Dumlupınar (Başkomutanlık) Meydan Muharebesi kazanıldı.

**1 Eylül 1922** Düşman ordularının yurttan tamamen atılması için taarruz İzmir yönünde

devam etti. Başkomutan Mustafa Kemal Paşa'nın orduya tarihi emri: "Ordular! İlk Hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!"

**9 Eylül 1922** İzmir işgalden kurtarıldı, işgal kuvvetleri yurdu terketti.

**11 Ekim 1922** Mudanya Ateşkes Antlaşması imzalandı.

**1 Kasım 1922** TBMM kararıyla "hilafet" ve "saltanat" birbirinden ayrılarak saltanatın kaldırılmasına karar verildi.

**18 Kasım 1922** Yeni halife Abdülmecid Efendi seçildi.

**20 Kasım 1922** Lozan'da barış görüşmelerine İsmet İnönü başkanlığında bir heyet katılımıyla başlandı.

## Ulusal Onur ve Bağımsızlık Sembolü: Lozan Antlaşması 1923



Zübeyde Hanımın Vefatı

**14 Ocak 1923** Mustafa Kemal Paşa'nın annesi Zübeyde Hanım, İzmir'de vefat etti. Cenazesine gidemedi. İki hafta sonra 27 Ocak 1923'te mezarını ziyaret edebildi.

**29 Ocak 1923** Mustafa Kemal Paşa, İzmir'de Latife Hanım ile evlendi.



Başkomutan

“Kadınlar başka hiçbir ülkede bu kadar hızla ilerleyememişlerdir. Bir ulusun bu derece değişmesi, tarihte, gerçekten eşi olmayan bir olaydır.”

– Dailly Telegraph gazetesi İngiltere

“Tarih çok büyükler gördü. İskender’leri, Napolyon’lar, Washington’ları gördü. Ancak, yirminci yüzyılda büyüklük rekorunu, Atatürk, bu Türk oğlu Türk kırdı..”

– l’Illustration dergisi Fransa

“Sakarya’nın gazisi, istilâcılarının galibi ve İzmir’in fatihi, tarihte en çok hayranlığa değer örneklerden biri olarak yücelecektir. Atatürk, kendinde askerî deha ile devlet adamı ve filozof dehasını birleştirmişti..”

– Vangurdia gazetesi İspanya

**4 Şubat 1923** Lozan Konferansı, İtilaf Devletlerinin anlaşmayı Osmanlı Devleti’ne dayattıkları Sevr koşulları üzerine inşa etme çabaları nedeniyle kesildi.

**17 Şubat 1923** Mustafa Kemal Paşa’nın emriyle İzmir’de Türkiye İktisat Kongresi toplandı. Toplantıda:“Siyasî, askerî zaferler ne kadar büyük olursa olsunlar ekonomik zaferlerle taçlandırılmazlarsa, meydana gelen zaferler devamlı olmaz, az zamanda söner...” dedi.



Time

**24 Mart 1923** Mustafa Kemal Paşa, Time Dergisi’ne kapak olan ilk Türk oldu.

**23 Nisan 1923** 4 Şubat’ta kesilen Lozan Konferansı yeniden başladı.

**24 Temmuz 1923** Lozan Antlaşması, 8 ay süren çetin mücadele sonunda imzalandı. Yeni Türk Devletinin uluslararası alanda diğer devletlerle eşit haklara sahip, tam bağımsız bir devlet olduğu tüm dünya devletlerine tanındı. Sevr Antlaşması tarihe gömüldü.

## “Yaşasın Cumhuriyet”

**13 Ağustos 1923** Mustafa Kemal Paşa, ikinci defa Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçildi

**11 Eylül 1923** Halk Fırkası kuruldu. Mustafa Kemal Paşa, Halk Fırkası Genel Başkanlığına seçildi.

**13 Ekim 1923** Ankara başkent oldu.



Lozan Antlaşmasının onaylanması



Cumhurbaşkanı

**29 Ekim 1923** Türkiye Devletinin hükümet şeklinin Cumhuriyet olduğu TBMM’de “Yaşasın Cumhuriyet” sloganları ile kabul edildi. Gazi Mustafa Kemal Paşa oybirliği ile Cumhurbaşkanı seçildi.

## İnkılâplar Dönemi: Bir Millet Küllerinden Doğuyor 1924-1928

**3 Mart 1924** Tevhid-i Tedrisat (Öğretimin Birliği) Kanunu, TBMM’de kabul edildi.

**3 Mart 1924** Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu.

**3 Mart 1924** Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Vekâleti Kaldırılmasına Dair Kanun (yerine Genelkurmay Başkanlığı kuruldu) TBMM’de kabul edildi.

**18 Mart 1924** Köy Kanunu çıkarıldı.

**8 Nisan 1924** Şerîye Mahkemeleri kaldırıldı.

**20 Nisan 1924** Yeni Anayasa (Teşkilât-ı Esasiye Kanunu) kabul edildi.

**12 Mayıs 1924** Gölcük tersanesi kuruldu.

**24 Mayıs 1924** Haydarpaşa Limanı yabancılardan satın alındı.

**25 Mayıs 1924** Fransa’nın Paris kentinde düzenlenen 1924 Yaz Olimpiyatları’na Türkiye 5 spor branşında 41 sporcu ile katıldı. Genç Cumhuriyet’in katıldığı bu ilk uluslararası turnuvaya 28 bin liralık önemli bir bütçe ayrıldı.

**26 Ağustos 1924** Mustafa Kemal Paşa direktifiyle, Ankara’da Türkiye İş Bankası kuruldu.

**1 Eylül 1924** Ankara’da Musiki Muallim Mektebi kuruldu.

**2 Eylül 1924** Ankara Fişek Fabrikası kuruldu.

**16 Şubat 1925** Türk Tayyare Cemiyeti (Türk Hava Kurumu) kuruldu. Mustafa Kemal Paşa, açılış konuşmasında: “İstikbal göklerde. Çünkü göklerini koruyamayan milletler yarınlardan asla emin olamazlar” dedi.

**17 Şubat 1925** Aşar vergisi kaldırıldı.

**5 Mayıs 1925** Atatürk Orman Çiftliği kuruldu. Gazi Paşa, Türk çiftçisine örnek teşkil etmek üzere modern yöntemlerle bağcılık, bahçecilik ve hayvancılık faaliyetleri yapmak ve yerli üretimi desteklemek amacıyla kendisine armağan edilen araziye “orman çiftliği” adıyla yerli tarımsal üretimi öncü bir tesise dönüştürdü. Çiftliği, 1937’de hazineye bağışladı.

**5 Ağustos 1925** Mustafa Kemal Paşa ile Latife Hanım boşandı.

**5 Kasım 1925** Cumhuriyet’in ilk yükseköğretim kurumu Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi “Ankara Adliye Hukuk Mektebi” adıyla açıldı. Gazi Mustafa Kemal Paşa, açılış törenindeki konuşmasında: “Cumhuriyet’in güç ve dayanağı olacak bu büyük kurumun açılışında hissettiğim mutluluğu hiçbir girişimde duymadım.” dedi.

**25 Kasım 1925** Şapka Kanunu onaylanarak yürürlüğe girdi.

**2 Aralık 1925** Eskişehir Hava Tamirhanesi kuruldu.

**5 Aralık 1925** Şakir Zümre adlı girişimci tarafından ilk savunma sanayii fabrikası kuruldu.

**6 Aralık 1925** TBMM kararıyla uluslararası saat ve takvim kabul edildi.

**17 Şubat 1926** Türk Medeni Kanunu kabul edildi.

**22 Nisan 1926** Borçlar Kanunu kabul edildi.

**29 Mayıs 1926** Türk Ticaret Kanunu kabul edildi.





**5 Haziran 1926** Türkiye, İngiltere ve Irak arasında, Türk-İrak sınırını belirten antlaşma imzalandı. Musul petrolerinin %10'unun 25 yıl boyunca Türkiye'ye verilmesi karar verildi.

**12 Haziran 1926** Genç Türkiye Cumhuriyeti'nin ürettiği tarım ve maden ürünlerini tanıtmak ve ihraç edebilmek amacıyla yüzer sergi haline dönüştürülen Karadeniz Gemisi, tüm Avrupa'yı gezmek üzere İstanbul'dan hareket etti. Karadeniz Gemisi Projesi ile 86 günde yaklaşık 65 bin ziyaretçiye Türk mallarını tanıttı.

**15 Haziran 1926** Mustafa Kemal Paşa'ya İzmir'de suikast düzenlendi.

**1 Temmuz 1926** Kabotaj Kanunu yürürlüğe girdi.

**6 Ekim 1926** İlk uçak fabrikası Kayseri'de açıldı.

**30 Ekim 1926** Kırıkkale Mühimmat Fabrikası kuruldu.

**26 Kasım 1926** Türkiye'nin ilk millî şeker üretim tesisi olan Alpüllü Şeker Fabrikası. Kırklareli'de açıldı.

**17 Aralık 1926** Türkiye'nin ikinci millî şeker üretim tesisi olan Uşak Şeker Fabrikası açıldı.



**21 Şubat 1927** Time Dergisi, Mustafa Kemal'i ikinci kez kapak yaptı.

**23 Nisan 1927** Türkiye Himaye-i Etfal Cemiyeti tarafından 1925 yılından itibaren Çocuk Günü olarak kutlanan 23 Nisan günü, 1927 yılında ilk defa Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa himayesinde Çocuk Bayramı olarak kutlandı. Meclis açılışını temsil eden bu tarihi millî bayram olarak çocuklara atfeden ilk ve tek devlet Türkiye olmuştur.

**6 Mayıs 1927** Türkiye'de ilk radyo yayını İstanbul Radyosu tarafından yapıldı.

**28 Mayıs 1927** Teşvik-i Sanayi Kanunu yayımlandı.

**31 Mayıs 1927** Devlet Demiryolları ve Limanları İdare-i Umumiyesi kuruldu. Yurdu "demir ağlarla örmeyi" ilke edinen kurum sekiz yıl gibi kısa bir sürede 2.600 km'lik ray döşemeyi başardı.

**1 Haziran 1927** Bünyan Dokuma Fabrikası hizmete girdi.

**10 Haziran 1927** Türkiye'nin en prestijli at yarışları olan Gazi Koşusu ilk kez Mustafa Kemal Paşa'nın öncülüğünde düzenlendi.

**6 Temmuz 1927** Şûrâ-yı Devlet (Danıştay) göreve başladı.

**9 Eylül 1927** Samsun-Havza Demiryolu hattı açıldı.

**15 Ekim - 20 Ekim 1927** Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa, günde altışar saat olmak üzere altı gün boyunca toplam 36 saat 33 dakika süren tarihi Büyük Nutuk'u TBMM kürsüsünden okudu : "Efendiler, bu nutukla, millî varlığı sona ermiş sayılan büyük bir milletin, istiklâlini nasıl kazandığını, ilim ve tekniğin en son esaslarına dayanan millî ve çağdaş bir devleti nasıl kurduğunu anlatmaya çalıştım. Bugün ulaştığımız sonuç,



Ben batı  
milletlerini,  
bütün dünyanın  
milletlerini tanırım.

Fransızları tanırım,  
Almanları, Rusları  
ve bütün dünyanın  
milletlerini şahsen  
tanırım ve bu

tanışmam da  
harb sahalarında  
olmuştur, ateş  
altında olmuştur.

Ölüm karşısında  
olmuştur. Yemin  
ederek size temin  
ederim ki, bizim

milletimizin  
manevî kuvveti  
bütün milletlerin  
manevî kuvvetinin  
üstündedir.

(1920)

“Atatürk, yüzyılımızın yetiştirdiği en büyük kişilerden ve en eşsiz deha ve erdemi kendisinde toplamış önderlerden birisi idi. O, savaşımının, çalışmasının, ahlâkının ve yaratıcılığının verimini ulusu için kullanmıştır.”

– Elifba gazetesi  
Suriye

“Atatürk, çağımızın en seçkin simasıdır. Filozofların ve şairlerin en güzel ve en yüksek sözlerle övdükleri ülküye, O, realist kafasıyla can vermiştir.”

– Demokratia gazetesi  
Amavutluk

“Atatürk gibi insanlar bir kuşak için doğmadıkları gibi belli bir devre için de doğmazlar. O'nlara önderlikleriyle yüzyıllarca uluslarının tarihinde yargı sürecek insanlardır..”

– Tahran gazetesi  
İran

asırlardan beri çekilen milli felâketlerin yarattığı uyanıklığın eseri ve bu aziz vatanın her köşesini sulayan kanların bedelidir. Bu sonucu, Türk gençliğine emanet ediyorum. Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklalini, Türk Cumhuriyeti'ni ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir. ... Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur!”

**1 Kasım 1927** Mustafa Kemal, ikinci defa Cumhurbaşkanlığına seçildi.

**12 Mayıs 1928** Türkiye İmar Bankası kuruldu.

**17 Mayıs 1928** Hifzısıhha Enstitüsü kuruldu. Ülke ihtiyacını karşılayacak düzeye gelmesi ile dışarıdan serum ithali durduruldu. Enstitüde tifüs, dizanteri, kolera, veba gibi hastalıklara karşı aşilar üretildi, pekçok salgın hastalık önleildi. Serum üretimi, BCG aşısı, çiçek aşısı, kuduz aşısı üretimleri ülke ihtiyacını karşılayacak düzeye getirildi, ithali durduruldu.

**18 Mayıs 1928** Anadolu Demiryolu Şirketi yabancıardan satın alındı.

**20 Mayıs 1928** Mustafa Kemal Paşa, ülkemizi ziyaret eden ilk devlet başkanı olan Afgan kralı ve eşini Ankara Palas'ta ağırladı.

**20 Mayıs 1928** Milletlerarası Rakamların Kullanılması Hakkında Kanun kabul edildi.

**13 Haziran 1928** Türkiye Cumhuriyeti ile Dünyu-u Umumiye arasında Osmanlı borçlarının nasıl ve hangi sürede ödeneceği konusunda bir sözleşme imzalandı.

**10 Temmuz 1928** Ankara Çimento Fabrikası açıldı.

**9 Ağustos 1928** Mustafa Kemal Paşa, İstanbul Gülhane Parkı'nda yeni harfler hakkında konuşması: "... Bizim ahenkli, zengin dilimiz yeni Türk harfleriyle kendini gösterecektir.”

**15 Ağustos 1928** Sanat ve iktisat tahsili için Avrupa'ya 40 öğrenci gönderildi.

**1 Kasım 1928** Yeni Türk Harflerinin kabul ve uygulanmasıyla ilgili yasa TBMM tarafından onaylanarak yürürlüğe girdi.

**24 Kasım 1928** Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, halka yeni yazıyı öğretmek üzere faaliyete geçecek olan Millet Mekteplerinin Genel Başkanlığını ve Başöğretmenliğini kabul etti.

**28 Kasım 1928** 25 bin kelimededen oluşan Yeni İmla Kılavuzu hazırlandı.

**1 Aralık 1928** Gazeteler yeni Türk harfleriyle çıktı.

## Genç Cumhuriyet Sağlam Temeller Üzerinde İnşa Ediliyor 1929-1936

**9 Nisan 1929** Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu mecliste kabul edildi.

**24 Nisan 1929** İcra ve İflas Kanunu mecliste kabul edildi.

**13 Mayıs 1929** Deniz Ticaret Kanunu mecliste kabul edildi.

**6 Ekim 1929** Ayancık Kereste Fabrikası açıldı.

**1 Şubat 1930** Kayseri Şarkışla demiryolu açıldı.

**20 Şubat 1930** Türk Parasını Koruma Kanunu kabul edildi.

**3 Nisan 1930** Türk kadınlarına belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanıyan yeni Belediye Kanunu kabul edildi. Türkiye'nin ilk kadın belediye başkanı Artvin Yusufeli'nden Sadiye Hanım oldu.

**22 Nisan 1930** Millî Sanayii Kongresi Ankara'da toplandı.

**11 Haziran 1930** Merkez Bankası kuruldu. Banka 3 Ekim 1931 tarihinde faaliyetlerine başladı.

**18 Temmuz 1930** Cumhuriyet döneminin ilk müzesi olan Ankara Etnografya Müzesi açıldı. 1927 yılında inşaat ve eser derleme süreci başlayan, 1928 yılında Gazi Mustafa Kemal ve Afgan Kralı Amanullah tarafından ziyaret edilen müze, 1930 yılında halka açılmıştır.

**30 Ağustos 1930** Ankara- Sivas demiryolu hattı açıldı. Doğu Anadolu'yu başkent Ankara ile bağlayan demiryolu millî ekonomi açısından önemli bir yatırım oldu.

**30 Eylül 1930** Vecihi Hürkuş kendi yaptığı uçak ile Göztepe'den Yeşilköy'e uçtu.

**27 Ekim 1930** Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal Paşa Ankara'ya gelen Yunanistan Başbakanı Venizelos ve Dışişleri Bakanı Mihalakopulos'u kabul etti.

**29 Ekim 1930** Cumhuriyet'in 7. yıldönümü nedeniyle Ankara'da düzenlenen geçit törenini Mustafa Kemal Paşa, Yunan Başbakanı Venizelos, Dışişleri Bakanı Mihalakopulos ve Macar Başbakanı Bethlen ile izledi.

**11 Kasım 1930** Fox Film şirketi, Ankara Gazi Çiftliğini filme aldı.

**13 Ocak 1931** Mustafa Kemal, Ankara'ya gelen Japon Prensi Takamatsu'yu Çankaya'da kabul etti.

**26 Mart 1931** Okka ve arşın gibi ağırlık ve uzunluk ölçü birimleri yerine, litre kilo, gram ve metre uygulanması kararlaştırıldı.

**12 Nisan 1931** Mustafa Kemal Paşa'nın direktifiyle Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti kuruldu. (Daha sonra "Türk Tarih Kurumu" adını almıştır.)

**4 Mayıs 1931** Mustafa Kemal Paşa, üçüncü kez Cumhurbaşkanlığına seçildi.

**6 Temmuz 1931** Resmî ziyaret için Türkiye'ye gelen Irak Kralı Faysal Ankara Palas'ta ağırlandı.

**25 Temmuz 1931** Cumhuriyet'in ilk basın yasası olan "Matbuat Kanunu" kabul edildi.

**6 Kasım 1931** İtalya'da yapılan Sakarya ve Dumlupınar denizaltıları donanmamıza katıldı.



**2 Aralık 1931** Çankaya'da Bulgar Başbakanı Muşanof'u kabul etti.

**12 Haziran 1932** Çankaya'da Hicaz Umumi Valisi Emir Faysal'ı kabul etti.

**2 Temmuz 1932** Birinci Türk Tarih Kongresi başladı.

**3 Temmuz 1932** Devlet Sanayi Ofisi Teşkili Hakkında Kanun kabul edildi. Ofis, devlet teşebbüsü şeklinde kurulacak sanayi kuruluşlarının doğrudan veya dolaylı olarak kurulmasına hizmet etti. 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu ile açılan yeni fabrikaların teçhizat sağlama, işletme ve üretim konularında devlet desteği ihtiyacı bu kurumun doğmasını sağladı. Sümerbank'ın kurulmasıyla lağvedildi.

**6 Temmuz 1932** Milletler Cemiyeti üye olması için Türkiye'yi davet etti. 18 Temmuz 1932 yılında alınan genel kurul kararıyla Türkiye Milletler Cemiyeti'ne girdi ve davet üzerine cemiyete üye olan ilk devlet olarak tarihe geçti.

**12 Temmuz 1932** Mustafa Kemal'in direktifiyle Türk Dili Tetkik Cemiyeti kuruldu. (Daha sonra "Türk Dil Kurumu" adını almıştır.) Mustafa Kemal'in vasiyetinde mal varlığını bıraktığı iki kurumdan biridir.

**26 Eylül 1932** Birinci Türk Dil Kurultayı başladı.

**27 Eylül 1932** Atatürk'ün, Dolmabahçe Sarayı'nda Amerika Genelkurmay Başkanı General Mac Arthur'un kabulünde: "Avrupa devlet adamları, başlıca anlaşmazlık konusu olan önemli siyasi sorunları, her türlü millî egoizmlerden uzak ve yalnız umumun yararına olarak, son bir gayret ve tam bir niyetle ele almazlarsa korkarım ki, felâketin önu alınamayacaktır. Ayrıca şunu da ekliyim; Avrupa'da vuku bulacak bir savaşın galibi, ne İngiltere ne Almanya, sadece Sovyet Rusya olacaktır"

**16 Aralık 1932** Samsun-Sivas demiryolu açıldı.

**28 Aralık 1932** Yabancı sermayeli Terkos Şirketinin imtiyazı devlet tarafından satın alınarak yeni kurulan İstanbul Sular İdaresi'ne verildi.

**4 Ocak 1933** Türk Dili Tetkik Cemiyeti toplantısına Mustafa Kemal başkanlık yaptı.

**20 Haziran 1933** Havayolları Devlet İşletme İdaresi kuruldu.

**20 Haziran 1933** Yüksek Ziraat Enstitüsü kuruldu. Millî tarımın öz kaynaklar kullanılarak modern yöntemlerle yapılması amacıyla atılan önemli adımlardan biri 1927'de Alman bilim insanları



Ankara'ya davet edilmesiydi. Heyetteki uzmanların önerisi üzerine 1930'da, tarımsal yüksek eğitim kurumu olan Ankara Yüksek Ziraat Mektebi açıldı. 1933 yılına gelindiğinde mektebin kapasitesi geliştirilerek enstitüye dönüştürüldü.

**11 Temmuz 1933** Sümerbank kuruldu. Millî ekonominin en önemli itici gücü olan Sümerbank bünyesinde, tekstil ve deri başta olmak üzere birçok fabrika kuruldu. Modern tarımsal kalkınmanın ancak sanayii işletmelerinin varlığıyla gerçekleşebileceğinin bilinciyle Türkiye'nin dört bir yanında kurulan fabrikalar aynı zamanda kampüs içerikleriyle buldukları bölgelerde sosyal ve kültürel yaşamın gelişmesinde önemli rol oynadılar.

**15 Temmuz 1933** Varlık Dergisi ilk sayısı çıktı. Orhan Veli, Sait Faik, Sabahattin Ali, Melih Cevdet, Oktay Rifat ve Orhan Kemal gibi ünlü yazarların yazılarının yer aldığı dergi, Cumhuriyet ideolojisinin en güçlü yayın organlarından biri oldu.

**1 Ağustos 1933** Kanunla kapatılan İstanbul Darülfünunu'nun yerine İstanbul Üniversitesi kuruldu.

**11 Eylül 1933** Yunanistan Başbakanı Çaldaris Ankara'da Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi.

**26 Eylül 1933** Dil Bayramı ilk kez kutlandı.

**4 Ekim 1933** Mustafa Kemal Paşa Yugoslavya Kralı Alexandre ile Kraliçe Mari'yi kabul etti.

**6 Ekim 1933** 2349 sayılı kanunla Türk kadınları, köy ihtiyar heyetlerine ve muhtarlığa seçme ve seçilme hakkını elde etti. Kanunun çıkarılmasının ardından 12 Kasım 1933 tarihli muhtarlık seçimleriyle de resmi olarak Türkiye'de ilk kadın muhtar Aydın'dan Gül Esin seçildi.

**21 Ekim 1933** Macaristan Başbakanı Jules Gömböş Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul edildi.

**29 Ekim 1933** Mustafa Kemal'in, Cumhuriyet'in 10'uncu Yılı Dönümü nedeniyle Türk milletine söylevinde: "... Az zamanda çok ve büyük işler yaptık. Bu işlerin en büyüğü, temeli Türk kahramanlığı ve yüksek Türk kültürü olan Türkiye Cumhuriyeti'dir. ...Ne mutlu Türküm diyene!"

**12 Ocak 1934** Yunanistan Başbakanı Venizelos, savaş meydanlarında kendisini yenmiş, ordusunu denize dökmüş olan Atatürk'ü Nobel Barış Ödülü'ne aday gösterdi.

**17 Nisan 1934** Birinci Beş Yıllık Sanayi Planı açıklandı.

“Uzun bir yol aşılmış,  
yüce bir eser ortaya  
konulmuş, birçok  
zaferler elde edilmiştir.  
Bütün bunlar Atatürk'ün  
eseridir.”

– Kurjer Warzawski gazetesi  
Polonya

“Atatürk'ün Türkiye'de  
yaptığım hiçbir tarafta  
hiçbir kimse yapamadı.  
Ne Cavour, ne Cromwel,  
ne de Washington.”

– Tıpoz gazetesi  
Yunanistan

**27 Mayıs 1934** Türkofis kuruldu. Amacı, 1929 Dünya Ekonomik Buhranının etkisiyle durgunlaşan ihracatını canlandırmaktı. Türkofis, rakip memleketlerde üretilen mal ve mahsullerin durumunu, üretim miktarlarını araştırarak bu bilgiler ışığında Türk malları için yeni pazarlar bulunmasını ve mevcut pazarların güçlendirilmesini sağladı.

**16 Haziran 1934** İran Şahı Rıza Pehlevi Türkiye'ye geldi.

**19 Haziran 1934** İlk Türk operası Özsoy, İran Şahı'nın onuruna sahnelendi.

**21 Haziran 1934** Soyadı Kanunu kabul edildi.

**11 Ağustos 1934** Elazığ demiryolu hattı işletmeye açıldı.

**13 Ağustos 1934** Bakırköy Bez Fabrikası hizmete açıldı.

**13 Ağustos 1934** Paşabahçe Cam Fabrikası'nın temeli atıldı.

**18 Ağustos 1934** İkinci Türk Dili Kurultayı yapıldı.

**3 Ekim 1934** İsveç Velihtı Prens Gustav Adolf Türkiye'ye geldi.

**6 Ekim 1934** Güreş takımımız Balkan şampiyonu oldu

**19 Ekim 1934** Turhal'da dördüncü şeker fabrikamız açıldı.



**24 Kasım 1934** Mustafa Kemal'e “Atatürk” Soyadı Verildiğine Dair Kanun Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edildi.

**5 Aralık 1934** Türk kadınlarına milletvekili seçme ve seçilme hakkı tanıyan Anayasa değişikliği kabul edildi. Türkiye'de kadınlar seçme ve seçilme hakkını İsviçreli kadınlardan 36, Fransız kadınlardan 11, Belçikalılardan 14 yıl önce elde ettiler.

**8 Şubat 1935** Türk kadınlarının oy verdiği ilk genel seçimler yapıldı. Meclise 18 kadın milletvekili girdi.

**16 Şubat 1935** Kayseri Dokuma ve İzmit Kâğıt Fabrikalarının inşaatı tamamlandı.

**1 Mart 1935** Atatürk, dördüncü defa Cumhurbaşkanı seçildi.

**3 Mayıs 1935** Havacılığın tanıtılması ve sevdirilmesi amacıyla Türk Hava Kurumuna bağlı Türkkuşu kuruldu.

**14 Haziran 1935** Maden Tetkik Ve Arama Enstitüsü kuruldu. Yeraltı kaynaklarımızın devlet eliyle çıkarılması ve değerlendirilmesi amacıyla kurulmuş olan enstitü, enerjide dışa bağımlılığın azaltılması için çok önemli çalışmalar yürüttü.

**22 Ağustos 1935** Cumhuriyet döneminin ilk arkeolojik kazıları Ahlatlıbel ve Alacahöyük'te yapıldı. Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün bizzat finanse ettiği Alacahöyük kazısında 7 bin yıllık geçmişe sahip Eski Tunç ve Hitit dönemine ilişkin çok önemli arkeolojik veriler elde edildi.

**14 Ekim 1935** Türk Mason Locaları kapandı.

**23 Ekim 1935** Etibank faaliyete geçti.

**25 Ekim 1935** Bursa Merinos Fabrikası kuruldu.

**2 Kasım 1935** Tarım Kredi Kooperatifleri Yasası çıkarıldı.

**29 Kasım 1935** Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası İstanbul'da açıldı.

**9 Ocak 1936** Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi açıldı. Açılışına Atatürk'ün de katıldığı fakülte, ülkemizde sosyal bilimlerin gelişmesinde büyük rol oynamış olup, mezunları arasında Halil İnalçık, Muazzez İlmiye Çığ, Ekrem Akurgal ve Tahsin Özgüç gibi önemli isimler yer aldı.

**20 Ocak 1936** Ankara'da toplanan Endüstri Kongresi'nde İkinci Beş Yıllık Sanayi Planının esasları kabul edildi.

**6 Mayıs 1936** Ankara'da Devlet Konservatuarı kuruldu.

**30 Haziran 1936** Atatürk, kooperatifçiliği teşvik etmek amacıyla Silifke Ziraat Bankası'na, Tekir Köyü'nden 6 kişiyle beraber bölgede “Tarım ve Kredi Kooperatifi” kurmak istediklerini bildiren dilekçe verdi.

**20 Temmuz 1936** Boğazların tamamen Türk hâkimiyetine geçişini sağlayan “Montreux (Montrö) Sözleşmesi” imzalandı.

**11 Ağustos 1936** Berlin Olimpiyatlarında Türkiye'nin ilk altın madalyasını 61 kilo grekorumen güreşçimiz Yaşar Erkan kazandı.

**4 Eylül 1936** Atatürk, İstanbul'a gelen İngiliz Kralı VII. Edward'ı kabul etti.

**6 Eylül 1936** Atatürk, İngiliz Kralı VIII. Edward ile Moda'da düzenlenen deniz yarışlarını izledi.

**28 Ekim 1936** Atatürk, Çankaya'da Yugoslavya Başbakanı Stoyadinoviç'i kabul etti.

**1 Kasım 1936** Ankara Devlet Konservatuarı'nda derslere başlandı. Macar etnomüzikolog ve besteci Bela Bartok, Devlet Konservatuarı'nın açılışı için Türkiye'ye geldi.

**3 Kasım 1936** Cumhuriyet döneminin ilk betonarme barajı olan Çubuk Barajı Ankara'da açıldı. Tamamen Türk mühendis ve teknisyenlerinin katkılarıyla inşa edildi.

**12 Kasım 1936** Atatürk, kendisini tebrik etmek maksadıyla, Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla doğum gününü sorduran İngiltere Kralının başvurusunu, doğum gününün 19 Mayıs 1881 olduğunu belirterek yanıtladı.

**22 Kasım 1936** Atatürk'e, Dr. Refik Saydam ve Dr. Asım Arar tarafından zatürre başlangıcı teşhisi konuldu.

**16 Ocak 1937** Güzel Sanatlar Akademisinin yapılandırılması için Türkiye'ye davet edilen Alman heykeltıraş Rudolf Belling ve Fransız ressam Léopold Lévi okuldaki ilk derslerini verdiler.

**27 Ocak 1937** Cenevre'de Milletler Cemiyeti toplantısında Hatay'ın bağımsızlığı kabul edildi. Fransa'nın Suriye'ye bağımsızlık verme kararı üzerine 1936 yılında ortaya çıkmış Hatay Meselesi, 1939 yılında Türkiye'nin ilhaki ile sonuçlanmıştır.



Atatürk "Şahsi meselemdir" dediği Hatay meselesinde önce Hatay'a bağımsızlık verilip Suriye'den ayrılması, daha sonra ana vatana ilhak edilmesi şeklinde cereyan eden iki aşamalı bir strateji izledi. Diplomatik mecralar ile basın ve kamuoyu gücünü ustalıklı kullanarak meseleyi çözme yoluna gitti. İlhak sürecini görmeye ömrü vefa etmedi.

**5 Şubat 1937** Anayasa'nın ikinci maddesine "Türkiye Devleti, cumhuriyetçi, milliyetçi, halkçı, devletçi, lâik ve inkılâpçıdır." ibaresi eklendi. Böylece Atatürk İlkeleri anayasaya eklenmiş oldu.

**13 Şubat 1937** Atatürk'ün doğduğu ev müze yapılmak üzere Yunan Hükümeti tarafından satın alındı ve anahtarları Selânik Türkiye Cumhuriyeti Konsolosluğu'na teslim edildi.

**3 Nisan 1937** Kardemir Demir Çelik Fabrikalarının temeli atıldı. Türkiye'nin ilk ağır sanayi fabrikası olan Kardemir birçok tesisin kuruluşuna katkıda bulunmasından dolayı "fabrikalar yapan fabrika" olarak anılacaktı.

**4 Nisan 1937** Bir Sümerbank kuruluşu olan Ereğli Pamuklu Sanayi Müessesesi açıldı.

**30 Mayıs 1937** Atatürk, Ürdün Emiri Abdullah'ı kabul etti.

**4 Haziran 1937** Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası Kanunu kabul edildi.

**11 Haziran 1937** Atatürk Başbakanlığa, bütün çiftliklerini ve mallarını hazineye bağışladığını telgraf ile bildirdi.

**8 Temmuz 1937** Türkiye, İran, Irak ve Afganistan arasında Sadabat Paketi imzalandı.

**12 Ağustos 1937** Çatalağzı-Zonguldak demiryolu açıldı.

**16 Ağustos 1937** Hekimhan-Çetinkaya demiryolu açıldı.

**20 Eylül 1937** Türkiye'nin ilk "Resim ve Heykel Müzesi" Atatürk'ün emriyle açıldı.

**9 Ekim 1937** Atatürk, Türkiye'nin ilk basma fabrikası olan Sümerbank 'a bağlı Nazilli Basma Sanayi Müessesesi'ni törenle açtı.

**19 Ekim 1937** Atatürk, Yunan Başbakanı Metaksas'ı kabul etti.

**28 Ekim 1937** Atatürk, Romanya Başbakanı Titulescu'yu kabul etti.

## "Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır; fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır"

1938

**17 Ocak 1938** Donanmaya dört denizaltı alındı. Atatürk isimlerini Saldıray, Batıray, Atılay, Yıldırıyay koydu.

**1 Şubat 1938** Gemlik Suni İpek Fabrikası Atatürk tarafından açıldı.

**2 Şubat 1938** Atatürk, Bursa Merinos Fabrikası'nı açtı.

**7 Şubat 1938** Atatürk'e ikinci kez zatürre teşhisi konuldu.

**19 Mayıs 1938** Atatürk, son defa 19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı gösterilerini izledi. Rahatsız olmasına karşın Hatay sorunuyla ilgili güney gezisine çıktı.

**16 Haziran 1938** Dünyanın ilk kadın savaş pilotu olan Atatürk'ün manevi kızı Sabiha Gökçen, tek başına uçakla Balkan turuna çıktı.

**19 Haziran 1938** Romanya Kralı II. Carol, Atatürk'ü İstanbul'da ziyaret etti.

**20 Haziran 1938** 19 Mayıs tarihi, "Gençlik ve Spor Bayramı" adıyla millî bayram olarak kabul edildi.

**13 Temmuz 1938** Toprak Mahsulleri Ofisi kuruldu. Tarımsal kalkınmanın lokomotif kurumlarından biri oldu.

**5 Eylül 1938** Atatürk, vasiyetini yazarak, 6 Eylül 1938 günü Dolmabahçe Sarayı'na çağırılan İstanbul Altıncı Noterine teslim etti.

**16 Ekim 1938** Atatürk, ilk kez ağır komaya girdi.

**29 Ekim 1938** Kuleli Askerî Lisesi öğrencileri, vapurla Dolmabahçe önünden geçerken hep bir ağızdan İstiklal Marşı söyleyerek Atatürk'ü selamladılar.

**8 Kasım 1938** Atatürk, ikinci defa ağır komaya girdi.



**10 Kasım 1938** Atatürk, Dolmabahçe Sarayı'nda saat dokuzu beş geçte dünyaya gözlerini yumdu.

Atatürk'ün 11 manevi evladı oldu: İhsan, Ömer, Afife, Abdürrahim ve Zehra (Zühre)'yi Cumhuriyet'ten önce; Sabiha, Afet, Rukiye, Nebile, Ülkü ve Sığırtmacı Mustafa'yı Cumhuriyet'ten sonra manevi evlatları edinmişti.

Mustafa Kemal Atatürk, devlet başkanı sıfatıyla hiçbir yurt dışı gezisine çıkmamış olmasına rağmen, Türkiye'de onurlu Türk milletinin yeniden doğuşuna hayranlık duyan ve bu doğuşun mimarı Büyük Önder Atatürk'e saygı duyan 15'i devlet başkanı olmak üzere çok sayıda yabancı konuk ağırladı.

Atatürk'ün ölümü üzerine Hükümet bir bildiri yayımladı. "Ebedi Türk milleti, onun eserlerini ebediyete kadar yaşatacaktır. Türk gençliği, onun emaneti olan Türkiye Cumhuriyeti'ni daima onun izinde yürüyecektir. Mustafa Kemal Atatürk, Türk'ün tarihinde gönlünde daima yaşayacaktır."

**27 Kasım 1978** UNESCO'nun Paris'te düzenlediği 20. Genel Kurul toplantısında 1981 yılının "Atatürk Yılı" olarak kutlanmasına karar verildi. UNESCO ilanının gerekçesini şöyle açıklamıştır: "Atatürk uluslararası anlayış, işbirliği ve barış yolunda çaba göstermiş üstün kişi, UNESCO'nun yetki alanlarında yenilikler gerçekleştirmiş bir inkılâpçı, sömürgecilik ve yayılmacılığa karşı savaşan ilk önderlerden biri, insan haklarına saygılı, insanları ortak anlayışa ve devletleri dünya barışına teşvik eden, bütün yaşamı boyunca insanlar arasında renk, din, ırk ayırımı gözetmeyen, eşi olmayan devlet adamı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusudur."



Diplomasi

# Birleşmiş Milletler'e daha âdil bir dünya çağrısı





**T**ürkiye özellikle 2014 yılından bu yana artan bir kararlılıkla daha adil bir dünya ve daha kapsayıcı bir uluslararası sistem inşa edilmesi için çaba sarf etmekte ve bu çabaları Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın "Dünya beşten büyüktür" olarak ifade ettiği söylemiyle ete kemiğe bürünmektedir. BM sistemi ve en önemli organı olan Güvenlik Konseyi'nin adil olmadığını "Dünya beşten büyüktür." söylemiyle formüle eden Türkiye BM'nin meşruiyet, işlevsellik, etkinlik, kapsayıcılık, temsil ve yönetim sorunlarına dikkat çekmekte özellikle BM Güvenlik Konseyi'nde kapsamlı bir reform ihtiyacının olduğu vurgusunu yapmaktadır.

Günümüz dünyasındaki en büyük ve en etkili küresel örgüt olan Birleşmiş Milletler, Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın neden olduğu yıkımın gelecekte bir daha yaşanmaması için 1920'de kurulan ve uluslararası ilişkilerde istikrarı sağlamayı başaramayan Milletler Cemiyeti'nden sonra, 1945'te 51 ülke tarafından faaliyete geçirilmiştir. Bugün 193 üyesi olan BM uluslararası barış ve güvenliğin sağlanması idealiyle kurulmuş olan bir örgüttür. 1945 sonrasında oluşturulan tüm örgütler arasında en güçlü ve hukuki bağlayıcılığı en etkin kurum olarak öne çıkmasına rağmen BM özellikle Güvenlik Konseyi'ndeki hegemonik yapılanma nedeniyle siyasi bir hüviyet kazanmıştır. Bu nedenle Sovyetler Birliği'nin dağılması sonrasında vuku bulan -Ruanda, Bosna, Kosova, Suriye, Yemen ve son olarak Ukrayna'daki-büyük insanlık dramlarını önleyememiştir. Mevcut durum BM'nin işleyişi açısından reform çağrılarını sürekli olarak gündeme getirmiştir.

Cumhurbaşkanı Erdoğan bizzat kaleme aldığı "Daha Adil Bir Dünya Mümkün" isimli kitabında da BM Güvenlik Konseyi'nin yapısının değiştirilmesini merkeze alan bir perspektifin hâkim kılınmasına yönelik görüşlerini belirtmiştir. Konsey'in kıtaları, inançları, kökenleri ve kültürleri mümkün olan en adil şekilde temsil edecek bir yapıya kavuşturulacak şekilde yeniden yapılandırılmasının çözüm ve küresel barışın tesisi için devrimsel bir adım olacağı şeklindeki teklifini Erdoğan kitabında dile getirmiştir. Nitekim Türkiye reform için ülkelerin dar çıkarlarından yola çıkmak yerine genel ilkeler üzerinde durmaktadır. Adalet, eşitlik, temsilde adalet, şeffaflık, hesap verebilirlik prensiplerinden hareketle Genel Kurul'u yasa koyucu, Güvenlik Konseyi'ni icracı bir yapıya kavuşturmak biçiminde bir model önerisin-

de bulunmaktadır. 2012'den itibaren artarak Türk dış politikasının önemli bir stratejik vizyonu haline gelen BMGK reformuna ilişkin Türkiye'nin yapısal ve somut önerilerini; Genel Kurul'un yetkilerinin artırılması, Güvenlik Konseyi'nin yetkilerinin azaltılarak Genel Kurul'a hesap vermesi, Güvenlik Konseyi'ne 5 yerine 20 daimi üyenin Genel Kurul'dan seçilmesi oluşturmaktadır.

*"Sadece beş ülkenin bütün dünyanın kaderini etkileyecek konularda karar vermesi ne ahlaki ne adildir. Dünya beş ülkeden büyüktür. Çok kutuplu, çok merkezli, çok kültürlü, daha kapsayıcı ve adil bir dünya inşa etmek mümkündür. Böylesi bir dünya için ilk adres BM'dir. Barışın, istikrarın, adaletin ve etkin küresel yönetişimin yolu, BM'nin reforma tabi tutulmasından geçmektedir."*

Cumhurbaşkanı Erdoğan bu ifadelerini hem yurt içinde hem de uluslararası platformlarda özellikle de bu sözlerin asıl muhatabı olan BM Genel Kurulunda defalarca vurgulamıştır. Türkiye birçok ülkenin Birleşmiş Milletler sisteminde adil bir şekilde temsil edilmediğini savunmakta ve kendi devlet politikasının yanı sıra diğer ülkeleri de hesaba katan küresel bir söylem ve eylemle reform taleplerini somutlaştırmaktadır. Bu bağlamda dünyada barış ve adalet için BM sisteminin reforma tabi tutulması, reformların ülkeler üzerinden değil de adalet ve barış gibi ilkeler üzerinden yapılması, veto yetkisinin tümünden kaldırılarak daha fazla katılımcı kurum oluşturulması teklifini istikrarlı bir şekilde yinelemektedir.

Reform konusunda en istekli ve bu yöndeki çabaları en samimi ülkelerin başında gelen Türkiye'nin, BM faaliyetlerine aktif olarak katılım sağlaması, bu faaliyetlerinin yanında sistemin işleyişinde yaşanan sorunları seslendirmesi ve köklü değişiklikler önermesi adil bir dünya düzeninin kurulabilmesi adına önem arz etmektedir. Nitekim küresel sistemin sorunları çözme kabiliyeti azaldıkça, Türkiye'nin tespitlerinin haklılığı da net bir şekilde görülmekte ve bu çerçevede uluslararası düzlemde bir takım gelişmelerin olduğu dikkati çekmektedir. En son gerçekleşen G-20 Toplantısı'nda Afrika Birliği'nin de üye olarak kabul edilmesi ve Avrupa Birliği ile aynı statüye kavuşması Türkiye'nin sıklıkla dile getirdiği temsiliyet konusunda dışlanmama ve küresel yönetimde adaletin tesis edilmesi hususunda atılmış büyük bir adım olmuştur.

Түркі мемлекеттері ұйымының Мемлекет  
басшылары кеңесінің 10-шы отырысы  
2023 жылғы 3 қараша, Астана



10th Meeting of the Council of Heads of State  
of the Organization of Turkic States  
Astana, November 3, 2023

**TURKTIME!**

Traditions Unification Reforms Knowledge Trust Investments Mediation Energy



Diplomasi  
**Türk Devletleri  
Teşkilâtı**



16 Mart 2023'de Ankara'da düzenlenen Türk Devletleri Teşkilatı Devlet Başkanları Olağanüstü Zirvesi. Türkiye Cumhurbaşkanlığı ev sahipliğinde düzenlenen toplantıya, Azerbaycan Cumhurbaşkanı **İlham Aliyev**, Kazakistan Cumhurbaşkanı **Kasım Cömert Tokayev**, Kırgızistan Cumhurbaşkanı **Sadır Caparov**, Özbekistan Cumhurbaşkanı **Şevket Mirziyoyev** ile gözlemci ülkeleri temsilen Türkmenistan Millî Konseyi Halk Maslahatı Başkanı **Gurbangulu Berdimuhamedov**, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Cumhurbaşkanı **Ersin Tatar**, Macaristan Başbakanı **Viktor Orban** katıldı.



**O**rta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Azerbaycan'ın 1991 yılında bağımsızlıklarını ilan etmelerinden hemen sonra başlayan Türk devletleri arasındaki karşılıklı iletişim süreci, Türk Devletleri Teşkilatının temelini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan ve Türkmenistan'ın bağımsızlığını tanıyan ilk ülke olmasıyla başlayan devletlerarası ilişkiler, 1992 ile 2010 yılları arasında gerçekleştirilen "Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirveleri" ile sürdürülmüştür.

Siyasetten ekonomiye birçok farklı konu başlığı üzerinde iş birliklerinin artırılması amacıyla gerçekleştirilen bu zirveler, Türk Devletleri Teşkilatının kurumsallaşmasında önemli bir yer tutmaktadır.

İlki 1992 yılında Ankara'da gerçekleştirilen bu zirveler bütünü; özellikle 2009 yılında Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan ve Kırgızistan arasında imzalanan "Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyi" kurulmasına dair Nahçıvan Anlaşması ve 2010 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen son toplantıyla birlikte, Türk Devletleri Teşkilatının (eski adıyla Türk Konseyi) kurumsal kimliği ve organizasyon şemasının ana esaslarını belirlemiştir.

Türk Devletleri Teşkilatının kurulmasıyla birlikte örgütlülük düzeyi artan siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkiler; 2011 yılında başlayan ve günümüzde farklı hiyerarşik düzeydeki devlet yetkililerinin katı-

lımla sürdürülen zirvelerle pekiştirilmeye devam etmektedir.

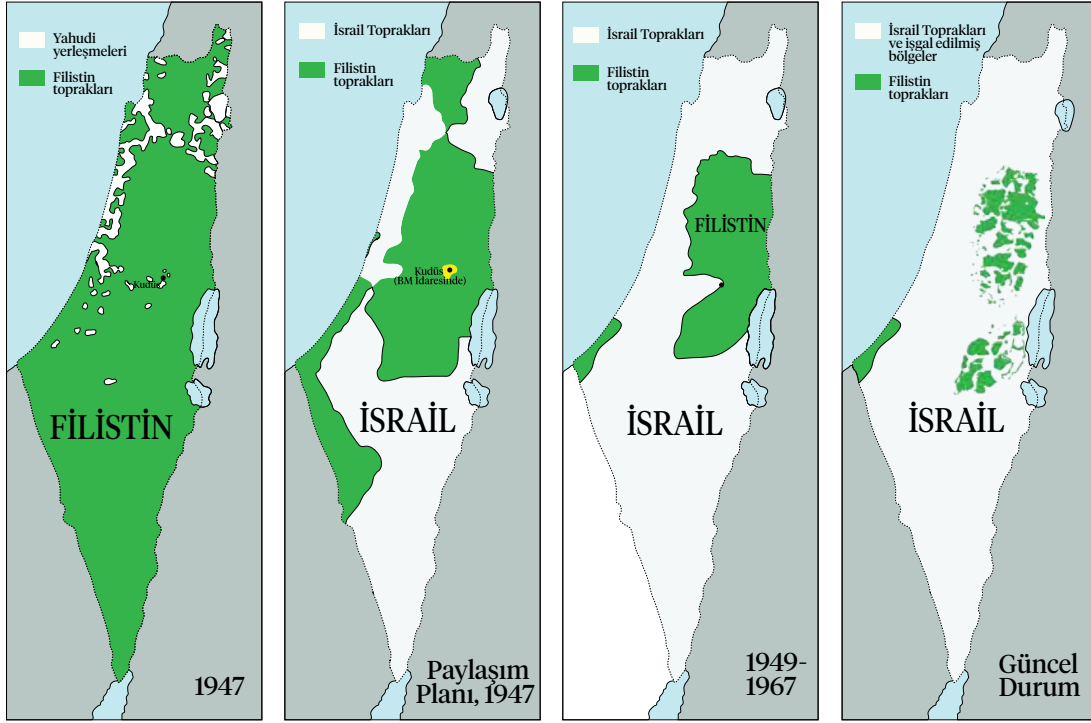
2019 yılında Özbekistan'ın tam, 2018 yılında Macaristan ve 2022 yılında Türkmenistan ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin gözlemci üye olarak katılımıyla etki alanı genişleyen Türk Devletleri Teşkilatı; ekonomi, ticaret, iletişim, ulaştırma, bilim vb. birçok alanda gerçekleştirdiği zirveler ile Türk devletlerinin ortak geleceğine dönük atılan siyasi, ekonomik ve kültürel adımların ana zeminini oluşturmaktadır.

Son olarak 3 Kasım 2023 tarihinde Kazakistan'ın Astana kentinde, "TÜRK DEVRİ" düsturu altında gerçekleşen Türk Devletleri Teşkilatı 10. Yıl Zirvesi'nde; Türk halklarının ortak tarih, dil, kültür, gelenek ve değerleri temelinde iş birliklerinin artırılması hususu vurgulanmış ve uluslararası alanda giderek artan iş birliklerinin Türk devletlerinin geleceği açısından önemini altı çizilmiştir.

Siyasi ve ekonomik ilişkilerde TURANSEZ, Türk bölgesi ve benzeri adlandırmalarla ortak kimlik, tarih ve teşkilatın ekonomik kabiliyetine yapılan güçlü vurgu, 30 yıllık tecrübeyle elde edilen kazanımların geleceğe çok daha güçlü bir biçimde taşınacağını dikkate değer göstergeleridir.

Türkiye Cumhuriyeti de yukarıda belirtilen temel ilkeler doğrultusunda, Türk devletlerinin ve halklarının ortak geleceğinin inşasında üzerine düşen sorumluluk ve görevleri yerine getirmeyi sürdürmektedir.

## 1947'den günümüze Filistin toprakları



Batı Şeria ve Doğu Kudüs ile birlikte Filistin topraklarının bir bölümünü oluşturan, 2 milyondan fazla kişiye ev sahipliği yapan Gazze Şeridi, günümüzde dünyada nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yerlerden biridir. İsrail yaklaşık 16 yıldır Gazze Şeridi'ni abluka altında tutmaktadır. 2 milyondan fazla Filistinlinin yaşadığı bölge, ağır insan hakları ihlalleri ve temel ihtiyaç maddelerine erişimin dahi kısıtlı olmasıyla büyük zorluklar yaşamaktadır.



## Orta Doğu'da İsrail Sorunu Abluka altındaki Gazze Şeridi





İsrail 9 Ekim'den itibaren Gazze Şeridi'ne yönelik çok büyük bir yıkım ve soykırım uyguluyor



**A**kdeniz kıyısında 40 kilometre uzunluğunda dar bir sahil şeridi olan Gazze Şeridi, bağımsız bir devlet veya devlet bölgesi olarak kabul görmemektedir. Batı Şeria ve Doğu Kudüs ile birlikte Filistin topraklarının bir bölümünü oluşturan, 2 milyondan fazla kişiye ev sahipliği yapan Gazze Şeridi, günümüzde dünyada nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu yerlerden biridir.

İsrail ile 51 kilometre ve Mısır ile 11 kilometre uzunluğunda kara sınırına sahip Gazze'nin Kuzeyi ve doğusunda İsrail, güneyinde Mısır ve batısında da Akdeniz bulunmaktadır. Gazze, 2007'den bu yana havadan, karadan ve denizden İsrail'in kuşatması altındadır. İsrail yaklaşık 16 yıldır Gazze Şeridi'ni abluka altında tutmaktadır.

2 milyondan fazla Filistinlinin yaşadığı bölge, ağır insan hakları ihlalleri ve temel ihtiyaç maddelerine erişimin dahi kısıtlı olmasıyla büyük zorluklar yaşamaktadır. İsrail, Filistin halkını psikolojik silahlarla da öldürmeye devam etmektedir. Artan ekonomik imkânsızlıklar Gazze'de halkın yaşadığı krizleri daha da derinleştirmektedir.

BM'ye göre, Gazze'deki nüfusun yaklaşık %80'i uluslararası yardımlara muhtaçtır ve yaklaşık bir milyon insan her gün gıda yardımına ihtiyaç duymaktadır. Ne var ki gıda, tıbbi malzeme gibi birçok mal ancak BM ve insani yardım kuruluşları üzerinden Gazze'ye sokulabilmektedir ve bu giriş-çıkış, 2007'den bu yana İsrail ve Mısır tarafından denetlenmektedir.

BM'li yetkililer artık "küresel bir kriz"

haline gelen bu konuya yaklaşımda önemli değişikliklere ihtiyaç olduğunu belirtmektedir.

### İsrail'in Gazze İşgali Sürüyor

Hamas'ın silahlı kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları, 7 Ekim sabahı İsrail'e kapsamlı bir saldırı düzenlemiştir. Saldırının gerekçesi İsrail'in Filistinlilere ve başta Mescid-i Aksa olmak üzere Filistin'in kutsal değerlerine yönelik sürekli gerçekleştirdiği ihlallerdir. Bu saldırı sonrası İsrail ordusu da Gazze Şeridi'ne yoğun bir hava bombardımanı başlatmıştır.

9 Ekim tarihinde İsrail, Gazze Şeridi'nin tam kuşatmaya alınacağını ve bölgeye elektrik, gıda ve yakıt girişine izin verilmeyeceğini duyurmuştur. İsrail ilerleyen günlerde de Gazze'ye insani yardımların girişini engelleyerek elektrik, gıda ve yakıt akışını kesmiştir.

10 Ekim'de İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Gazze'ye saldırılarla "Orta Doğu'yu değiştireceklerini" söylemiştir. Aynı şekilde İsrail Savunma Bakanı, İsrail güçlerinin "tüm kısıtlamaları kaldırdığını ve tam taarruza" geçtiğini belirtirken İsrail, Gazze'ye hava saldırılarını şiddetlendirmiştir.

13 Ekim'de İsrail, Gazze Şeridi'nin kuzeyinde yaşayan yaklaşık 1,1 milyon kişiden bölgenin güneyine geçmelerini istemiştir ve sonrasında Güneye doğru hareket eden sivil konvoy İsrail güçleri tarafından bombalanmıştır. Saldırılarda en az 70 kişi hayatını kaybetmiştir.

New York merkezli İnsan Hakları İzle-

me Örgütü (HRW), İsrail'in, Gazze ve Lübnan'daki askeri saldırılarında beyaz fosfor kullandığını açıklamıştır. Uluslararası Af Örgütü de Gazze'yi vuran İsrail askeri birliklerinin fosfor bombası kullandığına dair kanıtları paylaşmıştır.

15 Ekim'de Tel Aviv yönetimi, Gazze'nin kuzeyinde on binlerce hastanın tedavi gördüğü 22 hastanenin tahliye edilmesini isterken el-Ehali Hastanesi'ni de bombalamıştır.

17 Ekim tarihinde de İsrail'in Gazze'de el-Ehli Baptist Hastanesi'ne düzenlediği saldırıda 471 kişi hayatını kaybetmiştir. 7 Ekim'de patlak veren çatışmalarda en yüksek can kaybının yaşandığı olay, dünya kamuoyunda büyük tepkiyle karşılanmıştır.

İsrail'in kadın, çocuk yaşlı demeden hedef gözetmeksizin gerçekleştirdiği saldırılar dünya kamuoyunda büyük tepki toplarken en güçlü tepkilerden biri Türkiye'den gelmiştir. 28 Ekim tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Filistin'e destek mitingi düzenlemiştir. Cumhurbaşkanı Erdoğan, "İsrail tam 22 gündür açıkça savaş suçu işliyor. Şimdi biz de İsrail'i savaş suçlusu olarak dünyaya ilan edeceğiz. Şimdi bunun hazırlığı içindeyiz, bunun çalışmasını yapıyoruz ve savaş suçlusu olarak İsrail'i dünyaya tanıtacağız." diye konuşmuştur.

Avrupa'da Filistin'e destek gösterileri devam etmektedir. İngiltere'nin başkenti Londra'da Filistin'le dayanışma gösterisi için toplanan on binlerce kişi, polislin yoğun güvenlik önlemleri altında yürümüştür.

# Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Filistin diplomasisi



Cumhurbaşkanı  
**RECEP TAYYIP  
ERDOĞAN**

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, İsrail'in Filistin'deki kanlı saldırılarının durdurulması ve uluslararası camianın İsrail'e güçlü bir tepki ve caydırıcı bir ders vermesi için yoğun bir diplomasi trafiği yürütüyor.

## Cumhurbaşkanı Erdoğan görüşmelerde

İsrail'in saldırılarını "terör" olarak nitelendirerek, Filistinli Müslümanlara yaşatılan zulmü en sert şekilde kınadığını ifade etti

Türkiye'nin her zaman Filistin davasının destekçisi olması, Filistinli kardeşlerinin yanında durmaya ve Kudüs'ün izzetini korumaya devam edeceğini vurguladı.

İsrail'in hukuk tanımazlığının ve insanlık dışı saldırılarının muhabirin esasında bütün Müslümanlar olduğuna işaret etti



## CUMHURBAŞKANI ERDOĞAN'IN GÖRÜŞTÜĞÜ LİDERLER



Filistin Devlet Başkanı  
**MAHMUD ABBAS**



Hamas Siyasi Büro Başkanı  
**İSMAIL HANIYYE**



Rusya Devlet Başkanı  
**VLADİMİR PUTİN**



Katar Emiri  
**ŞEYH TEMİM BİN HAMED AL SANİ**



Ürdün Kralı  
**2. ABDULLAH**



Kuveyt Emiri  
**ŞEYH NEVVAF EL-AHMED EL-CABİR ES-SABAH**



Malezya Kralı  
**SULTAN ABDULLAH RİAYATUDDİN AL-MUSTAFA BİLLAH ŞAH**



Endonezya Cumhurbaşkanı  
**JOKO WIDODO**



Cezayir Cumhurbaşkanı  
**ABDÜLMECİD TEBBUN**



Özbekistan Cumhurbaşkanı  
**ŞEVKET MIRZİYOYEV**



Pakistan Başbakanı  
**İMRAN HAN**



KKTC Cumhurbaşkanı  
**ERSİN TATAR**



Kırgızistan Cumhurbaşkanı  
**SADIR CAPAROV**



Afganistan Cumhurbaşkanı  
**EŞREF GANI**



Irak Başbakanı  
**MUSTAFA KAZİMİ**



Nijerya Cumhurbaşkanı  
**MUHAMMED BUHARİ**



Libya Başbakanı  
**ABDULHAMİD DİBEBE**



Umman Sultanı  
**HEYSEM BİN TARIK**



Malezya'nın eski Başbakanı  
**MAHATHİR MUHAMMED**

## İsrail'in Gazze'yi İşgalinde Son Durum

Gazze'deki hükümete göre, 7 Ekim'den 7 Aralık'a kadar geçen sürede Gazze Şeridi'nde İsrail saldırılarında öldürülen Filistinlilerin sayısı 7 bin 112'si çocuk, 4 bin 885'i kadın olmak üzere 16 bin 248'e yükselmiştir. İşgal altındaki Batı Şeria ve Kudüs'te de 7 Ekim'den bu yana İsrail güçleri ve Yahudi yerleşimcilerin saldırılarında 265 Filistinli hayatını kaybetmiştir.

İsrail ordusu, Gazze'de on binlerce yaralı ile sivilin sığındığı onlarca hastaneyi zorla tahliye ettirmek için yerleşkelerini ya da ana binalarını vurmuştur. İşgal sırasında bazı hastaneleri basmıştır. Saldırılarda yüzlerce kişi ölmüş ve yaralanmıştır.

## Gazze'den Türkiye'ye 114'ü Hasta 86'sı Refakatçi Olmak Üzere 200 Kişi Ulaştı

7 Aralık itibariyle Gazze'den Türkiye'ye, 26'sı çocuk 114 hasta ile 86 refakatçi olmak üzere 200 kişi ulaştırılmıştır.

Sağlık Bakanlığının önümüzdeki günlerde de altyapısı daha iyi olan bu alanda hızla sahra hastanesi kurma durumu söz konusu olacaktır. Böyle bir durumda da hastaları daha çok yerinde tedavi etme konusunda imkân sağlanacaktır. 20 ambulans ruhsatları alınmış şekilde sınırda beklemekte ve Sahra hastanesiyle birlikte onların da Gazze'ye geçişi söz konusu olacaktır.

## Cumhurbaşkanı Erdoğan'dan Filistin Diplomasisi

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın İsrail-Filistin çatışmasının son bulması için yoğun diplomasi trafiği devam etmektedir. Erdoğan, bu kapsamda Ürdün Kralı 2. Abdullah'tan Cezayir Cumhurbaşkanı Abdülmeçid Tebbun ve Suudi Arabistan Veliht Prensi Muhammed bin Selman'a kadar çok sayıda isimle görüşmüştür.

## İsrail-Filistin Çatışmasında Türkiye'nin Garantörlüğü

Türkiye, İsrail-Filistin çatışmasının



28 Ekim tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Filistin'e destek mitingi düzenledi



son bulması noktasında gerçekçi ve somut bir çözüm önerisi de sunmuştur. Sunulan öneriye göre, ateşkes ilan edilmesiyle birlikte Türkiye'nin ve başka devletlerin de dahil olduğu bir garantörlük sistemi aracılığıyla İsrail ve Filistin arasındaki yıllara yayılan krizin çözümü mümkün hale gelecektir.

Bu hususta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 25 Ekim'de "İnsani, siyasi ve askerî varlığımızla Filistin tarafının garantörlerinden biri olmaya hazırız. Bu konuda hüsnüniyet ve irade sahibi ülkeleri bir an önce bu teklifimizi değerlendirmeye, somut adım atmaya, barışa giden kapıları aralamaya davet ediyoruz" demiştir.

İsrail-Filistin meselesinin daha da büyümesinin, bölgeye barış ve istikrarın gelmemesinin, savaşın karanlık gölgesinin

Doğu Akdeniz'in üstünden eksilmemesinin, coğrafyanın kaynaklarından bölgede binlerce yıldır yaşayan insanların faydalanmamasının istendiğini ifade eden Cumhurbaşkanı Erdoğan, ayrıca kan, zulüm ve gözyaşı üzerinde inşa edilen sömürü düzenin sürmesinin istendiğini, buna itiraz ettiklerini dile getirmiştir.

Bedelini Müslümanı, Hristiyan'ı, Yahudi'siyle tüm bölge halklarının ödediği sömürü düzenini reddettiklerine dikkati çeken Cumhurbaşkanı Erdoğan, Mescid-i Aksa'nın Müslüman, Hristiyan ve Yahudilerin ortak ibadethanesi olduğunu, ortak ibadethaneye yetkililerin sahip çıkmadığını, bu yetkilileri arayarak uyarılarda bulduklarını ve "Birlikte sahip çıkma" çağrısını devam ettirdiklerini belirtmiştir.

### **Tarihsel Süreçte Filistin Topraklarının İsrail Tarafından Sistematik İşgali**

BM Genel Kurulu'nun 29 Kasım 1947'de almış olduğu 181 sayılı karardır. "Taksim Kararı" olarak da bilinen bu karar, Filistin'de Kudüs'ün özel statüde olduğu (Corpus Seperantum) bir düzende bir Arap ve bir Yahudidevletinin kurulmasını öngörmektedir. Bu tarihten sonra günümüze kadar İsrail tarafından yapılan işgaller günümüze kadar artarak sürmüştür ve BM Güvenlik Konseyi ve BM Genel Kurulu tarafından bu duruma karşı birçok karar alınmıştır.







Türkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, döneminin içerik açısından en zengin kaynaklarından biri olan *Ayın Tarihi Mecmuası*, aynı zamanda da en uzun süreli yayınlardandır. Eylül 1923'te eski harfli olarak yayına başlayan *Ayın Tarihi* mecmuası, 57. sayısından itibaren latin hurufat ile yayınlanmaya devam etmiştir.

**T**ürkiye Cumhuriyeti kurulduktan sonra, döneminin içerik açısından en zengin kaynaklarından biri olan *Ayın Tarihi* mecmuası, aynı zamanda da en uzun süreli yayınlardandır. Eylül 1923 tarihinde ilk sayısı yayınlanmıştır. Bu ilk sayısında, mecmuanın amacı; dünyanın siyasi ve sosyal dengesindeki değişimleri gözlemlemek, bu gelişmeleri yabancı basından takip edemeyenlere sunmak, dünyada meydana gelen siyasi çatışmaları, ittifakları, uzlaşmaları ve ülkede meydana gelen siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel nitelikli önemli olayları takip ederek her ayın sonunda bir tarihsel fotoğraf çekmek olarak beyan edilmiştir. İlk sayının ilk yazısı "Kara Günler, Ak Günler" başlığıyla Mondros Mütarekesi ve sonrasındaki Milli Mücadele'ye dairdir. Bu sayı, Cumhuriyet'in kuruluş sürecinin en önemli kısmı ile ilgili olması açısından önem arz etmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş sürecine ait belgelere ise, ikinci sayının ilk yazısında yer verilmiştir. Mecmua, Eylül 1923'ten Ağustos 1957 tarihine kadar aralıklarla iki dönem halinde yayınlanmıştır. Eylül 1923 ile Mayıs 1931 tarihine kadar olan dönemde arasında Dâhiliye Vekâletine bağlı olarak Matbuat ve İstihbarat Müdüriyet-i Umumiyesi tarafından toplam 25 cilt ve 86 sayı olarak yayınlanmıştır. 1-56. sayıları eski harfli olup harf inkılâbını takiben 57. sayıdan itibaren de Latin alfabesiyle yayınlanmıştır. Mecmua 17 x 25 cm ebadındadır. Mecmua, Haziran 1931

tarihinden itibaren Ocak 1934 tarihine kadar yayın hayatına ara vermiştir. Ocak 1934'ten itibaren ise İçişleri Vekâleti Basın Genel Direktörlüğü ve Başkanlık Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü tarafından Ağustos 1957'ye kadar 1. Sayıdan başlayarak yeniden yayınlanmış ve bu tarihler arasında toplam 285 sayı çıkmıştır. "Güzel bir ananın" devamı olarak nitelendirildiği sunuş yazısında yeniden yayın hayatına devam etmiştir. 90'lı yıllardan günümüze kadar *Ayın Tarihi* adıyla aralıklarla Basın Yayın ve Enformasyon Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanmıştır. 2020 yılında Cumhurbaşkanlığı'na bağlı İletişim Başkanlığı tarafından aynı adla ve yenilenmiş haliyle bir basım daha gerçekleştirilmiştir.

*Ayın Tarihi* mecmuası, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerine ait kronolojik çalışmalar ortaya koymuştur. Bu süreli yayının içeriği son derece önemli ve külliyetli bilgilerle donanmıştır. Ana kaynakların Resmî Yayınlar kısmında yer almaktadır. Cumhuriyet dönemi dış politika konuları ve çağdaş dünya tarihi hakkında yapılacak araştırmalar için vazgeçilmez bir kaynak niteliğindedir. İç ve dış basını taramış olan bu dergi, dönemi çalışan tarihçilerin başucu kaynaklarındadır. "*Ayın Tarihi*" dergisinin yayın geçmişi ile Mâtbuât Umum Müdürlüğü'nün kurumsal tarihi birbiriyle iç içedir. Bu anlamda Cumhuriyet Basın tarihi açısından da önemi yadsınamazdır.

İletişim Başkanlığı olarak, 100. yılda

kurumlar ve eserleri de kendimize miras kabul ediyoruz. Dünyanın en köklü devlet geleneklerinden birine sahip olan Türkiye'nin, geçmişten bugüne taşınan eserleri ve kurumlarıyla güçlendiğini ve bu manada yapılan her eserin, tıpkı geçmişte ortaya konulan eserler gibi geleceğe dönük tarihi bir vesika olduğu açıktır. İletişim Başkanlığı olarak, "*Ayın Tarihi*" dergisini, iletişim teknolojilerinin hızlı bir şekilde geliştiği günümüzde de yayınlanması, özüne ve hedefine sadık bir şekilde yeniden ele alınması, içerik ve tasarım bakımından da günümüzü iskaalamayan bir bilgi kaynağı olması amacıyla yeniden yayımlamaya başlıyoruz.

Bununla birlikte derginin Eylül 1923 tarihli ilk sayısındaki amacını bugün de esas olarak kabul ediyoruz. "Memleket dâhilinde meydana gelen siyasi, sosyal ve ekonomik nitelikli önemli olayları takip etmek suretiyle, her ayın sonunda bu olaylar ile ilgili tarihi bir vesika meydana getirebilmek ve ayrıca dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelen önemli olayları ve yine devletler arasında meydana gelen siyasi ihtilafları veya ittifak ve uzlaşmaları, çağdaş dünyanın siyasi ve sosyal dengesindeki değişimleri izlemek ve bu gelişmeleri yabancı basından takip edemeyenlere bunları söz konusu mecmuada bulmalarına imkan tanımak amacıyla böyle bir mecmua yayınlanmaya başlanmıştır." (*Ayın Tarihi*, C.1, S.1, Matbuat Müdüriyet-i Umumiyesi, Ankara, 1923, s.1.)



Kültür

**Bilgiye açılan  
pencere:  
Rami Kütüphanesi**





- Gençlik Kütüphanesi, öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği kaynaklardan oluşan özel koleksiyonu ve rahat çalışma ortamıyla sınav süreçlerinde gençlere destek veriyor.
- Rami Kütüphanesi, ihtisas kütüphaneleri ve yaşam alanlarıyla Avrupa'nın en büyük kütüphane kompleksi olarak öne çıkıyor.
- Rami Kütüphanesi, 7/24 açık okuma salonlarıyla kitap okumak, ders çalışmak ya da araştırma yapmak isteyen herkese konforlu ve ferah bir alan sunuyor.
- Rami Kütüphanesi, modern kütüphanecilik anlayışı ve "yaşayan kütüphane" konseptiyle her yaştan ziyaretçiye yepyeni bir kütüphane deneyimi sunuyor.

**G**eçmiş 18. yüzyılın ortasına dek uzanan Rami Kışlası, aslına uygun restorasyon, renovasyon ve yeniden inşa çalışmalarının ardından Türkiye'nin ve İstanbul'un bilgi açılan penceresi "Rami Kütüphanesi" olarak yeniden hayat buldu.

Her yaştan okuyucunun ihtiyacına cevap veren koleksiyonu, ihtisas kütüphaneleri ve yaşam alanlarıyla Avrupa'nın en büyük kütüphane kompleksi olarak öne çıkan Rami Kütüphanesi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın açılışını gerçekleştirdiği 2023 yılının Ocak ayından bugüne okuyucularına hizmet sunmaya devam ediyor.

İstanbul'un ve Türkiye'nin bilgi toplumuna açılan penceresi olan ve bünyesinde barındırdığı hizmetlerle kültürel, eğitsel ve sanatsal ihtiyaçlara yanıt veren yeni ve farklı bir mekân olarak ziyaretçilerine kapılarını açan Rami Kütüphanesi, modern kütüphanecilik anlayışı ve "yaşayan kütüphane" konseptiyle her yaştan ziyaretçiye yepyeni bir kütüphane deneyimi sunuyor.

Kütüphanecilik tarihinde yeni bir sayfa açan Rami Kütüphanesi, bünyesinde yer alan Bebek ve Çocuk Kütüphanesi, Gençlik Kütüphanesi, Yetişkin Kütüphanesi, İhtisas Kütüphaneleri, Atatürk Kütüphanesi, Yazma Eserler Kütüphanesi ile her yaştan kullanıcıya hitap ediyor. Kütüphane kitaplar, dergiler, diğer basılı ve dijital materyallere sahip olan koleksiyonuyla her yaştan ziyaretçisinin ihtiyacını karşılıyor.

### **İstanbul'un en büyük kütüphanesi**

Her yaştan okuyucunun ihtiyacına cevap veren koleksiyonu, ihtisas kütüphaneleri ve yaşam alan-







Rami Kütüphanesi, Bebek ve Çocuk Kütüphanesi ile aileler ve çocuklar için çeşitli aktiviteler ve geniş bir koleksiyon sunuyor. 0-3 yaş arası bebek ve 3-6 yaş arası çocuklar için hizmet veren kütüphanede çocukların okuma alışkanlığı kazanmasına yardımcı olacak özel koleksiyonlar bulunuyor.



Çocuklardan gençlere, üniversite öğrencilerine kadar geniş bir kullanıcı kitlesine hitap eden kütüphane, 7/24 açık okuma salonlarıyla kitap okumak, ders çalışmak ya da araştırma yapmak isteyen herkese konforlu ve ferah bir alan sunuyor.



Milet bahçesi tarzında inşa edilen, 220 dönümlük alan içinde 36 bin metrekare kapalı kullanım alanı, 51 bin metrekare iç avlu peyzaj alanına sahip olan kütüphane, 4 bin 200 kişilik oturma kapasitesine sahiptir.



larıyla Avrupa'nın en büyük kütüphane kompleksi olarak öne çıkan Rami Kütüphanesi "İstanbul'un en büyük kütüphanesi" ünvanını da taşıyor.

Milet bahçesi tarzında inşa edilen, 220 dönümlük alan içinde 36 bin metrekare kapalı kullanım alanı, 51 bin metrekare iç avlu peyzaj alanına sahip olan kütüphane, 4 bin 200 kişilik oturma kapasitesine sahiptir.

## 2 milyonun üzerinde ziyaretçi

Rami Kütüphanesi, hizmete açıldığı Ocak ayından Eylül ayına 9 ayda 2 milyonun üzerinde kişi tarafından ziyaret edildi. Her yaştan okuyucunun uğrak yeri olan kütüphane 111 okul ve 2 bin 600 öğrenciyi ağırladı.

## 7 gün 24 saat hizmet

Çocuklardan gençlere, üniversite öğrencilerinden akademisyenlere kadar geniş bir kullanıcı kitlesine hitap eden kütüphane, 7/24 açık okuma salonlarıyla kitap okumak, ders çalışmak ya da araştırma yapmak isteyen herkese konforlu ve ferah bir alan sunuyor. Bireysel ya da grup çalışması yapmak isteyenler için hizmet veren farklı okuma salonlarında dinlenilebilecek bölümler de bulunuyor.

## Yaşayan kütüphane

Modern kütüphanecilik anlayışının yanısıra yaşayan kütüphane konseptiyle her yaştan ziyaretçiye yepyeni bir kütüphane deneyimi sunan Rami Kütüphanesi, bünyesinde barındırdığı hizmetlerle kültürel, eğitsel ve sanatsal ihtiyaçlara da cevap veren bir mekân konumundadır.

Kütüphane, serbest çalışma salonları, bebek, çocuk ve gençlik bölümleri, konferans, sergi ve fuaye salonları, atölye ve etkinlik alanları, kafeterya, cami, bebek bakım odası ve diğer yaşam alanlarıyla her ihtiyaca yönelik hizmet sunuyor. Engelli, yaşlı, özel gereksinimleri olan vatandaşlara da cevap verecek donanımda olan Rami Kütüphanesi'nin imkânlarından bütün vatandaşlar en üst düzeyde faydalanabiliyor.

Rami Kütüphanesi, yıl boyu her yaştan

ziyaretçinin ilgisini çekebilecek farklı etkinliklere, kültür ve sanat buluşmalarına ev sahipliği de yapıyor. Toplumun kültür ve sanatla buluşmasını simgeleyen bir marka kurum niteliğinde faaliyet gösteren Rami Kütüphanesi, özgün blog yazıları ve podcast serileriyle de geniş kitlelerle buluşmaya hazırlanıyor.

## Sürdürülebilir Kütüphane

51 bin m<sup>2</sup>'lik peyzaj alanıyla Avrupa'nın en büyük kapalı peyzaj alanına sahip kütüphanesi ünvanlı Rami Kütüphanesi, yalnız okuma salonları ile değil İstanbul'un kalbinde bulunan geniş yeşil alanıyla da İstanbul'a nefes aldırان bir buluşma alanı olarak tasarlandı. Rami Kütüphanesi; kafeleri, yapay göleti, okuma amfileri, yürüyüş-bisiklet parkurları ve ulusal belleğin arşivlendiği depolarıyla kullanıcılara klasik bir kütüphane anlayışından sıyrılmış aktif bir mekânsal kullanım alanı sunuyor.

## Engelli Merkezi

Kütüphane deneyimini her birey için hem erişilebilir hem de başarılı kılmak amacıyla hayata geçirilen Engelli Merkezi, engelli vatandaşlarımızın kusursuz bir kütüphane deneyimi yaşaması için tasarlanmış çeşitli hizmetler sunuyor. Araştırma yardımı, binalarda erişilebilirliğin artırılması ve yardımcı ekipmanların kullanıma açık olması bu hizmetlerden bazılarıdır.

## Her Yaştan Okuyucunun Buluşma Noktası

0-3 yaş grubundan başlayarak tüm ziyaretçilerine eşsiz bir deneyim sunmak için tasarlanan Rami Kütüphanesi'nde, her yaş grubundan kullanıcının ilgi alanlarına ve ihtiyaçlarına yönelik olarak farklı kütüphaneler oluşturuldu ve kültür-sanat etkinlikleri planlandı.

Her yaş grubundan ziyaretçinin buluşma noktası olacak kütüphanede, Bebek ve Çocuk Kütüphanesi, Gençlik Kütüphanesi, Yetişkin Kütüphanesi, İhtisas Kütüphaneleri, Atatürk Kütüphanesi ve Yazma Eserler Kütüphanesi yer alıyor. 8 ana kol üzerine yerleşen kütüphaneler ve okuma salonları,



## Rami Çiftliği'nden, Rami Kışlası'na Rami Kütüphanesi'nin Tarihiçesi

Bugün İstanbul'un Eyüpsultan ilçesi sınırları içinde bulunan bu geniş arazi, Osmanlı Sultanı II. Mustafa döneminde (1695-1703) sadrazamlık yapan Rami Mehmed Paşa'ya sultan tarafından çiftlik olarak armağan edilir. Kayıtlara Rami Kışlası Çiftliği olarak geçen bu bölge ilk olarak Sultan III. Mustafa döneminde, Rumeli koluna sefere çıkan orduya lojistik destek veren ve bir takım hizmetler sunan bir alan olarak kullanılır. Ayrıca sultanların saltanat gezilerinde bin-i hümayun alanı olur.

1826 yılında Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasının hemen ardından kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediyye ordusu için bu bölgede inşa edilen ve 1828 yılında kullanılmaya başlanan askerî kışla da Rami Kışlası olarak anılmaya başlanır. 1828-29 Osmanlı-Rus Savaşı'nda, Sultan II. Mahmud'un karargâhi olarak da hizmet veren Rami Kışlası, 1836-1837 yılları arasında Mühendishane talebelerinin de kışla içinde bulunan Mekteb-i Harbiye'ye taşınması ile yalnızca askerî bir üs olmaktan çıkarak bir bilim yuvası kimliği de kazanır.

I. Dünya Savaşı'nın ardından yer yer tahrip olan Rami Kışlası, Cumhuriyet Dönemi'nde işlevini korur ve 1971 yılına dek askerî amaçlı kullanılır. Bu tarihten sonra kışla mülki idareye devredilir.

250 yılı aşkın bir tarihi olan Rami Kışlası'nın kütüphane olarak yeniden yapılandırılması fikri "İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti" çalışmalarına dayanmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yoğun gayretleri ile 2014 yılında başlatılan Rami Kışlası restorasyon, renovasyon ve yeniden inşa projesi, İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü yürütücülüğünde 3 aşamada gerçekleştirilmiş ve 2023 yılında tamamlanmıştır.

Dikdörtgen planlı kışlanın ortasındaki avluda gerçekleştirilen peyzaj çalışmaları ile İstanbul'a soluk aldırان yeni bir yeşil alan kazandırılmıştır. Kışla içinde bulunan ve tahrip edilmiş cami de onarılarak yeniden kullanıma açılmıştır. 220 dönümlük alan içinde, 36 bin m<sup>2</sup>'lik kapalı alan ve 51 bin m<sup>2</sup>'lik bir avluya sahip olan Rami Kütüphanesi; İstanbul'un en büyük, Avrupa'nın sayılı kütüphane komplekslerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Yerinde değerlendirme ile kışlanın özgün yapıları korunmuş, tahrip olan bölümler de aslına uygun doğal malzeme ve özel tekniklerle yeniden inşa edilerek kışlanın orijinal yapısı muhafaza edilmiştir.

Türkiye'nin ve İstanbul'un bilgi toplumuna açılan penceresi olacak ve toplumun kültürel, eğitsel ve sanatsal ihtiyaçlarına yanıt verecek yeni ve farklı bir mekân olarak ziyaretçilerine kapılarını açan, geçmişin tanıdığı geleceğin kaynağı Rami Kütüphanesi, modern kütüphanecilik anlayışı ve "yaşayan kütüphane" konseptiyle her yaştan ziyaretçisine yepyeni bir kütüphane deneyimi sunmaktadır.



doğumdan ölüme yaşamın her anında bilginin ışığı ile aydınlanan nesilleri sembolize ediyor.

### **Bebek ve Çocuk Kütüphanesi**

Rami Kütüphanesi, sahip olduğu Bebek ve Çocuk Kütüphanesi ile aileler ve çocuklar için çeşitli aktiviteler ve geniş bir koleksiyon sunuyor. 0-3 yaş arası bebek ve 3-6 yaş arası çocuklar için hizmet veren kütüphanede çocukların okuma alışkanlığı kazanmasına yardımcı olacak özel koleksiyonlar bulunuyor.

Bebek ve Çocuk Kütüphanesi'nde, okuma atölyelerinden boyama etkinliklerine kadar çocuklarla kütüphane ve kitapların buluşmasını sağlayacak, ailelerin çocukları ile kaliteli vakit geçirmesine olanak tanıyacak etkinlikler de düzenleniyor.

### **Gençlik Kütüphanesi**

Ortaokul ve lise öğrencilerine özel tasarlanmış Gençlik Kütüphanesi, öğrencilerin öğrenim yaşamında ihtiyaç duyabileceği kaynaklardan oluşan özel koleksiyonu ve rahat çalışma ortamıyla okul yaşamı ve sınav süreçlerinde gençlere destek veriyor. Liselere Giriş Sınavı (LGS), Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) ve Temel Yeterlilik Testi'ne (TYT) hazırlanan gençlerin her türlü başvuru kaynağını kolayca bulabileceği Gençlik Kütüphanesi bünyesinde tercih dö-

nemlerine özel seminerler de düzenleniyor.

### **Yetişkin Kütüphanesi**

Lisans ve lisansüstü (yüksek lisans-doktora) öğrencilerinin, akademisyenlerin, araştırmacıların başta olmak üzere tüm yetişkin kullanıcıların kaynak ihtiyaçlarına yanıt veren Yetişkin Kütüphanesi haftanın her günü 24 saat açık olan okuma ve çalışma salonlarıyla rahat ve konforlu bir çalışma ortamı sunuyor.

### **İhtisas kütüphaneleri**

Rami Kütüphanesi, dünyanın önde gelen kütüphanelerinde uygulanan ve kaynakları temalarına göre sınıflandıran Dewey Onlu Sınıflama Sistemi'ne göre düzenlenmiş 10 ayrı İhtisas Kütüphanesine sahip. Akademik araştırmaların gerçekleştirilebileceği İhtisas Kütüphaneleri, birçok alanda çeşitli ihtiyaçlara çözüm sunan bir koleksiyonu içeriyor.

### **Atatürk İhtisas Kütüphanesi**

Atatürk İhtisas Kütüphanesi koleksiyonu; Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu bünyesindeki Atatürk Araştırma Merkezi, Atatürk Kültür Merkezi, Türk Dil Kurumu ve Türk Tarih Kurumunun, başta Gazi Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Türk dili ve kültürüyle ilgili eserleri ile bu konularda

yurt içinde ve yurt dışında yayımlanan binlerce eserden oluşuyor ve her geçen gün genişlemeye devam ediyor.

Türkiye'nin en büyük Atatürk İhtisas Kütüphanesi, 20 bini aşkın kitaptan oluşan zengin koleksiyonuyla sosyal ve beşeri bilimler alanlarında çalışan araştırmacılara ve okuyuculara hizmet veriyor.

### **Yazma Eserler Kütüphanesi**

Rami Kütüphanesi, sahip olduğu yazma eser koleksiyonlarıyla, el yazması eserleri okuyucular ve araştırmacılarla buluşturuyor. Koleksiyonda tarih, coğrafya, edebiyat, tıp, astronomi, mantık, musiki ve İslami ilimler gibi pek çok kategorideki el yazması mevcuttur. Kütüphane bünyesinde faaliyet gösteren biyoloji ve kimya laboratuvarlarında yapılan ölçümlerle yazma eserler tarihlenirken, korunma ve onarılma süreçleri de gerçekleştiriliyor.

### **Şifahane**

Rami Kütüphanesi bünyesinde kurulan Şifahane'de kütüphane envanterine kayıtlı el yazmalarının ve nadir matbu eserlerin onarımları gerçekleştiriliyor. Kitapların bozulma durumu kütüphane bünyesindeki laboratuvarlarda yapılan çalışmalarla incelenip tespit edilerek en az müdahale ile restorasyon çalışması uzmanlar tarafından özenle tamamlanıyor.





## Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Ülkemizin tarihî ve kültürel mirasına sahip çıkmayı, ecdada karşı sorumluluğumuzun bir gereği olarak görüyoruz

İstanbul'un en büyük kütüphanesi Rami Kütüphanesi, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katıldığı törenle 13 Ocak 2023 tarihinde hizmete açıldı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Rami Kütüphanesi Açılış Töreni'nde yaptığı konuşmada, "Ülkemizin, özellikle de İstanbul'un tarihi ve kültürel mirasına sahip çıkmayı, ecdada karşı sorumluluğumuzun bir gereği olarak görüyoruz" dedi.

**Rami'yi sadece bir kütüphane değil pek çok faaliyetin de yapılabileceği bir kültür merkezi olarak planladık**

Zaman içinde ciddi bir tahribata uğrayan bu abide eseri İstanbul'un en büyük kütüphanesi olarak düzenlemek için yürüttükleri çalışmaların nihayet sona erdiğine değinen Cumhurbaşkanı Erdoğan sözlerini şöyle sürdürdü: "Rami'yi sadece bir kütüphane değil pek çok faaliyetin de yapılabileceği bir kültür merkezi olarak planladık. Buradaki kütüphanemiz haftanın her günü, günün 24 saati gençlerimiz başta olmak üzere kitapseverlere hizmet verecektir. Kullanım alanı 36 bin metrekareyi geçen, peyzaj alanı 51 bin metrekareyi bulan, diğer ilavelerle yaklaşık 110 bin metrekarelik bir alanda şu andaki yapıya kavuşmuş bulunuyoruz. Kütüphanemizde ilk etapta 2 milyonu aşkın kitap ve 4 bin 200 kişilik kapasitesiyle hizmete başlamasından memnuniyet duyuyorum. Kitap sayımız elbette zaman içinde daha da artacak. Kütüphane bünyesindeki Atatürk İhtisas Kütüphanesi de 25 bin ciltlik külliyatıyla kendi alanında önemli bir ihtiyacı karşılayacaktır."

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Rami bünyesindeki Yazma Eserler Kütüphanesi'nin de buraya ayrı bir derinlik katacağını dile getirerek günümüzün olmazsa olmazı dijital kaynakların da burada meraklılarıyla buluşacağını kaydetti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, kütüphanede emeği geçen herkesi tebrik etti.

Ülkenin özellikle de İstanbul'un tarihi ve kültürel mirasına sahip çıkmayı ecdada karşı sorumluluklarının bir gereği olarak gördüklerini vurgulayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, üstelik sadece bununla kalmadıklarını, modern sanatların ülkede yaygınlaşmasını sağlayacak projeleri de hayata geçirdiklerini ifade etti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, bu anlayışla Ankara'daki Cumhurbaşkanlığı Külliyesi bünyesinde ülkenin en iyi altyapısına sahip bir kongre ve kültür merkezi, sergi merkezi ve kütüphaneyi milletin hizmetine sunduklarını anımsatarak, yine Cumhurbaşkanlığı'nın Çankaya Köşkü'ndeki, Tarabya Yerleşkesi'ndeki, Dolmabahçe'deki, Yıldız Sarayı'ndaki tarihi eserleri restore ederek, Vahdetin Köşkü'nü o yanmış hâliinden sonra bugünkü hâline getirerek, yeni baştan yaparak, tarihe sahip çıktıklarını dile getirdi.

Geriye doğru bakıldığında, kütüphanelerin ne kadar zengin, ne kadar yaygın, ne kadar hareketliyse medeniyetin o derece ürettiğini, devletin o derece güçlü, milletin o derece müreffeh olduğunu dile getiren Cumhurbaşkanı Erdoğan, "Bizim medeniyetimiz kitapla, defterle, kalemle, mürekkeple, okumakla, anlamakla, sormakla, anlatmakla yoğrulmuş, ilimle, irfanla, hikmet

ve tefekkürle kıvamını bulmuştur. Duvarları kitaplarla dolu bir kütüphaneyi en kıymetli hazinelerden daha üstün tutan ecdadımız, her kütüphaneyi cennetten bir köşke benzetmiştir. Âlimleri, gölgelerinde soluklanan cennet ağaçlarıyla kıyaslayan ecdad, onların eserlerini de bu ağaçların meyveleri olarak görmüştür. Elhamdülillah, nasıl bir ecdada sahibiz. İnşallah biz de onlara layık oluruz" değerlendirmesini yaptı.

**Rami Kütüphanemiz geleceğe yatırımın eseri olacak**

"Dünya değişirken ülkemizin yerinde kalması demek gerileme işaretidir. Takip eden değil öncülük yapan diğer alanlar gibi kültürde de kendisine sunulanları tüketen değil, üreten bir Türkiye için gece gündüz çalışıyoruz" vurgusu yapan Cumhurbaşkanı Erdoğan, "İnşallah önümüzdeki dönem Türkiye Yüzyılı vizyonumuzla eğitim ve kültür başta olmak üzere ülkemizi küresel düzeyde marka hâline getirecek başlıkların tamamında da milletimizi hayallerine kavuşturacağız" şeklinde konuştu.

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve eşi Emine Erdoğan Hanımefendi, açılış töreni öncesi Rami Kütüphanesi'ni gezerek incelemelerde bulundu.



Kültür

**2023 Âşık Veysel Yılı**  
**“Ben Giderim Adım Kalır,  
Dostlar Beni Hatırlasın”**



Âşıklık geleneğinin en önemli ve güçlü temsilcilerinden, büyük halk ozanı Âşık Veysel Şatıroğlu, vefatının 50. yıl dönümü olan 2023 yılında UNESCO ile ilişkili olarak tüm dünyada ve Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı himayelerinde çeşitli etkinlikler ve programlarla anıldı.

**A**şıklık geleneğinin en önemli ve güçlü temsilcilerinden, büyük halk ozanı Âşık Veysel Şatıroğlu, vefatının 50. yıl dönümü olan 2023 yılında UNESCO ile ilişkili olarak tüm dünyada ve Türkiye’de Cumhurbaşkanlığı himayelerinde çeşitli etkinlikler ve programlarla anıldı. 29 Aralık 2022 tarih ve 32058 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi ile 2023 yılının “Âşık Veysel Yılı” olarak Cumhurbaşkanlığı Recep Tayyip Erdoğan’ın himayelerinde ulusal ve uluslararası etkinliklerle anılması kararlaştırılmıştı.

UNESCO 41. Genel Konferans kararıyla

2023 yılı için Türkiye’nin önerisi, Azerbaycan, Macaristan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Makedonya, Ukrayna ve Özbekistan’ın desteğiyle Âşık Veysel’in Vefatının 50. Yıl Dönümü UNESCO Anma ve Kutlama Yıl Dönümleri Programına alınmıştır.

Âşıklık sanatının bütün Türkiye’de sevilmesini sağlayan ve 2009 yılında UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsilî Listesi’ne kaydedilen Âşık Veysel, 2022 yılında “vefa” kategorisinde Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülüne de layık görülmüştü.

### **Birleştirici, bütünleştirici halk ozanı; ilham kaynağı sanatçı**

Küçük yaşta geçirdiği çiçek hastalığından dolayı gözlerini kaybeden Âşık Veysel, gönül gözü ile yazdığı şiirlerle ve türkülerini yediden yetmiş herkesin kalbinde yer edindi. Dostlar Beni Hatırlasın, Kara Toprak, Beni Hor Görme Gardaşım, Senlik Benlik Nedir Bırak, Güzelliğin On Par’ Etmeyiz, Uzun İnce Bir Yoldayım ve daha birçok şiiri ile kimi zaman sevdayı, aşkı, özlemi; kimi zaman dostluğu, kardeşliği, muhabbeti; kimi zaman ise yalnızlığı, hüznü, vefayı anlattı, yaşadı ve yaşattı. 1933 yılına ka-

#### **Âşık Veysel’in hayatından kesitler** **Âşık Veysel Şatıroğlu (1894 - 1973)**

**25 Ekim 1894** Sivas’ın bugün Şarkışla ilçesine bağlı olan Sivrialan köyünde dünyaya gelen Âşık Veysel, çiftçi Karaca Ahmet ve Gülizar çiftinin altı çocuğundan beşincisidir.

**1901** Yedi yaşında yakalandığı çiçek hastalığı sonrasında sol gözünü, geçirdiği bir kaza sonucu da sağ gözünü kaybetti.

**1904** Babasının teşvikiyle 10 yaşındayken saz çalıp şiir söylemeye başladı. Büyük ozan, o dönemde ilk saz hocam” diye bahsettiği Molla Hüseyin’ ve Çamşahlı Ali’den ders alır.

**1919** İlk evliliğini 1919’da Esmâ Hanım ile yaptı. Bu evliliğinden iki çocuğu oldu. Oğlu on günlükken kızı da iki yaşında vefat etti.

**1920** Annesini ve babasını kaybetti.

**1931** İkinci evliliğini Gülizar Hanım ile yaptı. Veysel’in bu evlilikten 7 çocuğu dünyaya geldi.

**5 Ocak 1931** Bu tarihte Sivas’ta öğretmenlik ve millî eğitim müdürlüğü görevlerinde bulunan şair ve oyun yazarı Ahmet Kutsi Tecer’in davetiyle köy enstitüsünde saz hocalığı yaptı. Adı ilk kez 5 Ocak’ta düzenlenen Sivas Âşıklar Bayramı’nda duyuldu.

**1933** Cumhuriyet’in 10.yılı için yazdığı destanın yayınlanmasıyla da dikkati çekerken 1933 yılından itibaren ülkeyi dolaşmaya başlar. Ömrü yoksulluk ve zorluklarla geçen Âşık Veysel, halkevlerinde, kahvehanelerde ve radyoda şiirlerini saz eşliğinde okur. İstanbul’a gidip plaklar doldurur, radyoda konser verir.

**1941** Arifiye Köy Enstitüsüne saz öğretmeni olarak atanan Âşık Veysel 1946 yılına kadar Hasanoğlu Eskişehir Çifteler, Kastamonu Güllüköy, Yıldızeli Pamukpınar, Samsun Ladik Akpınar köy enstitülerinde birer yıl saz öğretmenliği yaptı.

**1944** Sazıyla bütün Anadolu’yu dolaşan Âşık Veysel’in, ilk şiir kitabı “Değişler” 1944’te yayımlanır.

**1950** Yurt çapında tanınan Âşık Veysel, senaryosunu Bedri Rahmi Eyüboğlu’nun yazdığı, yönetmenliğini Metin Erksan’ın üstlendiği Karanlık Dünya adlı bir filmde, yaşadığı Sivrialan köyü çevresiyle birlikte konu edilir.

**1965** Âşık Veysel, anadilimize ve millî birliğimize yaptığı hizmetlerden ötürü TBMM tarafından 1965’te özel bir kanunla aylık bağlanarak ödüllendirilir.

**1971** Nevşehir’in Hacıbektaş ilçesinde son konserini verdi.

**21 Mart 1973** Âşıklık geleneğinin son büyük temsilcileri arasında yer alan ünlü halk ozanı, 1971’de Nevşehir’in Hacıbektaş ilçesinde verdiği son konserden sonra rahatsızlanır. Âşık Veysel, 21 Mart 1973 tarihinde doğduğu köy olan Sivrialan’da, şimdi adına müze olarak düzenlenen evde vefat eder.

dar, kendi deyişlerini söylemekten utandı-  
ğı, çekindiği için başka ozanların şiirlerini  
çalıp söyleyen büyük halk ozanı Âşık Veysel  
merhum şair Ahmet Kutsi Tecer'in yol gös-  
tericiliğiyle bu tarihten sonra kendi şiirleri-  
ni okumaya başladı. Köy Enstitülerinde bir  
süre saz öğretmenliği de yapan Âşık Vey-  
sel, Sivrialan'da daha önce olmayan, türlü  
meyve ve çiçeklerin bulunduğu ilk meyve  
bahçesini de yetiştiren kişi oldu.

Sadece kendi döneminde etkili bir halk  
ozanı olmayan, vefatından sonra bile günü-  
müz sanatçılara ilham kaynağı olan Âşık  
Veysel, birleştirici ve bütünleştirici yönü,  
insana ve doğaya olan sevgisi, yapıcı kişili-  
ği, hayatın her yönünü anlattığı eserleri ile  
hafızalara kazandı.

Büyük halk ozanımız Âşık Veysel'i vefa-  
tının 50. yıldönümünde saygı ve rahmetle  
anıyoruz.

### Sanatı ve eserleri

Şiirleri konu bakımından zengin çeşit-  
lilik gösteren Âşık Veysel'in duru bir dille  
yazılmış, genellikle 11'li hece ölçüsüyle  
şiirleri vardır. Şiirlerini saz eşliğinde icra  
eden Veysel'in koşma, destan tarzında ve  
ağıt türünde eserleri bulunmaktadır.

Şiirlerinde hem duygularını, kendi dün-  
yasını anlatan hem de bugünlere ışık tutan  
ozan, âşık geleneğinin büyük temsilcilerin-  
den biri olmuş, kendinden sonra gelenlere  
de örnek teşkil etmiştir.

Aşk, gurbet, ayrılık, insan ve doğa sev-

gisi, hoşgörü, çalışma, ilim, yardımlaşma,  
tabiat, vatan sevgisi, kültürel değerler gibi  
konuları şiirlerinde işleyen Âşık Veysel,  
yaşadığı coğrafyanın ve Türk insanının  
özelliklerini de eserlerinde yansıtmış, bir-  
lik ve beraberlik mesajları vermiştir. Âşık  
Veysel şiirlerinde tasavvufi konulara da yer  
vermiştir. Okumayı çok istemesine rağmen  
gözleri görmediği için okula hiç gidemeyen  
halk ozanı, eserlerinde okumayı, öğrenme-  
yi, ilim sahibi olmayı övmüş, bilgisizliği, ca-  
hilliği ise yermiştir.

Deyişler, Sazımdan Sesler ile Dostlar  
Beni Hatırlasın adlı şiir kitapları bulunan  
ozanın ölümünden sonra, 1984'te Bütün  
Şiirleri adlı eseri tekrar yayımlanmıştır.

#### Kitapları

- Deyişler (1944)
- Sazımdan Sesler (1950)
- Dostlar Beni Hatırlasın (1970)
- Bütün Şiirleri (1984)

#### Şiirlerinden

- Ala Gözlü Benli Dilber
- Aşkın Beni Elden Ele Gezdirirdi
- Beni Hoş Görme Gardaşım
- Bir Derd Ehli Bulsam Derdim Söylesem
- Bir Küçük Dünyam Var İçimde
- Derdimi Dökersem Derin Dereye
- Dostlar Beni Hatırlasın
- Gönül Bir Güzeli Sevmiş
- Güzelliğin On Par' Etmez
- Havalanma Telli Turnam
- Hepimiz Bu Yurdun Evlatlarıyız
- Kara Toprak
- Memlekete Destan Oldum
- Sen Bir Ceylan Olsan Ben de Bir Avcı
- Senlik Benlik Nedir Bırak
- Sen Olmasan
- Uzun İnce Bir Yoldayım



### Âşık Veysel Müzesi

Sivrialan Köyü'nde bulunan Halk Ozanı Âşık Veysel Şa-  
tıroğlu'nun evi 1982 yılında müze olarak ziyarete açıldı.  
Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler  
Genel Müdürlüğü tarafından 2009 yılında restorasyona  
alınan ve düzenlenen Âşık Veysel Müzesi, hak ettiği il-  
giye kavuşarak 7 Aralık 2012'de yeniden hizmete açıldı.  
Âşık Veysel Müzesi'nin binası restorasyon çalışmaları  
kapsamında yenilenirken, sergi alanı yeni bir anlayışla,  
çevreye zarar vermeyen malzemelerle tekrar tasarlan-  
dı, mevcut müze binasının yanına 2 katlı yeni bir bina  
ilave edildi. Ek binanın birinci katında görme engellilere  
yönelik çalışmalar sergilenirken, ikinci katı bir nevi misa-  
firhane olarak düzenlendi.

Şarkışla Sivrialan Âşık Veysel Müzesi'nde, Âşık Vey-  
sel'e ait 32 adet etnografik eser sergilenmekte olup

eserler Âşık Veysel'in ailesi tarafından bağışlanmıştır.  
Âşık Veysel'in yaşamını sürdürdüğü evi olan Âşık Veysel  
Müzesi'nde Âşık Veysel'e ait eserler ile fotoğrafları, ya-  
tağı, bal mumundan yapılmış heykeli, halılar, sedirler ve  
yastıklar sergilenmektedir.

Büyük ozanın müzeye çevrilen evini ve hemen yanına  
yapılan ek binadaki müzeyi gezenler, adeta Âşık Vey-  
sel'in hayatına dair bir yolculuğa çıkmaktadır.

Müze, ev ile ek bina arasında bağlantıyı sağlayan ve  
"Karanlık Oda" adı verilen bölümde görme engelliler için  
braille alfabeyle yazılan "Uzun İnce Bir Yoldayım" sözü  
yer alırken, diğer ziyaretçiler için ise karanlıkta 2-3 sa-  
niye, enstalasyon sanatı (yerleştirme sanatı) sayesinde  
Âşık Veysel heykeli belirmektedir.





Hafızalara kazınan çok sayıda eser bırakan, âşık geleneğinin son büyük temsilcilerinden biri olan halk ozanın eserlerinden bazıları şunlardır:

Uzun ince bir yoldayım  
Gidiyorum gündüz gece  
Bilmiyorum ne haldeyim  
Gidiyorum gündüz gece

Ne yazık ki bana olmadı kısmet  
Düşmanı denize dökerken millet  
Felek kırdı kolumu, vermedi nöbet  
Kılıç vurmak için düşman başına.  
Bugünler müyesser olsaydı bana  
Minnet etmez idim bir kaşık kana  
Mukadder harici gelmez meydana  
Neler geldi bu Veysel'in başına.

Dileğin var ise iste Allah'tan  
Almak için uzak gitme topraktan  
Cömertlik toprağa verilmiş Hak'tan  
Benim sadık yârim kara topraktır.  
Hakikat ararsan açık bir nokta  
Allah kula yakın kul da Allaha  
Hak'ın hazinesi gizli toprakta  
Benim sadık yârim kara topraktır.  
Her kim ki olursa bu sırta mazhar  
Dünyaya bırakır ölmez bir eser  
Gün gelir Veysel'i başına basar  
Benim sâdik yârim kara topraktır

Güzelliğin on par'etmez  
Bu bendeki aşk olmasa  
Eğlenecek yer bulaman  
Gönlümdeki köşk olmasa  
Tabirin sığmaz kaleme  
Derdin dermandır yareme  
İsmin yayılmaz âleme  
Âşıklarda meşk olmasa

Oku çalış bul hidayet  
Mesut olur yaşar hayat  
Veysel bunu der nihayet  
Okul ilim deryasıdır

Ben giderim adım kalır  
Dostlar beni hatırlasın.  
Düğün olur bayram gelir  
Dostlar beni hatırlasın.  
Can kafeste durmaz uçar  
Dünya bir han konan göçer  
Ay dolandır yıllar gecir  
Dostlar beni hatırlasın

Beni hor görme kardeşim  
Sen altınsın ben tunç muyum?  
Aynı vardan var olmuşuz  
Sen gümüşsün ben saç mıyım?  
Ne var ise sende bende  
Aynı varlık her bedende  
Yarın mezara girende  
Sen toksun da ben aç mıyım?  
Topraktandır cümle beden  
Nefsini öldür ölmeden  
Böyle emretmiş yaradan  
Sen kalemsin ben uç muyum?

Allah birdir Peygamber Hak  
Rabbül âlemdir mutlak  
Senlik benlik nedir bırak  
Söyleyim geldi sırası  
Kürt'ü Türk'ü ne Çerkez'i  
Hep Âdemin oğlu kızı  
Beraberce şehit gazi  
Yanlış var mı ve neresi

Vatan sevgisini içten duyanlar  
Sıtkı ile çalşır benimseyerek  
Milletine ulusuna uyanlar  
Demez neme lazım neyime gerek  
Her ferdin hakkı var bizimdir vatan  
Babamız dedemiz döktüler al kan  
Hudut boylarında can verip vatan  
Saygiyle anarız şehit diyerek

“Bizim medeniyetimiz, bir aşk medeniyetidir. Üzerinde yaşadığımız coğrafya şairleri sultan, sultanları şair kılan, kudretin kelamdan ve kaleminden neşet ettiği mümbit topraklardır. Asırlardır sözlü kültürümüzü yansıtan, gönüllerimizi ilim, hikmet ve sevdıyla dokuyan âşıklarımızdır. Her bir türküde Anadolu insanının çılgılığı, umudu, acısı ve irfanı vardır. 1973 yılında ebedi âleme irtihal eden Âşık Veysel Şatıroğlu, Anadolu halk ozanlarının yakın tarihimizin en önemli temsilcilerindendir. Âşık Veysel, milletimizin gönül yollarını en iyi bilen, o yolda yürüyen, o yolda ömrünü tamamlayan özünden geçeni büyük maharetle söze ve saza döken hakiki bir halk ozanıdır.”

Cumhurbaşkanı  
Recep Tayyip Erdoğan

## 2023 Mevlânâ Yılı

Mevlânâ Celaleddin-i Rumi'nin 750. vefat yıl dönümü olan 2023 yılı Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yayımladığı genelge ile "Mevlânâ Yılı" olarak ilan edildi.



**Kültür**

# 2023 Mevlânâ Yılı Aşk'ın adı Mevlânâ



“Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız!

Bizim mezarımız ariflerin gönüllerindedir”

– Hz. Mevlânâ

**F**ikirleri ve eserleri ile insanları, toplumları ve medeniyetleri etkileyen, Türk-İslam düşünürü, büyük mutasavvıf Mevlânâ Celaleddin-i Rumi, vefatının 750. yılında öğretileri, insanı ve toplumu dönüştüren eserleri ile yol göstermeye, “Gel” çağrısına uyanları bir araya getirmeye devam ediyor.

İlahi aşka adanmış ömrünce tasavvufi öğretinin en güzel şekilde işlendiği eserlerini insanlığa miras bırakan Hazreti Mevlânâ'nın düşüncesiyle ilgili Türkiye'de ve Dünya'da çok sayıda çalışma bulunmaktadır.

“Mevlânâ Yılı” ilan edilen 2023 yılı içerisinde de “Hz. Mevlânâ'nın 750. Vuslat Yılı Dönümü” kapsamında tüm yurttan çeşitli etkinlikler ve anma programları düzenleniyor. Mevlânâ'nın 750. vefat yılı dönümü olan 2023 yılı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın yayımladığı 20 Ocak 2023 tarihli genelge ile “Mevlânâ Yılı” olarak ilan edilmişti. Cumhurbaşkanı Erdoğan, Resmi Gazete'de yer alan genelgede, Anadolu topraklarında gönülleri buluşturan, kalpleri sevgi ve şefkat hamuruyla yoğuran, ilim ve öğütleriyle birliği, beraberliği ve kardeşliği yeşerten büyük İslam âlimi Mevlânâ Celaleddin-i Rumi'nin hayatı, fikirleri ve eserlerinin asırlardır insanlığın yolunu aydınlatmış olduğunu belirtti.

Genelgede, Mevlânâ'nın “Şu toprağa sevgiden başka bir tohum ekmeyiz, şu tertemiz tarlaya başka bir tohum ekmeyiz biz.” sözlerine yer veren Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Mevlânâ, Anadolu'da ilim, irfan ve hikmetle harmanladığı Mesnevi'siyle millet olma şuurunu yerleştirmiş ve topraklarımızı bu aziz değerle mayalamıştır. Bu minvalde Mevlânâ'yı hürmetle ve rahmetle yâd etmek üzere vuslatının 750. yıl dönümü olan

## İLAHİ AŞKA ADANMIŞ BİR ÖMÜR: HAZRETİ MEVLANA

Öğretileriyle tüm dünyada yankı uyandıran, “gel” çağrısına milyonların koştuğu, Batı dünyasının Rumi'si Hazreti Mevlana, hayatını ilahi aşka ve insanlığa doğru yolu göstermeye adanmış.



66 yıllık ömrü süresince insana ve hayata dair kapsayıcı ve kalıcı eserler ortaya çıkaran büyük Türk düşünürü ve mutasavvıf Mevlana Celaleddin-i Rumi, tasavvufi öğretinin en güzel şekilde işlendiği eserleriyle insanlığa yüzyıllardır yol gösteriyor.

Vefatıyla “En yüce sevgili”ye kavuştuğu için “Düğün gecesi” yani “Şebiarus” olarak anılan 17 Aralık'ta, binlerce insan Konya'da buluşup, Mevlana'nın insanlığı kuşatan mesajlarını bir kez daha hatırlama fırsatı buluyor.

**1207**  
30 Eylül 1207'de günümüzde Afganistan'ın kuzeyinde bulunan Belh şehrinde dünyaya geldi.  
Horasan'ın büyük âlimlerinden olan babası Bahaeddin Veled ve ailesiyle, bazı siyasi olaylar ve yaklaşımla olan Moğol istilası nedeniyle Belh'ten ayrıldı.

**1222**  
Mekke, Medine, Şam, Erzurum ve Anadolu'nun muhtelif şehirlerinin ardından Karaman'a geldi, burada ailesiyle 7 yıl kaldı.

**1229**  
Anadolu Selçuklu Sultanı Alaeddin Keykubat'ın daveti üzerine Konya'ya göç etti.  
Belh'ten Konya'ya uzanan yolculuk boyunca konakladıkları yerlerde çeşitli âlimlerden dersler aldı. Babasının vefatından sonra Halep ve Şam'da tahsil gördü.

**1240**  
Konya'da dini ilimleri öğretmeye ve halkı ırsad etmeye başladı.

**1244 - Şems dönemi**  
Şems-i Tebrizi'yle ilk görüşmesi, üzerinde şiddetli bir etki bıraktı. Manevi alanda ilerlemeyi arzulayan ve bunun için mana adamlarının peşinde olan Mevlana, aradığını bu büyük arifte buldu.  
Aşk, cezbe, vecd ve coşkuyla şiirler söyledi, semaya başladı. Hayatının bundan sonraki bölümünde şiir, musikiyi ve semayı kendisine yol arkadaşı edindi.  
1247 yılında Mevlana'nın çevresinden bir grup Şemsî öldürdü veya diğer bir ihtimale göre Şems Konya'dan kaçtı ve bir daha kendisinden haber alınmadı.

**Şems'ten sonra**  
Yaşadığı uzun kederli dönemin ardından, ölü dünyaya yayılmış sözünde olduğu gibi “aradığını kendinde buldu”. Celaleddin Muhammed, hayatının olgunluk çağına doğru, tarihte örneklerine az rastlanır biçimde ilahi aşkın ateşlediği “Mevlana” olarak toplumun huzurundaydı.

**1260 - Tüm dünyaya armağan: Mesnevi**  
Ömrünün son 10-15 yıllık devresinde Mesnevi'yi ortaya çıkardı. Dini bilgilerden siyasete, sağlıktan insan ilişkilerine ve hayata dair birçok konuya yer verdiği bu önemli eseri için “Bizden sonra Mesnevi şeyhlik edecek” ifadesini kullandı.

**1273 - Şebiarus**  
Yaşamını “Hamdım, piştim, yandım” sözleri ile özetleyen Mevlana, 17 Aralık 1273 yılında “sevgilisi”ne kavuştu. Onun için ölüm aşka ve sevgiliye kavuşmaktır; bu yüzden öldüğü gün asırlardır “düğün gecesi” anlamına gelen “Şebiarus” adıyla anılıyor.

**Mevlana Celaleddin-i Rumi**

*“Ölümümüzden sonra mezarımızı yerde aramayınız. Bizim mezarımız ariflerin gönüllerindedir.” sözleriyle gönüllerde kalıcı bir yer bulmak istediği anlatılan Mevlana, insanlığa Mesnevi'nin yanı sıra şu eserleri bıraktı:*

**Divan-ı Kebir:** Gazel, terkiib-i bend ve rubailerden oluşan 40 bin beyitlik bir eserdir.  
**Fihri Ma Fih:** Mevlana'nın sohbetlerini içeren bir eserdir.  
**Mecalis-i Seba:** Mevlana'nın camilerdeki vaazlarını içerir.  
**Mektubat:** Mevlana'nın devlet büyüklerine yazdığı mektuplardan oluşmaktadır.

2018 - İstanbul - Gazetesi

www.konya.gov.tr/mevlana

## Hız. Mevlânâ'nın Vasiyeti

Ben size, gizli ve aleni,  
Allah'tan korkmanızı, az  
yemenizi, az uyumanızı,  
az söylemenizi,  
günahlardan çekinmenizi,  
oruç tutmaya ve namaz  
kılmaya devam etmenizi,  
daima şehvetten  
kaçınmanızı, halkın eziyet  
ve cefasına dayanmanızı,  
avam ve sefiplerle  
düşüp kalkmaktan uzak  
bulunmanızı, kerem  
sahibi olan salih kimselerle  
beraber olmanızı vasiyet  
ederim. İnsanların  
hayırlısı, insanlara  
faydası dokunandır.  
Sözün hayırlısı da az ve öz  
olanıdır. Hamd, yalnız tek  
olan Allah'a mahsustur.  
Tevhid ehline selam  
olsun."



2023 yılı 'Mevlânâ Yılı' olarak kutlanacak ve yıl boyunca yurt genelinde ve yurt dışında etkinlikler düzenlenecektir." ifadelerini kullandı.

### Hız. Mevlânâ'nın Hayatından Kısa Kısa

Asıl adı Muhammed Celâleddin olan Mevlânâ Celaleddin-i Rumi, 30 Eylül 1207 yılında, bugün Afganistan sınırları içerisinde bulunan Belh şehrinde doğmuştur. Mevlânâ'nın babası Belh şehrinin ileri gelenlerinden olup sağlığında Sultânü'l-U-

lemâ (Âlimler Sultanı) ünvanını almış olan Hüseyin Hatibî oğlu Bahaeddin Veled'dir. Annesi ise Belh Emiri Rükneddin'in kızı Mümine Hatun'dur.

Sultânü'l-Ulemâ Bahaeddin Veled, 1212 yılında aile fertleri ve yakınları ile birlikte bazı siyasi olaylar nedeniyle Belh'ten ayrılmak zorunda kalır. Hız. Mevlânâ'nın da içinde bulunduğu göç kervanı önce Nişabur'a gelir ve büyük mutasavvıf Feridüddin-i Attar ile görüşür. Mevlânâ burada küçük yaşına rağmen Feridüddin Attar'ın ilgisini çeker ve takdirlerini kazanır. Hız.

### Hız. Mevlânâ'nın Eserleri

Eserleri ile sadece İslam coğrafyasında değil tüm dünyada tanınan Mevlânâ Celaleddin-i Rumi, 5 önemli manzum ve mensur eser vermiştir.

**Mesnevi** Mevlânâ'nın altı ciltten meydana gelen Farsça eseridir. Halen Mevlânâ Müzesi'nde sergilenen 1278 tarihli, elde bulunan en eski Mesnevi nüshasına göre, beyit sayısı 25 bin 618'dir. Mevlânâ, Kâtibi Hüsameddin Çelebi'nin rivayetine göre, Mesnevi beyitlerini Meram'da gezerken, otururken, yürürken hatta sema ederken söylemiştir. Hız. Mevlânâ'nın tasavvuf anlayışını içeren eser, İslam kültürünün önemli kaynakları arasında gösterilir. Mevlânâ, 6 ciltlik Mesnevi'sinde tasavvufi fikir ve düşüncelerini, birbirine ulanmış hikâyeler halinde anlatmaktadır.

**Dîvân-ı Kebîr** Büyük Defter" veya "Büyük Dîvân" manasına gelir. Eser gazel ve rubâilerden meydana gelmektedir. Eserde bulunan şiirlerin çoğu Mevlânâ'nın Şems ile buluşmasından sonraki döneme aittir. Mevlânâ'nın çeşitli konularda söylediği şiirlerin tamamı bu dîvândadır. Dîvân-ı Kebîr'in beyit adedi 40 bin'i aşmaktadır. Mevlânâ, Dîvân-ı Kebîr'deki bazı şiirlerini Şems Mahlası ile yazdığı için bu dîvâna, Dîvân-ı Şems de denilmektedir.

**Fihimâfih** FihimâFih "Ne varsa içindedir" manasına gelmektedir. Eser, Mevlânâ'nın çeşitli meclislerde yaptığı sohbetleri içermektedir. Mevlânâ'nın sağlığında oğlu Sultan Veled veya bir başka müridi tarafından kaydedilen sohbetlerinin vefatından sonra derlenmesiyle meydana gelmiştir. 61 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümlerden bir kısmı, Selçuklu Veziri Süleyman Pervane'ye hitaben

kaleme alınmıştır. Eserde bazı siyasi olaylara da temas edildiğinden, aynı zamanda tarihi bir kaynak olarak da kabul edilmektedir.

**Mecâlis-i Seb'a (Yedi Meclis)** Mevlânâ'nın yedi meclisinin, yedi vaazının not edilmesinden, toplanmasından meydana gelmiştir. Mevlânâ'nın vaazları, Çelebi Hüsameddin veya oğlu Sultan Veled tarafından not edilmiş ancak özüne dokunulmamak kaydı ile eklentiler yapılmıştır.

**Mektûbât (Mektuplar)** Mevlânâ'nın başta Selçuklu Hükümdarlarına olmak üzere, devrin ileri gelenlerine nasihat için, kendisine sorulan dini ve ilmi konularda aydınlatmak için yazdığı 147 adet mektubu içermektedir. Mevlânâ bu mektuplarında, edebi mektup yazma kaidelerine uymamış, konuştuğu gibi yazmıştır.





Mevlânâ'ya Feridüddin-i Attar, "Esrar-nâme" adlı eserini hediye eder.

Hız. Mevlânâ ve ailesi Nişabur'dan sonra Bağdat ve Kûfe üzerinden hac ibadeti yapmak için Mekke'ye gider. Hac dönüş yolunda Şam'da Muhyiddin İbn-i Arabî ile görüşürler. Şam'dan sonra Malatya, Erzincan, Sivas, Kayseri, Niğde yolu ile Lârende'ye (Karaman) gelir, Karaman'da Subaşı Emir Musa'nın yaptırdıkları medreseye yerleşirler. Bahâeddin Veled, Karaman'da kendisi için yaptırılan medresede 7 yıl kalarak irşad faaliyetinde bulunur.

#### Şeb-i Arûs nedir?

Şeb-i Arûs: Farsça şeb: gece, Arapça arus: düğün  
Düğün gecesi anlamına gelen Şeb-i Arûs Hz. Mevlânâ'nın ilâhî sevgiliye kavuşmasına işaret eden öldüğü gecedir. Mevlânâ'nın ölüm günü anma törenleri, düğün günü ya da vuslat günü mânâsına gelen "Şeb-i Arûs" olarak adlandırılmaktadır. Bu gecenin yıl dönümünde 17 Aralık tarihlerine denk gelen haftalarda Konya'da Vuslat Yıldönümü Uluslararası Anma Törenleri yapılmaktadır.

Mevlânâ Celâeddin-i Rumi, 1225 yılında Karaman'da Gevher Hatun ile evlenir. Mevlânâ'nın yaptığı bu evlilikten Sultan Veled ve Alâeddin Çelebi isimli iki oğlu dünyaya gelir. Gevher Hatun'un vefatı üzerine yapmış olduğu ikinci evliliğini Kerra Hatun ile yapar ve Emir Âlim Çelebi isimli bir oğlu ile Melike Hatun isimli kızı olur.

Bu yıllarda Anadolu'nun büyük bir kısmı egemenliğinde olan Selçuklu Devletinin başşehri, sanat eserleri ile donatılmış, ilim adamları ve sanatkarları bakımından çok zengin bir şehir olan Konya, devletin hükümdarı ise Alâeddin Keykubad'dır. Alâeddin Keykubad, Sultânü'l-Ulemâ Bahaeddin Veled'i Karaman'dan Konya'ya davet eder ve Konya'ya yerleşmesini ister. Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat'ın ısrarlı daveti üzerine Bahâeddin Veled ve ailesi, 3 Mayıs 1228'de Karaman'dan Konya'ya göç eder. Sultan Alâeddin onu muhteşem bir törenle karşılar ve ona ikametgâh olarak Altunapa (İplikçi) Medresesi'ni tahsis eder. Vaaz ve irşad faaliyetleriyle meşgul olan Bahâeddin Veled kısa zamanda Selçuklu Devleti içerisinde meşhur olur. 12 Ocak 1231 yılında 85 yaşında iken Konya'da vefat eder.

Babasının vefatı üzerine onun yerine geçen Mevlânâ, İplikçi Camii diye bilinen yerdeki medresede uzun yıllar dersler verir. Medrese kendisini dinlemeye gelenlerle dolup taşar. Mevlânâ, 15 Kasım 1244 yılında

"Şu toprağa sevgiden başka bir tohum ekmeyiz, şu tertemiz tarlaya başka bir tohum ekmeyiz biz."

Mevlânâ, Anadolu'da ilim, irfan ve hikmetle harmanladığı Mesnevi'siyle millet olma şuurunu yerleştirmiş ve topraklarımızı bu aziz değerle mayalamıştır. Bu minvalde Mevlânâ'yı hürmetle ve rahmetle yâd etmek üzere vuslatının 750. yıl dönümü olan 2023 yılı 'Mevlânâ Yılı' olarak kutlanacak ve yıl boyunca yurt genelinde ve yurt dışında etkinlikler düzenlenecektir.

Cumhurbaşkanı  
Recep Tayyip Erdoğan

hayatında değişmelere sebep olan Şems-i Tebrizî ile karşılaşır. Genç bir âlim olan Mevlânâ, Şems'in kendisine sorduğu tasavvuf muhtevalı sorulara verdiği cevaplar sayesinde tanışır. İki engin insan arasındaki bu tanışma ile tesis edilen büyük dostluk, Şems'in kayboluşu yahut ölümü sebebiyle fazla sürmez.

Yaşamını "Hamdım, piştim, yandım" sözleri ile özetleyen Mevlânâ, 17 Aralık 1273 Pazar günü, 66 yaşında iken Kon-

ya'da vefat eder. Mezar yeri olarak Selçuklu Sarayı'nın Gül Bahçesi seçilir. Günümüzde müze olarak kullanılan Mevlânâ Dergâhı'na bugünkü yerine defnedilir.

Mevlânâ, ölüm gününü yeniden doğuş günü olarak kabul eder. O öldüğü zaman sevdiğine, yani Allah'a kavuşacaktır. Onun için Mevlânâ ölüm gününe düğün günü manasına gelen "Şeb-i Arûs" der ve dostlarına ölümünün ardından ah edip ağlamanın diyerek vasiyet eder.



## Mevlânâ Müzesi

Konya'da bulunan ve Türkiye'nin en çok ziyaret edilen müzeleri arasında yer alan Mevlânâ Müzesi, dünyanın dört bir yanından ziyaretçileri ağırlamaya devam ediyor.

Mevlânâ Dergâhı'nın çekirdek yapısını Hz. Mevlânâ'nın türbesi oluşturmaktadır. Türbe, 1274 yılında inşa edilmiştir. Hz. Mevlânâ'nın Hakk'a vuslatından hemen sonra türbesinin yanında bir tekke yapıldığı kaynaklarda belirtilmekle birlikte bu yapılar günümüze kadar ulaşmamıştır. Dergâhın diğer yapıları semâhane, mescit, dedegân hücreleri, mutfak ve şadırvan 16. yüzyılda yaptırılmıştır.

Hz. Mevlânâ'nın vefatından sonra oğlu Sultan Veled tarafından Mimar Tebrizli Bedrettin'e yaptırılan "Kubbe-i Hadra" (Yeşil Kubbe) denilen türbe dört fil ayağı (kalın sütun) üzerine inşa edilmiştir. Bu tarihten sonra inşa faaliyetleri hiç bitmemiş 19'uncu yüzyılın sonuna kadar yapılan eklemelerle devam etmiştir.

Mevlevî Dergâhı ve Türbe 1926 yılında "Konya Asâr-ı Atika Müzesi" adı altında müze olarak hizmete başlamıştır. 1954 yılında ise müzenin teşhir ve tanzimi yeniden gözden geçirilmiş ve müzenin adı Mevlânâ Müzesi olarak değiştirilmiştir. Müze alanı bahçesi ile birlikte 6 bin 500 metrekare iken, yeri istimlak edilerek Gül Bahçesi olarak düzenlenen bölümlerle birlikte 18 bin metrekareye ulaşmıştır.

Müzenin avlusuna Dervişân Kapısı'ndan girilir. Avlunun kuzey ve batı yönü boyunca derviş hücreleri yer almaktadır. Güney yönü, Matbah-ı Şerif ve Hürrem Paşa Türbesi'nden sonra, Üçler Mezarlığı'na açılan Hâmûşân (Susmuşlar) Kapısı ile son bulur. Avlunun doğusunda ise Sinan Paşa, Fatma Hatun ve Hasan Paşa türbeleri yanında semahane ve mescit bölümleri ile Mevlâna ve aile fertlerinin mezarlarının da içerisinde bulunduğu ana bina yer alır. Yavuz Sultan Selim'in 1512 yılında yaptırdığı üzeri kapalı şadırvan ile "Şeb-i Arûs" havuzu ve avlunun kuzey yönünde yer alan selsebil adı verilen çeşme de avlunun diğer bölümlerini oluşturmaktadır.





### Mevlânâ Müzesinde Bulunan Kıymetli Eserler

Müze de Mevlânâ ve Mevlevîliğe ait eserler ile el yazması kitaplar, levhalar, kandiller ve mûsîkî âletleri sergilenmektedir. Müze de bulunan ihtisas kütüphanesi 1854 yılında Postnişin Mehmed Saîd Hemdem Çelebi tarafından kurulmuştur. Kütüphanede Selçuklu, Karamanoğulları ve Osmanlı dönemine ait 2 bin 756 cilt içinde 4 binin üzerinde el yazması eser bulunmaktadır. Kitapların tamamı CD ortamına aktarılarak araştırmacıların istifadesine sunulmuştur. Müze de bulunan Hz. Mevlâna'nın Sandukası, Pûşide (Mevlâna'nın Mezar Örtüsü), Mesnevi, Kuran-ı Kerimler, Nisan Tası diğer kıymetli eserler arasında yer almaktadır.

### Hz. Mevlânâ'nın Sandukası

1274 yılında Konyalı Genak oğlu Hümâmeddin Mehmed ile Tebrizli Selîm oğlu Mimar Abdülvâhid tarafından fırınlanmış ceviz ağacından yapılmıştır. Sandukanın yüzeyi geometrik ve bitkisel motifler ile Mesnevi ve Divan-ı Kebirden alınmış beyitlerden oluşan yazı kuşakları ile bezenmiştir.

Sandukanın ayak ucunda yer alan kitabe de: "Bu kabri ziyaret eden mutlaka kutlu ve uğurlu olur. Bu kabir Belhli Hüseyin oğlu Muhammed'in oğlu Mevlâna Muhammed'in istirahat yeridir. O, doğular ve batılardaki âlimlerin sultânıdır" yazısı yer almaktadır.

### Pûşide (Mevlânâ'nın Mezar Örtüsü)

Sultan II. Abdülhamîd tarafından 1895 yılında deri üzerine atlas kumaştan yaptırılmıştır. Altın klaptanlı işlemeleri bulunan pûşide 3,96 x 6,30 m. ölçülerindedir. Pûşidenin üzerinde bulunan yazılar Maraşlı Hattat Hasan Sırrı Efendi'ye aittir. Pûşide üzerinde celî sülûs hattı ile "Âyete'l-Kürsî, Tekâsür, A'râf Sûresi 34. ve Âl-i İmrân Sûresi 185. âyet-i kerîmelerinden birer bölüm, Fâtiha ve İhlâs Sûreleri ile Lafza-i Celâl, Esmâ-yı Nebî, kitâbe ve III. Selîm'in tuğrası" işlenmiştir.

**Mesnevi** Hz. Mevlânâ'nın vefatından beş yıl sonra yazılmış olan Mesnevi nüshası Nûsha-i Kadîm (eski nüsha) olarak kabul edilmektedir. Mesnevi'nin bu nüshasında altı cilt bir arada toplanmıştır. Söz konusu eser Selçuklular Dönemi'nde 1278 yılında

Hattat Mehmed bin Abdullah Konevi tarafından Nesih hat ile yazılmıştır.

**Kur'ân-ı Kerîm** 9. yüzyıla tarihlendirilen kûfi hatla yazılmış olan Kuran'ın Kerim'in hattatı belli değildir. Ebru karton ciltlidir. Ceylan derisi üzerine Meryem Sûresi yazılmış olan on altı sayfalık bu cüzün her sayfasında altı satır yazı bulunmaktadır.

**Kur'ân-ı Kerîm** Selçuklu Döneminin ünlü hattatlarından Hattatı Yâkût el-Musta'sımî, tarafından 1268 yılında nesih hat ile yazılmıştır.

**Sancak Kur'ân-ı Kerîmi** Osmanlı döneminde yazılmış küçük Kuranların en güzellerinden birisidir. Gubârî hat ile yazılmıştır. Gümüş mahfaza içinde korunan Kur'ân-ı Kerîm karton ciltlidir.

**Nisan Tası** İlhanlı Hükümdarı Ebû Saîd Bahadır Hân tarafından 1327 yılında bronz üzerine gümüş ve altın kakma tekniğinde yaptırılarak Mevlânâ Dergâhı'na hediye olarak gönderilmiştir. Tas içerisine Nisan yağmurları toplanıp şifâ niyetine ziyaretçilere dağıtıldığı için Nisan Tası adı verilmiştir.





TÜRKİYE  
YÜZYILI

**Kültür**

# **2023 İslam Dünyası Turizm Başkenti Şanlıurfa**





Takoran Vadisi.

Balıklıgöl.

Göbeklitepe.

Eyyup Nebi Köyü, Peygamber türbeleri.

**K**ültür ve inanç turizmini bir arada sunan, ilklerin, en eskilerin diyarı, "Peygamberler Şehri" Şanlıurfa, 2023 İslam Dünyası Turizm Başkenti ünvanı ile misafirlerini ağırlamaya devam ediyor.

Şanlıurfa, 27.06.2022 tarihinde Azerbaycan'ın Bakü şehrinde İslam konferansına katılan 57 İslam ülkesinin Turizm Bakanlarının toplandığı 11. Oturumunda, 2023 İslam Turizm Kenti ilan edilmişti.

Tarih boyunca birçok devlet ve beyliğin hüküm sürdüğü, dört bir yanında çeşit çeşit hazineler, eserler barındıran Şanlıurfa, Hazreti İbrahim'in doğduğu ve ateşe atıldığı yer olarak rivayet edilen Balıklıgöl'den, UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alan, tarihin sıfır noktası olarak nitelendirilen Göbeklitepe'ye, konik kubbeli evleriyle bilinen tarihi Harran ilçesinden, doğal güzellikleriyle öne çıkan Halfeti'ye dünyanın farklı coğrafyalarından çok sayıda insanın ilgisini çekiyor.

Kültür ve inanç turizminde birçok peygamberi bağrından çıkarmış, birçok peygambere ev sahipliği yapmış ve dünyanın en önemli şehirlerinden biri olan Şanlıurfa, tarih boyunca "Peygamberler Diyarı" adıyla da anılmaktadır.

Şanlıurfa, kültür ve inanç turizminin yanı sıra Karacadağ Kayak Merkezi ile kış turizmi, Karali Kaplıcaları ile termal turizmi, Atatürk Barajı ve Halfeti İlçesi ile su sporları turizmi, Karacadağ ve Tek Tek Dağları'ndaki özgün, zengin bitki örtüsü ve hayvanları ile doğa-yayla turizmi, şehre özgü kelaynak, kekkik ve güvercinleri ile ornitoloji turizmi, geleneksel el sanatları, zengin mutfağı ve yemekleri, musiki ustaları, halk oyunları, mistik yapısıyla kültür





## Şanlıurfa Müzesi

ve folklor turizmi gibi turizm çeşitliliğinde önemli bir potansiyele sahiptir.

Tarihe kaynaklık eden Şanlıurfa, aynı zamanda birçok ilkin başladığı bir şehirdir. Dünyanın en eski heykeli, dünyanın en eski tapınağı, ilk buğday ve mercimeğin vatanı, figürlerin taş kazınım daha sonra tuvale aktarılması ile bir sanat dalı haline gelen resim ve mimarlık tarihinin başlangıcı, dünyada ilk defa hayvanların evcilleştirildiği yer olarak kabul edilen Göbeklitepe ve Göbeklitepe ile aynı döneme ait keşfedilmeyi bekleyen birçok sit alanı bu ilklerden bazılarıdır.

Bereketli topraklarında çok sayıda medeniyete, kültüre ait izler taşıyan bu şehir, kendisine emanet edilen değerleri geçmişten günümüze iftiharla taşıyor.

Peki, Şanlıurfa'yı ziyaret etmek istediğinizde nereleri gezebilir, neleri yapabilir, neleri tadabilir, neleri görebiliriz? 2023 İslam Dünyası Turizm Başkenti Şanlıurfa hakkında kısa bir yolculuk yapmaya ne dersiniz?



### Harran Örenyeri

Harran Ören Yeri, Şanlıurfa ilinin 44 km güneyinde Harran ilçesinde yer alıyor. Ana ticaret yollarının kavşağında konumlanmış olan Harran, Eski Asur, Yeni Asur, Hitit, Yeni Babil, Med, Pers, Helenistik, Roma, Doğu Roma, Emeviler, Abbasiler, Hamdaniler, Numeyriler, Selçuklular, Zengiler ve Eyyubiler'in yerleşmesine sahne olmuş bir alandır.

Kutsal kitaplarda Hz İbrahim'in ikamet ettiği şehir olarak geçen Harran din, astronomi, tıp, matematik, felsefe alanında dünyaca ünlü birçok bilginin yetiştiği önemli bir merkezdir. Astronom-matematik bilgini,

çevirmen Sabit bin Kurra, astronom el-Battani, din bilgini Şeyh-ül İslam İbn Teymiyye, felsefe, matematik bilgini İbrahim bin Zahrun, astronom Cabir bin Hayyan bunlardan birkaçıdır.

Harran'da elips biçiminde yaklaşık 4 km uzunluğundaki sur içinde Kale-Saray, Harran Ulu Cami, Harran Höyüğü, Konik Kubbeli Evler, Çarşı Hamamı, Doğu Çarşısı, Tonoğlu Yol Çarşısı, Şadırvanlı Avlu, Miskçi Dükkânı yer alıyor.

Günümüzde Harran denildiğinde akla ilk gelenlerden biri de konik kubbeli kümbet evlerdir. Harran'daki ören yerinden toplanan tuğlalarla yaklaşık

200 yıl önce inşa edilmiş olan, harcında gül yağı, saman, pişmiş toprak ve yumurta akı kullanılan bu evler, mimari yapısı ve malzemeleri sayesinde de yazları serin, kışları sıcak tutma özelliğine sahiptir.

Harran'da bulunan Ulu Cami, Anadolu'nun ilk en büyük, en zengin taş süslemeli ve şadırvanlı, revaklı, en büyük avlulu cami olarak biliniyor. Cennet ve Cuma Cami adlarıyla anılan Harran Ulu Cami, höyüğün kuzey doğusunda yer alıyor. Cami, kareye yakın plana sahiptir. Taştan yapılan kare minaresinin üst kısmı tuğladan yapılmış olan caminin doğu kapısında Arapça yazılı 1192 tarihli kitabe bulunuyor.



## Şanlıurfa'da Nereleri Ziyaret Edebiliriz?

Tarih öncesi yerleşimlerden, Asur, Hitit, Pers, Yunan, Roma ve İslami döneme dair sayısız ören yerinin ve kalıntının bulunduğu Şanlıurfa Kent Merkezi'nde Balıklıgöl, Ulu Cami, Reji Kilisesi, Fıfırlı Cami, Hz. Eyyub'un Sabır Makamı (Mağarası), Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi, Haleplibahçe Mozaik Müzesi ilk ziyaret edilebilecek yerler arasındadır.

Türkiye'nin dünya mirası kültürel varlıkları arasında yer alan, dünyanın ilk anıtsal tapınak yapısı Göbeklitepe ile konik çatılı eşsiz evleriyle ünlü Harran da mutlaka görülmesi gereken yerlerden biridir.

Şanlıurfa'ya gittiğinizde nereleri gezebiliriz diyorsanız birkaç öneri:

- Balıklıgöl Kompleksi (Balıklıgöl, Ayn Zeliha, Rızvaniye Cami, Halil ür-Rahman / Döşeme Cami)
- Göbeklitepe Örenyeri
- Şanlıurfa Kalesi
- Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi
- Haleplibahçe Mozaik Müzesi
- Mevlid-i Halil (Dergâh) Cami ve Mağarası (Hz. İbrahim'in Doğduğu Makam)
- Tarihî Han ve Çarşılar
- Selahattin Eyyubi Cami, Fıfırlı Cami, Mevlevihane Cami, Ulu Cami
- Halfeti
- Harran (Harran Ören Yeri, Hz. Yakup Kuyusu, Hayat-i Harrani Türbesi, Ulu Cami, Harran Kalesi, Geleneksel Harran Evleri)
- Hz. Eyyub Beldesi ve Türbesi (Viranşehir)
- Eyyub Peygamber Sabır Makamı
- Tella Martyrionu (Viranşehir)
- Bazda Mağaraları
- Han el-Ba'rür
- Şuayp Şehri
- Soğmatar Antik Kenti
- Germüş Kilisesi Kalıntıları (Aziz Yakup) ve Germüş Köyü



### Şanlıurfa Mutfağı

Şanlıurfa'nın yemekleri, lezzetlerinin yanında görsel özellikleri ile de ayrı bir şölen havası yaşıyor. Bereketleri topraklarında yetişen ürünleri ile kendine has lezzetler sunan Şanlıurfa'ya ait birçok yöresel yemek coğrafi işaretli ürün olarak tescillenmiştir. Urfa mutfağını böylesine müstesna hale getiren en önemli özelliklerden biri, sahip olduğu tarihsel ve kültürel birikimidir. Şehirde yöre mutfağının daha yakından tanınması için mutfak müzesi de mevcuttur. Bu müzedeki canlandırılmalı anlatımlar sayesinde gastronominin Şanlıurfa kültüründeki yerini görmek, müze bünyesinde dönem dönem açılan çeşitli atölyelerde yöresel tarifleri ustasından öğrenme imkânı

bulmak mümkündür. Yemek kültürü oldukça zengin olan Şanlıurfa mutfağının damak zevkinin en güzel örnekleri arasında isot, çiğköfte, lahmacun, tirit, ciğer, mırza, borani, lebeni, bostana ve daha birçok yemek yer alır.

Bütün Anadolu insanında olduğu gibi Şanlıurluların da misafir sevmeye, misafire ikramda bulunma geleneği en önemli kültürel değerleri arasındadır. Ancak Urfalıların misafir sevmeye özelliğinin, hiçbir öğün misafirsiz yemeğe oturmaman Hz. İbrahim (a.s.)'dan geldiği söylenir. "Halil İbrahim Sofrası" deyimini yaşayan ve yaşatan Urfalılar, geçmişte olduğu gibi günümüzde de misafir ağırlamak ve onlara çeşitli yemekler ikram etmekten büyük zevk duyarlar.



#### **Hz. Eyyub Peygamber Sabır Makamı**

Peygamberler arasında sabrı ile tanınan Hz. Eyyub'un hastalanıp çile çektiği mağaranın da yer aldığı makam, Şanlıurfa'nın Eyyübiye ilçesinde bulunuyor. Amansız bir hastalığa yakalanan Eyyub Peygamberin iyileşene kadar kaldığı yer olarak bilinen makam, Peygamberler şehri olarak anılan Şanlıurfa'da en çok ziyaret edilen bölgeler arasında yer alıyor. Ziyaretçiler, Şanlıurfa'daki kutsal mekânlardan biri olan makamda Hz Eyyub'un hastalığı süresince kaldığı çile mağarası ile hastalığı esnasında tedavi olduğu belirtilen su kuyusu ve Eyyub peygamberin sırtını dayadığı sabır taşını da görme imkânı buluyor. Makamda bulunan ve şifalı olduğuna inanılan sudan içenler, camide namaz kılip, dua ediyor.



#### **Eyyub Nebi Köyü Peygamber Türbeleri**

Hz. Eyyub Peygamber, Eyyub Peygamber'in hanımı Hz. Rahime ve Hz. Elyesa' Peygamber'in türbelerinin bulunduğu Eyyub Nebi Köyü Peygamber Türbeleri Harran havzasının en çok ziyaret edilen mekânları arasında yer alıyor.

Şanlıurfa'ya 100 km. mesafede, Viranşehir ilçe sınırları içerisindeki Eyyub Nebi Köyü'nde bulunan Eyyub Peygamber'in türbesi, köyün kuzey yönündeki höyüğün güney eteğinde, kendi adıyla anılan caminin doğusundaki mezarlık içerisinde yer alıyor. Eyyub Peygamber'in hanımı Rahime Hatun'un türbesi de Eyyub Peygamber türbesinin yaklaşık 500 m. Kuzeybatısında yer alıyor.

Eyyub Peygamberi görmek için 3 ay yol yürüyen ve çok yakınına geldiği halde göremeden vefat eden Elyesa' Peygamber'in kabri de aynı köyde Eyyub Peygamber türbesinin 500 m. güneybatısında bulunuyor.



#### **Göbeklitepe Örenyeri**

2018 yılında Dünya Kültür Mirası listesine dâhil edilerek Türkiye'nin 18. UNESCO Dünya Kültür Miras Alanı olan Göbeklitepe, dünyanın bilinen inançla ilgili en eski anıtsal yapısıdır.

Şanlıurfa kent merkezinin 18 kilometre kuzeydoğusunda, Örencik Köyü yakınlarında yer alan Göbeklitepe Arkeolojik Alanı'nda birden çok yuvarlak yapı bulunuyor. Günümüze kadar 6 tanesi gün yüzüne çıkarılsa da toplam sayılarının 20'yi bulduğu jeomanyetik ölçümlerle belirlenen, boyları 6 metreyi, ağırlığı 40 tonu bulabilen T biçimli sütunlar üzerinde yükselmekte olup biçimleri birbirine benzeyen anıtsal yapılarıdır.

Göbeklitepe, pek çok yeni bilginin açığa çıkmasını sağlasa da buluntularla ilgili hâlâ çözülemeyen sorular bilim insanlarının kafasını kurcalamaya devam ediyor. Bu tapınakları yapanların kimler olduğu, ağırlıkları 60 tonu bulan sütunların buraya nasıl taşındığı ve dikildiği, üstlerinin tonlarca toprak ve taş ile örtülerek neden gömüldükleri, tapınakların amacının tam olarak ne olduğu, cevaplanmayı bekleyen ve uzun zaman sürebilecek araştırmaları gerektirecek gizemleri barındırıyor.



- Kemalettin Gazezoğlu Kültür Merkezi (Aziz Petrus ve Aziz Paulus Kilisesi)

- Kızılıkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

- Kelaynak Üretim İstasyonu

- Halilülrahman Gölü (Balıklıgöl)

Şanlıurfa denilince ilk alan gelen yer şüphesiz ki Halilülrahman Gölü yani Balıklıgöl'dür. Kentle özdeşleşen ve Hazreti İbrahim'in doğduğu rivayet edilen makam ve ateşe atıldığı yer olarak bilinen Balıklıgöl, Şanlıurfa'da en fazla ilgiyi çeken ve ziyaretçiyi ağırlayan mekânların başında yer alıyor. Balıklıgöl, aynı zamanda Şanlıurfa'nın en serin ve en yeşil bölgesidir. Balıklıgöl kompleksinin güneyinde ise Şanlıurfa Kalesi yükseliyor.

Her yıl çok sayıda yerli ve yabancı turistlerin ziyaret ettiği Balıklıgöl, İslam inancına göre ayrı bir öneme sahip ve özellikle Ramazan ayında adeta ziyaretçi akınına uğruyor.



### Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi

Şanlıurfa, müzeleri ile tarih ve arkeoloji deneyimini bir arada yaşayabileceğiniz köklü bir medeniyete ve geçmişe sahip şehirlerden biridir. 30 bin metrekarelik alan ile Türkiye'nin en büyük müze kompleksi olan Şanlıurfa müze kompleksinin içinde Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi, Haleplibahçe Mozaik Müzesi, Arkeopark, Roma Hamamı ve Sakıp'ın Köşkü bulunuyor. Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi'nde 14 adet ana sergi salonu ve 33 adet canlandırma alanı bulunuyor. Fırat Nehri üzerinde yapılan barajlar nedeniyle bölgede 1960'lardan beri yoğun kurtarma kazıları yürütüldüğü için Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi, buluntu açısından Türkiye'nin en zengin müzeleri arasında yer alıyor.

Zengin bir geçmişi olan Şanlıurfa ve çevresinden çıkan eserleri sergileyen müze "neolitik dönem" açısından uluslararası öneme de sahip. Müzenin bir diğer önemli özelliği de Dünyanın en eski tapınağı Göbeklitepe'ye ait eserleri bulundurmasıdır.

Şanlıurfa Arkeoloji Müzesi'yle aynı bahçede bulunan, ancak farklı bir binada yer alan Şanlıurfa Haleplibahçe Mozaik Müzesi ise ziyaretçilerine sunu derecede etkileyici ve iyi korunmuş mozaik örnekleri sunuyor.

Hazreti Eyyub'un çile çektiği makam olarak kabul edilen "Sabır Mekanı"nın yanı sıra sahabelerin cuma namazlarını kıldığı Ulu Cami ile Hasan Paşa ve Yusuf Paşa gibi tarihi camiler de, Şanlıurfa'da en çok ilgi çeken mekânların başında geliyor.

### Şanlıurfa Kültüründe Kuşlar ve Kuşçuluk

Şanlıurfa'daki halk uğraşları arasında kuşçuluk başta gelir. Kuşçuluk, hobi olarak yapılmakla birlikte kendine özgü özellikleri olan bir meslek olarak da görülmekte ve halk dilinde kuş besleyip uçuranlara "Kuşçu" adı verilmektedir. Evlerde beslenen kuşların sayısı yaklaşık 25 bin civarındadır. Anadolu'da birçok yörede güvercin besleyip uçurulmasına rağmen, Şanlıurfa kadar yaygın bir bölge yoktur. Şanlıurfa'da 200-300 adet kuş besleyen "Meraklılar" vardır. Evlerde beslenen kuşların sayısı 25 binin üzerindedir.



### Halfeti

Cittaslow Uluslararası Koordinasyon Komitesi'nin 2013 yılında "sakin şehir" ağına dâhil ettiği "Karagül Diyarı" olarak da bilinen Halfeti; kendine özgü mimari yapısı, tarihi taş evleri, doğal güzellikleri ve siyah gülleri ile bölgenin en önemli turizm merkezlerinden biri olarak dikkati çekiyor.

Halfeti'nin "Karagül Diyarı" olarak adlandırılmasının sebebi ise dünyada doğal yollarla yalnızca burada yetişen siyah gülleridir. Başka bir yerde yetiştirilmeye çalışıldığında koyu bir kırmızı olarak çıkan Karagül, Halfeti'nin iklim yapısından, Fırat Nehri'nin suyundan ve bölgenin toprağının özelliğinden dolayı sadece Halfeti'de siyah renk ve kokusunu alıyor.

İçeride Eski Halfeti ve Yeni Halfeti olmak üzere iki bölüme ayrılıyor. Birecik Barajı'nın taşması nedeniyle günümüzde büyük bölümü sular altında kalan Eski Halfeti, tarihi yapıları ve koruma altında bulunan doğal güzellikleri ile turizm merkezi olma özelliğini sürdürüyor.

Fırat Nehri üzerinde bir yarımada bulunan, iki tarafı derin uçurumlarla çevrili, üçgen bir yapıya sahip Rum Kale içerisinde yer alan Kale harabeleri, Aziz Nerses Kilisesi ve Barşavma Manastırı bölgenin gezilebilecek yapıları arasında yer alıyor.

Geleneksel Şanlıurfa Evleri'nin avlularının geniş ve gürültüden uzak oluşu, damların toprak ve düz oluşu kuşçuluk için çok elverişlidir. Kuş beslenen evlerde kuşların özel evleri, matarları vardır. Bazen avludaki bir oda da kuşevi olarak kullanılır.

Nesli tehlike altında olan ve Şanlıurfa Birecik'te koruma altında bulunan Kelaynaklar haricinde, Irak Yedikardeşi, Kum Kekliği, Yeşil Arıkuşu, Çöl Koşarı, Sürmeli Kız Kuşu, Toy, Çizgili İshak Kuşu, Alaca Yalçapkını, Turaç ve çöl toygarı Şanlıurfa'da yaşar. Şehrin her köşesinde farklı renk ve türden kuşlarla karşılaşılması, şehir gezintisine kuşların civıltılarının eşlik etmesi mümkündür.

### Endemik Çiçekler

Dünya'nın en özel ekosistemlerinden birine sahip olan Şanlıurfa, çok farklı bitki ve hayvan türlerine de ev sahipliği yapıyor. Şanlıurfa, bereketli topraklarında insanlı-



### Takoran Vadisi

Fırat Nehri'nin oluşturduğu Takoran Vadisi, Siverek ilçesine 40 kilometre uzaklıktaki Mezra Mahallesi'nden başlayıp Adıyaman'ın Gerger ilçesine kadar uzanıyor. Takoran Vadisi, zengin bitki örtüsünün yanı sıra kanyonu, şelalesi, değirmeni, kaya mezarları, tarihi köprü ve yapılarına eşlik eden eşsiz manzaralarıyla yerli ve yabancı ziyaretçilerin ilgisini çekiyor. Henüz yeni yeni keşfedilen Takoran'da kamp, olta balıkçılığı, doğa yürüyüşü, kano, tekne turu gibi doğa sporları yapmak da mümkündür.



ğa ait binlerce yıllık gizemleri sakladığı gibi doğanın eşsiz harikalarını, endemik bitki ve hayvanları da muhafaza etmiştir.

Verbascum stepporum adlı sığırkuyruğu bitkisi, Şanlıurfa Peygamber Çiçeği, Mezopotamya Sümbülü, Karacadağ Çiğdemi ve Karagül'ün dünyada bulunduğu tek yer Şanlıurfa'dır. Jurineamesopotamica/Geyik Göbeği Çiçeği ise Türkiye'de sadece Şanlıurfa'da yetişmektedir.

### **Şanlıurfa'da Neleri Yapabiliriz?**

Tarihi, kültürü, ibadethaneleri, doğası, yemekleri, keşfedilen ve keşfedilmeye bekleyen birçok özelliği ile turizm açısından oldukça zengin bir potansiyele sahip olan Şanlıurfa, Türkiye'nin ve dünyanın dört bir yanından gelen ziyaretçilerine yapabilecekleri farklı alternatifler sunuyor.

- Kültür turu
- İnanç turu
- Arkeoloji turu

- Müze turu
- Gastronomi turu
- Doğa turu
- Sanat turu





### Bazda Mağaraları

Eski bir taş ocağı olan Bazda Mağaralarında kayalara yazılmış Arapça kitabelerden burasının 13. yüzyılda da aktif olarak kullanıldığı anlaşılıyor. Taş ocağından çıkarılan büyük taşlar kesilerek bölgede birçok şehir inşa ediliyor. Bunun neticesinde de mağarada çok sayıda meydan, tünel ve galeriler meydana geliyor. Büyüleyici atmosferiyle günümüze ulaşan bu mağaralar turistlerin de yoğun ilgisini çekiyor.



### Şuayb Antik Kenti

Han el-Barur'dan 13 km sonra, Harran'a ise 39 km uzaklıkta bulunan Şuayb Antik Kenti, Geç Roma Dönemi'ne (MS 4-5. yy) tarihlenen bir yerleşim yeridir. Şuayb Antik Kenti, çok sayıda kaya mezarı üzerine kesme taşlardan yapıların göze çarptığı oldukça geniş bir alana yayılıyor. Antik kent, yer yer izleri görülen surlarla çevrili bir yapıyı oluşturuyor. İki katlı şehirde üst katta blok taşlardan oluşan bir yapı, alt katta ise daha eski dönemde tarihlenen mağaralar yer alıyor. Hz. Şuayb'ın bir dönem burada yaşadığına inanıldığından dolayı Antik kent ismini bu rivayetten alıyor. Şuayb Peygamberin burada bulunan bir mağarayı ev ve ibadethane olarak kullandığı rivayet ediliyor. Halen bölgedeki bir mağara Şuayb Peygamberin makamı olarak ziyaret ediliyor.



### Soğmatar Antik Kenti

Şanlıurfa Harran'a 53 km mesafede bulunan Soğmatar Antik Kenti, MS 2. yüzyıla tarihlendiriliyor. Tarihi kuyuları, kaya mezarları ve kabartmalarıyla dikkati çeken Soğmatar Antik Kenti, yerli ve yabancı ziyaretçilerin Şanlıurfa'da yoğun ilgi gösterdiği mekânlar arasında yerler alıyor.



### Han el-Barür

Şanlıurfa merkeze 70 km, Harran'a 28 km uzaklıkta yer alan, Eyyubiler Dönemi'ne (1219) tarihlenen kervansaray; mescit, muhafız odası, ahırlar, hamam ve yazlık odalardan oluşuyor. Biri kuzeyde, diğeri de batıda olmak üzere iki kitabesi bulunuyor. Yapı, Anadolu Selçuklu kervansaraylarının tüm özelliklerini taşıyor.



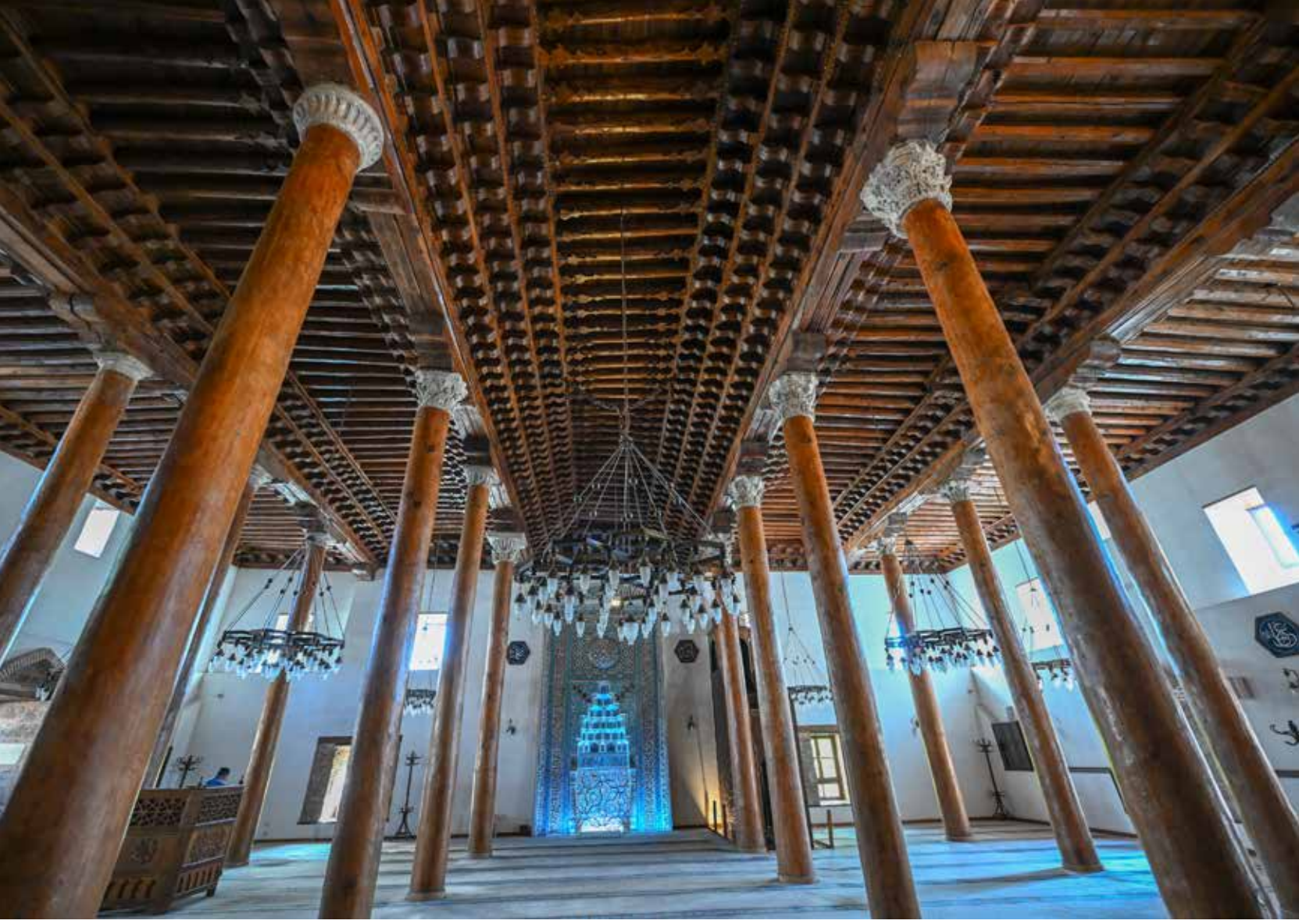
### Tektek Dağları Millî Parkı

Tektek Dağları Millî Parkı, Şanlıurfa ilinin güneybatısında bulunan Tektek Dağları üzerinde 19 bin 335 hektarlık bir alanı kapsıyor. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış ve pek çok uygarlığın hüküm sürdüğü bu alanda çok sayıda yeraltı şehri, manastır, kilise ve mağaranın yanı sıra, önemli tarihi ve arkeolojik değerler ile birinci derece arkeolojik sit alanları bulunuyor. Şuayb Şehri Harabeleri, Soğmatar Harabeleri, Senem Mağarası gibi arkeolojik kalıntıları da içerisinde barındıran millî parkta, 272 bitki ve 172 hayvan türü yaşıyor.



### Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası

Koruma altındaki ceylanlar ve soyu tükenmekte olan sürmeli kızkuşlarına ev sahipliği yapan Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası, Şanlıurfa'nın en önemli bozkır ekosistemleri arasında yer alıyor. Şanlıurfa Kızılkuyu Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'nın büyük bir kısmı, güneyden kuzeye doğru yükselen kireçtaşı ile kaplı taşlık tepelerden oluşuyor. Tepelerin arasında güneye uzanan mevsimsel dereler alanın güneyinde kısmen alüvyal çöküntü ovalarını oluşturuyor.



UNESCO Dünya Mirası Anadolu'nun Orta Çağ  
Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri.  
Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami



**Kültürel Miras**

**Türkiye'nin  
iki kültür varlığı daha  
UNESCO Dünya Mirası  
listesinde**





UNESCO Dünya Mirası Gordion Antik Kenti

**G**ordion Antik Kenti ile Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri UNESCO Dünya Mirası ilan edildi. Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da düzenlenen Dünya Miras Komitesi'nin Genişletilmiş 45. Oturumu'nda Türkiye'nin iki alanı daha Dünya Mirası Listesi'ne kaydedildi. Türkiye'nin Dünya Mirası Listesinde yer alan kültür varlığı sayısı böylelikle 21'e yükselmiş oldu.

2023 yılı itibarıyla Dünya genelinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne kayıtlı 1199 kültürel ve doğal varlık bulunmakta olup bunların 933 tanesi kültürel, 227 tanesi doğal, 39 tanesi ise karma (kültürel/

doğal) varlıktır. Her yıl gerçekleşen Dünya Miras Komitesi toplantıları ile bu sayı artmaktadır.

Gordion Antik Kenti ile Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri'nin de dâhil olmasıyla birlikte Türkiye'nin 21 miras alanı (19'u kültürel, 2'si karma miras olmak üzere) UNESCO Dünya Mirası Listesi'nde yer alıyor.

### **Gordion Antik Kenti**

Antik dönemin en önemli arkeolojik alanlarından biri olan Gordion Antik Kenti, 18 Eylül 2023 tarihinde UNESCO Dünya Mirası Komitesi Genişletilmiş 45. Oturumunda UNESCO Dünya Mirası Lis-

tesi'ne kaydedildi.

Gordion Antik Kenti, sahip olduğu özgün ve istisnai evrensel değerleri dolayısıyla Türkiye'nin 20. varlığı olarak Dünya Mirası Listesi'nde yerini aldı.

### **Gordion Dünyanın En Uzun Süre Yerleşim Gören Nadir Alanlarından**

Ankara'nın Polatlı ilçesinde antik dönemden günümüze ulaşan Gordion'da M.Ö. 2.500 yıllarında (Erken Bronz Çağı) başlayan yerleşim günümüzde antik kentin bitişiğindeki Yassihöyük'te halen devam ediyor.

Antik Kent ve çevresinde 4.500 yıl süren uzun bir zaman diliminde çok az kesin-

Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami



Afyonkarahisar Ulu Cami



**UNESCO Dünya Miras Listesinde Türkiye**

- 1985 İstanbul
- 1985 Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas)
- 1986 Hattuşa (Boğazköy) - Hitit Başkenti (Çorum)
- 1987 Nemrut Dağı (Adıyaman - Kahta)
- 1988 Xanthos-Letoon (Antalya - Muğla)
- 1994 Safranbolu Şehri (Karabük)
- 1998 Troya Antik Kenti (Çanakkale)
- 2011 Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne)

- 2012 Çatalhöyük Neolitik Kenti (Konya)
- 2014 Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (İzmir)
- 2014 Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (Bursa)
- 2015 Diyarbakır Kalesi ve Hevsel Bahçeleri
- 2015 Efes (İzmir)
- 2016 Ani Arkeolojik Alanı (Kars) [2016]
- 2017 Afrodiasias (Aydın)
- 2018 Göbeklitepe Arkeolojik Alanı (Şanlıurfa)
- 2021 Arslantepe Arkeolojik Alanı (Malatya)

- 2023 Gordion (Ankara)

- 2023 Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Hipostil Camiileri

**Hem kültürel hem de doğal miras olarak listeye alınlar:**

- 1985 Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)
- 1988 Pamukkale-Hierapolis (Denizli)



Konya Beyşehir Eşrefoğlu Cami



tiye uğrayan yerleşim Gordion'u dünyanın en uzun süre yerleşimin görüldüğü nadir alanlar arasına taşıyor.

Frig uygarlığının başkenti olan Gordion'un yakın çevresinde göze çarpan çok sayıda Tümülüs, M.Ö. 9. yüzyıldan M.Ö. 3. yüzyıla kadar olan farklı dönemlere tarihleniyor.

Sitadel Höyüğü, Gordion Arkeolojik Alanı'nı oluşturan en önemli unsur olarak günümüze ulaşırken erken dönem Frig Kalesi surları ve anıtsal yapıları da o dönem için Anadolu'daki eşsiz birer örnek olarak öne çıkıyor.

### Anadolu'nun Ahşap Destekli Camileri

Türkiye'nin "Anadolu'nun Ortaçağ Dönemi Ahşap Hipostil Camileri" seri miras adaylığı 19 Eylül 2023 tarihinde Dünya Mirası Listesi'ne kaydedildi. Gordion'un Dünya Mirası Listesi'ne alınmasının ardından Türklerin mimari üslubunu günümüze taşıyan Türkiye'nin farklı illerindeki ahşap direkli ve kirişli camileri de Dünya Mirası Listesi'ndeki kültür varlığı sayısı da böylelikle 21'e yükseldi.

### Gordion Antik Kenti

#### Dünya Mirası

- 18 Eylül 2023 tarihinde UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alındı.
- Türkiye'nin 20. varlığı olarak Dünya Mirası Listesi'nde yerini aldı.
- Frig uygarlığının başkentidir.
- Dünyanın en uzun süre yerleşim gören nadir alanlarından biridir.
- Sitadel Höyüğü, Frig Kalesi surları ve anıtsal yapıları da dikkat çeken unsurlarıdır.



### Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri Dünya Mirası

- 19 Eylül 2023 tarihinde UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne alındı.
  - Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi'ndeki 21. kültür varlığıdır.
  - Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi'ndeki ilk seri kültürel varlıklarıdır.
  - Hipostil planlı anıtsal ahşap cami tipolojisinin Orta çağ Dönemi Anadolu'sundaki en önemli temsilcileridir.
  - Sahip oldukları ahşap oymacılığı sanatının örnekleriyle de öne çıkıyorlar.
- Afyonkarahisar Ulu Cami
  - Ankara Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Cami
  - Konya Beyşehir Eşrefoğlu Cami
  - Kastamonu Kasaba Köyü Mahmut Bey Cami
  - Eskişehir Sivrihisar Ulu Cami



### Gordion Antik Kenti

Antik dönemin en önemli arkeolojik alanlarından biri olan Gordion Antik Kenti, 18 Eylül 2023 tarihinde UNESCO Dünya Mirası Komitesi Genişletilmiş 45. Oturumunda UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kaydedildi.

Gordion Antik Kenti, sahip olduğu özgün ve istisnai evrensel değerleri dolayısıyla Türkiye'nin 20. varlığı olarak Dünya Mirası Listesi'nde yerini aldı.





Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen ve aynı zamanda ahşap oymacılığı açısından da önem taşıyan camilerin kapıları, minberleri, sütun başlıkları, tavan kirişleri ve konsollarında görülen özenli ahşap işçiliği ile ustaların isimlerinin kayıtlı olduğu künde-kârî tekniğindeki ahşap minberleri ve “Kalem İşi” adı verilen bezemeleriyle bu tarihî camiler olağanüstü bir marangozluk becerisi ile estetik anlayışı da sergiliyor.

### Türkiye'nin İlk Seri Adaylığı

Kültür ve Turizm Bakanlığınca UNESCO'ya “Anadolu'nun Orta Çağ Dönemi Ahşap Direkli ve Kirişli Camileri” adıyla iletilen ve komitenin 19 Eylül'de gerçekleştirdiği toplantıda kabul edilen tarihî camiler aynı zamanda Türkiye'nin Dünya Mirası Listesi'ndeki ilk seri kültürel varlıkları oldu.

Anadolu'daki pek çok örnek arasından mimarî ve sanatsal özellikleri, korunmuşluk ve bütünlük durumuna göre seçilmiş Afyonkarahisar Ulu Camii, Ankara'nın Ahi Şerefeddin (Arslanhane) Camii, Konya'nın Beyşehir Eşrefoğlu Camii, Kastamonu'nun Kasaba Köyü Mahmut Bey Camii ve Eskişehir'in Sivrihisar Ulu Camii, 45. UNESCO Dünya Miras Komitesi toplantısında “Dünya Mirası” ilan edildi.

Her biri beş ayrı şehirde yer almasına karşın, ortak özelliklere sahip olan, hipostil planlı anıtsal ahşap cami tipolojisinin Orta Çağ Dönemi Anadolu'sundaki en önemli temsilcileridir. Bu camiler aynı zamanda Türkiye'den UNESCO Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen, bir yapı türünün insanlık için taşıdığı evrensel değeri birbirini tamamlayan beş anıt ile belgeleyen ilk seri varlıktır.

### Olağanüstü Bir Estetik Anlayışı Günümüze Yansıtıyorlar

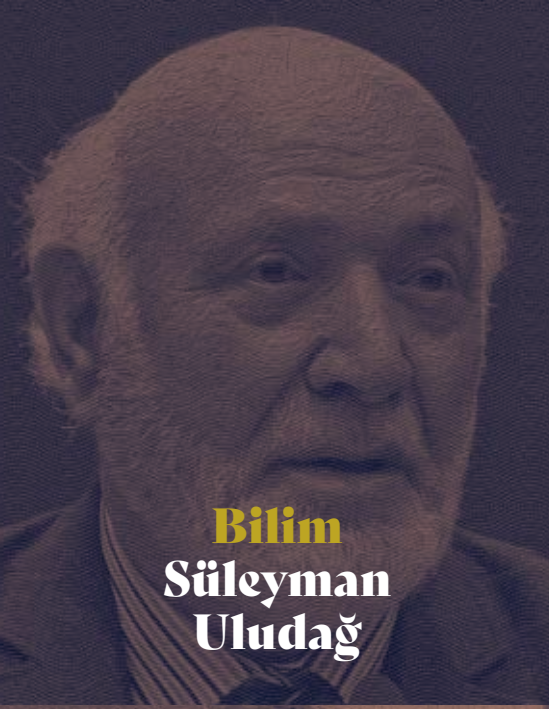
Anadolu'daki ahşap destekli camilerin erken örneklerini Orta Çağ'dan günümüze yansıtan bu yapılar farklı şehirlerde olmalarına karşın ortak özelliklere sahiptirler.

Orta Çağ'dan günümüze kadar iyi bir

şekilde korunmuş olarak ulaşan tarihî yapılar Anadolu yaşantısını da yansıtıyor. Hipostil planlı anıtsal ahşap cami tipolojisinin, döneminin Anadolu'daki en önemli temsilcilerinden olan bu camiler, sahip oldukları ahşap oymacılığı sanatının örnekleriyle de öne çıkıyor.

Dünya Mirası Listesi'ne kaydedilen ve aynı zamanda ahşap oymacılığı açısından da önem taşıyan camilerin kapıları, minberleri, sütun başlıkları, tavan kirişleri ve konsollarında görülen özenli ahşap işçiliği ile ustaların isimlerinin kayıtlı olduğu künde-kârî tekniğindeki ahşap minberleri ve “Kalem İşi” adı verilen bezemeleriyle bu tarihî camiler olağanüstü bir marangozluk becerisi ile estetik anlayışı da sergiliyor.





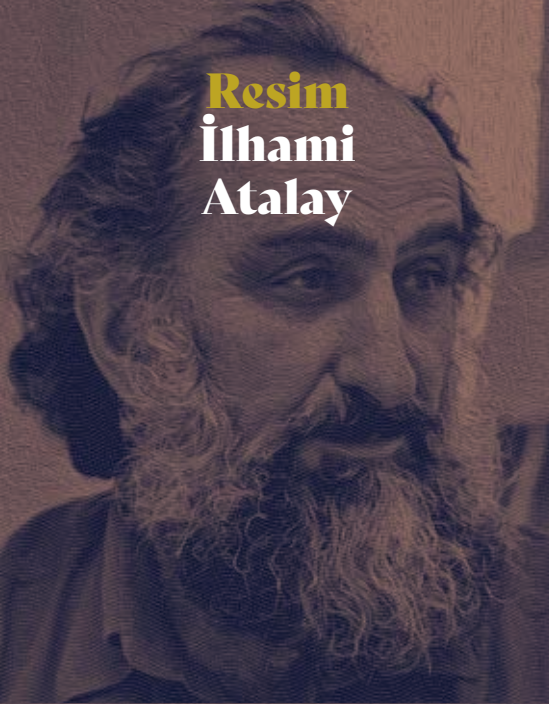
**Bilim**  
Süleyman  
Uludağ



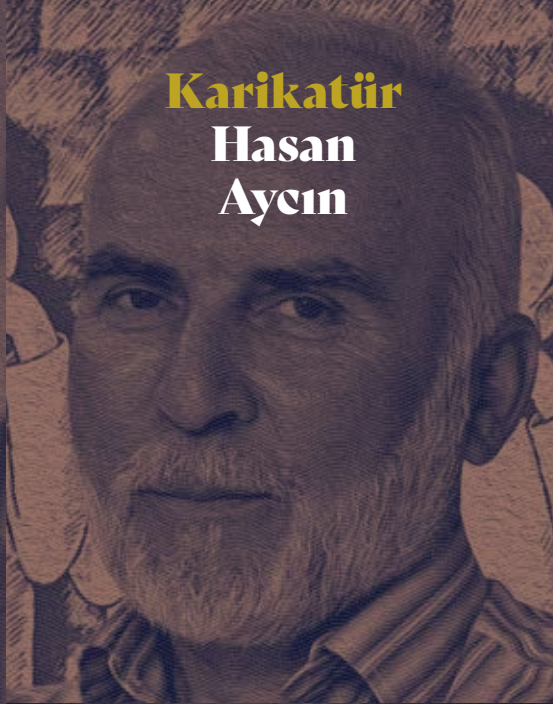
**Kültür**  
Ali  
Birinci



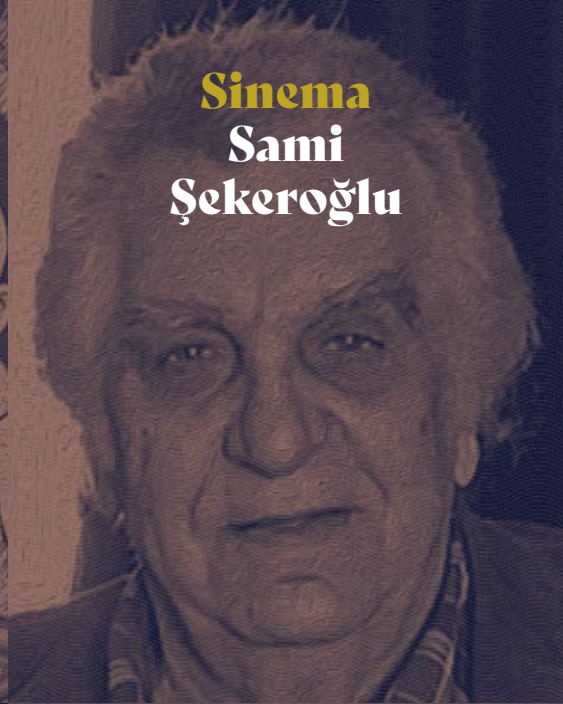
**Müzik**  
Emel  
Sayın



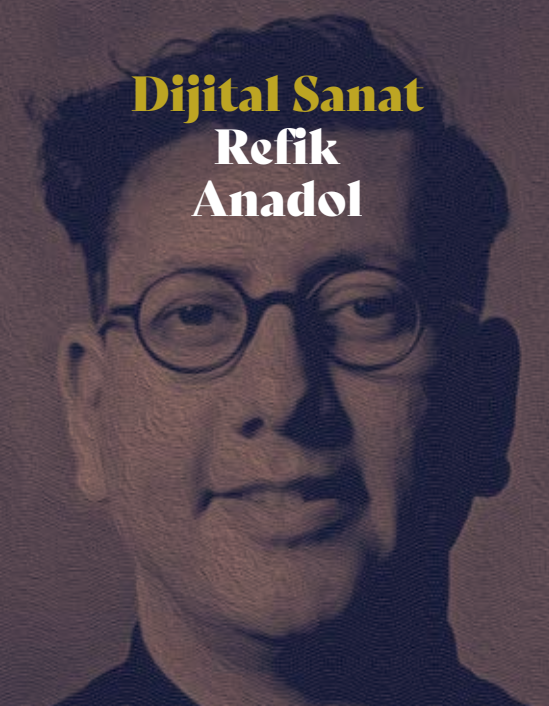
**Resim**  
İlhami  
Atalay



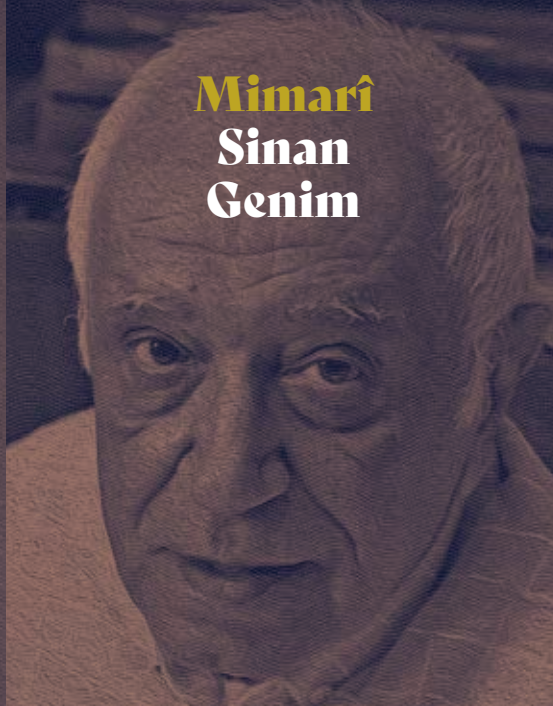
**Karikatür**  
Hasan  
Aycın



**Sinema**  
Sami  
Şekeroğlu



**Dijital Sanat**  
Refik  
Anadol



**Mimarî**  
Sinan  
Genim

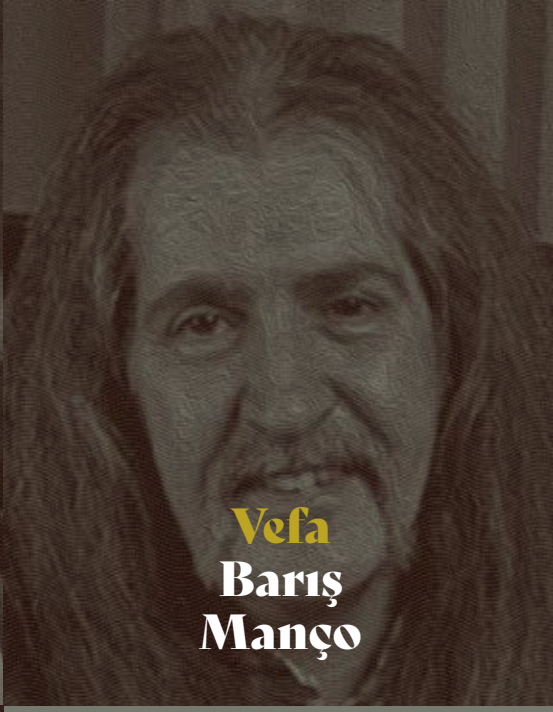


**Edebiyat**  
Nazan  
Bekiroğlu

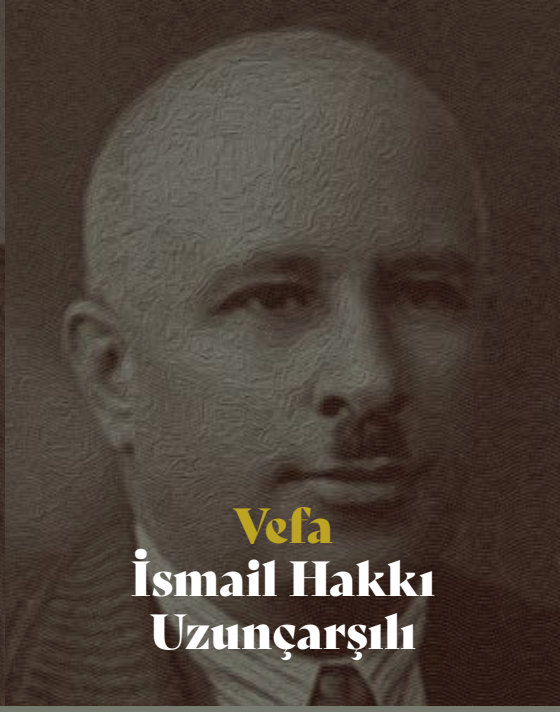




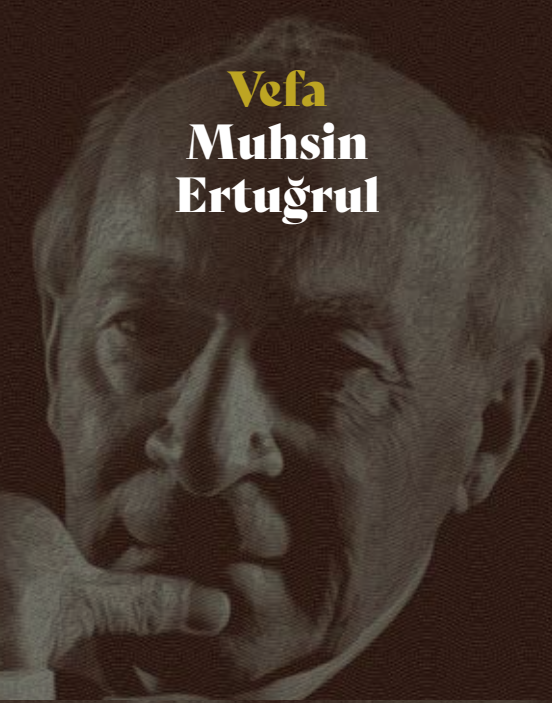
**Vefa**  
**Attila**  
**İlhan**



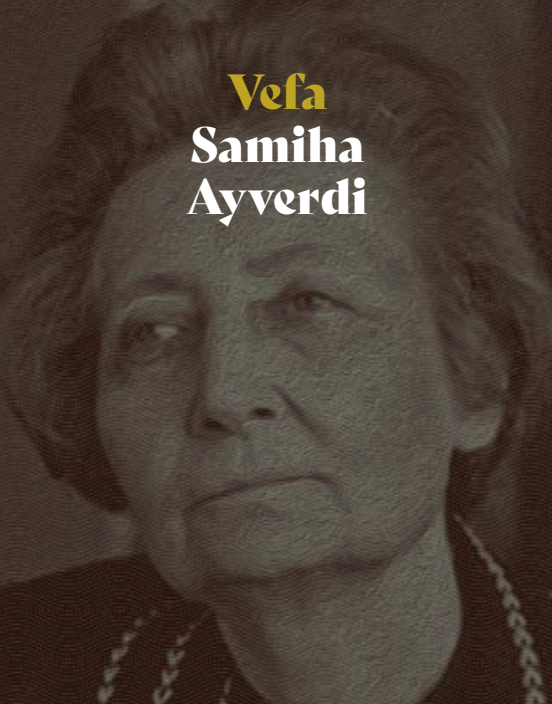
**Vefa**  
**Barış**  
**Manço**



**Vefa**  
**İsmail Hakkı**  
**Uzunçarşılı**



**Vefa**  
**Muhsin**  
**Ertuğrul**



**Vefa**  
**Samiha**  
**Ayverdi**



**2023**  
**Cumhurbaşkanlığı**  
**Kültür ve Sanat**  
**Büyük Ödülleri**

2023 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü sahipleri belli oldu. Türk kültür ve sanat hayatına önemli katkılarda bulunan, Türkiye'nin kültür ve sanatının yücelmesine çalışan, özgün eserleri veya hizmetleriyle üstün kabiliyet gösteren kişi veya kurumlara verilen Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülleri'nin bu yılki sahiplerini belirlemek üzere yürütülen çalışma tamamlandı.

Kültür sanat dalları arasından 9 ismin, vefa kategorisinde ise 4 ismin yer aldığı 2023 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü sahipleri 29 Ekim 2023 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından açıklandı.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, sosyal medya hesabından yaptığı paylaşımında "Türkiye Yüzyılı vizyonuna katkıları ve başarılarıyla Cumhuriyetimizin 100'üncü yılı gururunu taçlandıran" ifadeleriyle "2023 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü" sahiplerini duyurdu.

2023 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü'ne; bilim alanında Süleyman Uludağ, kültür alanında Ali Birinci, müzik alanında Emel Sayın, resim alanında İlhami Atalay, karikatür alanında Hasan Aycın, sinema alanında Sami Şekeroğlu, dijital sanat alanında Refik Anadol, mimari alanda Sinan Genim, edebiyat alanında da Nazan Bekiroğlu layık bulundu.

Vefa Ödülleri'nin sahibi isimler ise Atilla İlhan, Barış Manço, İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Muhsin Ertuğrul ve Samiha Ayverdi olarak açıklandı.





Türkiye Yüzyılı vizyonuna katkıları ve başarılarıyla Cumhuriyetimizin 100'üncü yılı gururunu taçlandıran, 2023 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülü sahibi sanatçılarımızı, ilim ve kültür insanlarımızı tebrik ediyorum. Vefa ödülü sahibi insanlarımıza Allah'tan rahmet diliyorum.

Recep Tayyip Erdoğan

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

رَبِّمَالِكِ غَزَنَةِ  
اِسْتِغْنَاءِ سُوْر  
طَبَقِ اَوْقَاتِكُمْ



جمہوریت ماعدا غیر کون نشر اولنور مستقل فکری غزنتہ

اِقْلَامِ غَزَنَةِ  
یومی غزنتہ  
بیکسوز

تَوْجِیْهِ اِفْکَارِ غَزَنَةِ  
مستقل الافکار غزنتہ

حاکمیت ملیت

سنگی : مکتبہ ارادوسن حاکمیت ملل



Hafıza

# Dönemin gazeteleri Cumhuriyet'in ilanını nasıl gördü?

(30 Teşrinievvel / 1 Teşrinisani 1339)

30 Ekim / 1 Kasım 1923



**B**üyük Millet Meclisi'nin, 29 Ekim 1923 günü yaptığı Anayasa (Teşkilat-ı Esasiye Kanunu) maddeleri değişiklikleriyle Türkiye devletinin yönetim şekli "Cumhuriyet" olarak kabul edilmiştir.

Aynı gün Büyük Millet Meclisi, yapılan oylamayla Mustafa Kemal Paşa'yı Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk "Cumhurbaşkanı" seçmiştir.

Bu iki gelişmeye dair haberler 30-31 Ekim 1923 ile 1-5 Kasım 1923 gün-

leri, başta Ankara ve İstanbul süreli yayınları olmak üzere, günlük gazetelerde ve dergilerde yer almıştır.



30 Teşrin-i Evvel/Ekim 1923



31 Teşrin-i Evvel/Ekim 1923

### Açıksöz

**30 Ekim 1923** Manşet: "Büyük Millet Meclisi şekli-i hükümetimizin Cumhuriyet olarak ilanına karar verdi. Gazi Paşa Hazretleri müttefik Reis-i Cumhur."

**31 Ekim 1923** Sağdan ilk iki sütun başlık: "Kabinemizin teşkili ve başvekil." Altbaşlık: "İsmet Paşa Hazretlerinin bu münasebetle irad ettikleri nutuk". Orta iki sütun başlık: "Cumhuriyet'in ilanı münasebetiyle". Altbaşlık: "İstanbul'da iki gündün beri fevkâlâde tezahürat icra edilmektedir." Sol iki sütun başlık: "Memleket Yurdu'ndaki çay ziyafeti". Altbaşlık: "Cumhuriyet'in ilanı şehrimizde fevkâlâde tezahürata bâdi oldu."



### Akbaba

**1 Kasım 1923** Derginin kapağında "Kutlu olsun" ve "Yaşasın Cumhuriyet!" başlıklı yazılar yer alıyor.



### Anadolu'da Yenigün

**30 Ekim 1923** Manşet: "Büyük Millet Meclisi şekli-i hükümetimizi tesbit eden Teşkilat-ı Esasiye Tadilatı'nı kabul ve Türkiye Cumhuriyeti'ni ilan etmiştir."



### Anadolu'da Yenigün

**31 Ekim 1923** Manşet: "Yeni hükümet, İsmet Paşa Hazretlerinin riyasetinde teşekkül ve dün Büyük Millet Meclisininin müttefik tasvibine iktiran etmiştir."



### Akşam

**31 Ekim 1923** Sağ iki sütun manşet: "Türkiye Cumhuriyeti." Orta sütun manşet: "Türkiye'nin ilk Reiscumhuru Gazi Mustafa Kemal Paşa." Sol sütun manşet: "Bugün saat ikide Ankara'dan aldığımız telgrafname: Başvekil İsmet Paşa henüz Heyet-i Vekile'yi ikmal edemedi. Maamafih yeni Heyet-i Vekile listesi taayyün etmiş gibidir."



### Akşam

**1 Kasım 1923** Yeni kurulmakta olan "Cumhuriyet'in ilk kabinesi"ne dair haberler yer alıyor. Orta sütunda Mustafa Kemal Paşa ile Latife Hanımın fotoğrafı var.



### Hakimiyet-i Milliye

**30 Ekim 1923** Manşet: "Büyük Millet Meclisi dün gece sekiz buçukta Türkiye Devletinin şekli mütefikan "Cumhuriyet" olarak tesbit ve dokuza çeyrek kala Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerini mütefikan "Reisi Cumhur" intihab eyledi."

## Türkler kalbden cumhuriyetperverdirler!

Hakimiyet-i Milliye



### İkdam

**31 Ekim 1923** Manşet: "İstanbul halkı Cumhuriyeti tes'id ediyor"



### İleri

**30 Ekim 1923** Orta sütun sayfa altı: "Dün gece yarısı Ankara'dan aldığımız son telgrafnameler: Türkiye Büyük Millet Meclisi Cumhuriyet Kanununu ittifak ile kabul etti. Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri mütefikan Reiscumhur intihab olundu. Bugün İstanbul'umuzda da toplar atılarak Cumhuriyet tes'id ve ilan edilecek. Cumhuriyet'in kabulü memleketimizi a'lâ eyleyecektir. Bütün Türkler'i tebrik ediyoruz."



### Hakimiyet-i Milliye

**1 Kasım 1923** Manşetler: "İş başına!" "Türkler kalbden cumhuriyetperverdir!" "Cumhuriyet ve İstanbul gazetelerinin fikirleri", "Reiscumhur bütün memlekete teşekkür etmektedirler."







## Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları

### Aşkınan Koşan Yorulmaz

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığınca hazırlanan “Aşkınan Koşan Yorulmaz” kitap serisi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın son dört yıldaki mesaisini anlatıyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın 2020 yılından 2023 Temmuz ayına kadar olan tüm programlarının yer aldığı, her yılın ayrı bir yayında anlatıldığı dört kitaptan oluşan çalışma, millete hizmet aşkının kesitlerini ihtiva ediyor.

Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın yoğun mesaisini anlatan kitap serisinde, Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın yurt içi ve yurt dışında iştirak ettiği programlar, toplantılar, açılışlar, ziyaretler fotoğraflarla, kronolojik olarak sunuluyor. Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın liderliğinde son dört yılda gerçekleştirilen yerli ve millî projelerin, hizmetlerin de ortaya konulduğu çalışma aynı zamanda bir arşiv çalışması niteliğini de taşıyor.

### Türkiye İletişim Modeli

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınlarından “Türkiye İletişim Modeli Hakkının Peşinde 5 Yıl” kitabı İletişim Başkanlığının “Türkiye İletişim Modeli” çerçevesinde yürüttüğü beş yıllık faaliyet geçmişinin bütünlüklü bir şekilde sergilenmesi adına

hazırlandı. Kitapta İletişim Başkanlığının gerçekleştirdiği 70’den fazla panel, konferans, bilgi şöleni ve uluslararası organizasyona, 20’den fazla basılı yayın çalışmasına ve daha birçok faaliyete yer veriliyor.

İletişim Başkanlığının 2023 yayınları arasında yer alan çalışmada Asrın Felaketi, Türkiye Yüzyılı, Karabağ’ın Özgürleştirilmesi, 15 Temmuz İletişim Süreci, Sınır Ötesi Askerî Harekâtların İletişimi ve Sosyal Ağ Haritası başlıklarıyla hazırlanan odaklarla İletişim Başkanlığının yürüttüğü özel iletişim süreçleri de irdeleniyor.

### Doğru Habercilik ve Medya Etiği

Bireylerin bilgi ve haber alma hakkını kullanmasında, dolayısıyla demokrasinin güçlendirilmesinde önemli rolü olan medyanın kamu adına yerine getirdiği görevi “topluma haberin doğru ve zamanında sunulması” esasına dayanır. Bu da haberciliğin, etik ilkeler temelinde, mesleki bir perspektifte yapılmasıyla mümkündür.

Bu gerçekten hareketle pek çok medya örgütü tarafından çeşitli mesleki ilkeler belirlenmiş ve uygulamaya konulmuş durumdadır. T.C. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı tarafından da görev tanımının gereği olarak doğru haberciliği amaç edinmiş medya mensuplarının çalışmalarını

kolaylaştırmak için dünya örnekleri çerçevesinde derlenen ve sistematik hale getirilen ilkelerle Doğru Habercilik ve Medya Etiği Rehberi hazırlandı.

Rehberde, dünya genelinde medya alanında kabul edilen etik kodların incelenmesiyle “Meslek Mensupluğu”, “Haber Kaynağı”, “Haberin Sunuluş Biçimi”, “Haber Düzeltme ve Cevap Hakkı”, “Habercinin Sosyal Medya Kullanımı” başlıklarında kategorize edilen ilkeler yer alıyor.

### Türkiye Kitabı

Türkiye İletişim Modeli kapsamında “Türkiye” isminin uluslararası platformlarda tanıtılması amacıyla yürütülen çalışmalardan biri olan “Türkiye Kitabı”, ülkemiz hakkında tüm bilgileri ayrıntılı olarak bir arada barındıran ansiklopedi niteliğinde bir eserdir. Türkiye’nin tarihinden kültürel yaşamına, bilim ve teknolojisinden iletişim ve medyasına birçok başlıkta bilgilerin yer aldığı Türkiye Kitabı araştırmacılar için de kaynak eser niteliğinde bir çalışmadır.

Ülkemizin marka değerine önemli bir katkı sağlayan eser, dezenformasyonla mücadele kapsamında Türkiye hakkında manipülatif bilgilerin yayılmasının önüne geçilmesi noktasında da önemli bir işlev yürütüyor.





TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
CUMHURBAŞKANLIĞI  
İLETİŞİM  
BAŞKANLIĞI



CUMHURBAŞKANLIĞI  
İLETİŞİM BAŞKANLIĞI  
**CİMER**  
CUMHURBAŞKANLIĞI  
İLETİŞİM MERKEZİ

İstek, öneri ve şikayetlerinizi  
CİMER'e iletin.

**Çözümüne ortak olun,  
yönetime katılın!**



150 ☎

[cimer.gov.tr](http://cimer.gov.tr)

# İSTİKLALDEN İSTİKBALE



**CUMHURİYETİMİZİN 100. YILI KUTLU OLSUN**



“Türkiye Yüzyili”ni  
buradan izleyin.  
[yuzuncuyil.gov.tr/](http://yuzuncuyil.gov.tr/)



TÜRKİYE CUMHURİYETİ  
CUMHURBAŞKANLIĞI  
İLETİŞİM  
BAŞKANLIĞI



Cumhurbaşkanlığı  
İletişim Başkanlığı  
Yayınları



ISSN 1301-9325



9 771301 932000